

PROGRAMMABEGROTING 2023

NB: deze pdf is een uitdraai van de digitale begrotingswebsite heusden.begroting-2023.nl.

Algemeen

Voorwoord

De begroting 2023 is de eerste begroting van de bestuursperiode 2022-2026. Het nieuwe college presenteerde bij zijn aantreden het coalitieprogramma 'Heusden Nu en Straks' met stevige ambities gebaseerd op de input van alle politieke partijen, de jeugdburgemeesters en jeugdbambassadeurs. De ambities zijn verder stevig gefundeerd op de behoeften die de Heusdenaren de afgelopen jaren hebben geuit vooral als het ging om de openbare ruimte, verkeer, woningbouw en veiligheid. De nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college gaan graag met deze belangrijke thema's aan de slag. En met nog veel meer: het sociaal domein, duurzaamheid, participatie, bewegen en ontmoeten, cultuur, kunst en ons bloeiende verenigingsleven. Vanuit de jaren 2018-2022 hebben we een gezonde financiële positie.

Woelige wateren

Ook in Heusden hebben we natuurlijk te maken met de grote nationale en internationale uitdagingen van dit moment: klimaatverandering, de oorlog in Oekraïne, de coronapandemie. De uitdaging is de ambities van het gemeentebestuur en van onze gemeenschap ook in een turbulente wereld recht te doen. Onze inwoners, organisaties en bedrijven van Heusden merken dat. De kosten voor het dagelijks leven stijgen, bijvoorbeeld door de gestegen energieprijzen. Wij doen in dit verband wat nodig is.

Heusden is al jaren een van de goedkopere gemeenten in Nederland. Dit jaar staan we op plek 41 – van de in totaal 344 gemeenten – met de laagste lokale lasten voor een meerpersoonshuishouden. Zeker in deze tijd willen we dat dit zo blijft. Ondanks dat we in Heusden de afgelopen jaren een flink aantal nieuwe woningen hebben gebouwd, hebben ook onze inwoners last van de woningnood in Nederland. Daarom staat 'bouwen, bouwen, bouwen' met stip op 1 van onze ambities. De komende jaren willen we 1.500 huizen bouwen, waarvan er al een groot aantal gepland zijn in bijvoorbeeld Geerpark, De Grassen, Steenenburg en Victoria.

Wij zijn een gemeente en dus richten wij ons hoofdzakelijk op onze eigen inwoners en ondernemers. We willen onze dorpen nog sterker maken, houden wat we hebben en beter maken wat beter kan.

Uitvoeringskracht

We houden vast aan de stevige ambities in het coalitieprogramma en zetten hier vol de schouders onder. Dat is terug te zien in de begroting 2023. We investeren extra waar dat nodig is. De komende jaren is er ruimte om verder te investeren in onze gemeente. Toch zullen we financieel ook scherp aan de wind moeten varen.

Dé uitdaging daarbij is de uitvoeringskracht. De gemeentelijke organisatie heeft, net als zoveel werkgevers op dit moment, last van personeelstekorten. Tegelijkertijd betekenen de hogere energieprijzen fors hogere energiekosten voor gemeentelijke gebouwen. Dat is geld dat we natuurlijk liever aan andere zaken hadden uitgegeven.

'Samen' is belangrijk in Heusden en zeker wanneer het stormt. Dat betekent dan ook nog meer aandacht voor meedenken en meepraten door inwoners, bedrijven en instellingen. Het betekent ook dat we, zeker gezien de actualiteit met oplopende dagelijkse rekeningen, open staan voor het gesprek met hen voor extra maatregelen daar waar nodig.

Samen thuis in Heusden: nu en straks.

Inleiding

De begroting 2023 is de eerste van deze bestuursperiode na de verkiezingen van maart 2022. Het coalitieprogramma 'Heusden Nu en Straks' en de voorjaarsnota 2022 (aangevuld met de uitkomst van de meicirculaire gemeentefonds) vormen, samen met de bestaande meerjarenbegroting, de basis voor de opstelling van de begroting 2023 en de daarin opgenomen meerjarenraming voor de jaren 2024 t/m 2026. Het college presenteert in deze begroting een totaal pakket aan bestedingsvoorstellen om de komende vier jaar invulling te geven aan de doelen zoals opgenomen in het coalitieprogramma. Ook voor een aantal onderwerpen die in de huidige uitvoering knellen wordt aanvullende inzet gevraagd alsmede op een aantal onderwerpen op het gebied van bedrijfsvoering.

Bestedingsvoorstellen

In de voorjaarsnota die op 12 juli in de raad voorlag, is aangegeven dat de invulling van de financiële ruimte bij de begroting plaats zou vinden. Voor die invulling is gekeken naar de ambities zoals beschreven in het coalitieprogramma, de raadsvoorstellen met een financiële impact die in september en mogelijk later dit jaar op de raadsplanning staan en knelpunten in bestaand beleid/bedrijfsvoering. Voor een aantal onderwerpen betreft het een voorlopige reservering en wordt een verdere uitwerking nog aan uw raad voorgelegd. Hierover leest u meer in het hoofdstuk Financieel beleid onder nieuw beleid.

Hieronder treft u het totaal overzicht aan van de onderwerpen waarvan het college aan uw raad voorstelt om hiervoor de komende periode extra financiële middelen vrij te maken.

	Onderwerp	Fte	2023	2024	2025	2026
Programma Bestuur en beheer						
1.	Begraafplaatsen		42.000	11.000	21.000	23.000
2.	Uitbreiding college		155.000	155.000	155.000	155.000
3.	Formatie specialist Burgerzaken	1 fte	71.000	71.000	71.000	71.000
Programma Openbare orde en veiligheid						
4.	Formatie BOA	1 fte	34.300	34.300	34.300	34.300
5.	Dienstvoertuigen toezicht en handhaving		17.000	17.000	17.000	17.000
6.	Uitrusting BOA's		2.000	2.000	2.000	2.000
Programma Verkeer en vervoer						
7.	Wegenbeleidsplan groot onderhoud en rehabilitaties		1.125.000	1.135.000	1.135.000	1.135.000
8.	Herinrichting Vijfhoevenlaan			100.000	100.000	100.000
9.	Reservering rentelasten aanvullend krediet GOL				80.000	78.000
10.	Formatie ondersteunend medewerker verkeer (tijdelijk)	1 fte	81.000	81.000	81.000	40.500
11.	Formatie Regisseur integraal beheer openbare ruimte	1 fte	90.000	90.000	90.000	90.000
12.	Projectleider civiel	1 fte	-	-	-	-
13.	Onderhoud duikers en beschoeiingen			25.000	25.000	25.000
Programma Economie en recreatie						
14.	Renovatiebudget groen			100.000	100.000	100.000
15.	Medewerkers wijkteams	3 fte	155.000	155.000	155.000	155.000
16.	Bewegen en ontmoeten			13.000	46.000	80.000
17.	Formatie accountmanager buitengebied	0,67 fte	60.000	60.000	60.000	60.000

18.	Klimaatstrategie; verminderen hittestress		50.000	100.000	100.000	100.000
Programma Sport en cultuur						
19.	Buitenzwemvoorziening			125.000	125.000	125.000
20.	Sportpark De Schroef		537.000	33.000	33.000	33.000
21.	Renovatie hockeyvelden MHCD/VMHC				52.000	52.000
22.	Kunstgrasveld VV Nieuwkuijk				45.000	45.000
23.	Verduurzaming sportveldverlichting			8.200	8.200	12.000
24.	Formatie beleidsmedewerker sport en bewegen	1 fte	90.000	90.000	90.000	90.000
25.	Werkbudget kunst en cultuur		10.000	10.000	10.000	10.000
26.	Aanpassingen De Voorste Venne			17.300	17.300	17.300
Programma Sociaal domein						
27.	Multifunctionele accommodatie Kasteellaan Oudheusden			1.800	1.800	1.800
28.	Multifunctionele accommodatie Elshout		30.000			
29.	Inzet jongerenwerkers (O3)		185.000	185.000		
30.	Bestrijden en voorkomen van eenzaamheid		20.000	20.000	20.000	20.000
31.	Respijtzorg		40.000	40.000	40.000	40.000
32.	Inburgering		26.000	26.000	26.000	26.000
33.	Formatie medewerker ondersteuning Wmo/zorg	0,89 fte	56.000	56.000	56.000	56.000
34.	Formatie mandaatmedewerker Wmo	1 fte	80.000	80.000	80.000	80.000
Programma Duurzaamheid, milieu en afval						
35.	Bodemtaken		75.000	75.000	75.000	75.000
Programma Bouwen en wonen						
36.	Omgevingswet		200.000	100.000		
37.	Formatie beleidsmedewerker volkshuisvesting	1 fte	103.000	103.000	103.000	103.000
38.	Formatie ruimtelijke ordening	1,6 fte	167.000	167.000	167.000	167.000
39.	Formatie omgevingsvergunningen	1,78 fte	143.000	143.000	143.000	143.000
40.	Formatie planeconoom	0,89 fte	74.000	74.000	74.000	74.000
Overhead						
41.	Flexbudget		400.000	400.000	200.000	
42.	Werving en selectie		135.000	135.000	135.000	
43.	Eén centrale gemeentelijke huisvesting		150.000			
44.	Archiefachterstanden		350.000	350.000		
45.	Formatie medewerker financiële administratie	0,78 fte	40.000	40.000	40.000	40.000
	Totaal bestedingen ten laste van het saldo		4.793.300	4.428.600	3.813.600	4.475.900

Besteding ten laste van de Algemene Reserve:

	Onderwerp		2023	2024	2025	2026
Programma Verkeer en vervoer						
46.	Groot onderhoud Burg. Schweitzertunnel		700.000			

Toelichting bestedingen:

Programma Bestuur en beheer

1. Begraafplaatsen

Om onze begraafplaatsen toekomstbestendig te maken zijn extra maatregelen noodzakelijk. Alleen dan kunnen we op een duurzame manier de ruimtelijke kwaliteit van onze begraafplaatsen en de dienstverlening rondom lijkbezorging borgen. We spelen daarbij in op landelijke trends en ontwikkelingen op het gebied van de lijkbezorging en het beheer van begraafplaatsen. Ook moeten incidentele kosten gemaakt worden zoals het ruimen van diverse vakken. Daarnaast zijn er middelen benodigd voor de herinrichting en aanleg van een urnentuin en urnenmuur op de begraafplaatsen.

2. Uitbreiding college

De komende coalitieperiode is ervoor gekozen om te besturen met vijf wethouders. Gelet op de grote opgaven waar we de komende jaren voor staan op het gebied van woningbouw, sociaal domein, grote projecten alsmede de toenemende taken die vanuit het rijk naar de gemeenten worden overgedragen vinden we deze uitbreiding nodig. De kosten betreffen naast salaris ook pensioenopbouw.

3. Formatie specialist burgerzaken

De diversiteit van onze inwoners neemt toe. Landelijke en internationale ontwikkelingen zijn lokaal voelbaar. Gezien de toegenomen vraag van onze inwoners, de daarbij toenemende diversiteit en complexiteit en het borgen van kwaliteit is een extra structurele formatieplaats specialist Burgerzaken noodzakelijk. We huren hier al langere tijd op in om te zien hoe de vraag en complexiteit zich zouden ontwikkelen maar komen nu tot de conclusie dat het een structureel karakter heeft waardoor een structurele formatieplaats goedkoper is dan inhuur.

Programma Openbare orde en veiligheid

4. Formatie BOA

De ergernissen en meldingen binnen de gemeente nemen nog steeds toe. Dit jaar wordt het omgevingsbeleidsplan opnieuw vastgesteld met input vanuit de organisatie, het college en de gemeenteraad waarin handhavingswensen en prioritering worden opgenomen. Er bestaat een stevige wens voor meer zichtbaarheid, verbinding en handhaving op diverse onderwerpen en ergernissen. De taken en wensen zijn met de toenemende vraag niet meer in balans met de beschikbare capaciteit. In de meicirculaire 2022 zijn door het Rijk structureel extra middelen beschikbaar gesteld voor BOA capaciteit bij gemeenten. Dit bedrag (€ 36.700) wordt ingezet voor deze formatieplaats.

5. Dienstvoertuigen toezicht en handhaving

Dienstvoertuigen dragen bij aan de zichtbaarheid van onze medewerkers. Daarnaast draagt het bij aan een professionele uitstraling en zijn medewerkers niet langer afhankelijk van gebruik van hun privé voertuigen voor toezicht en handhaving wat de privacy van onze medewerkers kwetsbaar maakt. Als gevolg van de uitbreiding van de groep medewerkers die gebruik maakt van dienstauto's (BOA's, de toezichthouders op het gebied van bouw, kamergewijze verhuur en basisregistratie persoonsgegevens) zijn er twee extra voertuigen noodzakelijk. De kosten die hieruit voortvloeien betreffen de kapitaallasten van de aanschaf en bijkomende kosten als verzekering en onderhoud.

6. Uitrusting BOA's

Bij de uitvoering van handhavingstaken krijgen gemeentelijke handhavers regelmatig te maken met verbale of fysieke agressie. Uit onderzoek blijkt dat het aantal voorvallen van agressie en bedreigingen tegen politieambtenaren halveerde als er bodycams werden gedragen. Ook verbeterde het veiligheidsgevoel bij degenen die regelmatig een bodycam droegen. Om die reden willen we bodycams beschikbaar hebben voor de BOA's en toezichthouders. De initiële aanschaf wordt gedekt uit de middelen die we in 2022 ontvangen uit het gemeentefonds voor BOA taken; de structurele kosten voor 2023 e.v. zijn beperkt en in deze begroting opgenomen.

Programma verkeer en vervoer

7. Wegenbeleidsplan

Op 27 september is in de raad het Beleidsplan wegen vastgesteld. De financiële consequenties van dit plan voor 2023 e.v. zijn opgenomen in deze begroting. De gemiddelde lastendruk voor het uit te voeren onderhoud wordt daarin verhoogd met een jaarlijkse dotatie van € 1.125.000. De kosten voor een gehele vervanging/rehabilitatie van wegen worden geactiveerd. De kapitaallasten van deze investeringen bedragen vanaf 2024 € 10.000 per jaar. Voor een verdere inhoudelijke toelichting verwijzen we naar het raadsvoorstel.

8. Herinrichting Vijfhoevenlaan

De Vijfhoevenlaan wordt de oostelijke toegang tot Vlijmen vanaf de A59 en krijgt daarmee een nieuwe functie, zowel verkeerstechnisch als qua beleving. De weg is in zijn huidige vorm niet geschikt voor deze nieuwe functie, namelijk gebiedsontsluitingsweg met 50 km/u. Op basis van het schetsontwerp van bureau Kragten is een globale kostenraming gemaakt voor de uitvoeringsfase. Deze is nog globaal omdat het schetsontwerp nog uitgewerkt moet worden in een voorlopig en definitief ontwerp. Ook kunnen het participatietraject en bestuurlijke wensen/randvoorwaarden bij het ontwerp van invloed zijn op de kostenraming. Toch willen we in de begroting 2023 een reservering opnemen omdat de realisatie plaats moet vinden voor gereedkoming van de oostelijke randweg. Naast het inzetten van het restantkrediet mitigerende maatregelen GOL en een bijdrage uit de grondexploitatie van de Grassen, gaat het om een voorlopige aanvullende reservering van € 3 mln. In de tabel zijn de kapitaallasten van dit investeringsbedrag opgenomen. Zie voor een verdere toelichting ook het onderdeel nieuw beleid en in gang gezet beleid in het hoofdstuk Financiële begroting.

9. Reservering rentelasten aanvullend krediet GOL

Er volgt naar verwachting eind 2022 een raadsvoorstel voor een tweede aanvullend uitvoeringskrediet voor de realisatie van het majeure project GOL als de Raad van State definitieve goedkeuring geeft voor het plan. De provincie heeft op basis van een eigen calculatie een inschatting gemaakt dat de extra kosten voor Heusden tussen de € 5 en 10 miljoen kan bedragen door de verdere vertraging en de ontwikkeling op de grondstoffenmarkt wereldwijd. Uiteindelijk zijn de te maken afspraken met de aannemer bepalend wat daadwerkelijk het benodigd aanvullend krediet voor de uitvoeringsfase zal zijn. Net als het eerste aanvullend krediet wordt voorgesteld het nog benodigde extra krediet te onttrekken uit de algemene reserve en te storten in de reserve kapitaallasten. Hieruit kan echter alleen het afschrijvingsdeel worden onttrokken. De rentekosten komen ten laste van het begrotingssaldo. Op basis van het voorlopige scenario zoals berekend door de provincie nemen we hiervoor als reservering een stelpost op uitgaande van het scenario van een nog te voteren krediet van € 10 mln.

10. Tijdelijke formatie medewerker verkeer en vervoer

Bij de besluitvorming over het nieuwe Gemeentelijk Verkeer en Vervoer Plan (GVVP) is aangegeven dat uitvoering van alle ambities ook aanvullende personele inzet vergt. Dit in een periode waarin er ook aanzienlijk meer interne advisering bij ruimtelijke procedures nodig blijkt en er een drukke periode

in het verschiep ligt als de uitvoering van het GOL start. Het is wenselijk om in ieder geval voor een periode van 3,5 jaar de formatie uit te breiden. Dan dient zich een nieuw weegmoment aan door natuurlijk verloop van personeel.

11. Formatie regisseur integraal beheer openbare ruimte

De komende periode speelt er veel in de openbare ruimte. Niet alleen vanuit de beheerplannen om in stand te houden wat we al hebben, maar ook vanuit de ambitie om meer woningen te realiseren, ook via inbreiding, mee te werken aan initiatieven van onze inwoners en de grote ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid, klimaatadaptatie, gezondheid en energietransitie. Dit vraagt meer en meer om integrale afwegingen over het gebruik en inrichting van onze schaarse ruimte. Om de ambities uit het waterplan, het beleidsplan wegen en de woningbouwprogrammering te realiseren, is extra inzet nodig.

12. Formatie projectleider civiel

Voor de voorbereiding en uitvoering van civieltechnische projecten staat het cluster civiele werken aan de lat. In dit cluster werken medewerkers die in vaste dienst zijn nauw samen met ingehuurde projectleiders. De afgelopen periode werden er steeds drie projectleiders ingehuurd (deels full time, deels part time). Dit model levert de nodige flexibiliteit op om mee te bewegen met de workload. Afgaande op de ambities is het aannemelijk dat de workload de komende jaren op een constant hoog niveau zal liggen. Vanuit dat perspectief is het aantrekkelijker om de pool met vaste medewerkers met één fte uit te breiden en de inhuur overeenkomstig te verminderen. De uren worden doorbelast naar kredieten/grondexploitatie net als de inhuur nu; daarom heeft deze fte geen impact op het begrotingssaldo.

13. Onderhoud duikers en beschoeiingen

Bij de voorjaarsnota 2021 en in het IBOR-plan is aangegeven dat er voor een aantal assets in de openbare ruimte geen structurele middelen zijn voor onderhoud. Na een aantal bijstellingen geldt dat op dit moment nog voor duikers en beschoeiingen. In de praktijk is regulier onderhoud aan deze assets van een andere orde dan bij bijvoorbeeld civiele kunstwerken, wegen of openbaar groen omdat er geen sprake is van jaarlijks terugkerend onderhoud, maar eerder van herstelmaatregelen bij ernstig verval. Het gaat vooral om incidentenonderhoud als er zaken kapot gaan. Als dit zich voordoet worden er ad hoc herstelmaatregelen uitgevoerd. In de wetenschap dat vroeger of later onderhoud en vervanging nodig is, is het nodig om een werkbudget te creëren waaruit dit onderhoud bekostigd kan worden.

Programma economie en recreatie

14. Renovatiebudget openbaar groen

De onderhouds- en renovatieopgave wordt, mede op basis van de in het IBOR-plan vastgestelde onderhoudsniveaus, in 2022 opnieuw doorgerekend en opgenomen in het nieuwe Groenstructuurplan dat nog wordt aangeboden voor besluitvorming. Met name de langjarige renovatieopgave wordt hierbij een aandachtspunten. Afgaande op de nu beschikbare informatie is het aannemelijk dat voor met name renovatie van groen op termijn structureel meer geld nodig is. Het precieze bedrag is nu nog niet bekend en derhalve indicatief geraamd. Ook de gestage uitbreiding van het areaal zorgt voor hogere onderhoudskosten.

15. Formatie medewerkers wijkteams

De afgelopen jaren is geïnventariseerd wat er nodig is om onze Buitendienst toekomstbestendig te maken. Daarbij ging het onder meer om werkpakket, werkwijzen en efficiency. Daarbij is ook gekeken naar de aard van de werkzaamheden en de meest optimale verdeling tussen de werkzaamheden die worden uitgevoerd met eigen mensen (daarbij horen ook de mensen met een afstand tot de

arbeidsmarkt) en via de inhuur van aannemers. Tevens is rekening gehouden met de toename van de gemiddelde leeftijd en het feit dat er geen instroom meer komt vanuit de WML. Om het takenpakket en het door te gemeenteraad vastgestelde onderhoudsniveau te kunnen realiseren, is aanvullende capaciteit noodzakelijk.

16. Bewegen en ontmoeten

Spelen, bewegen en ontmoeten is, mede door de ervaringen van de afgelopen jaren (corona), een onderwerp dat leeft onder onze inwoners. Belangrijkste aandachtspunten bij dit onderwerp zijn de vraag naar meer beweeg- en ontmoetmogelijkheden voor alle leeftijden, veranderende behoeften en een beperkt budget voor renovatie van de huidige speeltuinen. Om deze vraagstukken het hoofd te bieden is op 27 september jl. een notitie met daarin visie, kaders, spelregels en een overzicht van kansen ter vaststelling aan de raad voorgelegd. In de visie wordt de overstap van spelen naar bewegen en ontmoeten gemaakt, wordt gefocust op kwalitatief goede, bereikbare, veilige en inclusieve beweeg- en ontmoetlocaties en wordt de locatie centraal gezet in plaats van het toestel. In deze begroting is vooralsnog rekening gehouden met de kapitaallasten behorend bij een investeringsbedrag van € 1.325.000 voor de gefaseerde uitvoering van het inrichten, samenvoegen, uitbreiden of verwijderen van de locaties die binnen de periode 2023-2025 vervangen moeten worden.

17. Formatie accountmanager buitengebied

We zijn trots op het buitengebied en de vele agrarische bedrijven. De enorme druk op het buitengebied is voelbaar en de vraagstukken rondom economische ontwikkeling, duurzaamheid, klimaatverandering en natuur worden steeds groter en moeilijker voor individuele ondernemers. Deze vraagstukken komen ook terug in de ontwerp omgevingsvisie. We zijn een serieuze gesprekspartner bij de enorme opgaven in het buitengebied, waaronder de uitdaging onze agrarische sector vitaal te houden. Hiervoor zoeken we de verbinding met agrarische ondernemers, de Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO) en de regio. Voor onszelf zien we de rol van aanjager en netwerker. Hiervoor is capaciteit nodig om deze rol als 'verbindingsofficier' op te kunnen pakken.

18. Klimaatstrategie; verminderen hittestress

Er gaat nog besluitvorming in de raad plaatsvinden over de klimaatstrategie. Het zal, als aanvulling op het waterplan (wateroverlast bij extreme situaties), vooral aandacht vragen voor het thema hittestress. Het verminderen of tegengaan van hittestress hangt in sterke mate samen met de groene inrichting van de openbare ruimte. Op basis van de klimaatstrategie zal hier extra aandacht en inspanningen naar toe moeten gaan. Dit betekent ook dat er een werkbudget nodig is om gewenste aanpassingen mogelijk te maken. Dit kan in de vorm van gemeentelijke maatregelen in de openbare ruimte of via de inzet van een stimuleringsregeling. De klimaatstrategie wordt de komende periode afgerond en in besluitvorming gebracht. De financiële consequenties worden daarin opgenomen.

Programma Sport en cultuur

19. Buitenzwemvoorziening

Het contract voor de exploitatie van buitenzwembad Het Run loopt tot 2023. De vraag is of een nieuw contract onder dezelfde condities mogelijk is gelet op de ontwikkelingen in de markt (energiekosten). Daarnaast zullen afspraken moeten worden gemaakt over het (groot) onderhoud in de toekomst. Een nieuw contract voor de periode na 2023 zal realistisch gezien hoger uitvallen. We vinden het behoud van een buitenzwemvoorziening belangrijk, maar niet tegen elke prijs. Afhankelijk van de dan voorliggende scenario's, nemen we een voorlopige extra reservering op.

20. Sportpark De Schroef

Op 17 september 2019 heeft het college besloten het burgerinitiatief voor recreatie- en sportpark De Schroef te ondersteunen door bureau Kragten opdracht te geven voor de analyse- en verkenningsfase

en daarnaast de ambtelijke organisatie opdracht te geven om dit initiatief gedurende deze fasen te ondersteunen. Kragten heeft haar opdracht afgerond. Het burgerinitiatief heeft in 2021 een stichting opgericht en in samenwerking met de gemeente een beeldplan voor het park op laten stellen. Dit plan geeft een beeld en richting van de toekomstplannen voor het park, waarbij er ruimte is voor een verdere gefaseerde uitwerking van het ontwerp. Op 17 februari 2022 presenteerde de Stichting in een thema avond hun concept en plannen aan de gemeenteraad. Op 28 februari 2022 heeft de stichting het projectplan aan het college gestuurd. De initiatiefnemers gaan fondsen werven om het plan te financieren. Daarnaast vragen zij een financiële bijdrage van de gemeente, zowel op het gebied van ambtelijke capaciteit als financieel gezien. Voor de uitvoering van de plannen is een krediet nodig van € 1.335.000. Een deel daarvan (€ 335.000) betreft éénmalige kosten en kan niet worden geactiveerd; het overige deel (€ 798.000) wordt geactiveerd. De uitvoering zal fasegewijs en gebiedsgericht plaatsvinden.

21. Renovatie hockeyvelden MHCD/VMHC

Op 12 mei 2020 besloot u de hockeyvelden van VMHC en MHCD die nog niet in eigendom van de gemeente waren, over te nemen. Dit betekent dat de gemeente verantwoordelijk is geworden voor de vervangingskosten. Zoals aangegeven in het voorstel dienen twee van de drie velden die de gemeente heeft overgenomen nu vervangen te worden. Het gaat om veld 2 van VMHC en veld 3 van MHCD. Het uitgangspunt is dat beide velden worden vervangen in 2024 en het werk in één keer wordt aanbesteed. Daarbij is het uitgangspunt een zand ingestrooid kunstgrasveld met ledverlichting (nu nog traditionele sportveldverlichting). Zowel de onderlagen als de toplagen van de hockeyvelden worden vervangen. Op basis van een directieraming bedragen de totale investeringskosten circa € 1.000.000. De kapitaallasten van deze voorlopige raming zijn opgenomen in deze begroting.

22. Kunstgrasveld VV Nieuwkuijk

In het coalitieprogramma is opgenomen om de mogelijkheid te onderzoeken voor een kunstgrasveld voor VV Nieuwkuijk. De kosten zijn afhankelijk van de uiteindelijk nog te maken keuzes. De kosten voor de aanleg van een hybride veld bedragen circa € 600.000, maar dit is een globale raming. Een deel van de kapitaallasten wordt doorberekend in de huur die de vereniging betaald. Het betreft een voorlopige reservering. Pas na de verdere uitwerking en een concreet plan, kan een gerichte kostenraming worden opgesteld. Votering van het krediet vindt plaats door middel van een afzonderlijk raadsvoorstel.

23. Verduurzaming sportveldverlichting

Afgelopen jaren zijn een aantal sportparken voorzien van (gedeeltelijke) ledverlichting voor de buitensportvelden. Voor de realisatie hiervan zijn per vereniging en per accommodatie verschillende afspraken gemaakt. Uit gesprekken met sportvereniging blijkt dat zij behoefte hebben aan duidelijkheid over de toekomst van de sportveldverlichting. Er is een vervangingsplan sportveldverlichting 2022-2026 opgesteld om duidelijkheid te geven over de toekomst van de sportveldverlichting. In het vervangingsplan staat een fasering om over te stappen naar ledverlichting bij buitensportaccommodaties die worden gehuurd van de gemeente. Hiermee wordt ook bijgedragen aan duurzaamheidsambities van zowel de gemeente als sportverenigingen. Voor de uitvoering van het vervangingsplan is een krediet nodig van € 514.000 inclusief btw. Hier opgenomen zijn de nog niet afgedekte kapitaallasten na inzet van de stelpost investeringsagenda sport. Een voorstel voor aanwending van het krediet is op 27 september aan de raad voorgelegd.

24. Formatie beleidsmedewerker sport en bewegen

Sport en bewegen is goed voor de fysieke en mentale gezondheid. Tegelijkertijd draagt het bij aan een fitte en vitale samenleving, waardoor de gezondheidszorg minder belast wordt. Daarnaast is het

belangrijk dat iedereen die dit wil, dat ook daadwerkelijk op een verantwoorde wijze moet kunnen. Om deze redenen is het van groot belang dat er structureel aandacht is voor toekomstbestendig sport- en beweegbeleid binnen de gemeente Heusden. Die ruimte is er op dit moment niet in de bestaande formatie.

De voornaamste werkzaamheden voor de in te zetten capaciteit bestaan uit: ontwikkelen, monitoren en actualiseren van beleid, betrokkenheid bij sport en beweeg gerelateerde projecten/trajecten (o.a. Sportpark Hoge Heide, de toekomst van 't Run, Sportpark De Schroef), betrokkenheid bij het preventieakkoord en het lokaal beweeg- en sportakkoord, onderhouden van netwerken en samenwerkingsverbanden relevant voor het beleidsveld (o.a. samenwerking St. De Schroef, inwoners, jongerenwerk en sportverenigingen), het beoordelen en begeleiden van sport gerelateerde aanvragen vanuit de initiatieventafel en het bevorderen van een meer integrale samenwerking tussen de verschillende beleidsvelden. Ook zal deze formatie een voorname rol krijgen in de coördinatie van de uitvoering van het beleidsplan bewegen & ontmoeten.

25. Werkbudget kunst en cultuur

Cultuur en kunst is van alle inwoners en beleven we met alle inwoners. Het zorgt voor ontmoeting en draagt zowel bij aan sociale verbinding als educatie. We werken aan een dynamisch kunst- en cultuurbeleid. Hierbij vinden wij de mening van onze inwoners erg belangrijk. Wij blijven inzetten op subsidies voor cultuur, waarbij we een relatie leggen tussen de te behalen beleidsdoelstellingen en de prestaties die hiervoor worden geleverd. De reserve uitvoering cultuurnota is bij de herziening van de nota reserves en voorzieningen opgeheven (raad 27 september). Gelet op de aard en de omvang van de uitgaven is het in stand houden van een reserve niet nodig. We stellen daarom voor om een jaarlijks uitvoeringsbudget in de exploitatie op te nemen.

26. Aanpassingen Voorste Venne

Bij de renovatie van De voorste Venne enkele jaren geleden is de Utopiazaal speciaal ontwikkeld om o.a. popconcerten voor jongeren te kunnen organiseren zonder dat dit tot geluidsoverlast naar de omgeving zou leiden. Hiervoor zijn destijds speciale geluidsisolerende maatregelen uitgevoerd. Nu de Utopiazaal wordt herbestemd ten behoeve van de bibliotheek Drunen vervalt de mogelijkheid voor het organiseren van popconcerten omdat in de Vennezaal een dergelijke activiteit alleen incidenteel met een ontheffing kan plaatsvinden. Bij de behandeling van het raadsvoorstel over het uitvoeringskrediet voor de verbouwing van De Voorste Venne voor de Bibliotheek is vanuit de raad aangedrongen te onderzoeken of het toch niet mogelijk is meer activiteiten specifiek voor jongeren mogelijk te maken. Om voor jongeren meer activiteiten te kunnen programmeren is het noodzakelijk om de geluidsisolatie van de Vennezaal op hetzelfde niveau te brengen als de Utopiazaal. Hierdoor kunnen zonder ernstige overlast naar de omgeving in de Vennezaal popconcerten worden georganiseerd. Hiervoor is een investeringsbedrag geraamd van € 375.000. We gaan er vanuit dat een groot deel van de kapitaallasten doorberekend kan worden in de huur omdat de exploitatiemogelijkheden verbeteren.

Daarnaast is in diezelfde raadsvergadering aandacht gevraagd voor ontmoetingsmogelijkheden in De Voorste Venne. Dit naar aanleiding van verzoeken vanuit de Hunenhof en aangesloten ouderenverenigingen en de KBO. Op basis van de eerste gesprekken die met de diverse ouderenverenigingen, Hunenhof en KBO zijn gevoerd lijkt het mogelijk om zonder grote bouwkundige ingrepen de functionaliteit van verschillende ruimten binnen de Voorste Venne zodanig aan te passen dat deze meer voldoen aan de behoeften van de betrokken partijen. De te treffen maatregelen hebben voornamelijk betrekking op de (her)inrichting van diverse ruimten. Hiervoor is een investeringsbedrag opgenomen van € 150.000.

Programma Sociaal domein

27. Multifunctionele accommodatie Kasteellaan Oudheusden

Er is een stedenbouwkundige verkenning uitgevoerd voor de doorontwikkeling van de Kasteellaan Oudheusden en er is een aantal scenario's verder uitgewerkt. Naar verwachting neemt het college in 2022 een besluit over het voorkeursscenario. Vervolgens kan dit voorkeursscenario verder worden uitgewerkt, waarbij ook de wijze van samenwerking tussen partijen nader wordt vormgegeven. Doel is om met alle bij de herontwikkeling betrokken organisaties een intentieovereenkomst te sluiten waarin de bereidheid tot samenwerking is vastgelegd. Een eerste raming van het voorbereidingskrediet bedraagt € 60.000 waarvan de kapitaallasten in deze begroting zijn opgenomen.

28. Multifunctionele accommodatie Elshout

Zoals in het coalitieprogramma is opgenomen gaan we de mogelijkheden onderzoeken van een multifunctionele accommodatie in Elshout. Bijvoorbeeld ruimte waar onderwijs, kinderopvang, buurthuis, bibliotheekfunctie en de gezondheidszorg gezamenlijk hun diensten voor de inwoners aanbieden. In lijn met de eerdere verkenningen die zijn uitgevoerd naar de herinrichting van sport- en recreatiepark de Schroef, sportpark de Hoge Heide en herontwikkeling van de Kasteellaan in Oudheusden is voor deze fase een bedrag van € 30.000 opgenomen in de exploitatie.

29. Inzet jongerenwerkers (O3)

Op dit moment is 1,5 fte aan jongerenwerkers werkzaam in onze gemeente. Dit is beperkt voor de opgave waar zij voor staan om aan te sluiten bij de leefwereld van jongeren, een vertrouwensband op te bouwen en daarmee problemen zoals overlast, schooluitval en psychosociale problemen te voorkomen. Gezien de beperkte capaciteit is de focus in de afgelopen jaren gelegd op preventief collectief jongerenwerk om toch zoveel mogelijk jongeren te bereiken. De impact en mogelijkheden zijn hierdoor echter beperkt en soms is ook individuele inzet nodig om echt van betekenis te kunnen zijn. De laatste tijd nemen signalen over jongerenoverlast in de hele gemeente toe. Met name rondom de Caleidoscoop in Vlijmen en in Oudheusden is de overlast groot. Daarom is in juni besloten om voor de duur van 12 maanden een aanvullende subsidie te verstrekken aan O3 voor de inzet van 1,72 fte jongerenwerk. U bent hierover geïnformeerd met een raadsinformatiebrief van 7 juni jl.

Om jongerenoverlast duurzaam te doorbreken en voorkomen, is echter meer nodig. Daarom is het voorstel deze extra inzet na 12 maanden structureel te maken waardoor meer slagkracht ontstaat in het werken met jongeren aan een uitdagende en positieve leefomgeving en vrijetijdsbesteding. Meer capaciteit maakt bovendien het jongerenwerk minder kwetsbaar, omdat jongeren meerdere vaste gezichten leren kennen.

30. Bestrijden en voorkomen van eenzaamheid

Voor 2020 en 2021 is door de raad in totaliteit € 100.000 beschikbaar gesteld voor het ondersteunen van initiatieven die duurzaam werken aan het verminderen of voorkomen van eenzaamheid. Door corona is zowel het aantal ingediende initiatieven achtergebleven bij verwachting en zijn ingediende initiatieven teruggetrokken vanwege corona. Daarom is het restantbudget van 2021 overgeheveld naar 2022. Na de eenmalige overheveling vervalt het budget eind 2022. De afgelopen drie jaar heeft de subsidie een prikkel gegeven aan de bestrijding en het voorkomen van eenzaamheid. Ook heeft het bijgedragen aan een grote bewustzijn bij zowel deelnemers als ook organisatoren van activiteiten. Voor de komende vier willen we hier een vervolg aan geven en jaarlijks een bedrag beschikbaar stellen voor het eenmalig aanjagen van activiteiten ter preventie en bestrijding van eenzaamheid. De huidige subsidieregeling op het gebied van eenzaamheid zal na evaluatie geactualiseerd worden.

31. Respijtzorg

Gemeenten moeten ervoor zorgen dat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. Op grond van de Wmo zijn we verantwoordelijk voor de ondersteuning van mensen die niet op eigen kracht zelfredzaam zijn. Hieronder valt ook respijtzorg; ondersteuning om de mantelzorger tijdelijk te ontlasten. Op dit moment wordt in verschillende soorten van respijtzorg voorzien. Bijvoorbeeld door regionaal ingekochte Wmo begeleiding/dagbesteding, met name voor respijtzorg voor mantelzorgers van volwassenen/senioren met een beperking. Dit wordt aangevuld met de inzet van Zorgoppas, die zorgt ervoor dat er op een eenvoudige en laagdrempelige manier invulling wordt gegeven aan het voorkomen van overbelasting van ouders met zorgbehoevende kinderen. Door deze inzet kan (duurdere) begeleiding dan wel behandeling worden voorkomen. De financiële ondersteuning voor zorgoppas is niet structureel geborgd. De huidige inzet voorziet vooral in kortdurend respijtzorg, waarbij de mantelzorger voor een dagdeel of dag ontlast wordt. Gesignaleerd wordt dat het huidige aanbod niet altijd voorziet in de behoeften van mantelzorgers. Momenteel wordt er onderzocht waar de knelpunten ontstaan en met welke (aanvullende) vormen van respijtzorg we deze knelpunten kunnen oplossen. Om in de toekomst respijtzorg te kunnen blijven bieden en waar nodig te kunnen verbeteren, zijn structurele middelen nodig.

32. Inburgering

Per 1 januari 2022 is de nieuwe Wet inburgering in werking getreden. Op 8 maart 2022 heeft het college ingestemd met het uitvoeringsplan opgesteld in overleg met de betrokken partijen en Baanbrekers voor de uitvoering van deze nieuwe wet. Het uitvoeringsplan beschrijft vanaf intake toe het einde van de inburgering de verschillende stappen die een inburgeraar doorloopt en welke organisatie een onderdeel verzorgt. Omdat twee van de drie deelnemers aan de Gemeenschappelijke regeling bij Baanbrekers deze taak bij Baanbrekers hebben ondergebracht, kan de uitvoering van deze wet niet als algemene gemeenschappelijke taak worden toegevoegd aan de GR, maar als een 'pluspakkettaak'. De gemeenten ontvangen via het gemeentefonds een structurele vergoeding voor de uitvoeringstaken. Dit bedrag is echter niet toereikend om de personeelskosten volledig af te kunnen dekken. Om deze taak ook structureel uit te kunnen voeren, moeten deze middelen ook voor 2023 e.v. worden geraamd.

33. Formatie medewerker ondersteuning Wmo/zorg

In de voorjaarsnota van 2020 is de formatie voor administratieve ondersteuning voor de WMO en met name het team zorg voor 2 jaar toegekend. Binnen het team WMO Zorg zijn dermate veel taken die administratief afgehandeld kunnen worden dat het niet noodzakelijk is om deze taken door een mandaat medewerker uit te laten voeren. Deze manier van werken maakt dat het kosten bewust is om het op deze manier uit te voeren. Naast de financiële afweging is het zo dat een mandaat medewerker zich ook meer kan richten op de taken die passend zijn bij zijn/haar de functie. Naast de administratieve ondersteuning heeft deze collega ook werkzaamheden op het gebied van vroegsignalering. Op 1 januari 2021 is een wetswijziging in werking getreden voor de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs). De medewerker ondersteuning Wmo/zorg ondersteund bij de uitvoering van vroegsignalering, door het in beeld krijgen van betalingsachterstanden, het benaderen van de doelgroep en het verbinden van inwoners met collega's van betrokken partners zoals Bijeen, Woonveste en de Kredietbank.

34. Formatie mandaatmedewerker Wmo

De afgelopen jaren is de vraag naar een keukentafelgesprek voor de Wmo enorm toegenomen. Inmiddels krijgen we zo'n 75 tot 100 aanvragen per maand. Begin 2021 zat dit tegen de 75 en in de huidige situatie zitten we meer op een stabiele vraag tussen de 85 en 85 aanvragen met sommige uitschieters. In de huidige situatie huren we 2 extra fte in om de wachttijden zo kort mogelijk te houden. En zelfs dan zitten we op sommige momenten nog met een wachttijd van 6 weken. Om deze

reden willen we 1 fte omzetten in formatie en nog 1 fte flexibel inhuren om zo voor een bepaald gedeelte meer stabiliteit voor het team te bieden en ook een stukje flexibiliteit te behouden.

Programma Duurzaamheid, milieu en afval

35. Bodemtaken

Met het toenemend aantal bodemvragen zijn de kosten in de loop van de afgelopen jaren fors toegenomen. Oorspronkelijk was begroot een inzet van € 20.000 door de omgevingsdienst hiervoor. Gezien het aantal bodemvragen wordt hieraan nu, met de inzet van 16 uur bodemspecialist OMWB, die de bodemonderzoeken uitvoert, beoordeelt en verwerkt, jaarlijks een kleine € 95.000 besteed. De verwachting is dat dit de komende jaren zeker zal aanhouden. Een ophoging van het budget met € 75.000 is dan ook noodzakelijk.

Programma Bouwen en wonen

36. Omgevingswet

De voorgenomen invoering van de Omgevingswet per 1-1-2023 betekent, dat er nog een aantal jaren extra werkzaamheden moeten worden verricht. Het gaat dan om het opstellen van een omgevingsplan voor de gemeente en de beoordeling van de rijksregelgeving die gemeentelijke regelgeving wordt. Ook het vertalen van de regelgeving naar direct toepasbare regels zal de komende jaren de nodige extra inspanningen vergen. Tot het moment dat het omgevingsplan is vastgesteld gelden de bestaande bestemmingsplannen als omgevingsplan. Wijzigingen hiervan moeten vanaf 2023 wel als wijziging van het omgevingsplan worden opgesteld. De huidige inschatting is dat deze arbeidsintensiever zullen zijn. De transitiekosten worden in principe vergoed door het rijk; in de meicirculaire is echter vooralsnog alleen een bedrag voor 2022 opgenomen. Een vergoeding voor volgende jaren kan in de toekomst als compensatie voor de nu geraamde kosten voor 2023 en 2024 worden ingezet.

37. Formatie beleidsmedewerker volkshuisvesting

Het afgelopen jaar zijn door de krapte op de woningmarkt de werkzaamheden binnen het beleidsveld volkshuisvesting toegenomen. Daarbij kan gedacht worden aan de roep om meer gemeentelijke sturing op de woningmarkt, het mogelijk maken van een toenemend aantal nieuwbouwinitiatieven (op met name inbreidingslocaties) en deze in lijn te brengen met de doelstellingen uit de woonvisie 'tHuis in Heusden 2020 – 2025' en het huisvesten van (bijzondere) doelgroepen (uitstroom beschermd wonen, statushouders woonwagendplaatsen etc.). Daarvoor is na de vaststelling van de woonvisie ingehuurd, om de bestuurlijke opgave en de versnelling van de bouwopgave te realiseren is structurele capaciteit nodig.

38. Formatie ruimtelijke ordening

Om de huidige dienstverlening te kunnen blijven continueren is afgelopen tijd ingehuurd. We zien dat de workload echter een constant hoog blijft en de verwachting is dat dit de komende jaren niet anders zal zijn. Voor het kunnen blijven continueren van de dienstverlening is een continuering van deze inzet daarom nodig. Daarom is het voornemen om een deel van de inhuur om te zetten naar formatie. Een deel van de kosten (niet volledig) kan gedekt worden door de toegenomen legesopbrengsten en/of kostenverhaal bij particuliere woningbouwinitiatieven.

39. Formatie omgevingsvergunningen

De afgelopen 10 jaar zijn het aantal bouw, kap en inrit vergunningsaanvragen sterk toegenomen (2012-2015 ca. 340, 2016-2020 ca. 450 en een piek in 2021 van 903). Ook het aantal principeverzoeken voor onder andere woningbouw neemt elk jaar toe door meer ruimte binnen de nieuwe Woonvisie (2012-2014 ca. 70, 2015-2020 ca. 120 en een piek in 2021 van 276). Deze stijging is de afgelopen jaren opgevangen met inzet van inhuurkrachten. Er is niet eerder gekozen om

formatie te verhogen in afwachting van de Omgevingswet, omdat lang niet voldoende helder was wat dit zou betekenen voor de benodigde capaciteit op lange termijn. Nu is echter meer duidelijk dat er geen sprake is van afname van werkzaamheden maar een verschuiving van toetsing naar coördinatie/regie en wordt zelfs een toename in werkzaamheden verwacht door de intake- en omgevingstafel. Tevens staat Heusden de komende jaren voor een forse inspanning op gebied van bouwen en de woningopgave. Vandaar dat we de structurele inhuur grotendeels willen omzetten naar vaste formatie. Een deel van de kosten (niet volledig) is gedekt door de toegenomen legesopbrengsten.

40. Formatie beleidsmedewerker grondzaken/planeconoom

De versnelling van de bouwopgave en de realisatie van de doelstellingen uit de woonvisie zijn grote uitdagingen voor de komende jaren. Er zijn meer particuliere woningbouw initiatieven. Dit vraagt de nodige capaciteit om deze initiatieven te beoordelen, te begeleiden en contractuele afspraken te maken. De hiermee gepaarde kosten kunnen via kostenverhaal bij de particulier woningbouw initiatieven worden terugverdiend. Deze meeropbrengsten zijn ook opgenomen in de voorliggende begroting.

Overhead

41. Flexbudget

Er is in de organisatie een toenemende behoefte aan flexibiliteit om in te kunnen spelen op ontwikkelingen of om kansen te pakken als ze zich voordoen. Dit alles met als doel om ons personeelsbestand kwantitatief en kwalitatief op peil te houden. Enerzijds zien we door de krapte op de arbeidsmarkt een groter verloop van personeel waardoor meer inhuur noodzakelijk is. We willen het flexbudget behouden waar het nu voor is (vervanging bij tijdelijke uitval, het opvangen van pieken). Anderzijds willen we het flexbudget in kunnen zetten voor een tijdelijke uitbreiding van de formatie met potentiële goede MogelijkMakers. Dit kunnen zowel starters (trainees/afstudeerders) als zij-instromers zijn. Hiervoor wordt voorgesteld om het flexbudget te verhogen. Deze verhoging kan worden gebruikt voor een maximaal aantal van 3 formatieplekken. Meer starters / trainees kunnen we als organisatie niet begeleiden en bovendien moet het reguliere doel van het flexbudget ook behouden blijven. We gaan hierbij uit van tijdelijke arbeidsovereenkomsten, na deze periode kan de kandidaat vervolgens mogelijk instromen op reguliere formatieplaatsen of uitstromen. Positieve bijkomstigheid is dat we op deze manier een bijdrage leveren in het laten opdoen van ervaring in werken bij de lokale overheid.

42. Werving en selectie

De arbeidsmarkt staat onder hoogspanning en de verwachting is dat de huidige krapte op de arbeidsmarkt hardnekkig is voor bepaalde vakgebieden. Het resultaat hiervan is een structurele mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en langdurige schaarste binnen bepaalde vakgebieden. Naast extra inzet op het boeien en groeien van onze MogelijkMakers zijn er al diverse interne maatregelen genomen om geschikte kandidaten te vinden. Dit alles wil er toch niet altijd voor zorgen dat er (geschikte) kandidaten reageren. Om er voor te zorgen dat we de dienstverlening draaiend houden en onze klant centraal stellen, zijn we daarom soms ook genooddaakt om een bureau in te zetten om kandidaten te vinden danwel op een andere manier aan te trekken.

43. Eén centrale huisvesting

Sinds corona is er iets gewijzigd in de manier van werken. Personeel werkt vaker thuis of op andere locaties. Daarom willen we naar één kantoor. We houden hierbij ook rekening met de wensen voor veranderingen aan de raadzaal. Om dit proces verder uit te werken is een onderzoeksbudget opgenomen in 2023 om de verschillende scenario's met de daaraan verbonden randvoorwaarden en consequenties in beeld te brengen.

44. Archiefachterstanden

In raadsinformatiebrieven van februari en juni 2022 hebben we u geïnformeerd over de voorgenomen bewerking van ons archief en het wegwerken van de beheerachterstanden (als onderdeel van het plan van aanpak 'Doorontwikkeling informatie- en archiefbeheer 2021-2026'). Verschillende onderdelen van het analoge archief verkeren niet in goede, geordende en toegankelijke staat. De bewerking bestaat uit het digitaliseren, opschonen en beter ordenen en omschrijven van het archief. Door de bewerking wordt digitale overbrenging van bijvoorbeeld bouwdoossiers naar het Streekarchief mogelijk, waarmee we deze dossiers beschikbaar stellen voor onze inwoners. Het opgenomen bedrag is een indicatie op basis van de marktconsultatie die afgelopen maanden is uitgevoerd.

45. Formatie medewerker financiële administratie

Binnen het cluster financiële administratie bestaat reeds een aantal jaren een grote werkdruk door diverse oorzaken. Dit is de afgelopen jaren bestreden met tijdelijk boventallige formatie en inhuur. In de loop van 2022 is een nieuw inkooppakket geïmplementeerd dat qua verwerkingswijze wat verlichting moet brengen. Echter dit is niet genoeg om het wegvallen van de boventallige formatie en de inhuur op te lossen. Ter waarborg van de continuïteit van de werkzaamheden wordt daarom voorgesteld de formatie met 0,89 fte uit te breiden.

Besteding ten laste van de algemene reserve:

46. Groot onderhoud Burgemeester Schweitzertunnel

Bij de vaststelling van het beheerplan civieltechnische kunstwerken is, op basis van een eerdere inspectie, in beeld gebracht welke onderhoudswerkzaamheden er in 2021 en 2022 nodig zijn. Daarbij is ook aangekondigd dat de Burg Schweitzertunnel groot onderhoud nodig heeft in 2023. Daarmee is een indicatieve kostenraming van ca € 700.000 genoemd. Dit bedrag kan niet bekostigd worden uit de beschikbare middelen voor onderhoud. Het beschikbare bedrag in de begroting is nodig voor aantal kleine onderhoudswerkzaamheden. We stellen voor dit bedrag ten laste van de algemene reserve te brengen.

Bovenstaande voorstellen zijn in de voorliggende begroting verwerkt.

Verschil voorjaarsnota - begroting 2023

In de voorjaarsnota 2022 is het financieel perspectief geschetst voor de jaren 2023 e.v. voor zover op dat moment bekend was. Over de uitkomst van de meicirculaire gemeentefonds bent u apart geïnformeerd. Als we de saldi van de nu voorliggende begroting afzetten tegen de saldi uit de voorjaarsnota inclusief de meicirculaire en rekening houdend met het totaal van de bestedingen zoals hiervoor toegelicht, resteert een nog te verklaren verschil.

(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Eindsaldo VJN incl. meicirculaire gemeentefonds	7.803	7.769	11.383	3.819
Bestedingsvoorstellen	4.793	4.429	3.814	3.476
Saldo na bestedingsvoorstellen	3.010	3.340	7.569	343
Werkelijke saldi begroting 2023	64	1.395	5.332	- 450
Nog te verklaren verschil	2.945	1.945	2.237	793

Naast de verwerking van de bestedingsvoorstellen zijn bij het opstellen van de begroting alle inkomsten en uitgaven herijkt. Dit leidt derhalve tot verschillen tussen de oorspronkelijke meerjarenraming 2023-2025 en jaarschijven zoals nu opgenomen in de begroting 2023.

Hieronder volgen de grotere verschillen tussen de begroting en de Voorjaarsnota voor 2023. Vervolgens worden de verschillen kort toegelicht.

<i>Verschillen begroting 2023 en voorjaarsnota 2022 (incl. meicirculaire gemeentefonds) (x € 1.000)</i>	<i>voordeel</i>	<i>nadeel</i>
Energiekosten gemeentelijke eigendommen		1.565
Vennootschapsbelasting		800
Hogere bijdrage GR Baanbrekers		659
Hogere rentekosten geldleningen		223
Overheadkosten		190
Veiligheidsregio		151
Sociaal domein		150
Leges omgevingsplannen/milieuleges	372	
Onroerendzaakbelasting	240	
Pachtinkomsten	107	
Overige verschillen	74	
Totaal	793	3.738
Per saldo nadeliger		2.945

Toelichting:

Energiekosten gemeentelijke eigendommen

De contracten voor de inkoop van energie (elektriciteit en aardgas) voor de gemeentelijke aansluitingen lopen af per 1 januari 2023. Er zijn, na een gezamenlijke Europese aanbesteding met de gemeenten uit Noordoost Brabant, nieuwe leveringscontracten gesloten voor elektriciteit en aardgas met Greenchoice. Door de oorlog in Oekraïne zijn de prijzen op de groothandelsmarkt instabiel en nu hoger dan voorheen. Prijzen variëren sterk. Daarom wordt binnen die nieuwe leveringscontracten de benodigde hoeveelheid elektriciteit en gas geleidelijk aan ingekocht. Dit betekent dat de definitieve prijzen voor 2023 medio november 2022 bekend worden. In ieder geval is duidelijk dat de prijzen aanzienlijk hoger gaan liggen dan in 2022.

Vennootschapsbelasting

Volgens de berekeningen die zijn opgesteld bij de totstandkoming van de jaarrekening 2021, nemen de fiscale resultaten de eerstkomende jaren nog toe. De inschatting is dat dit zal leiden tot fiscale lasten in de komende jaren. De uiteindelijke fiscale last per jaar blijft afhankelijk van de daadwerkelijke fasering en ontwikkeling van de resultaten uit de grondexploitaties.

Gezien de geraamde resultaatontwikkeling op de grondexploitaties en de verwachte fasering van de grondverkoop houden we in de begroting 2023 indicatief rekening met de volgende fiscale lasten:

afgerond € 0,8 miljoen over 2023, € 0,3 miljoen over 2024 en € 0,1 miljoen in de jaren daarna. Bij de raming van de fiscale lasten per jaar is rekening gehouden met fiscale verliesverrekening uit voorgaande jaren.

Hogere bijdrage gemeenschappelijke regeling Baanbrekers

De gemeentelijke bijdrage stijgt in 2023 ten opzichte van de begroting 2022. De deelnemersbijdrage moet worden verhoogd als gevolg van de dalende rijksinkomsten voor inkomensvoorzieningen (BUIG) (1ste bestuursrapportage 2022 van Baanbrekers). De prognose laat aan de uitgavenkant vooralsnog geen verlaging van de kosten zien.

Hogere rentekosten leningen

De korte en lange rente stonden al enkele jaren op een erg laag niveau. In de eerste twee kwartalen van 2022 is de rente gestegen. De stijging is op dit moment (medio augustus 2022) gestabiliseerd. Naar verwachting zal de korte rente in 2023 licht verder stijgen. De lange rente blijft naar verwachting ongeveer op het huidige niveau. Op basis van de financieringsbehoefte en de aan te trekken leningen, stijgen op basis van de rente-uitgangspunten de rentekosten.

Overheadkosten

De kosten van ondersteunende diensten stijgen door ICT contracten en voorziene vervangingsinvesteringen op het gebied van automatisering. Ook de kosten van verzekeringen zijn hoger dan de inflatiecorrectie. Daarnaast stijgen diverse personeelskosten gekoppeld aan de grotere formatieomvang zoals opleidingen.

Veiligheidsregio

Op 22 februari 2022 heeft uw raad ingestemd met de kadernota 2023 van de veiligheidsregio. Daarbij is ook aangegeven wanneer de programmabegroting niet noemenswaardig afwijkt van de kadernota, de afwikkeling hiervan door het college kan worden afgedaan. De programmabegroting 2023 komt grotendeels overeen met de kadernota 2023 alleen het indexatiepercentage is door de hogere inflatiecijfers hoger dan in de kadernota was voorzien. Dit hogere effect is in de begroting 2023 meegenomen.

Sociaal domein

Jaarlijks bij de begroting gebruiken we de meest recente trends en ontwikkelingen om de kosten voor het sociaal domein voor het volgende jaar zo reëel mogelijk te ramen. We zien nog steeds een toename van met name de voorzieningen hulp bij huishouden en regionale jeugdhulp. Op basis van deze ontwikkelingen en rekening houdend met prognoses is het noodzakelijk de uitgavenraming naar boven bij te stellen. Voor de prijs- en loonstijgingen is de compensatie die we via de algemene uitkering gemeentefonds ontvangen ingezet ter dekking van deze kostenstijgingen.

Leges omgevingsplannen/milieuleges

De gemeente kan voor haar dienstverlening bij ruimtelijke initiatieven haar kosten verhalen via de leges en/of via anterieure overeenkomsten. Op basis van een verwacht stijgend aantal ruimtelijke initiatieven is een inschatting gemaakt van de meeropbrengsten a € 280.000 die via de leges / het kostenverhaal te verwachten zijn.

Met de komst van de omgevingswet per 1 januari 2023 milieuleges geheven voor milieubelastende activiteiten van bedrijven. De werkzaamheden hiervoor worden (voor het grootste deel) door de OMWB verricht. Tot 1 januari was het echter wettelijk niet toegestaan om hiervoor leges in rekening te

brengen, maar met de komst van de omgevingswet wel. Op basis van de kostprijs van de OMWB en een inschatting van het aantal wordt de opbrengst hiervoor op € 92.000 geschat.

Onroerende zaakbelasting

De opbrengsten in onze meerjarenbegroting worden geraamd tegen constante prijzen. Dat wil zeggen dat de opbrengst die voor 2022 is berekend ook in de meerjarenraming is opgenomen. Door indexatie en areaaluitbreidingen neemt deze opbrengsten toe. Bij de voorjaarsnota was al een stijging ingerekend; op basis van de prognoses in de zomer, is deze nog iets naar boven bijgesteld.

Pachtinkomsten

De reguliere pacht prijzen worden jaarlijks door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland vastgesteld. Het tarief voor 2023 stijgt met 4% ten opzichte van 2022. Ook de inkomsten uit erfpachtcanons zijn hoger dan in 2022.

Overige verschillen

Diverse kleinere posten hebben een effect op het resultaat van de begroting. Het totaal van de verschillen komt terug in de verschillenanalyse per programma.

Structurele saldo

Voor het oordeel of de begroting structureel sluitend is, moet het saldo gezuiverd worden van incidentele lasten en baten. Voor de provinciaal toezichthouder is dit saldo bepalend voor het oordeel over de begroting.

Het structurele saldo meerjarig ziet er als volgt uit (een specificatie van de incidentele posten vindt u in de financiële begroting onder 'meerjarig overzicht éénmalige baten en lasten').

Structurele saldo (x € 1.000):	2023	2024	2025	2026
Saldo baten en lasten excl. reservemutaties	2.399	3.125	6.677	741
Toevoegingen (+) en onttrekkingen (-) aan reserves	2.335	1.730	1.345	1.191
Begrotingssaldo na bestemming	64	1.395	5.332	- 450
Waarvan incidentele lasten (+) en baten (-)	1.966	2.195	1.601	1.479
Structureel begrotingssaldo	2.030	3.590	6.933	1.029
Structurele kapitaallasten (her)investeringen (50%)	- 120	- 133	- 37	- 39
Structureel begrotingssaldo definitief	1.910	3.457	6.896	990

In de verschillende handreikingen van de provinciaal toezichthouder is voorgeschreven hoe dit overzicht opgesteld moet worden. De eerste regel betreft het saldo van baten en lasten exclusief reservemutaties. Omdat de reservemutaties zich kenmerken als incidentele lasten en baten, geeft deze regel aan in hoeverre het saldo zonder reservemutaties positief/negatief is. Door de reservemutaties er weer bij te tellen, komen we weer uit op het 'feitelijke' begrotingssaldo. Door daarna alle incidentele baten en lasten te corrigeren ontstaat het structurele saldo. Deze correctie betreft naast alle reservemutaties ook eventuele incidentele lasten en baten uit de exploitatie. Dit zijn lasten en baten die naar de aard van de uitgaven als incidenteel worden aangemerkt. Zie het 'meerjarig overzicht éénmalige baten en lasten' in deze begroting voor een specificatie van deze regel. De laatste correctie betreft de kapitaallasten van nieuwe of herinvesteringen die in de begroting zijn opgenomen. De notitie materiële vaste activa van de Commissie BBV geeft meerdere mogelijkheden voor het moment van starten met afschrijven. Hieronder valt de mogelijkheid waarbij er geen kapitaallasten in de exploitatie worden geraamd in het jaar van investeren. Dit is het geval als wordt gestart met afschrijven vanaf het boekjaar volgend op het jaar waarin het kapitaalgoed gereed

komt/verworven wordt. Ook wij passen deze systematiek toe. De toezichthouder beveelt in dat geval aan om (ten minste) 50% van de kapitaallasten van nieuwe (her)investeringen extracomptabel te betrekken bij de presentatie van de structurele begrotingssaldi in het jaar van investeren.

In de begroting 2023 hebben we voor de compensatie jeugd alleen de middelen opgenomen die totnutoe in de circulaire van het gemeentefonds zijn verwerkt. Dat betreft een compensatie tot en met 2023. Rijk en VNG werken op dit moment aan de Hervormingagenda jeugdzorg. Deze zal naar verwachting dit najaar worden afgerond. Vooruitlopend hierop zijn voor de jaren 2022 en 2023 aanvullende, incidentele middelen toegevoegd aan het gemeentefonds, in lijn met de financiële reeks van de uitspraak van de Commissie van Wijzen (CvW). Naast de besparingsopgave die volgt uit de uitspraak van de Commissie van Wijzen heeft het kabinet besloten tot het realiseren van de aanvullende besparing van structureel € 511 miljoen, welke een Rijksverantwoordelijkheid is. Concreet betekent dit dat het aan de Rijksoverheid is om de besparing in te vullen met (wettelijke) maatregelen. Het gaat daarbij om maatregelen waardoor gemeenten minder middelen uit gaan geven of waarbij alternatieve inkomsten gegenereerd worden (bijv. door middel van de invoering van een eigen bijdrage). Ook draagt het Rijk het budgettaire risico in geval (een deel van) deze maatregelen geen of niet tijdig doorgang vinden.

Dit alles riep de vraag op hoe gemeenten in hun begroting voor 2023 om moesten gaan met de raming voor jeugd. De provincie is daarvoor met een richtlijn gekomen die als volgt luidt:

- Gemeenten mogen in de jaarschijven 2024 tot en met 2026 de middelen in lijn met de financiële reeks van de uitspraak van de Commissie van Wijzen meenemen in hun meerjarenraming.
- Daarnaast mogen gemeenten in hun begroting rekening houden met een besparing van €100 miljoen in 2024, €500 miljoen in 2025, € 500 miljoen in 2026 en vanaf 2027 € 511 miljoen structureel als gevolg van maatregelen die het Rijk zal uitwerken.

Voor Heusden zou (zowel het feitelijke als het structurele) saldo voor 2024 e.v. toenemen met respectievelijk € 2,4, € 2,1 en € 1,3 mln. indien wij deze richtlijn hadden gevolgd. Wij hebben er echter voor gekozen onze bestendige lijn te volgen en deze middelen nog niet te verwerken in de nu voorliggende begroting, maar dat pas te doen op het moment dat de definitieve bedragen voor 2024 e.v. bekend zijn en opgenomen worden in een circulaire van het gemeentefonds.

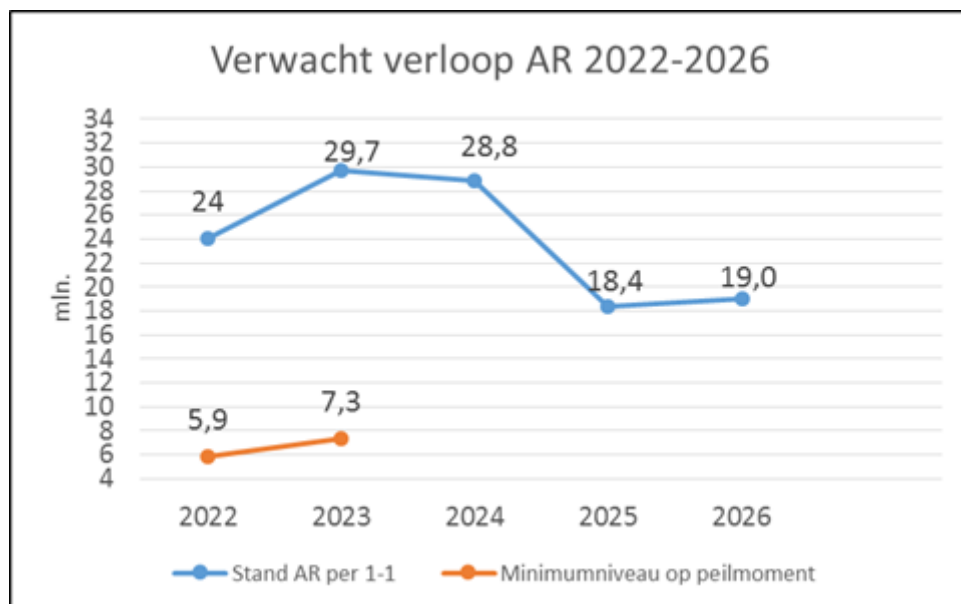
Verder speelt nog de herverdeling van het gemeentefonds. In de meicirculaire 2022 is het nieuwe verdeelmodel financieel vertaald met ingang van 1 januari 2023. Zoals reeds gemeld in onze voorjaarsnota 2022 en de raadsinformatiebrief naar aanleiding van de meicirculaire wordt er gewerkt met een voorlopig maximaal ingroeipad. Vooralsnog beperkt tot 3 jaar. Voor ons geldt het maximaal positieve effect van aanvullend € 7,50 per inwoner in 2023, € 22,50 in 2024 en € 37,50 in 2025 en verdere jaren. Op basis van de nog nader uit te voeren onderzoeken door het ministerie van BZK vindt op een later moment (op z'n vroegst in 2023) een verdere verhoging plaats tot een nieuw nog vast te stellen maximum. Indien deze onderzoeken het nieuwe verdeelmodel bevestigen, is een verdere verhoging in 2026 aannemelijk. Ook hiervoor geldt de lijn dat we in deze begroting alleen verwerken wat in de meicirculaire gemeentefonds is opgenomen en is er voor 2026 nog geen rekening gehouden met een verder herverdeeleffect.

De 'dip' van het saldo in 2026 wordt veroorzaakt door de terugval van de algemene uitkering in 2026. Dit komt omdat de algemene uitkering tot en met 2025 gekoppeld is aan de hogere rijksuitgaven van de huidige kabinetsperiode. Zie ook raadsinformatiebrief n.a.v. de meicirculaire gemeentefonds. Het is niet aannemelijk dat na 2025 de algemene uitkering zover terugvalt; immers ook in de nieuwe regeerperiode zal er een regeerakkoord komen dat vraagt om (vervolg) rijksuitgaven.

Algemene Reserve

De verwachte stand van de algemene reserve per 1-1-2023 bedraagt € 29,7 mln.

Het meerjarig verloop vertoont op grond van de nu opgestelde meerjarenbegroting het volgende beeld. Het weergegeven minimumniveau betreft de benodigd aan te houden buffer binnen de algemene reserve ten behoeve van het berekende weerstandsvermogen op de peildata bij de jaarrekening / begroting om minimaal te voldoen aan een weerstandsratio van ten minste 1,4.

In 2022 wordt op basis van het raadsvoorstel beleidsplan wegen een bedrag van € 2,3 mln. uit de algemene reserve onttrokken ten behoeve van een voorziening onderhoud wegen.

Voor 2023 zijn onttrekkingen voorzien voor de realisatie van het fietspad langs de Tuinbouwweg/D. Óultremondweg (€ 1,95 mln.), het onderhoud aan de Burgemeester Schweitzertunnel (€ 700.000) en frictiekosten Voorste Venne (€ 25.000).

De onttrekking voor de realisatie van de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL) is voorzien in 2024. Daarbij is nog geen rekening gehouden met het nog aanvullend benodigde uitvoeringskrediet door de verder vertraagde uitvoering en de kostenstijgingen door inflatie. Hiervoor volgt nog een raadsvoorstel na uitspraak van de Raad van State.

De algemene reserve wordt gevoed door winstnemingen uit bouwgrondexploitaties. Er is in het meerjarig verloop geen rekening gehouden met toekomstige rekeningresultaten.

Inhoudsopgave

PROGRAMMABEGROTING	1
Algemeen	2
Voorwoord	3
Inhoudsopgave	22
Beleidsbegroting	24
Programma's	25
Bestuur en beheer	26
Openbare orde en veiligheid	37
Verkeer en vervoer	44
Economie en recreatie	51
Onderwijs	59
Sport en cultuur	66
Sociaal domein	74
Duurzaamheid, Milieu en afval	87
Bouwen en wonen	98
Overig	109
Algemene dekkingsmiddelen	109
Overhead	110
Vennootschapsbelasting	113
Onvoorzien	114
Paragrafen	115
Lokale heffingen	116
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	123
Onderhoud kapitaalgoederen	132
Financiering	138
Bedrijfsvoering	142
Verbonden partijen	146
Grondbeleid	160
Financiële begroting	167
Uitgangspunten begroting 2023 en meerjarenraming	168
Meerjarig overzicht baten en lasten 2023 - 2026	170
Meerjarig overzicht eenmalige baten en lasten	171
Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	175
Verschillenanalyse per programma	176
Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting	207
Ontwikkeling EMU-saldo	218

Nieuw beleid en in gang gezet beleid per programma	219
Vervangingsinvesteringen per programma.....	228
Inkomsten en uitgaven (x € 1.000)	232
Lokale woonlasten	233
Bijlage	234
overzicht geraamde baten en lasten per taakveld	235

Gemeente Heusden
Beleidsbegroting

Programma's

Bestuur en beheer

Dit programma heeft betrekking op de relatie, communicatie en participatie tussen burgers en gemeente. Het beschrijft de manier waarop het bestuur vorm geeft aan de betrokkenheid van en de dienstverlening aan inwoners, bedrijven, verenigingen en instellingen. Ook de samenwerking met partners buiten de gemeente valt onder dit programma. Daarnaast gaat dit programma over het beheer en de aan- en verkoop van gemeentelijke eigendommen.

Belangrijkste kaders:

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- Digitale Agenda 2024
- Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO)
- Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)
- Wet basisregistratie personen (BRP)
- Wet open overheid (Woo)
- Wet politiegegevens (Wpg)
- Wet Digitale overheid
- Omgevingswet

Heusdense beleidskaders

- [Samenwerkingsagenda overheden Noordoost-Brabant 'Richting 2030'](#)
- [Strategische meerjarenagenda 2019-2023 Regio Hart van Brabant 'Kloppend hart van metropoolregio Brabant'](#) (kaders en ambities worden voor 2023 e.v. vervat in een kernagenda)
- [Begroting 2023 Hart van Brabant / Midpoint \(2023\)](#)
- Jaarplan en begroting 2023 RNOB
- [Kadernota kern-, wijk-, en buurtgericht werken \(2009\)](#)
- [Verordening burgerinitiatief Heusden \(2007\)](#)
- [Verordening jongereninitiatief Heusden \(2005\)](#)
- [Nota 'Hogerop door schaalverdieping' \(2016\)](#)
- [Beleid woonservicezones \(2008\)](#)
- [Samen Meer Mogelijk Maken - Nota grondbeleid 2021-2025 gemeente Heusden \(2021\)](#)
- [Privacybeleid en-reglement gemeente Heusden 2018](#)
- [Informatiebeveiligingsbeleid 2019-2021 \(2019\)](#)
- [Samen thuis in Heusden \(2018\)](#)
- [Nota grondbeleid \(2021\)](#)

Ontwikkelingen:

Dienstverlening op maat

De ontwikkeling van het digitaal stelsel omgevingswet (DSO) gaat niet zonder slag of stoot. Het succes van de dienstverlening via dit digitale stelsel is afhankelijk van de kwaliteit van dit DSO.

Doelen en prestaties:

1.1 Dromen.Doen.Heusden

Wat willen we bereiken?

- Als gemeente een omgeving creëren waarbinnen burgers, bedrijven en organisaties hun dromen waar kunnen maken. Mits zij bereid zijn hiervoor ook zelf initiatief te tonen en inspanningen te verrichten. Zo is voor iedereen de hoogste mate van ontplooiing mogelijk: Dromen.Doen.Heusden.
- De gemeente Heusden op de kaart zetten als aantrekkelijke plaats om te wonen, werken en recreëren.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Versterken van Dromen.Doen.Heusden. door regelmatig goede voorbeelden hiervan te communiceren en verder in het bijzonder vervolg te geven aan Dromen.Doen.Heusden.
- Interne doorontwikkeling van de merkgedachte Dromen.Doen.Heusden. zodat dit de rode draad is in de dagelijkse praktijk van onze organisatie. Iedere MogelijkMaker van de gemeente maakt met zijn houding en gedrag de merkbeloofte waar bij onze doelgroepen. MogelijkMaken is geen marketing maar vakmanschap.

1.2 Samen thuis in Heusden

Wat willen we bereiken?

- Invulling geven aan de door onze inwoners geschreven toekomstvisie 'Samen thuis in Heusden'.
- Er zit ontzettend veel kracht, creativiteit en energie in onze dorpen en wijken. Inwoners, verenigingen en ondernemers weten vaak beter wat er speelt dan wij als gemeente. We ondersteunen goede initiatieven uit de samenleving en verkleinen ook langs deze weg de afstand tussen inwoners en overheid. Soms werkt het zelfs resultaatgerichter om als overheid een stapje terug te doen; van inwonersparticipatie naar overheidsparticipatie.
- Bij nieuwe plannen, groot en klein, betrekken we inwoners en andere belanghebbenden vroeg. Niet eenmalig of bij toeval, maar structureel. Hierbij zijn we eerlijk en duidelijk over wat wél en wat níét mogelijk is. Zo voorkomen we teleurstelling en creëren we draagvlak.
- Daarnaast betekent participatie dat we inwoners en ondernemers meer ondersteunen in hun rol.

Wat gaan we daarvoor doen?

- In aanvulling op de toekomstvisie 'Samen thuis in Heusden' kijken we niet alleen naar de nabije toekomst. We kijken ook naar de periode daarna om voor de verdere toekomst richting te krijgen bij de te maken strategische keuzes.
- We willen de inwonersparticipatie begrijpelijker maken voor iedereen. Dit vraagt van college, raadsleden en medewerkers om meer in het midden van de samenleving te gaan staan en langs deze weg te zien en te horen wat er werkelijk leeft en er vervolgens op in te spelen. Wat kunnen inwoners verwachten, waar moeten ze aankloppen met initiatieven en hoe kunnen wij ze hierbij helpen? Op deze vragen wordt nader ingegaan in een op te stellen participatienota.
- Wijken met Buurt Bestuurt en andere initiatieven worden ondersteund. We staan open voor invoering van nieuwe Buurt Bestuurt-comités in overige wijken. We houden de doelen voor de Buurt Bestuurt-comités tegen het licht en bekijken waar verbreding en verbetering in de aanpak mogelijk is.
- We gaan door met het faciliteren van initiatieven en het benutten van kennis uit de samenleving. Met de eerder opgedane ervaringen in de coronacrisis verkennen we hierbij nog nadrukkelijker de digitale mogelijkheden. Verder kijken we, mede aan de hand van de resultaten van het inwonerspanel, wat inwoners, ondernemers en organisaties vinden van inwonerparticipatie en hoe we hieraan beter invulling kunnen geven.
- We besteden meer aandacht aan het ophalen van wensen en ambities, zodat activiteiten en beleid van de gemeente nog beter kunnen aansluiten op de dromen van inwoners. De wensen en ambities kunnen we ophalen met bestaande kanalen zoals het inwonerspanel.
- Via een zogenaamde initiatieventafel (voor initiatieven in de openbare ruimte) en met de omgevingstafel (voor bouwinitiatieven) faciliteren we initiatieven vanuit de samenleving. Ons doel hierbij is samen met initiatiefnemers én onze partners tot een snelle en integrale afweging te komen.
- We blijven nadrukkelijk inzetten op jeugdparticipatie. Denk hierbij aan het jaarlijkse jeugdcongres, de jeugdburgemeesters en interactieve (pizza)sessies met jongeren over onderwerpen die ze zelf belangrijk vinden. We hechten grote waarde aan de inbreng van

jongeren en nemen dit waar mogelijk mee in de besluitvorming. Natuurlijk bepalen soms specifieke omstandigheden in hoeverre hieraan invulling gegeven kan worden.

- We blijven continu werken aan een open en snelle communicatie. In 2022 starten we met wijkgericht communiceren. We zoeken hierbij de samenwerking met Buurt Bestuurt-comités en andere organisaties of groepen die actief zijn in de kernen van onze gemeente. Als gemeente faciliteren we hierbij de basis in de vorm van een webpagina per kern op www.heusden.nl, vergelijkbaar met www.heusden.nl/vliedberg. Op deze manier brengen we onze communicatie nog dichterbij onze inwoners en sluiten we deze aan op hun directe woon- en leefomgeving. Doel is om in 2023 voor alle kernen in onze gemeente op deze manier te communiceren.

1.3 Regionale samenwerking

Wat willen we bereiken?

- We bundelen onze krachten in diverse samenwerkingsverbanden waardoor we een grotere rol van betekenis kunnen spelen en in staat zijn om publieke partijen gericht te kunnen beïnvloeden en onderlinge afstemming te realiseren. Dit doen we primair vanuit onze eigen ambities. Grote maatschappelijke opgaven beperken zich namelijk niet tot onze gemeentegrenzen. Via samenwerking en door te komen tot sterk presterende en geprofileerde regio's kunnen we een aantal van onze eigen ambities slimmer en efficiënter realiseren.
- Lokale en subregionale opgaven nadrukkelijker op de nationale en regionale agenda's krijgen en zodoende de kans op realisatie te vergroten.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Afhankelijk van de opgave werken we samen in diverse regio's zoals Hart van Brabant, Regio Noordoost-Brabant (RNOB) en De Langstraat, maar ook met andere samenwerkingsverbanden (zoals GGD, Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL), Meierij, Maasgemeenten, Vestingsteden), bedrijven en kennisinstellingen.
- We maken ons sterk om samen met onze partners in Midden-Brabant de speerpunten te realiseren uit de strategische meerjarenagenda Regio Hart van Brabant 2019-2023 (kaders en ambities worden voor 2023 e.v. vervat in een kernagenda) en de kaders van de begroting 2023 Regio Hart van Brabant. Met onze partners in Noordoost-Brabant geven we vanuit het bestuursconvenant de komende jaren invulling en uitvoering aan de samenwerkingsagenda overheden 'Richting 2030'. Voor het komende jaar doen we dat aan de hand van de kaders uit het jaarplan en begroting 2023 RNOB. Deze samenwerkingsagenda wordt in de komende periode geactualiseerd, mede op basis van recente coalitieprogramma's.
- We continueren de huidige samenwerking op het gebied van Wonen, Economie & Leisure en Transitie in Langstraatverband. Aanvullend zetten we in op onderwerpen als ondermijning en arbeidsmigranten.
- We zetten actief in op de totstandkoming van het Van Gogh Nationaal Park, waarin onze regionale samenwerking in het kader van het huidige Nationale Park de Loonse en Drunense Duinen en stichting het Groene Woud opgaat.
- Heusden is actief binnen twee regio's en diverse samenwerkingsverbanden. Dat is niet gebruikelijk. Dit biedt ons kansen om, afhankelijk van de inhoud en de aard van de opgave, die partners te kiezen die het beste bij onze ambities passen. Tegelijkertijd is deze manier van werken vaak complex. Een voorbeeld daarvan is zorg en veiligheid: onze zorgpartners hebben we in regio Hart van Brabant, onze veiligheidspartners in Brabant-Noord. We bekijken of deze manier van werken, die we intern 'dansen op verschillende schalen' noemen, om een andere invulling vraagt.

1.4 Dienstverlening

Wat willen we bereiken?

- In een veranderende wereld kiezen mensen hun eigen kanalen om in contact te komen met de gemeente. Hier willen we graag op aansluiten. De gemeente richt haar kanalen zo in dat deze voor iedere inwoner in de gemeente toegankelijk zijn.
- De informatiebehoefte van inwoners en ondernemers is leidend bij het aanbieden van informatie. We bieden die informatie aan via schriftelijke kanalen zoals onze wekelijkse infopagina Nu & Morgen, flyers en brochures en online of digitaal via de gemeentelijke websites, social media en e-mailnieuwsbrieven.
- De websites helpen inwoners en ondernemers zo goed mogelijk om de belangrijkste taken waarvoor zij de gemeente nodig hebben online te regelen.
- De wens van (sociale) woningbouw op de plek van gemeentehuis Drunen en de veranderde balans tussen op kantoor werken en thuiswerken voor gemeentelijk medewerkers bieden een unieke kans om vanuit de suboptimale situatie van 2 gemeentehuizen de dienstverlening aan inwoners en bedrijven te verbeteren.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Ondersteuning bieden bij de Omgevingswet. Digitalisering is een belangrijk hulpmiddel voor een goede en eenvoudige uitvoering van de Omgevingswet. Het stelt initiatiefnemers in staat om digitaal vergunningen aan te vragen en meldingen te doen en daarbij sneller te beschikken over informatie over de kwaliteit van de leefomgeving en over de regels die daar gelden. Hiervoor wordt het digitaal loket zo goed mogelijk ingericht. De digitale dienstverlening is afhankelijk van de werking van het DSO. Deze werking staat nog ter discussie. Daarbij zijn we ons er ook van bewust dat de omgevingswet een nieuwe manier van werken vraagt naast het open houden van de winkel. Conform onze Heuse Service bieden we waar dat kan alternatieve kanalen voor de dienstverlening op het gebied van de Omgevingswet.
- We blijven zoeken naar nieuwe manieren om de dienstverlening vorm te geven. In 2023 wordt onderzocht of dienstverlening via beeldbellen uitgebreid kan worden en of het aantal producten dat de inwoner digitaal kan aanvragen kan worden uitgebreid.
- We blijven scherp op een duidelijke en transparante communicatie naar onze inwoners waarbij ook de grenzen van de gemeentelijke dienstverlening aangegeven worden.
- In Heusden nemen we onze verantwoordelijkheid. Langs de lijn van de kernwaarden (klant centraal, dialoog & samenwerking, aanspreken & verantwoordelijkheid nemen) zijn we voortdurend in ontwikkeling, afgestemd op een dialoog met de maatschappij.
- We gaan datagedreven werken meer inzetten om de dienstverlening aan inwoners en ondernemers te verbeteren.
- Via klantonderzoek, het inwonerspanel, het online volgen van openbare digitale bronnen en uitvraag vanuit de organisatie brengen we voortdurend in beeld wat de informatiebehoefte van inwoners en ondernemers is.
- We blijven onderzoek doen naar de wenselijkheid en haalbaarheid van nieuwe en bestaande digitale kanalen zoals de Persoonlijke Internet Pagina, digitale post/MijnOverheid, beeldbellen, en nemen deze kanalen in gebruik dan wel richten ze verder in.
- We gaan, in lijn met de aangenomen moties in de raad van 12 juli 2022, aan de slag met het – in brede zin - ontwikkelen van scenario's voor de gemeentehuislocaties in zowel Drunen als Vlijmen. Het (multifunctioneel) gebruik van de raadszaal, als ook de verduurzamingsopgave voor gemeentelijke gebouwen en de functie van bezoekerscentrum Heusden, nemen we daarin mee.

1.5 Informatiebeveiliging en privacy

Wat willen we bereiken?

- Zorgvuldig en betrouwbaar omgaan met de gegevens van onze inwoners en bedrijven volgens de Baseline Informatiebeveiliging Overheden (BIO) en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).
- Weerbaar zijn tegen cyberaanvallen en eventuele negatieve gevolgen zo veel mogelijk beperken.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoeren en verder ontwikkelen van het informatiebeveiligingsbeleid gebaseerd op de BIO.
- Het uitvoeren van risicoanalyses, toegangsbeveiliging, effectief omgaan met beveiligingsincidenten en bedrijfscontinuïteit.
- Houden van uitgebreide audits op de gegevensbescherming volgens de BIO, AVG en Wet op de politiegegevens (Wpg) met de ENSIA-audit en Wpg-audit; ENSIA staat voor Eenduidige Normatiek Single Information Audit.
- Actueel houden van het bestand van het verwerkingsregister. Hierin worden de gegevensverwerkingen vastgelegd en de eventueel daarbij betrokken (externe) partijen.
- Uitvoeren en verder ontwikkelen van het privacybeleid gebaseerd op de AVG. Hieronder vallen het sluiten van verwerkersovereenkomsten en het uitvoeren van risicoanalyses, zogeheten DPIA's. Daarbij zal met name de focus liggen op samenwerkingsverbanden.

1.6 Gemeentelijk vastgoed

Wat willen we bereiken?

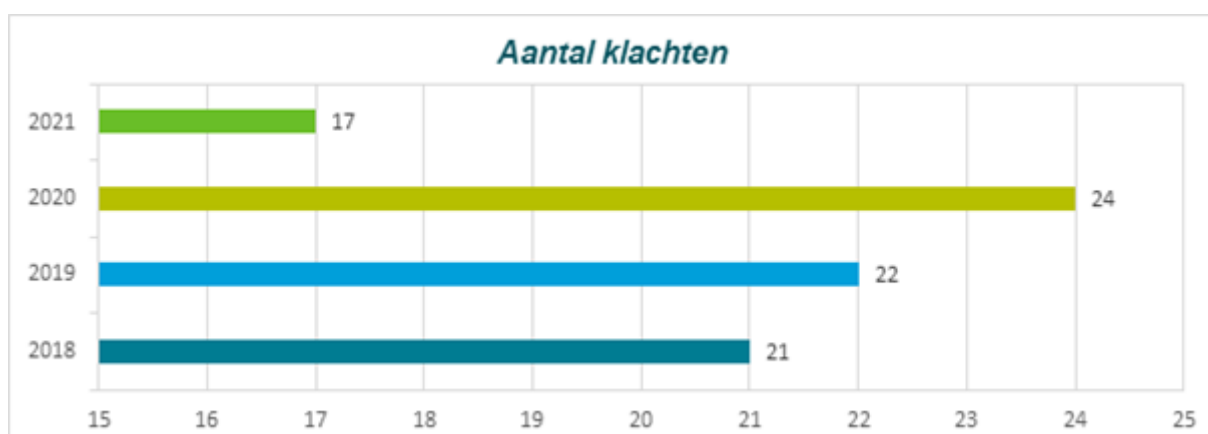
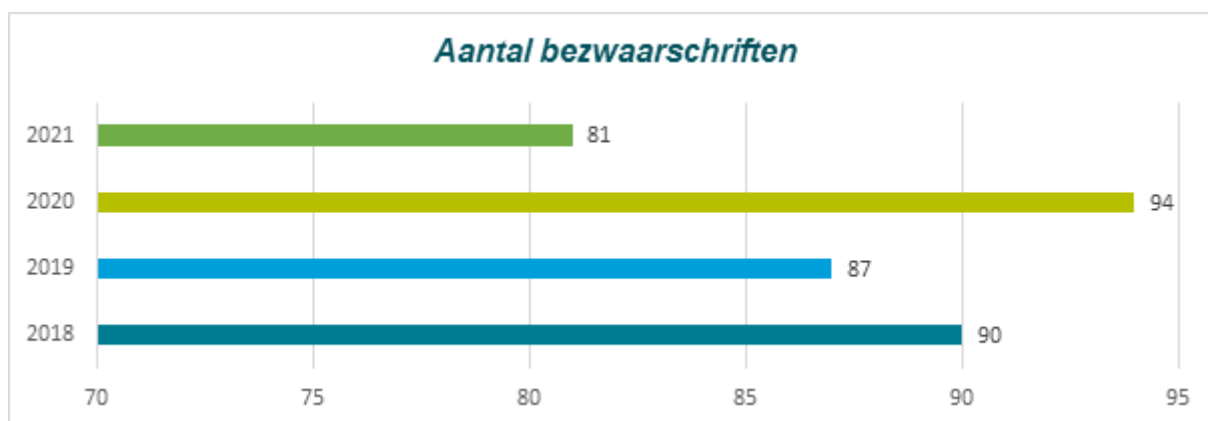
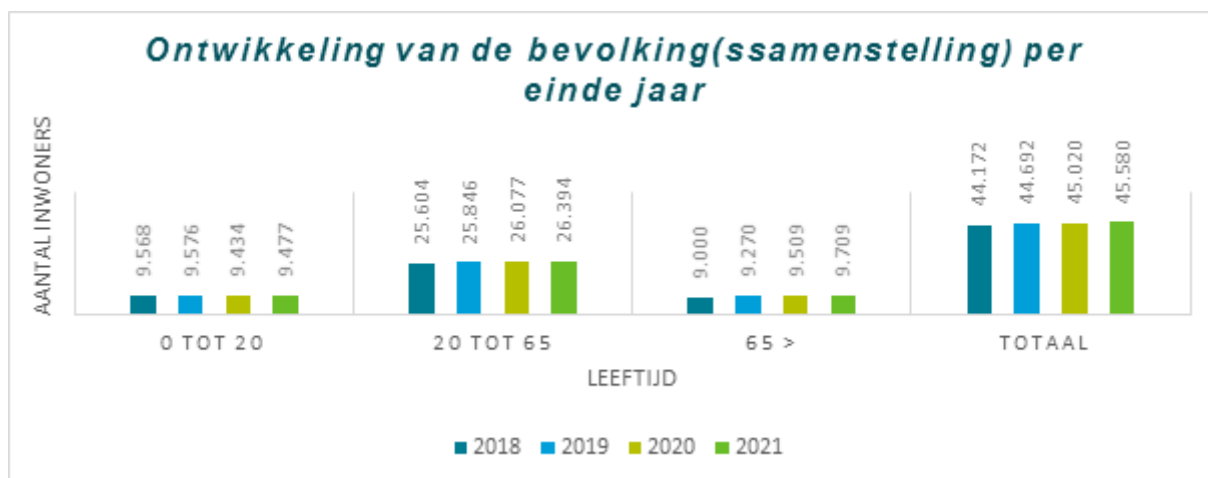
- We willen op effectieve wijze kunnen inspelen op toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen door het op strategische wijze inzetten van onze grondposities.
- Effectief beheer, exploitatie en gebruik van ons maatschappelijk vastgoed, gericht op de maatschappelijke functies die hiermee mogelijk worden gemaakt.

Wat gaan we daarvoor doen?

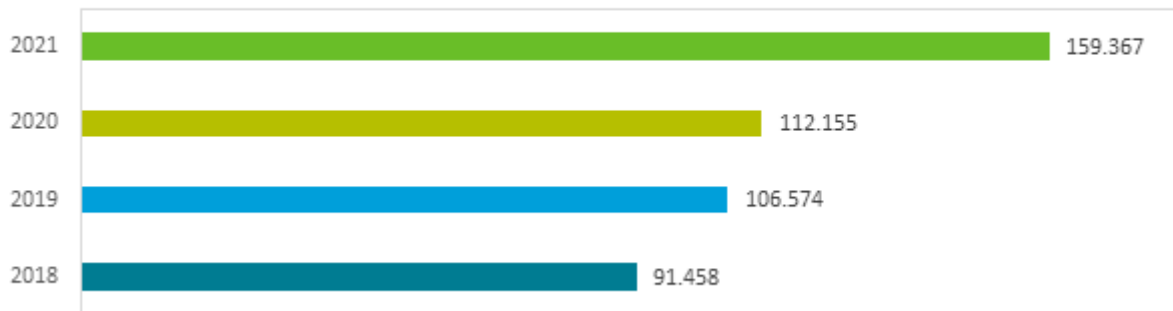
- We gaan alleen bij hoge uitzondering over tot de verkoop van cultuurgronden.
- We maken periodiek de afweging of het voor het realiseren van onze beleidsdoelen noodzakelijk is om (maatschappelijk) vastgoed te behouden of dat het verstandiger is om objecten af te stoten.
- In het verlengde van het rekenkamerrapport over vastgoed, gaan we bekijken hoe strategische vastgoedsturing kan bijdragen aan de kaderstellende en controlerende rol van de raad.
- We gaan door met de verduurzaming van gemeentelijk vastgoed, dat we voor langere tijd in eigendom willen houden.

Indicatoren

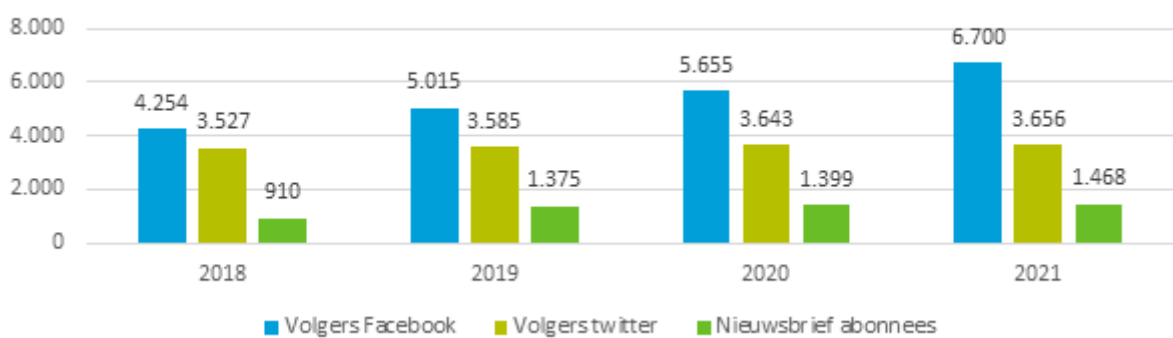
Eigen indicatoren

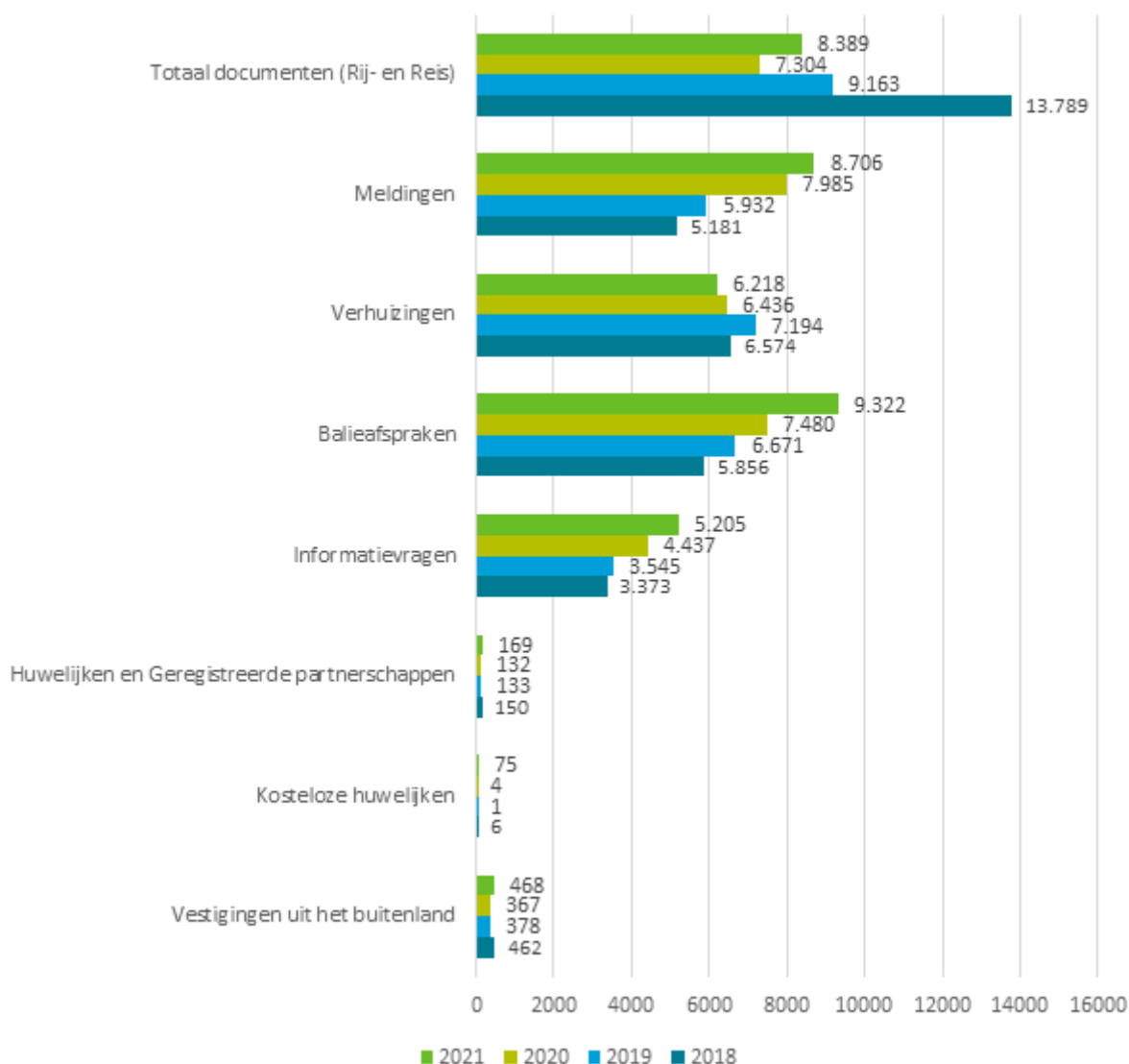
Aantal bezoekers website

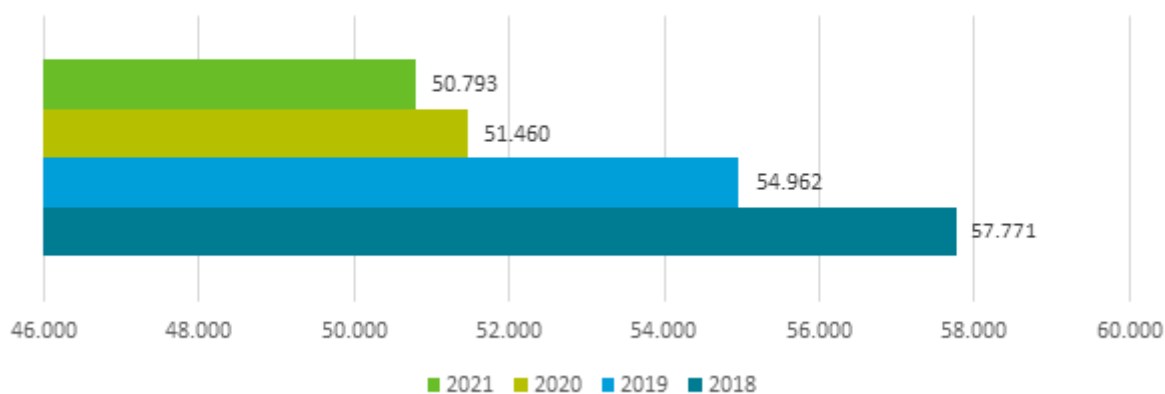
Media volgers

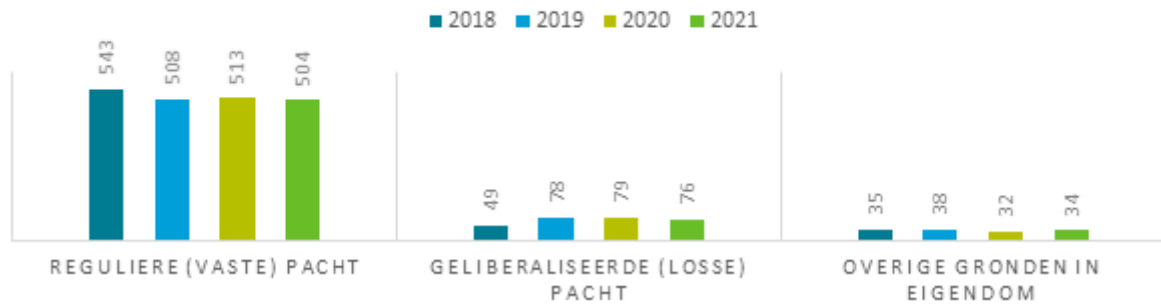
Producten/taken Klant Contact Centrum en bugerzaken

Telefoontjes inclusief Bijeen

Aantal ha pachtgronden (niet in grondexploitatie) per einde jaar

Burgerinitiatieven rondom maatschappelijke vraagstukken

Opgericht in:

Jaar

Buurtpreventie Drunen	2013
Buurtpreventie Oudheusden	2013
Buurtpreventie Vlijmen	2014
Buurtpreventie Elshout	2014
Lokale Heusdense energiecoöperatie Energiek Heusden	2014
Buurt Bestuurt Venne Oost, Drunen	2014
Buurt Bestuurt Oudheusden	2014
Buurt Bestuurt Hedikhuizen	2015
Buurt Bestuurt Herpt	2015
Buurt Bestuurt Vesting Heusden	2015
Buurt Bestuurt Vliedberg	2016
Buurt Bestuurt, Haarsteeg (Hart voor Haarsteeg)	2017
Buurt bestuurt Geerpark	2018
Initiatief 'De Steeg' Haarsteeg	2017
Initiatief Dorpshuis Herpt	2017
Coöperatie Hedikhuizen Duurzaam	2018
Buurt Bestuurt Elshout	2018
Buurt Bestuurt Nieuwkuijk	2018
Klimaatplein	2019

Verplichte indicatoren

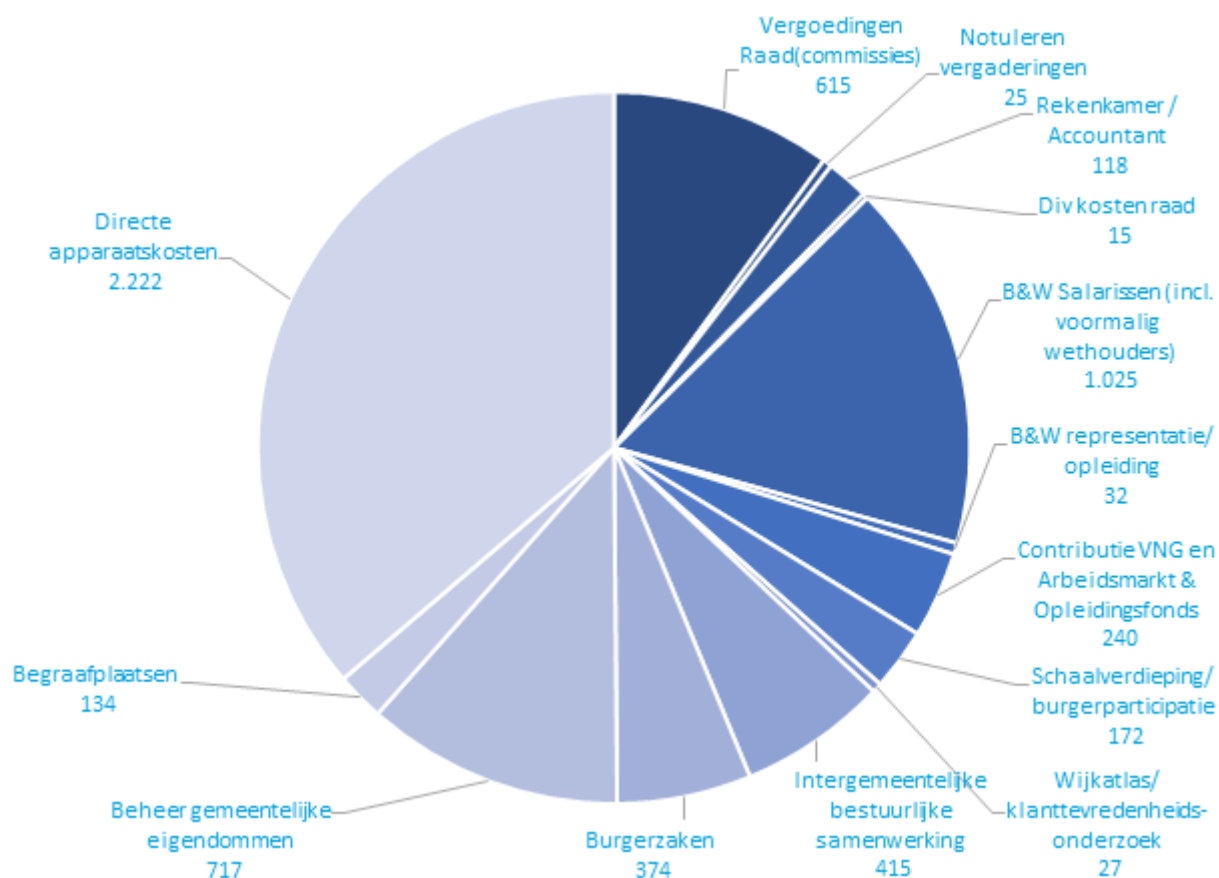
Formatie en overhead

	2020	2021	2022	2023
formatie (in FTE per 1.000 inwoners)	7,06	7,08	7,04	7,36
bezetting (in FTE per 1.000 inwoners)	7,06	7,08	7,04	7,36
apparaatskosten (in € per inwoner)	€ 602	€ 615	€ 626	€ 701
externe inhuur (% van totale loonsom en externe inhuur)	4,5%	3,7%	3,7%	4,8%
overhead (% van totale lasten)	8,2%	7,9%	8,2%	8,2%

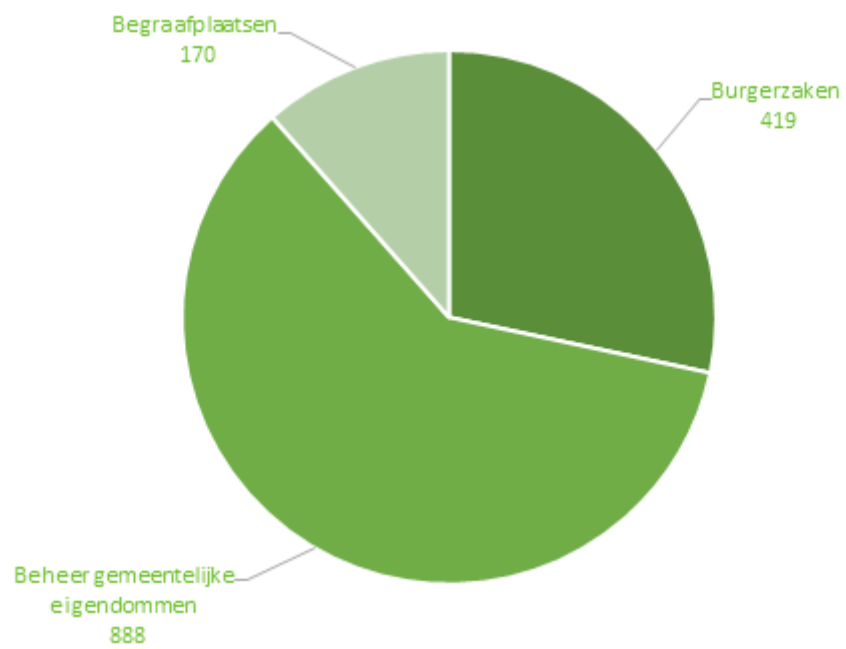
Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten	5.642	5.720	6.131	6.137	6.148	6.163
Baten	2.074	1.638	1.476	1.758	1.806	1.806
Saldo	-3.567	-4.082	-4.654	-4.379	-4.342	-4.356
Mutaties reserves						
Toevoegingen	543	150	0	0	0	0
Onttrekkingen	98	0	0	0	0	0
Saldo	-446	-150	0	0	0	0
Resultaat	-4.013	-4.232	-4.654	-4.379	-4.342	-4.356

Waar gaat het geld naar toe?

Waar komt het geld vandaan?

Openbare orde en veiligheid

In Heusden focussen we ons op onderwerpen die de fysieke veiligheid en het veiligheidsgevoel van de inwoner rechtstreeks beïnvloeden. Voorbeeld is het tegengaan van overvallen, inbraken en diefstallen. Andere speerpunten zijn het tegengaan van ondermijnende criminaliteit, intimidatie, overlast en verloedering. Het programma Openbare Orde en Veiligheid levert daarnaast een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van de fysieke leefomgeving en aan veilige evenementen en horeca. Daarnaast liggen er fundamentele taken bij de bestrijding van rampen en crisissen.

Belangrijkste kaders:

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- Politiewet
- Wet veiligheidsregio's
- Woningwet
- Wet milieubeheer
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- Besluit risico's en zware ongevallen
- Besluit externe veiligheid inrichtingen
- Alcoholwet
- Opiumwet
- Wet Bibob
- Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen
- Crisiswet

Heusdense beleidskaders

- [Kadernota Integrale Veiligheid 2023 - 2026](#)
- [Algemene Plaatselijke Verordening \(2020\)](#) (herzien december 2021)
- [Verordening fysieke leefomgeving Heusden 2021 \(vanaf 25-12-21\)](#)
- [Afvalstoffenverordening 2017 \(2016\)](#)
- [Bouwverordening \(2012\)](#)
- [Brandbeveiligingsverordening \(2012\)](#)
- [Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Brabant-Noord \(2016\)](#)
- [Beleidsplan 2020-2023 Veiligheidsregio Brabant-Noord \(2020\)](#)
- [Strategisch Omgevingsbeleidsplan 2015-2018 \(2015\) \(verlengd tot 1-1-23\)](#)
- Regionaal Crisisplan Veiligheidsregio Brabant-Noord
- [Beleidsnota Externe Veiligheid Heusden \(2011\)](#)
- [Beleid artikel 13b Opiumwet gemeente Heusden \(2017\)](#)
- [Risicogerichte Toezichtstrategie Brandveiligheid 2022-2025](#)
- [Beleidsregel Wet Bibob 2021 gemeente Heusden](#)

Ontwikkelingen:

Coronacrisis

De impact van de coronacrisis op de werkzaamheden is groot geweest. Voor een deel zal dit zeker nog in 2023 voelbaar zijn. Het is nog niet duidelijk wat de crisis betekent voor de uitvoering van plannen over 2022 en 2023.

Het is niet uit te sluiten dat een deel van de werkzaamheden in 2023 ingehaald moet worden.

Politie & BOA

Door aanhoudende capaciteitsproblemen trekt de politie zich helaas op een aantal onderwerpen nog steeds terug. Een ontwikkeling die hier uit voortvloeit is dat de BOA's meer en meer taken krijgen. Komend jaar zetten we dan ook wederom in op het verder digitaliseren van de werkprocessen, het goed equiperen voor het werken op straat, versterken van het wijknetwerk voor de (wijk)BOA en het informatie gestuurd handhaven. In recente pilots is onderzocht of BOA's meer taken en bijbehorende

bevoegdheden van de politie uit kunnen voeren. De eerste resultaten laten zien dat de kans groot is dat deze ontwikkeling zich voort gaat zetten. Het werkveld van BOA zal hiermee nog verder verbreden. De BOA capaciteit wordt voor 2023 uitgebreid.

Toenemende taken

Er komen steeds meer taken naar de gemeente ten aanzien van veiligheid en handhaving. Niet alleen ten aanzien van de werkzaamheden van de BOA's maar breder. Voorbeelden van grote onderwerpen zijn natuurlijk de coronacrisis en de huidige crisis in de opvang van vluchtelingen en asielzoekers. Ook voor veel kleinere onderwerpen is het toezicht en de handhaving bij de gemeente komen te liggen.

Omgevingswet

Op dit moment wordt implementatie van de nieuwe Omgevingswet voorbereid. In de Omgevingswet worden alle wetten en regels op het gebied van de leefomgeving gebundeld. Ook de regels rondom toezicht en handhaving die nu nog in specifieke wetten staan. De nieuwe Omgevingswet heeft dus ook consequenties voor de toezicht- en handhavingstaken. Enerzijds door de nieuwe systematiek, anderzijds door een verschuiving van verantwoordelijkheden. Ook worden de bepalingen in de Algemene wet bestuursrecht (Abw) voor handhaving aangepast. In de nieuwe Omgevingswet staat vertrouwen centraal; anders verwoord *high trust*, *high penalty*. De datum van inwerkingtreding is nu bepaald op 1 januari 2023.

Privatisering bouwtoezicht

De Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb), ook wel 'private kwaliteitsborging' genoemd, is na een jarenlang traject op 14 mei 2019 door de Eerste Kamer aangenomen. De invoeringsdatum van de wet is nu bepaald op 1 januari 2023, gelijktijdig met de invoering van de Omgevingswet.

Kwaliteitsborging wordt dan een zaak voor de marktpartijen zelf. Het stelsel zal eerst van toepassing zijn bij eenvoudige nieuwbouw en seriematige verbouw (gevolgklasse 1). Later volgt uitbreiding van het nieuwe systeem naar de overige categorieën bouwwerken inclusief kunstwerken als bruggen, tunnels en viaducten. De invoering van de wet heeft grote consequenties voor de vergunningverlening en voor het toezicht op een aantal categorieën bouwwerken. De gemeente hoeft dan namelijk bij het afgeven van een vergunning niet meer te kijken naar bouwtechnische aspecten, maar blijft wel bevoegd gezag. Ook tijdens de bouw zullen er in beginsel geen controles meer worden uitgevoerd op de bouwtechnische aspecten. Marktpartijen hebben dan de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat zij aantoonbaar aan de wettelijke eisen voldoen. Dit betekent niet dat er tijdens de bouw helemaal geen controles meer uitgevoerd zullen worden: andere aspecten zoals het afwijken van de verleende vergunning blijven door de gemeente gecontroleerd worden. Ook handhaving op geconstateerde overtredingen zal bij de gemeente blijven.

Doelen en prestaties:

Integrale veiligheid (Kadernota)

Wat willen we bereiken?

- We participeren actief op het gebied van zorg en veiligheid en in de integrale aanpak van complexe casuïstiek.
- Iedereen moet zich in Heusden veilig voelen, zowel thuis als op straat. Inwoners en gemeente zijn hier verantwoordelijk voor en blijven hier samen aan werken.
- We gaan natuurlijk uit van vertrouwen in onze inwoners en ondernemers en houden het aantal regels graag minimaal. Maar als dat vertrouwen wordt geschonden en regels worden overtreden, treden we handhavend op. De prioriteiten hiervoor leggen we vast in het handhavingsbeleid.
- Minder jeugdoverlast.
- Klaar zijn voor extra taken die naar de gemeenten komen ten aanzien van toezicht en handhaving.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Zorgdragen voor prioritering van bestaande en lokale ondermijningsbeelden binnen het Regionaal informatie en expertise centrum (RIEC). Naar aanleiding van deze prioritering het samenbrengen en uitvoeren van onderzoeken in samenwerking met FIOD, Douane, Kansspelautoriteit, Openbaar ministerie, NVWA, politie etc.
- Verhogen van de meldingsbereidheid van onze inwoners. Met een communicatiecampagne geven we aandacht aan nietwegkijken.nl en het melden via Meld Misdaad Anoniem (MMA). Verder intensiveren van de activiteiten van het Heusdens Interventie Team (HIT) en Bestuurlijke Interventieteam Meierij (BIM) om zo criminaliteit/overlastcasuïstiek eerder te signaleren en integraal op te pakken. Het HIT gaat zich onder meer richten op plaatselijke fenomenen. Dit gaat de basis vormen voor de hieruit voortvloeiende onderzoeken en interventies.
- Terugdringen van drugs- gerelateerde overlast onder andere door het sluiten van panden en deelname aan repressieve politieacties. In de preventieve sfeer willen we met name aan de voorkant aandacht voor het terugdringen van drugsgebruik. Hiervoor zal HALT lesgeven op de basis- en middelbare scholen en de leerlingen voorlichten.
- Overleg met politie over inzet op 'high impact crimes' waaronder overvallen en woninginbraken.
- In meerdere situaties kan ook cameratoezicht een ondersteunende oplossing bieden. De proef met ANPR-camera's is beëindigd. Er is onderzocht of het project alsnog structureel toegepast kan worden. Helaas worden er op dit moment geen mogelijkheden gezien om de inzet van ANPR te realiseren.
- Samen met de politie wordt de mogelijkheid van het realiseren van een politiesteunpunt langs de toekomstige brandweerkazerne in Drunen onderzocht inclusief werkplekken voor veiligheidspartners.
- Goed gedrag is de norm en we hebben aandacht voor ongewenst gedrag zoals intimidatie, overlast en verloedering. Waar mogelijk en nodig, ondernemen we actie vanuit onze bevoegdheden.
- We zorgen voor adequate handhaving op straat. Boa's zijn zichtbaar, benaderbaar en goed uitgerust.
- We willen meer aandacht voor toezicht en handhaving op ergernissen zoals dumpingen, zwerfafval, illegaal gebruik van de openbare ruimte, hondenpoep en jeugdoverlast. We stellen hiervoor extra capaciteit beschikbaar. Op het thema jeugdoverlast werken we integraal samen met jongerenwerkers en scholen.
- Medewerkers trainen en opleiden voor taken die naar de gemeente komen ten aanzien van toezicht en handhaving. Waaronder de BOA's opleiden en trainen voor hun toenemende taken en bijbehorende complexiteit.

Crisisbeheersing / Veiligheidsregio Brabant-Noord

Wat willen we bereiken?

- Adequaat reageren op en het beheersen van een (mogelijke) crisis.
- Terugdringen van slachtoffers bij calamiteiten (bijvoorbeeld bij brand/groot ongeval).

Wat gaan we daarvoor doen?

- Deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling 'Veiligheidsregio Brabant-Noord' om incidenten en rampen te voorkomen, te beperken en te bestrijden. Het waarborgen van de regionale taken als het gaat om fysieke veiligheid en om de voorbereiding op rampenbestrijding en crisisbeheersing.
- Onze gemeente is verantwoordelijk voor het trainen en opleiden van medewerkers die vanuit deze gemeente deelnemen aan regionale crisisorganisatie (bevolkingszorg).
- We blijven investeren in onze jeugdbrandweer waardoor jongeren vroegtijdig kennis maken en geënthousiasmeerd raken met het werk van de (vrijwillige) brandweer.

- De Veiligheidsregio realiseert een nieuwe brandweerkazerne in Drunen. Om de lijnen tussen de verschillende veiligheidspartners zo kort mogelijk te houden, bekijken we of hier ook een politiesteunpunt en werkplekken voor veiligheidsmedewerkers kunnen komen.

Omgevingsbeleid

Wat willen we bereiken?

- Voorkomen, beperken en/of beheersen van risico's in de fysieke leefomgeving (conform Wabo).

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het Omgeving beleidsplan wordt ieder jaar vertaald in een uitvoeringsprogramma waarin een aantal doelstellingen voor dat jaar prioriteit krijgt. Dit jaar zal er een nieuw Omgevingsbeleidsplan worden vastgesteld. Praktische invulling van het uitvoeringsprogramma volgt eind 2022.

Programma Ondernijning

Wat willen we bereiken?

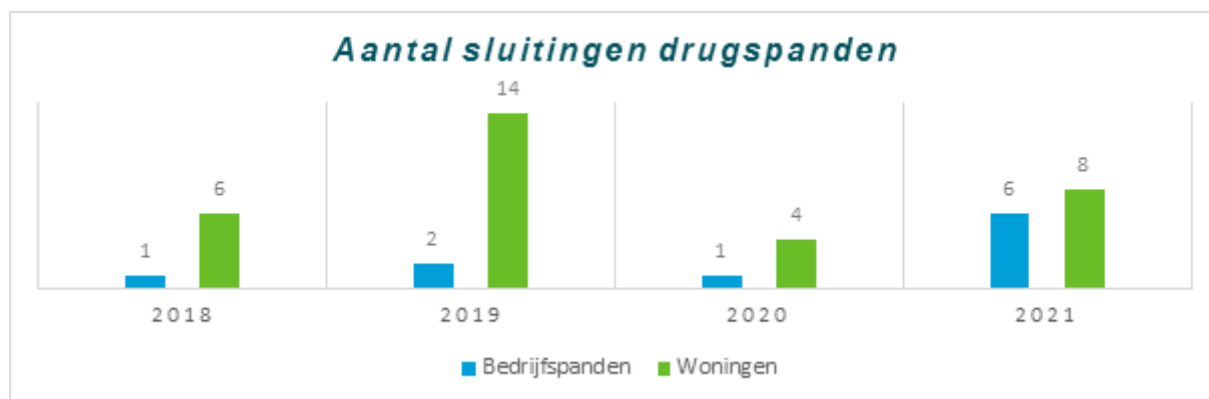
- Het doel is te komen tot een wetenschappelijke onderbouwing van de inzet van wetgeving in relatie tot het beter effectief kunnen handelen. Hierdoor versterken we de aanpak van ondernijning. Dit betekent dat we praktijk en wetenschap, aan de hand van fieldlabs, met elkaar in verbinding brengen. Het programma moet, in breed perspectief en met een effectieve aanpak, bijdragen aan het voorkomen van alle vormen van criminaliteit en de vermenging van de onderwereld in de reguliere maatschappij.

Wat gaan we daarvoor doen?

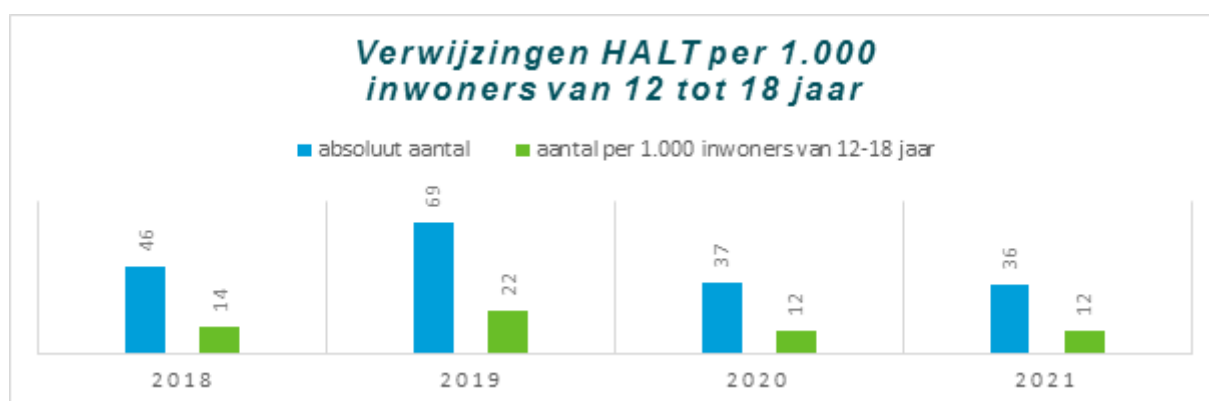
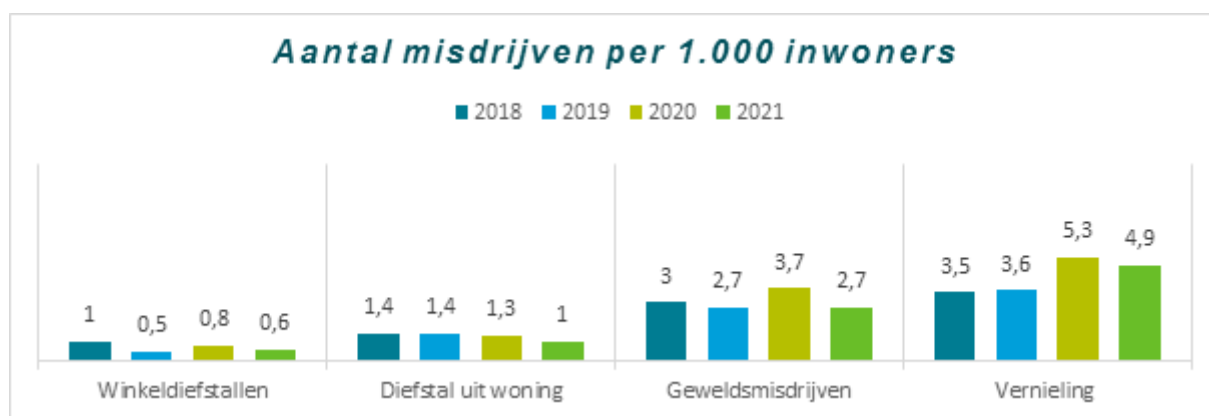
- De thema's binnen het Programma Ondernijning worden hiervoor verder uitgewerkt in concrete deelprojectplannen waarbij elke gemeente trekker is van één deelproject. De looptijd van een deelproject is circa 12 maanden. Voor 2023 is het doel een gezamenlijk deelproject te formuleren. Een gezamenlijk fenomeen waar de drie gemeenten op willen focussen. Momenteel wordt onderzocht of drugsproblematiek onder jongeren een gezamenlijk deelproject zou kunnen zijn.

Indicatoren

Eigen indicatoren

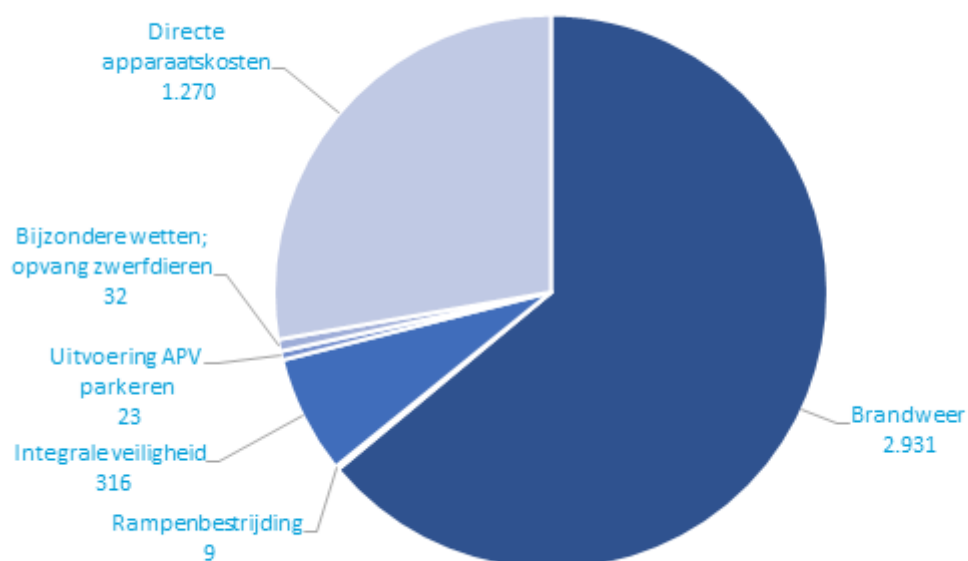
Verplichte indicatoren

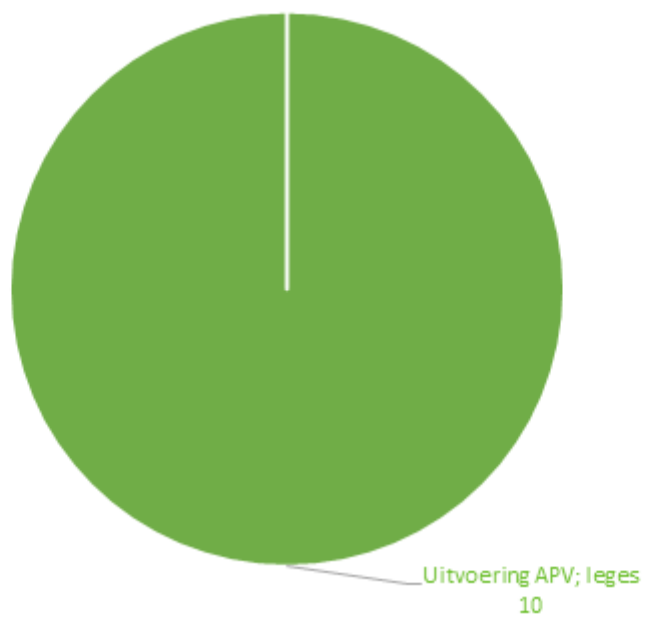
Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten	4.202	4.265	4.582	4.545	4.545	4.538
Baten	124	10	10	10	10	10
Saldo	-4.078	-4.255	-4.572	-4.535	-4.535	-4.527
Mutaties reserves						
Toevoegingen						
Onttrekkingen						
Saldo						
Resultaat	-4.078	-4.255	-4.572	-4.535	-4.535	-4.527

Waar gaat het geld naar toe?

Waar komt het geld vandaan?

Verkeer en vervoer

Heusden moet goed en betrouwbaar bereikbaar zijn. Dit is belangrijk voor onze inwoners, bezoekers en voor de economische vitaliteit van de gemeente. Het programma verkeer en vervoer omvat de aanleg en het onderhoud van wegen, openbare verlichting, straatmeubilair, bouwwerken zoals bruggen, steigers en kademuren. Ook omvat dit programma het beleid en de activiteiten die zorgen voor een duurzame, (verkeers)veilige en leefbare leefomgeving.

Belangrijkste kaders:

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
- Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan
- Nationaal Energieakkoord
- Planwet Verkeer en vervoer
- Wegenverkeerswet
- Wegenwet
- (deze is door de SVIR vervangen welke al boven in dit lijstje staat) Telecommunicatiewet
- Wet informatie-uitwisseling bovengrondse en ondergrondse netten en netwerken

Heusdense beleidskaders

- [Mobiliteitsvisie \(2020\)](#)
- [Mobiliteitsplan en Meerjaren Uitvoeringsprogramma GVVP \(2022\)](#)
- [Nota parkeernormen \(2016\)](#)
- [Parkeerverordening \(1999\)](#)
- [Beleidsplan Wegen 2022-2026 \(2022\)](#)
- [Beheerplan civieltechnische kunstwerken \(2020\)](#)
- [Beleidsplan openbare verlichting \(2018\)](#)
- [Waterplan \(2022\)](#)
- [Groenstructuurplan \(2018\)](#)
- [Beleidsplan Integraal beheer openbare ruimte \(2021\)](#)
- [Verordening fysieke leefomgeving \(2022\)](#)

Ontwikkelingen:

Omgevingswet

Leefbaarheid in dorpen en wijken, met aandacht voor maatwerk per dorp en per wijk, is een belangrijk thema voor inwoners en het gemeentebestuur. De afgelopen jaren zijn er op het gebied van ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water veel wetten en regels gemaakt. Alle met hun eigen uitgangspunten, procedures en vereisten. Omdat de regels vanuit sectoren zijn ontstaan, is het stelsel niet efficiënt genoeg om problemen integraal te kunnen oplossen. Daarnaast is de samenhang tussen wetten en kaders steeds onbegrijpelijker geworden en is er weinig ruimte voor maatwerk of vernieuwing. Projecten lopen hierdoor vast of ondervinden vertraging. Om de regels voor ruimtelijke ordening en milieu te vereenvoudigen en samen te voegen, is de Omgevingswet opgesteld. De invoering van de Omgevingswet is nu voorzien op 1 januari 2023. Deze nieuwe wet biedt een belangrijk kader voor integrale afweging en lokaal maatwerk.

Energietransitie

De energietransitie heeft grote invloed op de openbare ruimte. In 2021 is de transitievisie warmte vastgesteld. Keuzes die gemaakt gaan worden hebben impact op de ondergrondse infrastructuur en mogelijk ook op de bovengrondse openbare ruimte. De mogelijke aanleg van een warmtenet kan bijvoorbeeld effect op de keuze voor het type verharding in de bovengrondse openbare ruimte. Dit alles is een nieuw aspect dat impact heeft op de kwaliteit en inrichting van groen of verharding en kan consequenties hebben voor de beheerplannen voor de openbare ruimte.

Digitalisering en connectiviteit

Glasvezel en 5G gaan een steeds belangrijkere rol spelen in de toekomstige digitale infrastructuur. Er is behoefte aan steeds snellere data netwerken die meer capaciteit hebben. Het volgende mobiele netwerk, 5G, is daarvoor belangrijk. We volgen de ontwikkelingen en zorgen rondom 5G nauwlettend. We verwachten ook dat er door de verdergaande digitalisering steeds meer objecten in de openbare ruimte geplaatst gaan worden. Mede daardoor wordt het extra belangrijk om steeds meer te weten van specifieke plekken in de openbare ruimte voor een goede afstemming met beleid, projecten en onderhoudswerkzaamheden. Daarvoor gaat er meer gemeten worden ('Internet of Things').

Doelen en prestaties:

Kwaliteit Openbare Ruimte

Wat willen we bereiken?

- Vanuit een effectief beheer van de openbare ruimte bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving voor onze inwoners, en het ondernemings- en vestigingsklimaat voor ondernemers en werknemers.
- Een hoger kwaliteitsniveau van de openbare ruimte. Die openbare ruimte is toegankelijk voor iedereen, ook voor mensen met een verminderde mobiliteit.
- De openbare ruimte zo inrichten dat hij uitnodigt tot bewegen.
- Via gerichte maatregelen in de openbare ruimte bijdragen aan het verbeteren van de luchtkwaliteit en het verminderen van geluidshinder.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We stellen op basis van monitoring en inspectie jaarlijks een integraal uitvoeringsprogramma op.
- Om het geld voor de openbare ruimte zo efficiënt mogelijk in te zetten, pakken we verschillende opgaven per gebied, wijk of straat zoveel mogelijk in samenhang op.
- Het proactief begeleiden van initiatiefnemers die wensen of ideeën hebben voor het gebruik of inrichting van de openbare ruimte. We kijken samen met de initiatiefnemers welke mogelijkheden er zijn en waar wel of niet ruimte voor is. Dit doen we via de Initiatieventafel.
- We geven uitvoering aan de maatregelen in het uitvoeringsprogramma Gemeentelijk Verkeer en Vervoer Plan (GVVP), die zijn gericht op het verminderen van verkeershinder en verduurzamen van mobiliteit.
- Bij integrale herinrichtingsprojecten nagaan of er via het aanleggen van geluid beperkende voorzieningen een bijdrage geleverd kan worden aan het verminderen van verkeersgeluid.
- We vormen (waar mogelijk) speelplekken om tot beweeg- en ontmoetlocaties voor alle leeftijden. Op deze locaties worden andere ruimtelijke opgaven geïntegreerd - bijvoorbeeld waterberging en biodiversiteit. Ook worden de routes richting de beweeg- en ontmoetlocaties aantrekkelijk en veilig gemaakt. We noemen dit vitaliteitsroutes.
- In de planvorming voor De Hoge Heide en park de Schroef wordt rekening gehouden met de rol die het gebied kan hebben als ontmoetingsfunctie.
- Er zijn in Drunen verschillende ruimtelijke ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de verkeersafwikkeling en parkeerdruk. De plannen om het winkelhart van Drunen compacter, gezelliger, verkeersveiliger en groener te maken worden dan ook in een bredere context bekeken.
- In de kernen Vlijmen, Drunen en Oudheusden zijn veel ruimtelijke ontwikkelingen. Wij vinden het belangrijk om de verschillende opgaven met elkaar te verbinden en te versterken. Zo leggen we een goede basis voor ruimtelijke kwaliteit. Waar nodig stellen we voorafgaand aan herinrichtingsprojecten voor de openbare ruimte een samenhangende en richtinggevende stedenbouwkundige visie op.

Openbare verlichting

Wat willen we bereiken?

- Toekomstbestendige en kosteneffectieve openbare verlichting gebaseerd op materiaalgebruik dat bijdraagt aan het gewenste kwaliteitsniveau van de openbare ruimte.
- Bijdragen aan een zorgvuldig energiegebruik door voor de openbare verlichting in 2030 een energiebesparing van 50% te realiseren vergeleken met 2013.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We gaan verder met de jaarlijkse planmatige vervanging van de openbare verlichting. Daarbij vervangen we verouderde verlichtingsbronnen door LED-verlichting. Waar mogelijk passen we “slimme verlichting” toe. Dat is verlichting die op afstand en/of situationeel te regelen is.
- Bij herinrichtingsprojecten worden energiebesparende maatregelen getroffen. Daarnaast onderzoeken we innovaties en nemen we die indien mogelijk mee binnen het project.
- Defecte armaturen worden vervangen door LED-verlichting.
- Bij nieuwe verlichting kiezen we voor materiaal en verlichting de meest functionele, maar ook duurzame, circulaire en energiezuinige toepassing. We gebruiken hiervoor het in 2020 vastgestelde programma van eisen.
- Er wordt onderzocht of de fysieke lantaarnpaal niet alleen voor verlichting gebruikt kan worden, maar ook kan dienen als basis voor een nieuwe digitale infrastructuur.
- We gaan de mogelijkheden verkennen om laadpunten voor elektrische auto's te combineren met lantaarnpalen.

Ondergrondse infra

Wat willen we bereiken?

- Een duidelijk en overzichtelijk gebruik en inrichting van de ondergrondse openbare ruimte. Daarbij is de ruimtevraag voor nutsvoorzieningen, warmtenetten, telecomkabels, riolering, ondergrondse containers en boomwortels goed afgestemd.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Periodieke afstemming en intensiveren van de samenwerking met de nutsbedrijven.
- Actualiseren van het handboek kabels en leidingen.
- Geactualiseerd kader voor de toepassing van nadeelcompensatie voor Nutsbedrijven.

Wegen en Civieltechnische kunstwerken

Wat willen we bereiken?

- Een kosteneffectief beheer van het wegennetwerk en de civiel technische kunstwerken.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het Beleidsplan wegen 2022-2026 uitvoeren met aandacht voor sturing op levensduur, materiaalgebruik en duurzaamheid.
- Het vastgestelde uitvoeringsprogramma 2022-2023 (wegenplanning) uitvoeren als onderdeel van het Beleidsplan wegen 2022-2023.
- Het in 2020 vastgestelde beheerplan civieltechnische kunstwerken 2021-2029 uitvoeren. Voorbeelden hiervan zijn grootonderhoudswerkzaamheden aan de bruggen over het Drongelens kanaal en de Burgemeester Schweitzertunnel.

Verkeersveiligheid

Wat willen we bereiken?

- Wij gaan voor nul verkeersslachtoffers en sluiten hierbij aan bij de campagne ‘Brabant gaat voor NUL verkeersslachtoffers’
- Via alle vormen van vervoer (fiets, auto, te voet en OV) kom je vlot en veilig op je bestemming.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het uitvoeringsprogramma Gemeentelijk Verkeer en Vervoer Plan (GVVP) uitvoeren. Verkeersveiligheid heeft hierin een prominente rol.
- Planvoorbereiding (en waar mogelijk uitvoering) van diverse projecten die een bijdrage leveren aan een verkeersveiliger inrichting van de openbare ruimte. Belangrijke projecten zijn: de realisatie van een vrij liggend fietspad langs de Tuinbouwweg tussen de Abt van Engelenlaan en Elshout, de verkenning naar een veiliger inrichting van de Tuinbouwweg in oostelijke richting, inclusief het kruispunt Mommersteeg-Tuinbouwweg en de situatie bij de Priemsteeg, herinrichting van de Vijfhoevenlaan inclusief rotonde Mommersteeg, een rotonde in de Abt van Engelenlaan ter hoogte van de Mortelweg en de aanleg van een vrij liggend fietspad langs de Abt van Engelenlaan (onderdeel GOL). Daarnaast voeren we kleine verbeteringsmaatregelen uit die bijdragen aan de verkeersveiligheid (volgens het uitgangspunt Duurzaam Veilig).
- Stimuleren van verkeersveilig gedrag door verkeerseducatie aan te bieden aan kinderen, scholieren en senioren.
- Samen optrekken met belangengroeperingen als Veilig Verkeer Nederland, de politie, Fietzersbond en Senioren Overleg Gemeente Heusden om verkeerssituaties veiliger te maken en om een integraal toegankelijke openbare ruimte te realiseren.

Duurzame mobiliteit

Wat willen we bereiken?

- Minder uitstoot van CO₂, geluid, stank en trillingen veroorzaakt door gemotoriseerd verkeer.
- Omarmen van nieuwe technologieën en stimuleren van duurzame vervoersmogelijkheden.
- Een openbare ruimte creëren die uitnodigt om gebruik te maken van duurzame mobiliteitsvormen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We gaan maatregelen uitvoeren zoals opgenomen in het Meerjaren Uitvoeringsprogramma GVVP. Het belang van een duurzame en schone mobiliteit heeft hierin een prominente rol. Belangrijke uitgangspunten zijn: minder autoverplaatsingen, andere vervoersmogelijkheden (fiets, openbaar vervoer), schonere voertuigmotoren (onder andere via elektrisch/waterstof) in combinatie met het stimuleren van elektrisch vervoer door het aanbieden van voldoende oplaadpunten in de openbare ruimte. Ook de inzet van nieuwe infrastructuur of ander gebruik van bestaande kan een rol spelen. Een voorbeeld is het aanbieden van een snelfietsroute en andere fietsvoorzieningen.
- Samen met de provincie en onze buurgemeenten realiseren we de snelfietsroute tussen 's-Hertogenbosch en Waalwijk.
- Samen met de provincie en de vervoersmaatschappij zorgen we dat de kwaliteit van het openbaar vervoer wordt geborgd.
- Planuitwerking en zo mogelijk uitvoering van de mitigerende maatregelen die gerelateerd zijn aan de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL). Hieronder valt de situatie op de Kennedybrug.
- We stellen een fietspadenplan op voor de hele gemeente.

Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL)

Wat willen we bereiken?

- Betere van de leefbaarheid in de kernen Vlijmen, Nieuwkuijk en Drunen door realisatie van goede aansluitingen op de A59 in combinatie met onder andere de realisering van ecologische verbindingzones, een goede parallelwegenstructuur en een waterbergingsgebied.

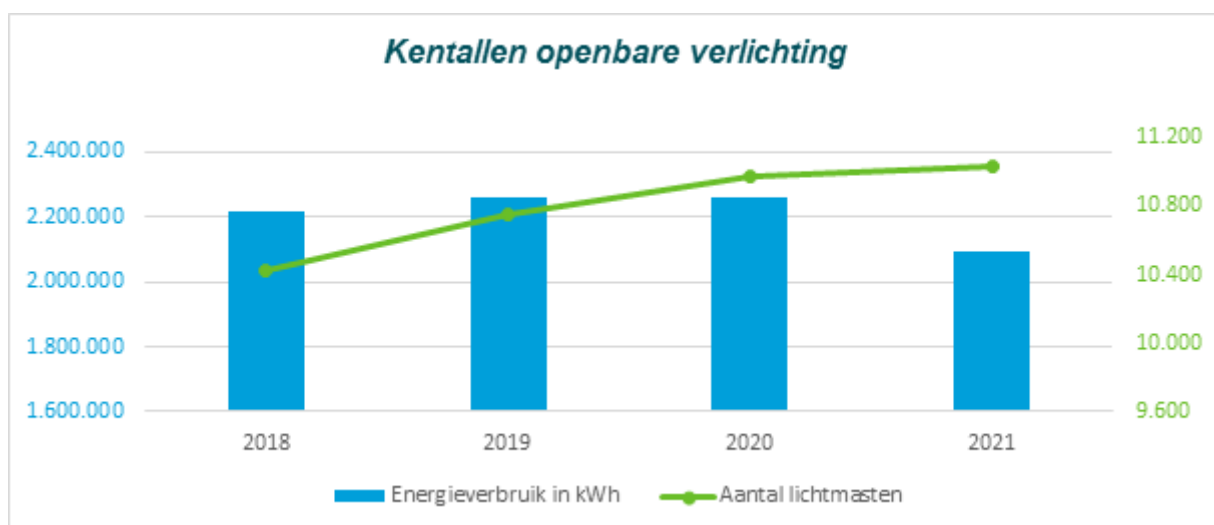
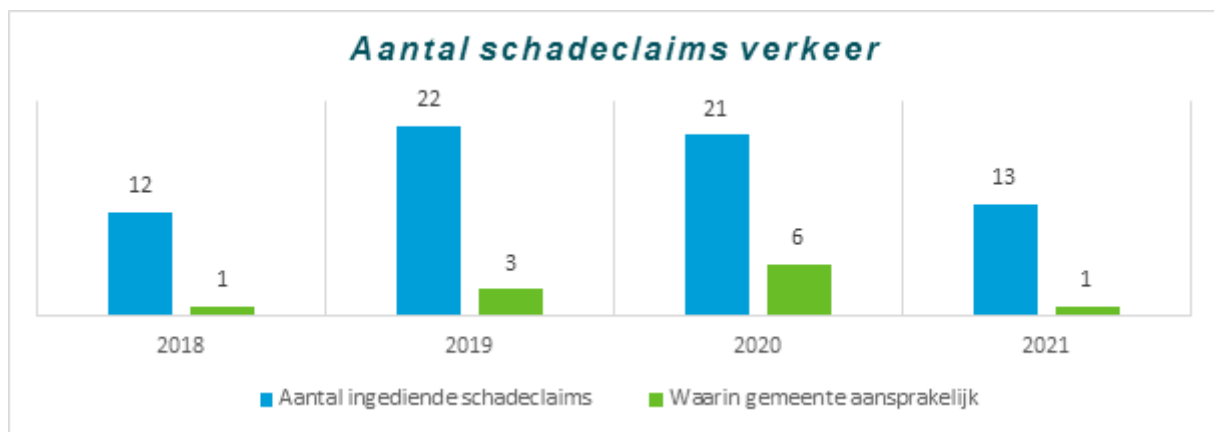
Wat gaan we daarvoor doen?

- We starten zo spoedig mogelijk de uitvoering van het vastgestelde plan voor de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat. Zonder dat dit tot vertraging leidt, kijken we daarbij nog wel naar verbetermogelijkheden voor de inrichting bij Vlijmen-Oost.
- Op 24 november 2022 heeft de Raad van State een tussenuitspraak gedaan, waarbij is gesteld dat er een exercitie moet worden gedaan betreffende stikstof. Op dit moment is de nieuwe rekenexercitie ingediend bij de Raad van State en zijn we in afwachting van de definitieve uitspraak, die we verwachten najaar 2022. Afhankelijk van de uitspraak wordt bepaald op welk moment de uitvoering kan starten, maar dit zal naar verwachting op zijn vroegst eind 2022 zijn.

Om verdere kosten te voorkomen, is met de aannemer afgesproken de verdere voorbereiding grotendeels stil te leggen (afsprake is gemaakt in 2021) in afwachting van de Raad van State uitspraak. Aannemer wordt op afroep ingeschakeld. Echter hebben we wel met een vertraging te maken en de indexering die hierbij komt.

Daarom volgt nog een extra kredietaanvraag voor de definitieve uitvoeringsfase.

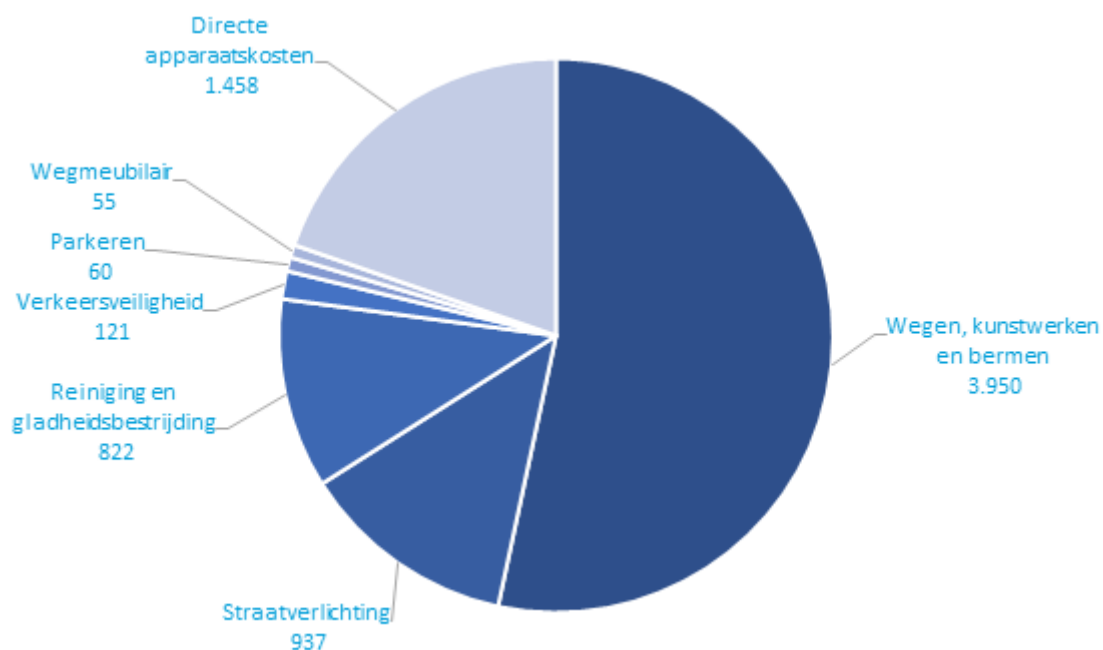
Eigen indicatoren

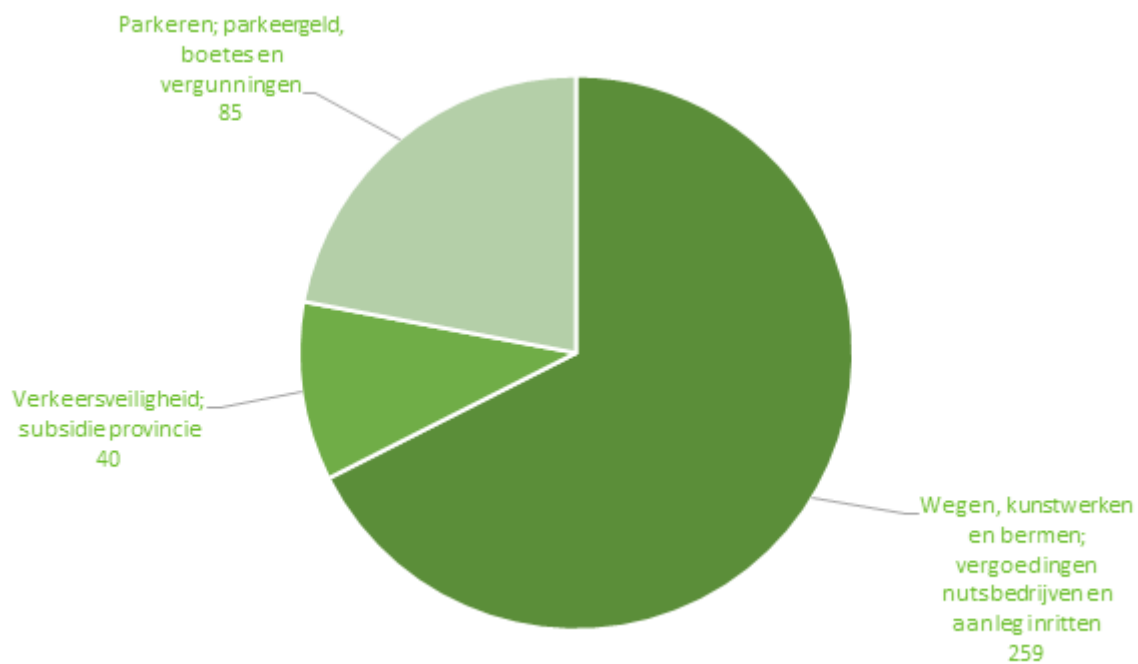
Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten	4.681	4.846	7.402	7.499	7.711	7.750
Baten	513	382	384	384	384	384
Saldo	-4.167	-4.464	-7.019	-7.115	-7.327	-7.367
Mutaties reserves						
Toevoegingen	215	126	129	129	0	0
Onttrekkingen	0	1.950	2.650	12.281	0	0
Saldo	-215	1.824	2.520	12.152	0	0
Resultaat	-4.382	-2.640	-4.498	5.036	-7.327	-7.367

Waar gaat het geld naar toe?

Waar komt het geld vandaan?

Economie en recreatie

De gemeente stimuleert de realisatie van een aantrekkelijk ondernemingsklimaat en een evenwichtige arbeidsmarkt. Het economisch beleid richt zich op duurzame economische ontwikkeling. De belangrijkste sectoren voor onze gemeente zijn:

- *business-to-business* (maakindustrie);
- vrijetijdssector en horeca;
- detailhandel;
- land- en tuinbouw.

Lokaal beleid wordt gemaakt in samenspraak met lokale ondernemers en organisaties. Op subregionaal niveau wordt samengewerkt met de gemeenten Loon op Zand en Waalwijk en op onderdelen met de gemeente Dongen (bijvoorbeeld het Regionaal Bureau voor Toerisme). Regionaal wordt zowel binnen de regio Noordoost Brabant als de regio Hart van Brabant samengewerkt. Verder omvat dit programma het duurzaam in stand houden van de gehele openbare ruimte, waaronder openbaar groen, bos, landschapselementen, bermen en waterpartijen binnen de gemeente. De streefqualiteit wordt vastgelegd in beleids- en beheerplannen. Het beheer en onderhoud wordt verricht in een optimale prijs-kwaliteitverhouding en met een actieve inbreng van inwoners.

Belangrijkste kaders:

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- Beleidskader vrije tijd, cultuur en sport 2021-2022, Provincie Noord-Brabant.
- Regionale detailhandelsfoto, Hoofdrapport Regio Hart van Brabant, April 2017.
- Dreamport Brabant 2025 (beleid Hart van Brabant/Midpoint).
- (Be)leefbaar Brabant, Leisure for a better society: strategisch plan 2021-2024 (Midpoint).
- Wet natuurbescherming.
- Natuur beheerplan Noord-Brabant.
- Verordening Ruimte Noord-Brabant.
- Strategische Meerjarenagenda 2019 - 2023 Hart van Brabant / Midpoint Brabant (kaders en ambities worden voor 2023 e.v. vervat in een kernagenda).
- Richting 2030: Samenwerkingsagenda overheden Noordoost-Brabant.
- Aanpak werklocaties 2020-2023, provincie Noord-Brabant (2020).
- Afsprakenkader bedrijventerreinen Noordoost Brabant 2019.
- Bedrijventerreinenafspraken Regio Hart van Brabant 2020-2024.

Heusdense beleidskaders

- [Economische agenda Heusden 2020-2023](#) (2020)
- [Beleidsnota Participatiewet "Iedereen doet mee in de Langstraat" \(2014\)](#)
- [Nota grondbeleid 2021 – 2025](#)
- [Groenstructuurplan 2018-2022](#)
- [Beleidsplan groen 2014-2024](#)
- [Beleidsplan openbare verlichting \(2018\)](#)
- [Waterplan 2022 \(2022\)](#)

Ontwikkelingen:

Economische ontwikkeling

Uit onderzoek van Raboresearch blijkt dat de Nederlandse economie met een groei van 5 procent in 2021 robuust is hersteld van de coronacrisis. Voor het vierde kwartaal van 2022 en het eerste van 2023 gaan we uit van een lichte krimp van de economie, ook wel een milde recessie genoemd. Hierdoor pakt het gemiddelde groeicijfer voor 2023 negatief uit (-0,2 procent). Overigens wordt voor de

periode vanaf het tweede kwartaal van 2023 wel weer uitgegaan van economische groei. Ondanks de lichte economische neergang verwacht Raboresearch dat de werkloosheid slechts mondjesmaat oploopt.

Stikstofproblematiek

De enorme druk op het buitengebied is voelbaar en de vraagstukken rondom economische ontwikkeling, duurzaamheid, klimaatverandering en natuur worden steeds groter en moeilijker voor individuele ondernemers. Het is afwachten wat de stikstofproblematiek concreet voor agrariërs in onze gemeente betekent. We volgen de ontwikkelingen op de voet. Net als met andere ondernemers in de gemeente denken we graag mee met agrariërs, staan we open voor ideeën en leveren we graag maatwerk. We zetten ons intensiever in voor een vitaal en toekomstgericht buitengebied.

Doelen en prestaties:

Economische zaken algemeen en arbeidsmarkt

Wat willen we bereiken?

- Met een aantrekkelijk ondernemers- en verblijfsklimaat weten we bedrijven te binden. Dit vraagt zowel om een goed netwerk van ondernemers onderling als om samenwerking met andere lokale en regionale partners. Dit draagt bij aan duurzame werkgelegenheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Actief accountmanagement door middel van relatiebeheer en het aantrekken van nieuwe bedrijven.
- Samen met platform 'Ondernemend Heusden', een samenwerkingsverband van ondernemers- en brancheverenigingen, het ondernemersklimaat verbeteren door samenwerking en betere communicatie.
- Uitvoeren van de (nog op te stellen) zogenaamde 'doe agenda' met projecten van Ondernemend Heusden voor 2023.
- Uitvoering geven aan en vernieuwen van de economische agenda voor Heusden: onder andere bedrijven informeren over duurzaamheidsmaatregelen (mogelijk sluiten van een greendeal met ondernemersverenigingen), ruimte bieden aan ontmoeting voor ZZP en MKB en beschikbaar maken van informatie en kennis van partijen in de regio.
- Pro-actieve samenwerking met de accountmanagers van Baanbrekers binnen de reguliere bedrijfscontacten en in projecten.
- Voorbereidingen treffen voor de realisatie van nieuwe bedrijfskavels aansluitend op bestaande bedrijventerreinen.
- Faciliteren van de ontwikkelingen rond High Tech Medische Campus Steenenburg.
- Actieve verkoop van (nog beschikbare) bedrijfskavels.

Business to Business

Wat willen we bereiken?

- Faciliteren van een goed netwerk tussen ondernemers onderling en met andere lokale en regionale partners.
- Zorgdragen voor moderne en goed onderhouden bedrijventerreinen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Verbeteren (regionale) overlegstructuur economische partners.
- Het verder professionaliseren van Platform Techniek de Langstraat, waarbij met onderwijs en ondernemers gekeken wordt naar de toekomstige arbeidsmarkt in de techniek, maar ook andere richtingen zoals de horeca.
- Duurzame samenwerking met parkmanagement en de verenigingen.

- Versterken van Heusden Young Talent (HYT), een programma waarbij jongeren stageplaatsen vervullen bij Heusdense bedrijven.

Detailhandel

Wat willen we bereiken?

- Vitale en goed bereikbare centra met een passend voorzieningen- en kwaliteitsniveau voor de verschillende kernen. We houden hierbij per kern rekening met hun eigen karakter en onderscheidend vermogen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We geven een vervolg aan de centrumactieplannen voor Vlijmen, Vliedberg, Drunen en Heusden.
- We versterken het winkelhart van Drunen duindorp door het compacter, gezelliger, verkeerveiliger en groener te maken.
- We bieden ondersteuning aan de ondernemersvereniging voor de vitalisering van het centrum van Vlijmen.
- Voor de Vismarkt Heusden en omgeving bekijken we met alle belanghebbenden hoe we voor de toekomst de beste balans kunnen creëren.
- Faciliteren centrummanagement en ondernemersverenigingen in de kernen.
- Faciliteren van overlegorgaan Retail Heusden (overleg tussen de diverse centra) en laten aansluiten bij het platform Ondernemend Heusden.

Horeca

Wat willen we bereiken?

- Horeca draagt bij aan de leefbaarheid van onze kernen. Ze vormt een spil bij evenementen en biedt een thuis voor een groot deel van ons verenigingsleven. Het horeca-aanbod van Heusden is nog steeds gevarieerd. Dat willen we naar de toekomst toe graag zo houden. We moeten voorkomen dat er voor bepaalde leeftijdsgroepen gaten gaan vallen in het aanbod.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We maken het speelveld van horeca en verenigingen of instellingen met een horecafunctie (paracommercie) inzichtelijker met duidelijke spelregels.
- We geven horecaexploitanten waar mogelijk ruimte voor het vergroten van hun terrassen en willen de horeca meer ondersteunen.
- Vanwege het personeelstekort kijken we hoe we de verbinding kunnen leggen tussen de horeca en de arbeidsmarkt.

Vrije tijd

Wat willen we bereiken?

- Een goed vrijetijdsnetwerk met speciale aandacht voor vesting Heusden en De Loonse en Drunense Duinen als onderdeel van Van Gogh Nationaal Park i.o. Het Regionaal Bureau voor Toerisme (RBT De Langstraat) is onze marketing- en uitvoeringsorganisatie om meer bezoekers naar de regio te trekken en de verblijfsduur te verlengen. We benutten de kansen die er liggen in de schil rondom de Loonse en Drunense Duinen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Goed onderhouden en up to date fiets- en wandelroutenetwerk, goede bewegwijzering en informatiepunten op plaatsen waar veel bezoekers komen. Denk hierbij ook aan de Havenkom van de vesting Heusden.
- Actief relatiebeheer met ondernemers en netwerken in Heusden en de regio.
- (Inter)nationale promotie van vesting Heusden als onderdeel van de iconen van Brabant door aansluiting van RBT De Langstraat als tradepartner bij Visit Brabant.

- We blijven voor onze toeristische promotie en gebiedsmarketing samenwerken op Langstraatniveau in het Regionaal Bureau voor Toerisme (RBT). Onze inzet hierbij is, naast de bekende regionale parels, zoals Heusden vesting en de Drunense Duinen, ook de “verborgen schatten” onder de aandacht te brengen. Heusden toeristisch profileren als onderdeel van de Zuiderwaterlinie, Linie 1629 en Maassamenwerking en kansen benutten binnen het Van Gogh Nationaal Park i.o. en de schil rondom de Loonse en Drunense Duinen. Het functioneren van RBT De Langstraat wordt in 2024 geëvalueerd.
- Faciliteren van regulier overleg tussen recreatieve bedrijven en stimuleren tot aansluiting bij Platform Ondernemend Heusden.

Land- en tuinbouw

Wat willen we bereiken?

- Omdat we trots zijn op het buitengebied en de vele agrarische bedrijven zetten we ons intensiever in voor een vitaal en toekomstgericht buitengebied.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Vervolg geven aan de ondernemerstafels Noordoost Brabant waarbij in samenwerking met het bedrijfsleven o.a. via concrete projecten het regionale vestigingsklimaat wordt versterkt.
- Invulling geven aan de transitie landbouw door maatwerk te bieden voor nieuwe economische dragers in het buitengebied in samenwerking met ZLTO en natuurorganisaties.
- Gesprekspartner zijn voor ZLTO en agrarische bedrijven bij de enorme opgaven in het buitengebied door invulling te geven aan een accountmanager buitengebied.

Groen

Wat willen we bereiken?

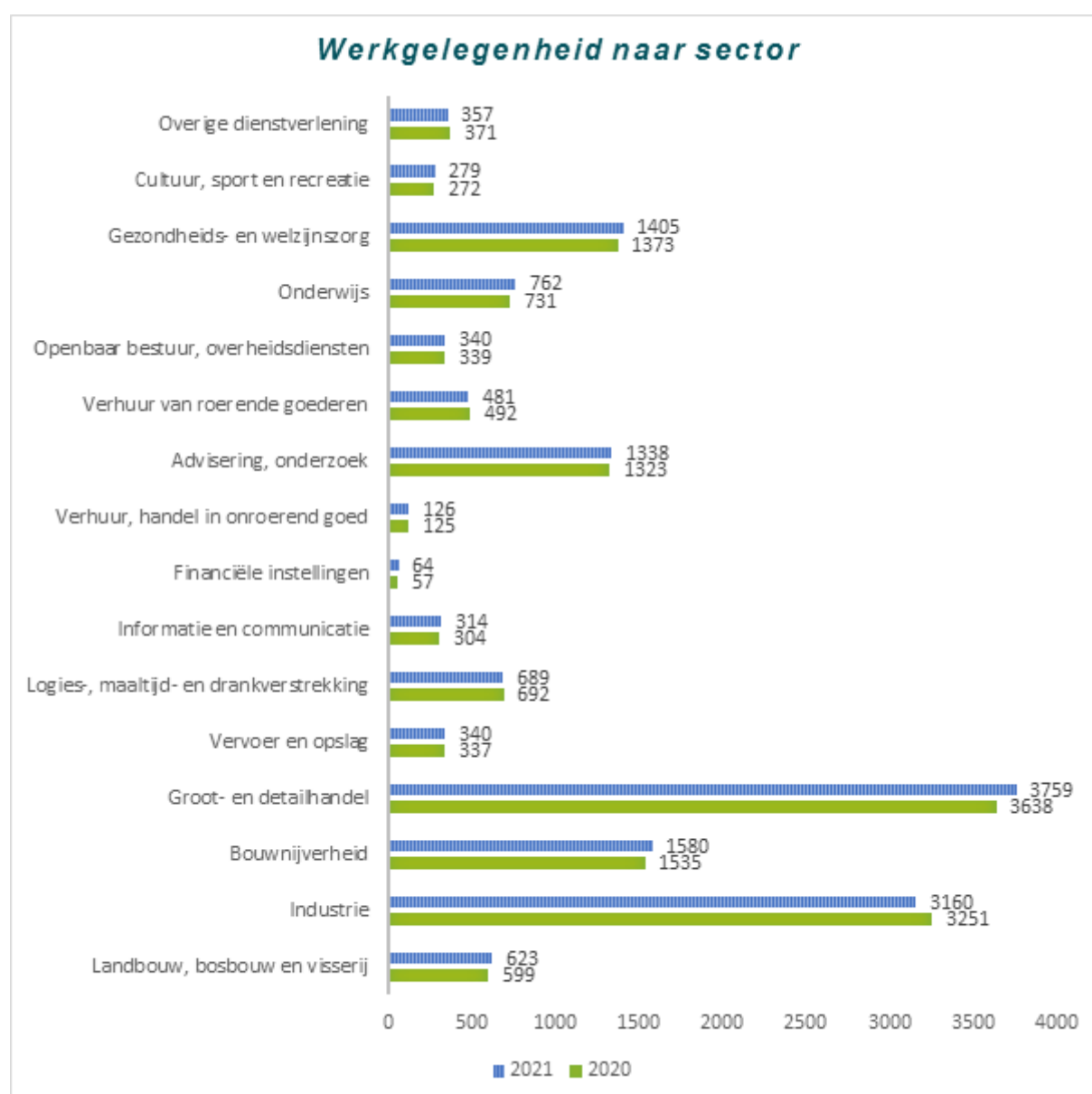
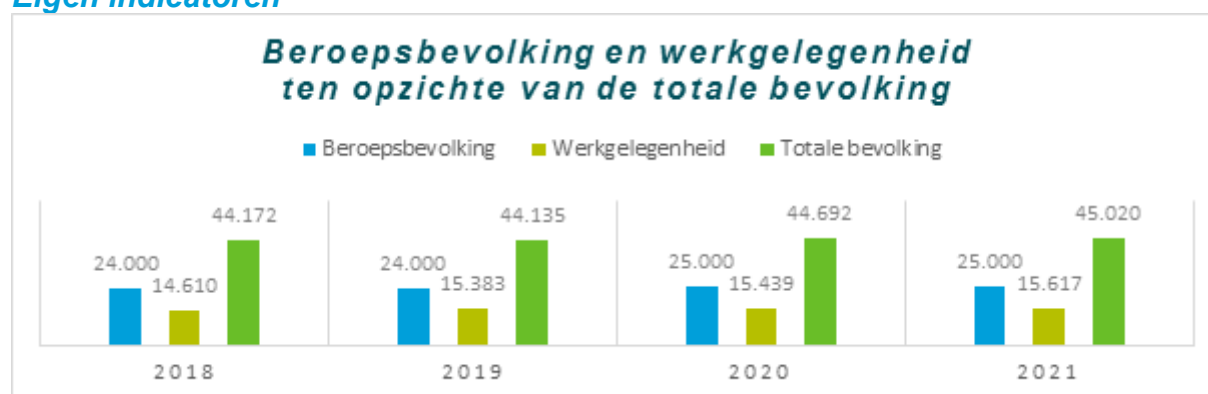
- Het borgen van een duurzame groene openbare ruimte (biodiversiteit/klimaat/ruimte voor bewegen), ontwikkeling van ecologische verbindingzones en uitbreiden van het Natuurnetwerk Brabant en Natuurnetwerk Heusden.

Wat gaan we daarvoor doen?

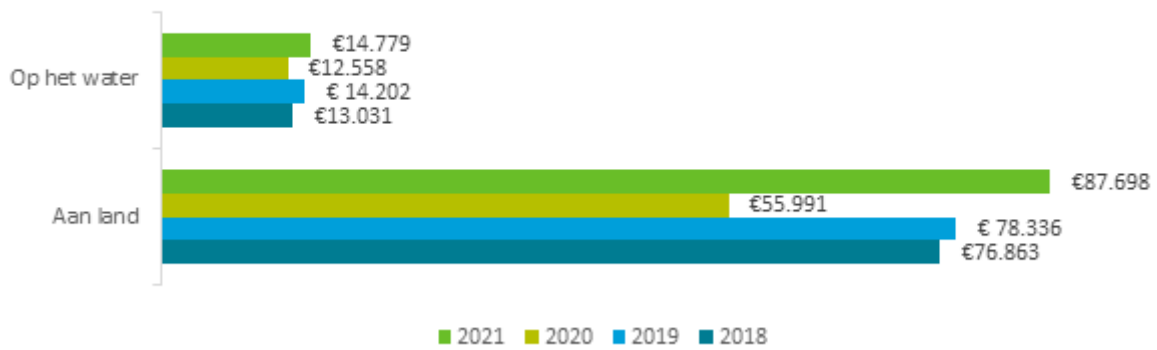
- We gaan door met het omvormen van groen naar een klimaatbestendig, natuurlijker en biodiverser groentype.
- We geven uitvoering aan het projectenboek Groen, waarbij de aanleg van 3 hectares nieuwe natuur langs de Heidijk concreet wordt en verbeteringen in de natuur tussen Bosscheweg en Heidijk beoogd worden.
- Er wordt een nauwkeurigere oriëntatie verricht op belangrijke faunapassages, om het dood rijden van beschermde dieren te verminderen.
- We geven uitvoering aan het bermbeleid met extra aandacht voor biodiversiteit. We monitoren de vooruitgang.
- We stellen een nieuw groenstructuurplan op.
- We maken een plan voor het monitoren van een breed aantal soorten.

Indicatoren

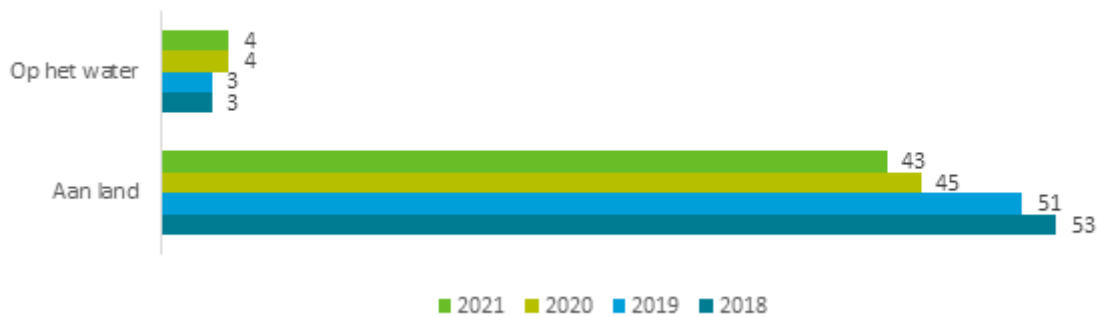
Eigen indicatoren

Toeristenbelasting per accommodatiesoort

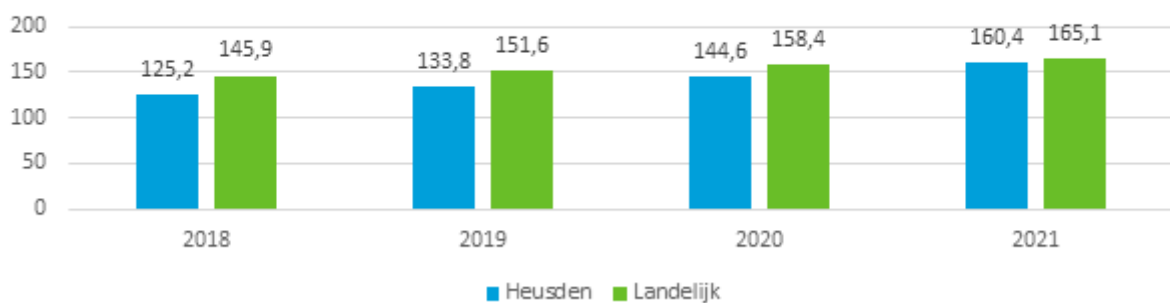

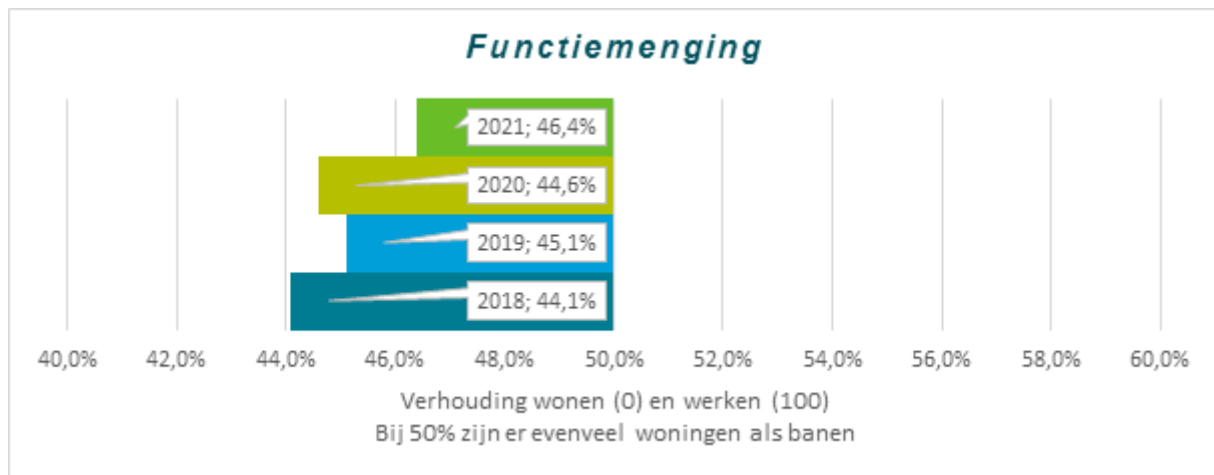
Aantal toeristenaccommodaties

Verplichte indicatoren

Aantal vestigingen van bedrijven (per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 -65 jaar)

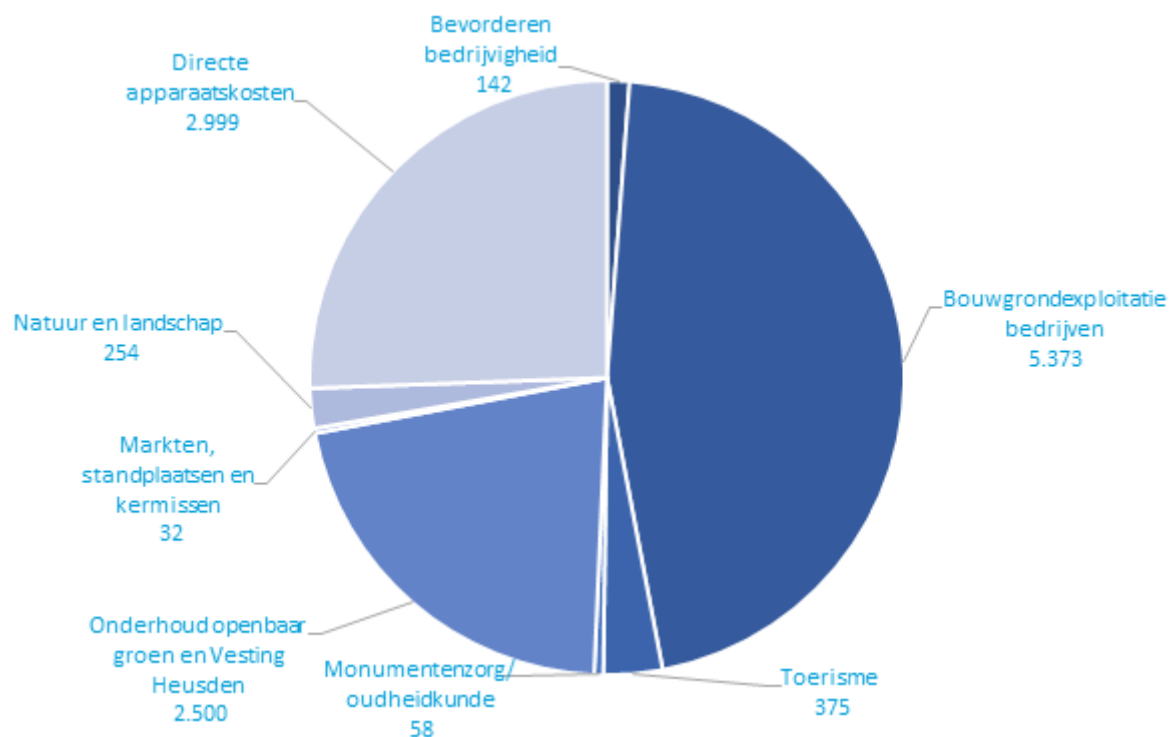

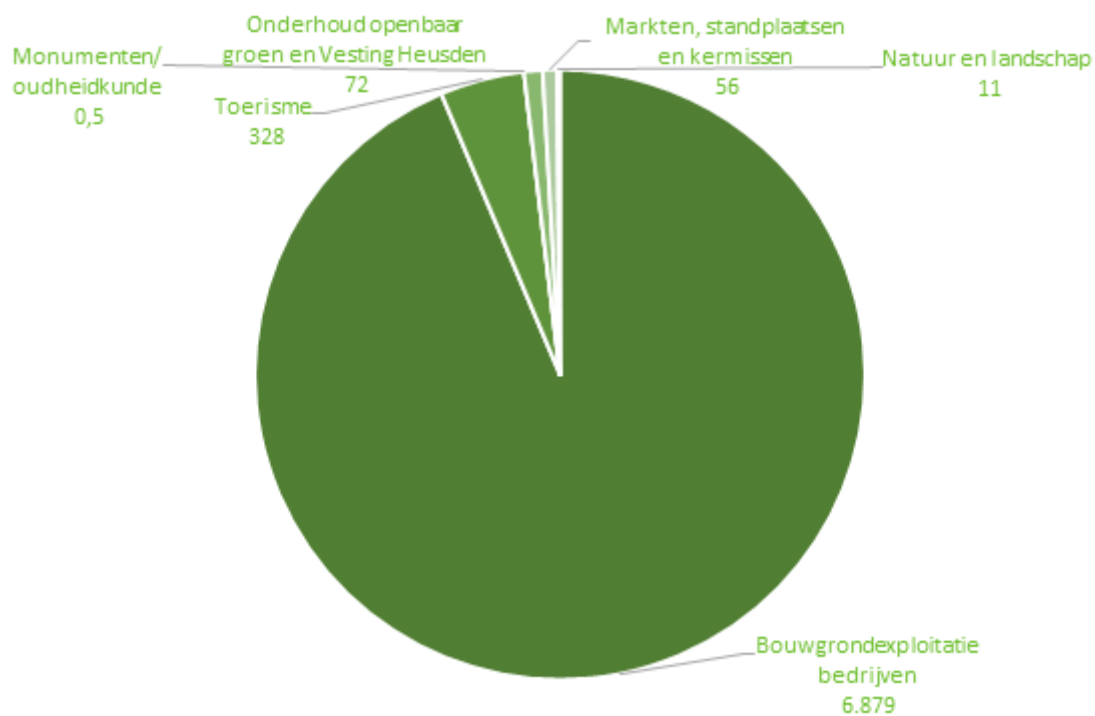
Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten	7.614	16.420	11.733	7.618	7.222	8.365
Baten	4.256	11.338	7.347	1.820	1.623	2.605
Saldo	-3.359	-5.082	-4.386	-5.798	-5.599	-5.760
Mutaties reserves						
Toevoegingen	1.086	608	1.606	155	383	254
Onttrekkingen	19	68	172	0	0	0
Saldo	-1.067	-540	-1.435	-155	-383	-254
Resultaat	-4.426	-5.622	-5.821	-5.952	-5.982	-6.014

Waar gaat het geld naar toe?

Waar komt het geld vandaan?

Onderwijs

De verantwoordelijkheid voor goed onderwijs ligt primair bij de scholen zelf. Samen met de scholen zijn we als gemeente verantwoordelijk voor goede huisvesting en zaken zoals leerplicht, leerlingenvervoer en de relatie met zorg. Dit geeft het onderwijs de mogelijkheid om zijn taken optimaal uit te voeren. Het blijven werken aan een goede relatie en samenwerking met zowel het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs, als volwasseneducatie zijn belangrijk.

Belangrijkste kaders:

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- Wet op het primair onderwijs.
- Wet op het voortgezet onderwijs.
- Wet op de expertisecentra.
- Wet educatie en beroepsonderwijs.
- Leerplichtwet.
- Wet op de kwalificatieplicht.
- RMC-wet (regionale meld- en coördinatiefuncties).
- Wet Passend onderwijs.
- Wet Kinderopvang.
- Wet harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk.
- Jeugdwet.
- Nationaal Programma Onderwijs (2021-2023).
- Wet innovatie en kwaliteit kinderopvang.

Heusdense beleidskaders

- [Verordening huisvesting voorzieningen onderwijs \(2022\).](#)
- [Verordening financiële materiële gelijkstelling onderwijs \(2015\).](#)
- [Beleidsregel bekostiging lokalen bewegingsonderwijs \(2015\).](#)
- [Verordening bekostiging leerlingenvervoer \(2021\).](#)
- [Integraal huisvestingsplan \(IHP\) 2017-2026 \(2022\).](#)
- [Beleidsregels bekostiging leerlingenvervoer \(2022\).](#)
- [Procedureregels in verband met afhandeling van spoedaanvragen voor vergoeding van de kosten van vandalisme en weersinvloeden bij scholen 2014.](#)
- [Meerjaren onderhoudsplan gemeentelijke accommodaties \(2018\).](#)
- [Beleidsregels gemeentelijke taken uitvoering Wet kinderopvang Gemeente Heusden 2021.](#)
- [Regeling peuteropvang en voorschoolse educatie gemeente Heusden 2021.](#)
- [Taalakkoord Midden-Brabant 2021.](#)

Ontwikkelingen:

Wetswijziging Onderwijshuisvesting

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) bereidt een wetswijziging voor over onderwijshuisvesting. Het doel van deze wetswijziging is de verantwoordelijkheidsverhouding tussen de gemeenten en schoolbesturen te verhelderen en de samenwerking te verbeteren.

Het voordeel is dat dan een meer planmatige, duurzame en toekomstgerichte aanpak van de onderwijshuisvesting mogelijk is. Dat kan leiden tot meer effectiviteit en dus betere onderwijshuisvesting. Er komt een wettelijke verplichting om, samen met de schoolbesturen, een Integraal Huisvestingsplan Onderwijs op te stellen. Waarschijnlijk voor een periode van tenminste 16 jaar. In de wet wordt opgenomen dat renovatie een volwaardig alternatief voor nieuwbouw wordt. Ook wordt het investeringsverbod voor besturen in het primair onderwijs genuanceerd. Naar verwachting wordt het wetsvoorstel in de loop van 2022 aan de Tweede Kamer voorgelegd.

Wetswijziging Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) leeftijd van 23 naar 27 jaar oud.

De voorjaarsnota van het kabinet laat een voorgestelde wetswijziging zien per 2024, om de leeftijd voor jongeren vanuit RMC te verhogen naar 27. De RMC's leggen zich in 2023 al toe op de voorbereiding van deze uitbreiding. Op dit moment ligt de grens bij 25 jaar oud. Door deze uitbreiding ontstaat een doorlopende begeleidingslijn en blijven jongeren van 23-27 jaar die geen opleiding volgen of werk hebben in beeld. Deze aanpak is ook bedoeld om vroegtijdig schoolverlaten tegen te gaan. Hierbij is het vooral belangrijk dat zorg, arbeid en onderwijs intensief samenwerken. Dit zal ook betekenen dat de doelgroep uitgebreid zal worden ten opzichte van de huidige situatie. Naar verwachting zal deze wetswijziging in 2024 van kracht worden.

Doelen en prestaties:

Integraal huisvestingsplan Onderwijs

Wat willen we bereiken?

- De gemeente heeft de wettelijke zorgplicht voor onderwijshuisvesting. Op basis van de met de schoolbesturen overeengekomen ambities zorgen voor kwalitatief goede en gezonde onderwijshuisvesting voor kinderen in Heusden. De maatregelen en ambities zijn opgenomen in het Integraal huisvestingsplan onderwijs 2017 -2026 (versie 2022).

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het vertalen van het integraal huisvestingsplan onderwijsgebouwen naar een uitvoeringsprogramma.
- In 2022 is De Leilinde gesloopt en zal worden gestart met de bouw van het nieuw integraal kindcentrum in Oudheusden.
- In 2021 zijn de voorbereidingen gestart voor de bouw van de vervangende nieuwbouw voor basisschool de Bussel in De Grassen. Basisschool De Bussel kan onderdeel zijn van een maatschappelijke voorziening in De Grassen. Dit wordt verder onderzocht.
- In 2022 is een onderzoek gestart hoe de bekostiging zou kunnen plaatsvinden van de eventuele nieuwbouw van het d'Oultremont College in Drunen. OMO staat bij bekostiging open voor het verder decentraliseren van de middelen. Dit betekent dat de investering voor de nieuwbouw wordt gedaan door OMO en gemeente Heusden op basis van een overeenkomst de ontvangen middelen vanuit het Rijk voor de school betaalt aan OMO, totdat de investering is afbetaald. De resultaten worden in het najaar gepresenteerd aan de raad. Naar aanleiding van het raadsbesluit wordt dit verder opgepakt in 2023.
- In 2022 is een onderzoek gestart naar mogelijkheden huisvesting voor kinderopvangorganisatie Mikz op diverse locaties in Integrale Kindcentra. Gezien het nieuwe landelijke coalitieakkoord kunnen die niet voldoen aan de huidige vraag. De gemeente is niet verantwoordelijk voor de huisvesting van kinderopvang, maar denkt ook in 2023 mee in verband met het belang van de Integrale Kindcentra en de uitvoering van Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE).
- In 2022 is gestart met een onderzoek naar de mogelijkheden van een Multifunctionele accommodatie (MFA) in Elshout door het faciliteren van een burgerinitiatief. Naar verwachting levert dit in 2022/2023 een advies op.
- In 2023 wordt een wijziging van het bestemmingsplan verwacht voor basisscholen JongLeren en Wereldwijs op de beoogde locatie in vitiaalpark De Schroef.

Onderwijsachterstanden / Aanpak laaggeletterdheid

Wat willen we bereiken?

- Het bestrijden van onderwijsachterstanden. Dat willen we bereiken door kinderen zo vroeg mogelijk te ondersteunen. Daarmee vergroten we de kansen op een zo goed mogelijke schoolloopbaan.

- Met de aanpak van laaggeletterdheid willen we bereiken dat meer inwoners beschikken over de benodigde basisvaardigheden of een stap zetten in die richting door het volgen van een (educatief) aanbod.
- Aan het eind van het programma (2024) voert de gemeente zelfstandig de regie over de aanpak van basisvaardigheden.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Zorgen dat er kwantitatief en kwalitatief voldoende peuteropvang en VVE-aanbod is voor kinderen met een taalachterstand of een risico daarop (de zogenaamde doelgroepkinderen). Om dit te bereiken stimuleren we partijen stimuleren en blijven we met hen in verbinding. Zo zorgen we dat VVE-aanbod ook in tijden van personeelskrapte gewaarborgd blijft. We kijken ook naar uitbreiding van het aantal locaties waar VVE wordt aangeboden.
- Afspraken maken met primair onderwijs en voorschoolse instellingen over de doorlopende leerlijnen en de resultaten van voor- en voerschoolse educatie.
- Kinderen met taalachterstanden of een risico daarop (doelgroepkinderen) vroegtijdig signaleren en extra ondersteuning bieden zodat zij hun schoolloopbaan beter doorlopen.
- Extra taalondersteuning uitbreiden van kleuterklassen tot aan middenbouw.
- Peuters in beeld krijgen, die we niet bereiken met voorschoolse voorzieningen. We zijn doorlopend bezig om die doelgroep gebruik te laten maken van de voorzieningen.
- Ouders stimuleren dat zij hun kinderen wel naar VVE-voorzieningen laten gaan. Per casus bekijken wat mogelijkheden zijn voor gezinnen die vanwege financiële reden hun kind geen gebruik kunnen laten maken.
- Innovatieve manieren zoeken om laaggeletterde mensen die Nederlands als moedertaal hebben (de zogenaamde doelgroep NT1) meer te bereiken. Hiervoor zetten we ambassadeurs in en communicatie die meer gericht is op het bereik van deze doelgroep en aanbod in de vorm van meer maatwerk.
- Gemeentelijke inzet en regie op het verbeteren van de basisvaardigheden van mensen die door gemeenten worden bereikt via de domeinen onderwijs, werk, gezin en gezondheid.
- Op basis van de afspraken zoals beschreven in de kamerbrief van 18 maart 2019 'Samen aan de slag voor een vaardig Nederland: vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020 – 2024' ([Klik hier voor kamerbrief](#)) wordt, door de gemeenten in de arbeidsmarktregio, het Taalnetwerk Midden-Brabant en de Taalhuizen in de gemeenten van de arbeidsmarktregio, gewerkt aan de uitvoering van vier programmalijnen. Deze programmalijnen zijn omschreven in het Regioplan Midden Brabant 'Samen begrijpen we elkaar'. Dit zijn:
 1. Begrijpelijk taal
 2. Laaggeletterdheid herkennen
 3. Bereik de doelgroep
 4. Aanbod basisvaardigheden.

Leerlingenvervoer

Wat willen we bereiken?

- Stimuleren dat kinderen zoveel mogelijk zelfstandig reizen met meer aandacht voor de ontwikkelmogelijkheden van een kind. Voor de kinderen die aangewezen zijn op aangepast vervoer zorgen dat dit veilig en verantwoord wordt uitgevoerd.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Stimuleren van zelfstandig reizen als dat mogelijk is. Hiervoor wordt een gratis OV-pas met begeleiderskaart verstrekt. Leerlingen kunnen hiermee een jaar lang oefenen. Ook buiten schooltijden.
- In het 'Op Overeenstemming Gericht Overleg' (OOGO) met het Samenwerkingsverband bewerkstelligen dat de beoordeling wel/niet passende school onafhankelijker wordt gemaakt.

- Nauw overleg met het uitvoerend taxibedrijf om ondanks personeelstekorten een zo goed mogelijke dienstverlening te blijven houden.

Bestrijden schoolverzuim en aanpak vroegtijdige schooluitval

Wat willen we bereiken?

- Minimaliseren van schooluitval en vroegtijdig schoolverlaten.
- Vroegtijdig schoolverlaters en langdurig verzuimers terug begeleiden richting arbeid of onderwijs.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Registreren van alle verzuimmeldingen en indien nodig interventie door de leerplichtconsulent.
- Vroegtijdige schoolverlaters in beeld brengen en terug begeleiden naar een opleiding of een leerwerkplek om alsnog een startkwalificatie te behalen.
- Regionaal Meldpunt Coördinatie inzetten voor trajectbegeleiding en het terug begeleiden van jongeren naar werk/opleiding of onderwijs.

Brede samenwerking onderwijs

Wat willen we bereiken?

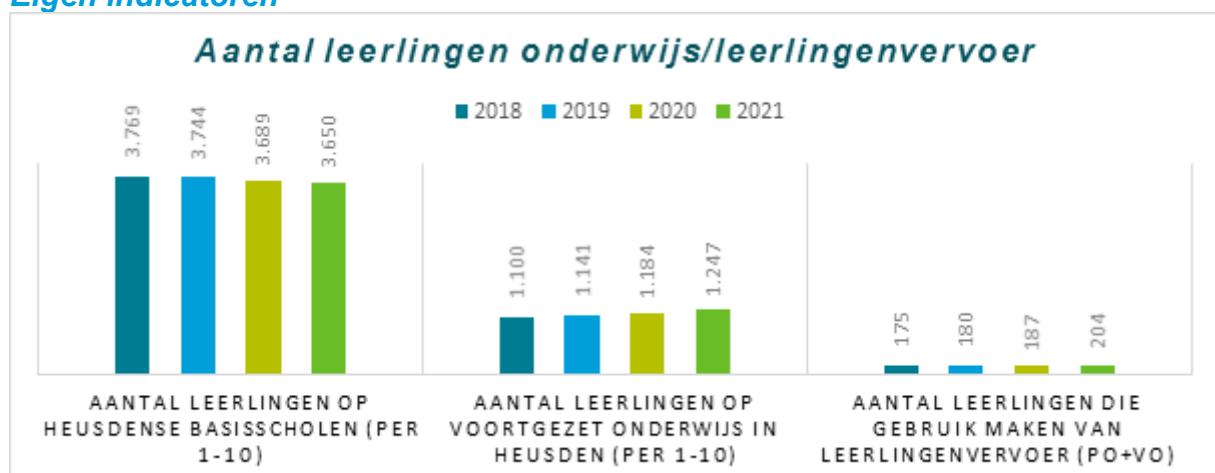
- Voor het gezamenlijk belang intensiveren van de relatie tussen de gemeente, de lokale onderwijsinstellingen, enkele onderwijsinstellingen buiten de gemeente, de kinderopvangorganisaties, Baanbrekers, jeugdhulp regio Hart van Brabant en het bedrijfsleven.

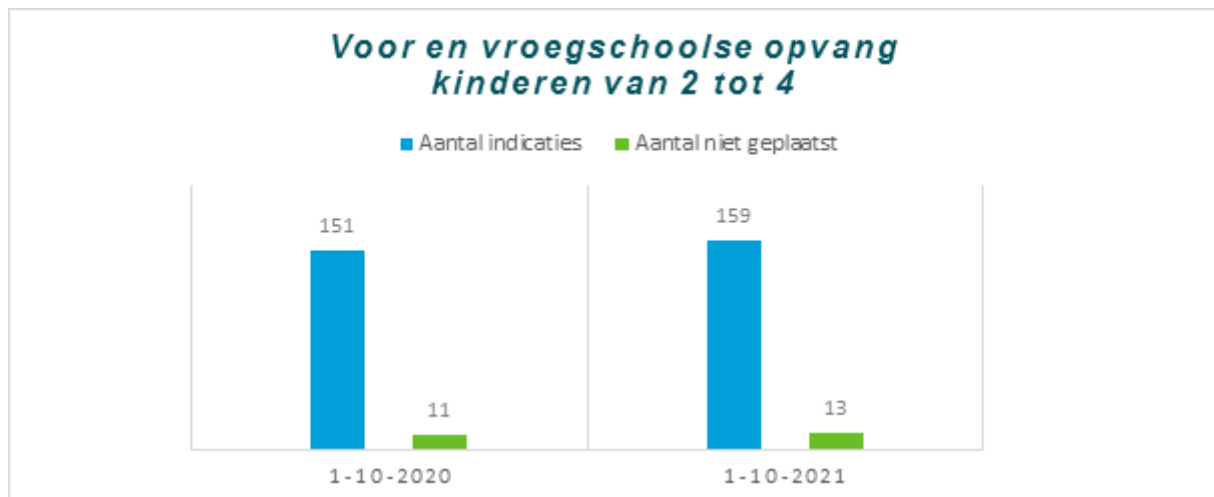
Wat gaan we daarvoor doen?

- Met het onderwijs en andere partners overleggen we structureel over zaken als zorg, samenwerking, veiligheid op en om de scholen, gezond binnenklimaat, taalbevordering, kinderopvang en Integrale KindCentra (IKC). We streven naar een gezamenlijke Lokale Educatieve Agenda (LEA) die periodiek wordt bijgesteld.

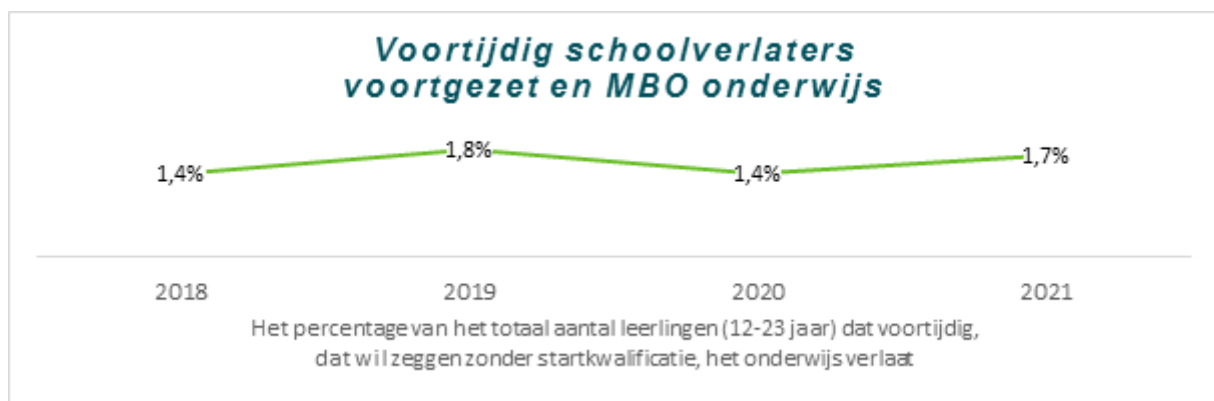
Indicatoren

Eigen indicatoren

Verplichte indicatoren

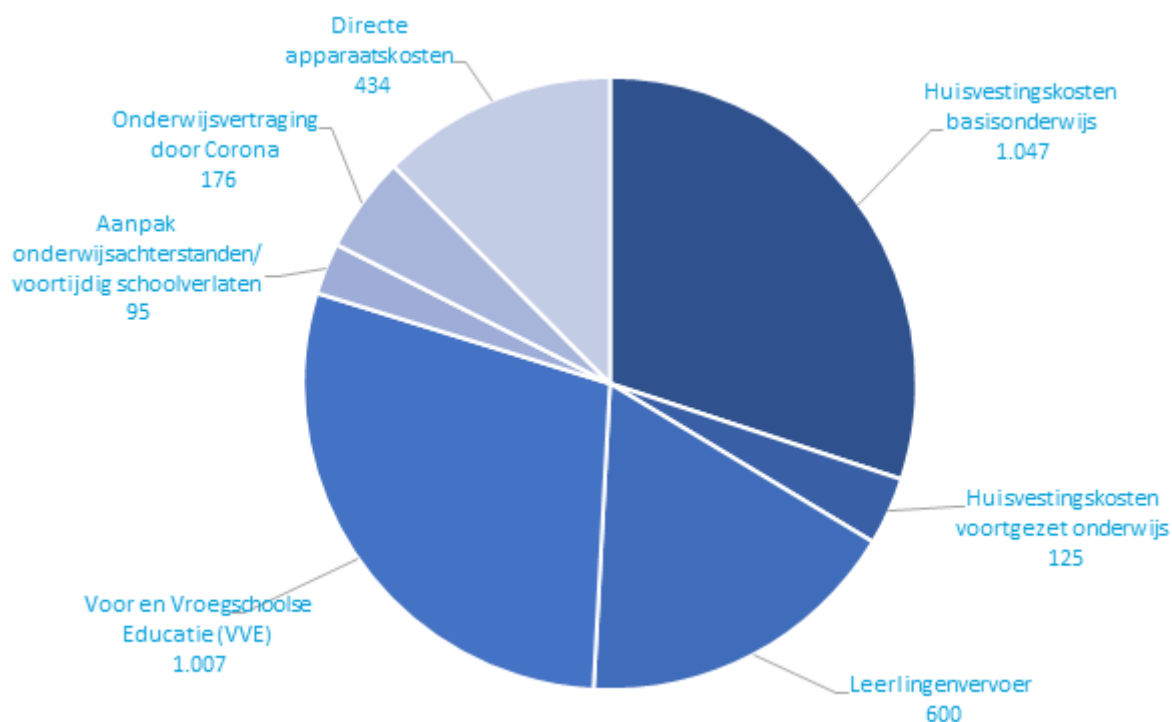
Verzuim per 1.000 leerlingen (inwoners 5-18 jaar)

	2018	2019	2020	2021
Absoluut verzuim (leerplichtigen, niet ingeschreven op een school)	0,0	0,0	0,0	0,0
Relatief verzuim (ingeschreven leerlingen, ongeoorloofd afwezig)	9	13	11	33

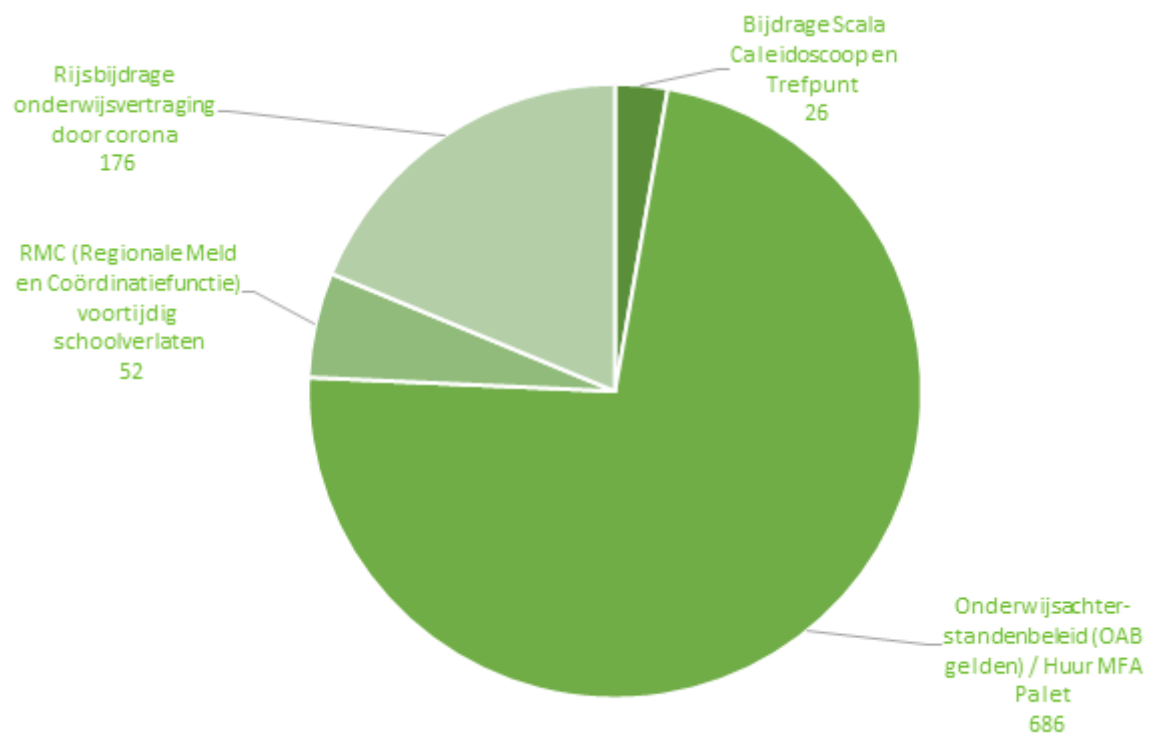
Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten	3.376	3.869	3.483	3.437	3.451	3.488
Baten	834	1.191	940	764	764	748
Saldo	-2.542	-2.678	-2.543	-2.673	-2.687	-2.740
Mutaties reserves						
Toevoegingen	971	904	1.153	1.015	1.002	942
Onttrekkingen	386	274	0	0	0	0
Saldo	-584	-630	-1.153	-1.015	-1.002	-942
Resultaat	-3.126	-3.308	-3.696	-3.688	-3.689	-3.683

Waar gaat het geld naar toe?

Waar komt het geld vandaan?

Sport en cultuur

Sport en cultuur dragen bij aan de individuele ontplooiing en sociale samenhang in de gemeente. Sport en cultuur worden ook steeds vaker ingezet als (preventief) middel om bij te dragen aan het welzijn (positieve gezondheid) van onze inwoners. Hiermee kunnen maatschappelijke problemen voorkomen of verminderd worden. Binnen de gemeente zijn vele verenigingen, instellingen en bedrijven actief op het gebied van sport en cultuur.

De gemeente stimuleert en faciliteert hen onder meer via subsidieverlening en het beschikbaar stellen van accommodaties. Hiermee worden verenigingen en instellingen in stelling gebracht om in eigen verantwoordelijkheid activiteiten te organiseren. Op het vlak van cultuur kan gedacht worden aan het ondersteunen van de (amateur)kunsten en het in stand houden van het cultureel erfgoed. Voor wat betreft sport en bewegen kan gedacht worden aan het bevorderen van sportbeoefening, beschikbaar stellen en in stand houden van verschillende sportaccommodaties en het verzorgen van aanbod in zwembad Die Heygrave.

Belangrijkste kaders:

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- Mediawet
- Erfgoedwet (Monumentenwet)
- Wet ruimtelijke ordening (mogelijk vanaf 1 januari 2023 vervangen door de omgevingswet)
- Wabo (Omgevingswet)
- Cultuureducatie met Kwaliteit 3 (provinciale regeling)
- Besluit horeca-, sport- en recreatie-inrichtingen milieubeheer
- Wet hygiëne en veiligheid zwembaden en badinrichtingen
- Alcoholwet
- Warenwet
- Arbowet
- Cultuuragenda
- Green Deal (verbod op gebruik chemische bestrijdingsmiddelen bij onderhoud sportvelden)

Heusdense beleidskaders

- [Monumentenverordening \(2012\)](#)
- [Monumentensubsidieverordening \(2001\)](#)
- [Kadernota subsidiebeleid 2015 \(2015\)](#)
- [Algemene subsidieverordening \(2016\)](#)
- [Subsidieregeling maatschappelijke initiatieven gemeente Heusden 2021](#)
- [Erfgoednota \(2012\)](#)
- Erfgoedkaarten (2013)
- [Ontwikkelplan sport; 'volop in beweging' \(2014\)](#)
- Nota armoedebelid (2009)
- Kadernota beleid gemeentelijke eigendommen (2008)
- [Kadernota kern-, wijk- en buurtgericht werken \(2009\)](#)
- [Notitie uniforme subsidieregeling voor sociaal culturele voorzieningen \(2015\)](#)
- [Evaluatienotitie uniforme subsidieregeling voor sociaal culturele voorzieningen \(2017\)](#)
- [Meerjarenperspectief Sportaccommodaties \(2021\)](#)
- [Beleidsplan Bewegen & Ontmoeten \(2022\)](#)

Ontwikkelingen:

Erfgoed en de omgevingswet

Inmiddels zijn wetten op het gebied van monumentenzorg, archeologie, handel in cultuurgooederen en de zorg voor de Rijkscollectie geïntegreerd in de Erfgoedwet. Landelijk wordt verder gewerkt aan de Omgevingswet die onder meer de overige erfgoedaspecten regelt, zoals de aanwijzing van ruimtelijk cultureel erfgoed en de omgang met het cultureel erfgoed in de fysieke leefomgeving. Doel hiervan is een brede en integrale kijk op monumenten en hun cultuurhistorische, stedenbouwkundige en landschappelijke context.

Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet vervallen van rechtswege de taken en bevoegdheden van de huidige monumenten- en welstandscommissies, dus ook van de Heusdense Commissie Ruimtelijke Kwaliteit.

Doelen en prestaties:

Cultuur

Wat willen we bereiken?

- Cultuur en kunst is van alle inwoners en beleven we met alle inwoners. Het zorgt voor ontmoeting en draagt zowel bij aan sociale verbinding als educatie.
- Het Gouverneurshuis in de vesting Heusden vervult een belangrijke rol als beheerder en exposant van onze cultuur en geschiedenis.
- Het bevorderen van de leefbaarheid, sociale samenhang en de beleving van lokale geschiedenis.
- Zorgdragen voor goede informatievoorziening via een publieke lokale omroep.
- Bevorderen van muziek-, toneel-, zang- en dansbeoefening in groepsverband door amateurkunstverenigingen.
- Bevorderen van actieve kunst- en cultuurparticipatie door middel van het aanbieden van onderwijs op het gebied van zang, muziek, dans, theater en beeldende vorming.
- Bevorderen dat meer inwoners in aanraking komen met kunst en cultuur o.a. door het bijwonen van voorstellingen en culturele evenementen.
- Cultuur inzetten als middel bij het behalen van maatschappelijke doelen.
- Zorgen voor een bruisend cultureel centrum. Een plek waar jong en oud elkaar ontmoeten met allerlei activiteiten, muziek, dans en passende lokale evenementen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Subsidies verlenen om actieve en passieve deelname aan culturele activiteiten te bevorderen. Het betreft onder andere subsidies aan Oranjeverenigingen, gilden en schutsen, muziek- en toneelverenigingen, het Gouverneurshuis, creatieve centra, theatervoorstellingen, kunstmanifestaties en grootschalige culturele evenementen, bibliotheken, etc.
- Een bekostigingsbijdrage verlenen aan lokale media voor het verzorgen van zowel radio- als televisie-uitzendingen.
- Komen tot nieuwe dynamische beleidsdoelen rondom kunst en cultuur voor 2023.
- Jongeren van 4 tot 18 jaar kennis laten maken met verschillende vormen van cultuur via Trefpunt Heusden en daarnaast cultuureducatie structureel onderdeel maken van het lespakket van de basisscholen door middel van deelname aan de regeling 'Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024'.
- Zichtbaarheid vergroten van het aanbod en actieve cultuurparticipatie door jongeren bevorderen via deelname aan Sjors Creatief.
- voortzetten van initiatieven gericht op de inzet van cultuur als middel om bij te dragen aan het welzijn (positieve gezondheid) van onze inwoners. Doorverbindingen te leggen met andere beleidsterreinen zoals sport en het sociaal domein in co-creatie met culturele partners werken aan oplossingen voor maatschappelijke problemen.

- Het multifunctioneel exploiteren van het complex De Voorste Venne door Stichting De Voorste Venne in samenwerking met partners zoals onder andere de bibliotheek, Het Pieck, Hunenhof, Harmonie Drunen en toneelvereniging ONA.

Bibliotheken

Wat willen we bereiken?

- De maatschappelijke betekenis van de bibliotheek vergroten.
- Voor alle inwoners van Heusden de bibliotheekfuncties beschikbaar zijn.
- Maximale kwaliteit en rendement van de beschikbaar gestelde financiële middelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Wij ronden de inhuizing van de bibliotheek in De Voorste Venne af.
- Door samenwerking van scholen, buurthuizen en de (toekomstige) multifunctionele accommodaties willen we komen tot een bibliotheekfunctie op maat voor alle inwoners in alle kernen. Het lopende onderzoek hiernaar werken we verder uit.

Oudheidkunde, erfgoed en musea

Wat willen we bereiken?

- Behoud, beheer en ontsluiten van het cultureel erfgoed van de gemeente Heusden waarbij dat integraal onderdeel uit kan maken van projecten (bijvoorbeeld de Baardwijkse Overlaat, en Boerenschans in de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat).
- Samen met omliggende gemeenten de kansen aangrijpen om, in het kader van de Zuiderwaterlinie, de Linie 1629 de komende jaren te ontwikkelen tot een belangrijke structuur- en identiteitsdrager in het landschap en deze herkenbaar te maken als verdedigingslinie van en aanvalslinie rond 's-Hertogenbosch.
- Het doelmatig beheren en ontsluiten van het oud archief van de gemeente Heusden (wettelijke taak) en het oud archief openstellen voor belangstellenden.
- Continuering van de advisering over monumenten en overig erfgoed (en welstand) door de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Subsidie verlenen aan het Streekarchief Langstraat Heusden Altena. Het streekarchief organiseert onder andere met deze subsidie activiteiten die gericht zijn op het ontsluiten van belangrijke historische gebeurtenissen. Deelnemers leren bijvoorbeeld verschillende bronnen te raadplegen om zelf ook erfgoed te ontdekken.
- De Commissie Ruimtelijke Kwaliteit adviseert – uit het oogpunt van monumentenzorg – restauraties of andere wijzigingsvoorstellen aan monumenten en overig erfgoed. Ter continuering van de advisering moet de gemeente een nieuwe gemeentelijke verordening op de adviescommissie instellen.
- Aandacht geven aan het historische erfgoed van Heusden door samenwerking binnen de Zuiderwaterlinie, Linie 1629 en de vereniging van Vestingsteden: waar mogelijk worden verbindingen gemaakt tussen toerisme, openbare ruimte, kunst en cultuur e.d. Na de grootschalige restauratie van de Doeversche Sluis zal de aandacht in het komende jaar sterk gericht zijn op het beleefbaar maken van het cultuurhistorische landschap, zowel in het gebied van de Linie 1629 als in het gebied van de Elshoutse Zeedijk, nabij Doevers.
- Kerken zijn cultuurhistorisch van betekenis. Met financiële ondersteuning van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) is voor de kerkgebouwen in de gemeente Heusden, zowel met als zonder monumentale status, een start gemaakt met een kerkenvisie in de vorm van een “light” visie. Het opstellen van de kerkenvisie gebeurt in dialoog tussen de burgerlijke gemeente, kerkeigenaren, inwoners en erfgoedorganisaties.

Sport en bewegen

Wat willen we bereiken?

- Meer mensen een leven lang met plezier laten sporten en bewegen.
- Voorkomen of verminderen van maatschappelijke problemen.
- Samenwerking tussen sport en beweegaanbieders, onderwijs, kinderopvang, zorg- en maatschappelijke organisaties en gemeente.
- Sporten is voor iedereen betaalbaar en toegankelijk
- Doelen en ideeën ondersteunen die kinderen aanmoedigen om nu én later actief en gezond te leven.
- Bevorderen sport- en beweegparticipatie en zwemvaardigheid van de inwoners gemeente Heusden.
- De inrichting van de openbare ruimte moet inwoners uitnodigen om te bewegen. Wandelen, hardlopen, fietsen, mountainbiken, skaten, skeeleren en paardrijden zijn relatief laagdrempelige voorbeelden van gezond bewegen
- Inwoners meer de mogelijkheid geven om te bewegen op gecentreerde locaties in de gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Verlenen jeugdsportsubsidies aan verenigingen.
- Inzetten van buurtsportcoaches om verbindingen te leggen tussen sport- en beweegaanbieders en personen op het gebied van zorg, welzijn, jeugd, ouderen, cultuur etc. om gezamenlijk te werken aan oplossingen voor maatschappelijke problemen.
- Verzorgen van zwemlessen en zwemactiviteiten voor diverse doelgroepen. In samenwerking met Scala organiseren van de activiteit 'Red jezelf, red je vriendje'.
- Blijven inzetten op het gesprek met en tussen sport- en beweegaanbieders. Door de verbinding van sport met onderwijs, welzijn, cultuur, (jeugd)zorg, kinderopvang en bedrijfsleven te faciliteren, ontstaat een netwerk dat sporten en bewegen voor iedereen toegankelijker maakt.
- Stimuleren van sport- en beweegdeelname voor iedereen en in het bijzonder kwetsbare groepen
- Sport inzetten als (preventief) middel om bij te dragen aan het welzijn (positieve gezondheid) van onze inwoners.
- Actief participeren in het lokaal beweeg- en sportakkoord en het preventieakkoord en de ambities hiervan verder uitwerken.
- De mascotte Jimmy van zwembad Die Heygrave stevig in blijven zetten om de activiteiten van het zwembad te promoten en deelname te stimuleren aan het zwem-ABC en de lessen voor baby's en peuters.
- Ondersteunen van verenigingen met kennis en advies bij hun verenigingstaken en bij de inzet van de vele vrijwilligers in het bijzonder.
- 'Spelen' als leidend thema vervangen door 'bewegen & ontmoeten' bij de inrichting van (groen)locaties. Zodat alle leeftijdsgroepen worden gestimuleerd en uitgenodigd om in de openbare ruimte te bewegen en sporten.
- Intensieve samenwerking tussen sport, bewegen, ontmoeten en groen, water en openbare ruimte. Op deze manier maken we samen de openbare ruimte aantrekkelijk en geschikt om te bewegen.
- Ons maximaal inzetten om een buitenzwembad voor onze inwoners te behouden.

Sportvoorzieningen

Wat willen we bereiken?

- In stand houden van voldoende sportvoorzieningen op het gewenste kwaliteitsniveau (zorgen voor een duurzame sportinfrastructuur).
- Balans tussen vraag naar en aanbod van sportfaciliteiten.

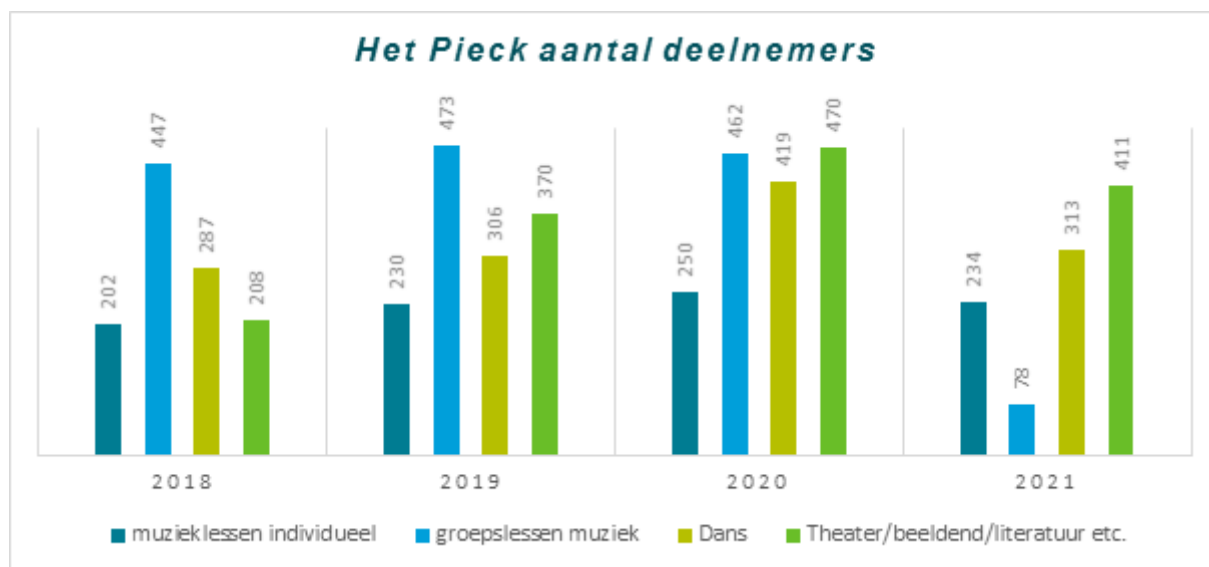
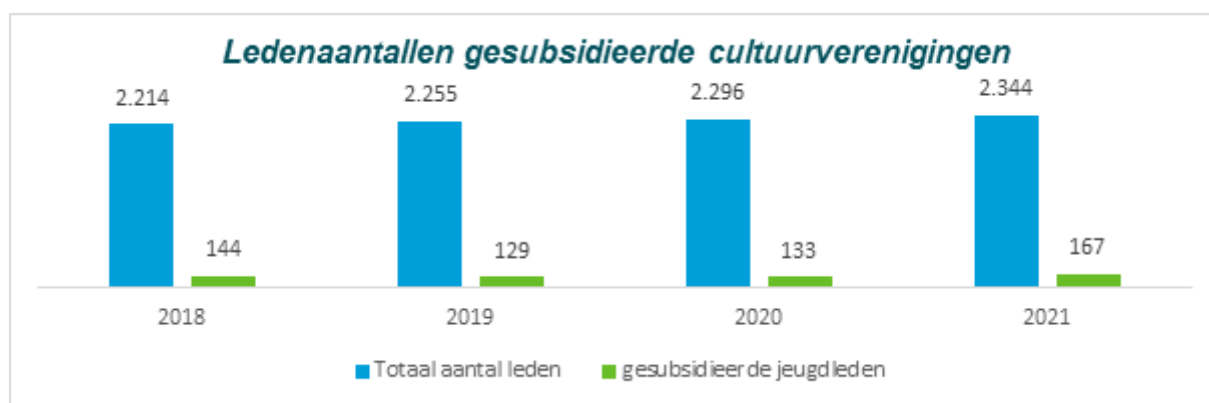
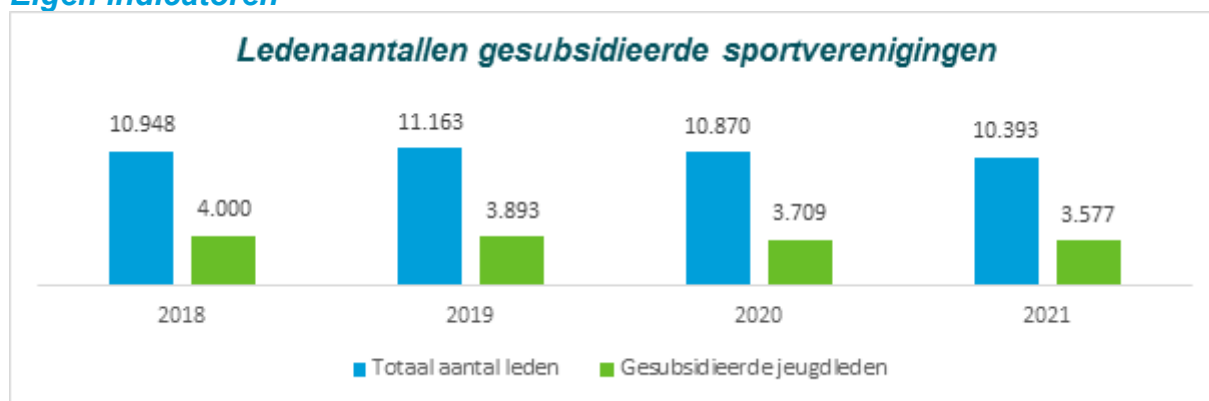
- Bij nieuwe ontwikkelingen richten we ons op duurzame multifunctionele accommodaties die voor meerdere doelen zijn te gebruiken.

Wat gaan we daarvoor doen?

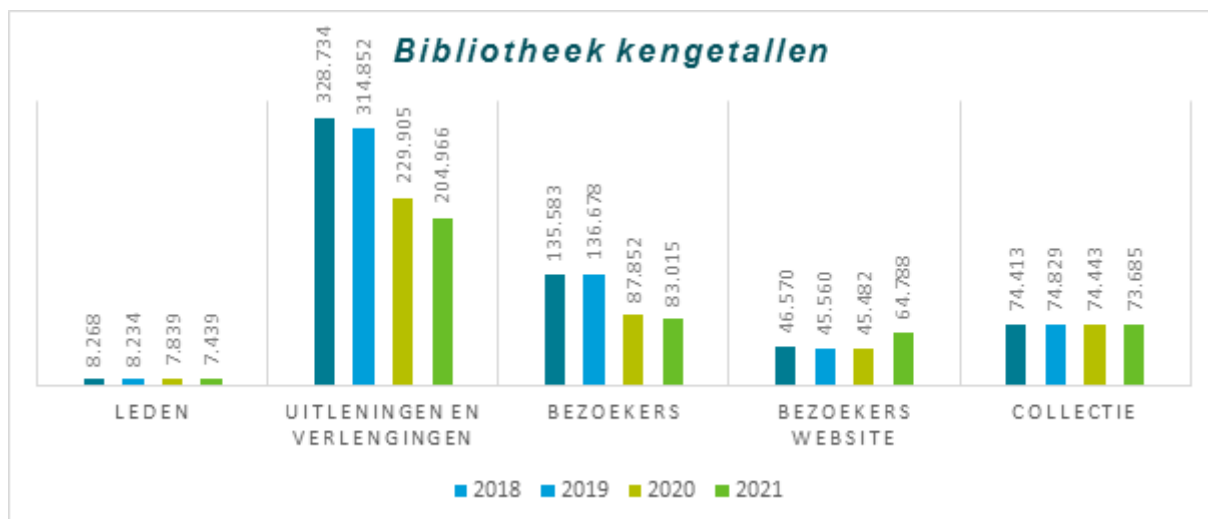
- We onderhouden de gemeentelijke sportvoorzieningen, op basis van o.a. het MJOP.
- We participeren actief in het lokaal beweeg- en sportakkoord en het preventieakkoord en werken samen de partners de ambities hiervan verder uit.
- Het project verduurzaming Zwembad Die Heygrave wordt opgeleverd.
- We starten met de verduurzaming van sportzaal De Kubus in Oudheusden.
- We verduurzamen sportzaal De Vennen in Drunen.
- Het project nieuwbouw SC Elshout wordt afgerond.
- Er wordt een nieuwe raamovereenkomst gesloten voor het groot onderhoud van natuurgras sportvelden.
- We onderzoeken de mogelijkheden om een buitenzwembad te behouden.
- We starten met de uitvoering van het verduurzamen van de sportveldverlichting.
- We stimuleren initiatieven van investeringen voor verduurzaming van sportaccommodaties
- We gaan de mogelijkheid onderzoeken voor een kunstgrasvoetbalveld bij V.V. Nieuwkuijk.
- We pakken onze rol bij de planvorming rondom sportpark De Hoge Heide in Vlijmen en park De Schroef in Drunen. In de planvorming wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de ontmoetingsfunctie. Op basis van de plannen worden verdere keuzes gemaakt. Voor sportpark de Schroef is een burgerinitiatief actief. Zij voeren in 2022 een aantal quick wins uit voor de herinrichting van het sportpark. Er is een projectplan ingediend waarvoor de initiatiefnemers fondsen gaan werven. Daarnaast vragen zij een financiële bijdrage van de gemeente. De uitvoering zal fasegewijs en gebiedsgericht plaatsvinden.

Indicatoren

Eigen indicatoren

* Groepslessen muziek 2021: de groepslessen muziek in het kader van de Impulsgelden zijn uitgesteld tot 2022'.

Verplichte indicatoren

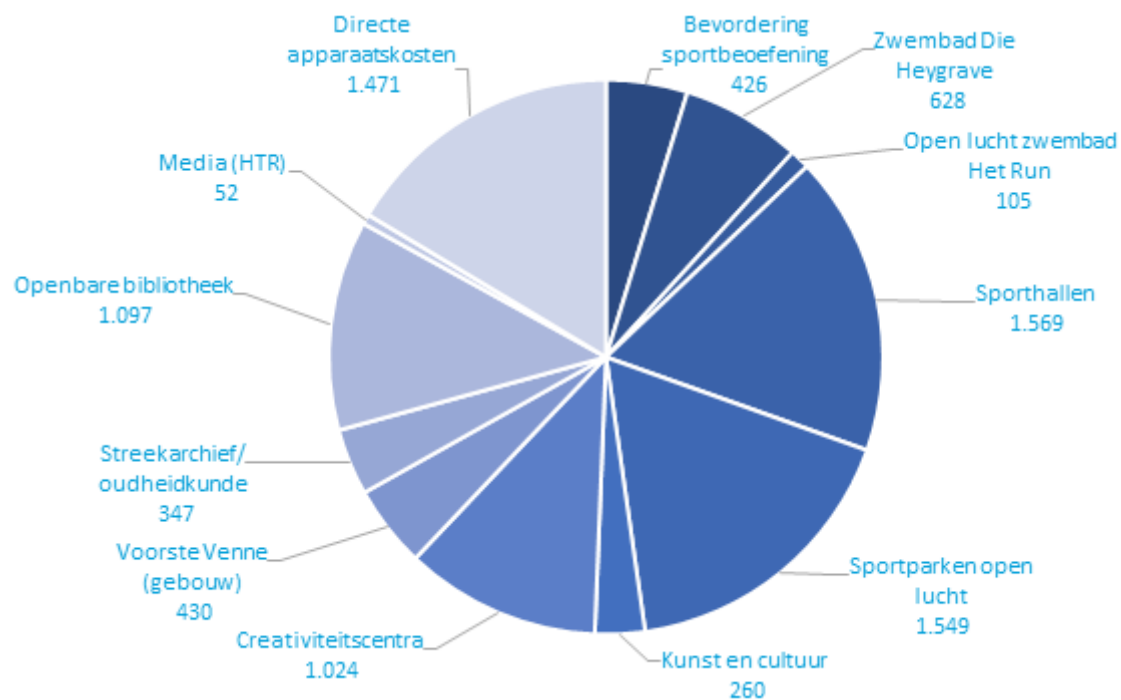
Percentage niet wekelijkse sporters

	2012	2016	2020
Percentage niet wekelijkse sporters Heusden	46,2%	50,5%	46,5%

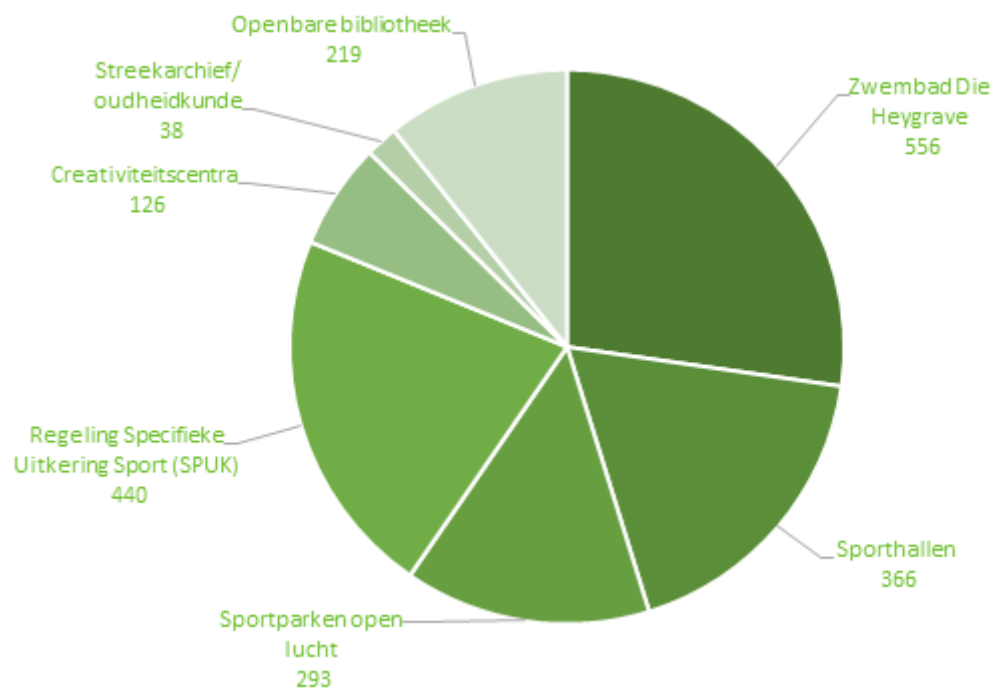
Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten	7.636	8.152	8.957	8.572	8.587	8.575
Baten	2.082	1.975	2.074	1.937	1.832	1.867
Saldo	-5.554	-6.178	-6.883	-6.635	-6.755	-6.708
Mutaties reserves						
Toevoegingen	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	75	50	25	0	0	0
Saldo	75	50	25	0	0	0
Resultaat	-5.479	-6.128	-6.858	-6.635	-6.755	-6.708

Waar gaat het geld naar toe?

Waar komt het geld vandaan?

Sociaal domein

Wij willen bereiken dat mensen zo veel mogelijk zelf de regie over hun leven kunnen voeren en mee kunnen doen aan de samenleving. Waar dat kan op eigen kracht of anders met hulp van mensen uit hun sociale netwerk. Mensen die hierbij ondersteuning nodig hebben vanwege een hulpvraag, helpen we om hun zelfregie en participatie te bevorderen. Die ondersteuning is bij voorkeur zoveel mogelijk op maat en zo dichtbij als kan. Bijeen (de samenwerking tussen gemeente en maatschappelijke organisaties) speelt hierbij een belangrijke rol.

Belangrijkste kaders:

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- Participatiewet.
- Wet maatschappelijke ondersteuning.
- Wet inburgering.
- Wet publieke gezondheid.
- Wet ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie.
- Wet passend onderwijs.
- Jeugdwet.
- Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg.
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening.
- Wet gemeenschappelijke regelingen.

Heusdense beleidskaders

- [Beleidsnota Participatiewet 'Iedereen doet mee in de Langstraat' \(2014\).](#)
- [Beleidskader Transitie Sociaal Domein Heusden \(2014\).](#)
- [Koers jeugdhulp Hart van Brabant 2018 en verder.](#)
- [Samen armoede en schulden aanpakken \(2019\).](#)
- [Kadernota subsidiebeleid \(2015\).](#)
- [Kadernota kern-, wijk en buurtgericht werken \(2009\).](#)
- [Beleid woonservicezones \(2008\).](#)
- [Kadernota beleid gemeentelijke eigendommen \(2008\).](#)
- [Regionale nota publieke gezondheid Midden Brabant 2020-2023 \(2019\).](#)
- [Plan tegen Eenzaamheid \(2020\).](#)
- [Startnotitie Veranderopgave Inburgering \(juli 2020\).](#)
- [Koersdocument "Kom in beweging" Baanbrekers 2.0 \(december 2018\).](#)
- [Beleidsplan Bewegen & Ontmoeten \(september 2022\).](#)

Ontwikkelingen:

Bouwen aan de kracht van inwoners

Binnen het sociaal domein kijken we continu hoe we ondersteuning aan onze inwoners kunnen verbeteren. Het gaat daarbij steeds meer om de combinatie van eigen regie door de inwoner, ondersteuning vanuit het eigen sociaal netwerk, aanbod van collectieve en preventieve voorzieningen door maatschappelijke partners en aanvullend daarop pas ondersteuning door zorgaanbieders. Deze ontwikkelingen zijn belangrijk en hebben gevolgen voor alle betrokkenen: inwoners, aanbieders en gemeente. Uiteindelijk moet dit leiden tot het voorkomen van problemen en indien nodig dicht bij huis georganiseerde, efficiënte en effectieve ondersteuning op maat. Deze ontwikkeling zet zich door. In de toekomst worden alle in plaats van 43 centrumgemeenten – niet alleen inhoudelijk, maar ook financieel verantwoordelijk voor de uitvoering van beschermd (thuis) wonen.

Sturing Sociaal domein

In 2022 is op basis van deze ontwikkelingen het Jeugd- en Gezinsteam van start gegaan. In dit team werken mandaatmedewerkers van de gemeente samen met medewerkers van Farent, Sterk Huis en jeugdartsen van de GGD. Met dit team willen we alle ondersteuningsvragen van gezinnen in beeld krijgen en deze gezinnen dichterbij huis, laagdrempelig en daarmee beter ondersteunen. We bieden zelf (kortdurend) integrale ondersteuning aan het gezin. Indien nodig betrekken we tweedelijnszorg, maar we blijven zelf ook betrokken. 2022 was hierin het overgangsjaar. Gaandeweg het jaar vragen we de huisartsen en scholen om gezinnen met ondersteuningsvragen naar het Jeugd- en Gezinsteam te begeleiden. Zo krijgen we steeds meer vragen in beeld. Naarmate het team groeit en ingewerkt raakt, kunnen ook de ondersteuningsmogelijkheden aan gezinnen binnen het team verder worden uitgebreid. Daardoor zijn minder verwijzingen naar jeugdhulp nodig. We willen in 2023 volledig operationeel zijn.

Ook hebben we een experiment uitgevoerd met het werken met een gebiedsgericht team. Hiermee oefenden we op een intensievere samenwerking tussen het wijkteam en de mandaatmedewerkers. Ook onderzochten we hoe we hulpvragen vaker voorliggend en integraal kunnen oppakken. Wanneer de resultaten van dit experiment in beeld zijn gebracht, wordt bepaald hoe we er vervolg aan geven. In 2023 vindt de verdere effectuering van de (beoogde) veranderingen plaats.

Doorontwikkeling inkoop Wmo en Jeugdhulp en Maatpact

In 2021 stelden we de ingang van de nieuwe inkoop uit tot 1 januari 2023. Hierdoor stond 2022 vooral in het teken staat van de aanbesteding. Op basis van eerste inschrijvingen zijn aanbieders geselecteerd die voldeden aan de gestelde voorwaarden. Hiermee is in verschillende dialoogsessies het gesprek gevoerd over onder andere de gewenste samenwerking, de financiering en de *governance*. Op basis van de dialoogsessies volgt in de zomer van 2022 de definitieve inschrijving van aanbieders en vindt definitieve gunning plaats in oktober 2022. Naast de aanbesteding vindt in 2022 ook de voorbereiding op de implementatie plaats. De verwachting is dat de nieuwe contracten op 1 januari 2023 ingaan. Binnen de Jeugdhulp wordt voor hoog specialistische zorg en crisiszorg een consortium van aanbieders gecontracteerd dat verantwoordelijk is voor het leveren van deze zorg binnen een vastgesteld budget. De andere vormen van hulp kopen we inspanningsgericht in. We onderzoeken de komende jaren of we ook daarbij de overstap kunnen maken naar een taakgerichte inkoop.

Binnen de Wmo wordt voor begeleiding eveneens een consortium van aanbieders gecontracteerd dat verantwoordelijk is voor het leveren van de zorg binnen een vastgesteld budget. Dit consortium zal alleen werken voor de gemeente Heusden. Voor de inkoop van dagbesteding loopt een apart traject. Ook de inkoop van Beschermd Wonen maakt onderdeel uit van het regionale inkooptraject binnen het sociaal domein.

Sociaal domein en gebruik van (big)data en onderzoek

In 2018 zijn de eerste stappen gezet om onderzoek en data te gebruiken in het sociaal domein. In 2019 is dit concreter geworden en zijn we aan de slag gegaan met Smart Start en de wijkanalyse Big Data in samenwerking met de GGD.

Smart Start is een project waarbij met behulp van onderzoek en *design thinking* (een methode om problemen op te lossen) gewerkt wordt aan verbeteringen in het sociaal domein. In de regio Hart van Brabant zijn hiervoor verschillende pilots uitgezet. In Heusden is de werkwijze Hallo jij! (voorheen Babyroute) voortgekomen uit de onderzoeksvraag om kinderen zoveel mogelijk thuis op te laten groeien (voorkomen van ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing). In 2022 is de implementatie van de werkwijze van start gegaan waarin we alle (aanstaande) moeders tot 28 jaar laagdrempelig en positief in beeld hebben en op maat begeleiden.

In november 2018 startte het vormgeven van een gezamenlijke wijkanalyse. In 2020 was de eerste versie van die wijkanalyse gereed. In 2022 zijn ook de eerste stappen gezet om als regio samen te werken. Er moeten inzichtelijke dashboards komen die de inzet van Jeugdhulp en Wmo kunnen

monitoren. Door data over de uitvoering van de Participatiewet en de nieuwe wet Inburgering daaraan toe te voegen, werken we aan de totstandkoming van een lokaal dashboard sociaal domein.

Voorbereiding op de nieuwe Wet inburgering

De nieuwe Wet inburgering treedt in werking per 1 januari 2022. Daarbij worden inburgeringsplichtigen meer en beter ondersteund, door gemeenten een grotere regierol te geven. Het beheersen van de Nederlandse taal is een absolute voorwaarde voor het goed kunnen participeren in de Nederlandse samenleving. Het taalniveau wordt om die reden verhoogd. Baanbrekers gaat een belangrijke rol vervullen in de klantregie en zal samen met een taalaanbieder en andere maatschappelijke organisaties zorgen voor een integraal traject, waarbij participatie centraal staat en er aandacht is voor maatwerk.

Voor de huidige groep inburgeraars – de zogenoemde ‘ondertussengroep’ – zijn extra middelen beschikbaar gesteld. Hierdoor worden deze inburgeraars ondersteund in de geest van de nieuwe wet door het afnemen van een brede intake en het aanbieden van trajecten gericht op activering naar werk of maatschappelijke participatie.

Duurzaam perspectief voor de asielopvang en een nieuw dwingend juridisch instrumentarium

Als onderdeel van een stabiel asielopvangsysteem, verkent het kabinet, zoals geschreven in de Kamerbrieven van 12 en 21 april 2022, de mogelijkheden om een wettelijke taak te creëren voor gemeenten ten aanzien van asielopvang. Anders dan bij de huisvesting van vergunninghouders hebben gemeenten momenteel geen wettelijke taak in het opvangen van asielzoekers. Daarom wordt gewerkt aan een wettelijke taak voor gemeenten om locaties beschikbaar te stellen voor de opvang van asielzoekers, evenwichtig verspreid over het land. Vertrekpunt ten aanzien van de invulling van de taak blijft om zo veel mogelijk in gezamenlijkheid en dialoog tot wederzijdse bestuurlijke afspraken te komen rondom het vormgeven van opvanglocaties. Daarnaast wil het kabinet de mogelijkheid openhouden dat ook provincies voor een rol in aanmerking kunnen komen. Dat wordt nadrukkelijk bij de verkenning betrokken.

Landelijke ontwikkelingen jeugdhulpstelsel

Vanuit rapporten die in 2020 en 2021 zijn gepubliceerd heeft de Rijksoverheid besloten dat een Hervormingsagenda Jeugd 2022-2028 nodig is. Deze hervormingsagenda heeft twee aan elkaar gekoppelde doelen:

1. betere en tijdige zorg en ondersteuning, op de juiste plek en wanneer dit nodig is;
2. een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel.

Hiermee wordt een inhoudelijke vernieuwing beoogd die de kwaliteit van de jeugdzorg verhoogt. De Hervormingsagenda wordt opgesteld door vertegenwoordigers vanuit Rijk, gemeenten, cliëntorganisaties, zorgprofessionals en zorgaanbieders.

In 2022 is gewerkt aan de Hervormingsagenda met het streven deze op 4 november 2022 vast te stellen. In de jaren daarna zal dit naar alle waarschijnlijkheid landelijke, regionale en lokale gevolgen hebben, maar deze zijn op dit moment nog niet inzichtelijk.

Energiearmoede

De prijzen van energie worden steeds hoger. Hierdoor kunnen steeds meer mensen hun energierekening niet meer betalen. We voorzien dat dit ook in 2023 voor veel huishoudens een probleem zal zijn. In maart 2022 zijn door het kabinet maatregelen aangekondigd om huishoudens verder tegemoet te komen vanwege de sterk gestegen energieprijzen en de dalende koopkracht. Hiervoor ontvangen gemeenten in 2022 extra middelen voor de inzet op energiebesparende maatregelen in huur- en koopwoningen. Daardoor kan het energiegebruik van huishoudens – in het bijzonder huishoudens met energiearmoede – worden verlaagd. Deze subsidieregeling loopt tot eind 2023. In deze periode moeten de middelen ook daadwerkelijk zijn ingezet ter bestrijding van energiearmoede. Een deel van deze extra middelen wordt ingezet voor de Klusbus, voor 2022 en 2023. Voor het overige deel is het de bedoeling deze in 2023 voor aanvullende maatregelen in te zetten.

Doelen en prestaties:

7.1 Werk en inkomen

Wat willen we bereiken?

- Een gemeente waar iedereen zoveel mogelijk betaald werk heeft. Werk is immers de beste uitkering. In geval van alleen een uitkering begeleiden we inwoners in eerste instantie naar werk of anders naar een passende maatschappelijke vorm van participatie die past bij de mogelijkheden van de inwoner.
- Een duurzame inzetbaarheid van werknemers op de arbeidsmarkt. Jongeren en zij-instromers moeten daarbij in de juiste sectoren terecht komen.
- Werken aan participatie van inwoners die door individuele omstandigheden (nog) niet kunnen werken.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het verstrekken van bijstand en uitvoering geven aan het re-integratiebeleid voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- Baanbrekers voert binnen de opdrachtformulering van de Langstraatgemeenten de Participatiewet uit voor bijstandsgerechtigden die binnen afzienbare tijd (ongeveer 15 maanden) te begeleiden zijn naar werk. We gaan daarbij kijken naar vereenvoudiging van de dienstverlening en verbetering van de klantgerichtheid binnen de samenwerking met Baanbrekers.
- De Langstraatgemeenten en Baanbrekers werken binnen de arbeidsmarktregio Midden-Brabant samen om onder meer de banenafspraken en beschut werk in te vullen en de werkgevers op een zo passend mogelijke wijze te bedienen via het Werkgeversservicepunt Midden-Brabant.
- Samen met ondernemers en maatschappelijke partners verbeteren we de aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Dat doen we door regionale afspraken op het gebied van werkgeversdienstverlening.
- Mensen met een arbeidsbeperking gaan zoveel mogelijk bij reguliere werkgevers aan de slag. We gaan door met concrete projecten, zoals Heusden Young Talent en de Dag van de Techniek. Op de verhitte arbeidsmarkt gaan we samen met ondernemers aan de slag om ook lokaal het verschil te maken. We starten nieuwe projecten op voor de ICT en de horeca. Deze sectoren hebben grote moeite vacatures te vullen.
- Op lokaal en Langstraat niveau ondernemen samen met Baanbrekers activiteiten om de participatie van mensen te bevorderen. Voorbeelden zijn Talent2Work en het maatjesproject Heusden. De toegang tot het maatjesproject is verbreed met inwoners die hier via Bijeen heen worden geleid. Dit draagt bij aan een meer integrale aanpak binnen het sociaal domein. Ook het verstrekken van bijzondere bijstand (bijstand voor bijzondere noodzakelijke kosten) gebeurt via een integrale afweging samen met Bijeen.
- Bijeen kent verschillende instrumenten voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In samenwerking met Baanbrekers stimuleren we inwoners die noodgedwongen gebruik moeten maken van een bijstandsuitkering zo veel mogelijk maatschappelijk actief te blijven.

7.2 Jeugdbeleid

Wat willen we bereiken?

- Het realiseren van een omgeving waarin Heusdense jeugdigen gezond en veilig kunnen opgroeien, plezier kunnen hebben en daarmee goed voorbereid zijn op hun toekomst.
- Voorkomen dat jeugdhulp nodig is of dat problemen verergeren.
- Samenwerken in de gemeenschappelijke regeling Hart van Brabant om de gezamenlijke ambitie van de regio te realiseren. We willen een effectiever jeugdstelsel, dat bovendien betaalbaar is en dat beter aansluit op de eigen kracht en het sociaal netwerk van kinderen en ouders.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Vanuit het jeugd- en gezinsteam willen we één aanspreekpunt bieden voor alle gezinnen met een ondersteuningsvraag en willen we gezinnen beter en passender ondersteunen. Medewerkers van het jeugd- en gezinsteam verhelderen de vraag van inwoners, bieden waar mogelijk zelf ondersteuning of betrekken een aanbieder van jeugdhulp voor specialistische hulp. De ondersteuning is integraal, gericht op de hele leefomgeving en op het aanpakken van de oorzaak van zorgen of problematiek.
- Volgens het uitgangspunt 'Eén gezin, één plan en één regisseur' zetten de medewerkers van het jeugd- en gezinsteam waar nodig op maat jeugdhulpvoorzieningen in. De voorzieningen zijn toegespitst op de specifieke (gezins-)situatie van de jeugdigen. Waar nodig blijven we het gezin ook vanuit het jeugd- en gezinsteam ondersteunen. De focus in de verwijzing ligt op het formuleren van de te behalen resultaten en zodoende op het inzetten van effectieve en efficiënte jeugdhulp. In 2023 zetten we verschillende stappen om zorgen en problemen waar mogelijk te voorkomen of er eerder bij te zijn. Zo blijven we vanuit Hallo jij! alle (aanstaande) moeders tot 28 jaar en hun gezin preventief benaderen en begeleiden, wordt het jongerenwerk structureel uitgebreid om overlast en problemen van jongeren te voorkomen en zetten we met verschillende informatiecampagnes en activiteiten in op het vergroten van het bewustzijn en de bespreekbaarheid van maatschappelijke thema's zoals echtscheiding, kindermishandeling en huiselijk geweld onder inwoners.
- Koers Jeugdhulp: ook in 2023 werken we regionaal samen om waar mogelijk te voorkomen dat jeugdhulp nodig is, ervoor te zorgen dat jeugdigen snel passende ondersteuning krijgen, de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp verbeterd en op het gebied van zorg en veiligheid regionale afstemming plaatsvindt. De vorm waarin we dit doen en of een nieuwe Koers jeugdhulp geschreven wordt, is op dit moment nog niet bekend. Veel actielijnen landen voor borging in de nieuwe inkoop.

7.3 Maatschappelijke ondersteuning

Wat willen we bereiken?

- Samen zorgen en samen leven: het bevorderen van sociale samenhang, mantelzorg, vrijwilligerswerk, veiligheid en leefbaarheid in de gemeente zodat inwoners zo zelfstandig mogelijk kunnen functioneren in onze maatschappij. Ook willen we huiselijk geweld en eenzaamheid voorkomen en bestrijden.
- Betere ondersteuning voor de inwoner, verminderen van de regeldruk voor de aanbieders en integratie met zowel jeugd als participatie.
- Van beschermd wonen naar beschermd thuis.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Bijeen en maatschappelijke organisaties werken aan preventie van (zorg)vragen en aan een zo breed mogelijke basis van algemeen toegankelijke voorzieningen. Hiervoor versterken we de sociale wijkteams.
- We verbeteren de mogelijkheden tot ontmoeting. We streven hierbij naar de aanwezigheid van voldoende buurthuisfuncties in iedere kern. Het clusteren van voorzieningen en een plek creëren waar meerdere diensten of activiteiten voor jong en oud samen komen, is hierbij ons uitgangspunt.
- In lokaal en regionaal verband geven we de ondersteuning vorm in resultaten en sturen daarop.
- Door het verlenen van subsidie aan, maar ook het meedenken met (innovatieve) activiteiten/samenwerkingsverbanden. Zo dragen we bij aan meer en betere informatievoorziening, ondersteuning en dienstverlening aan kwetsbare inwoners, zoals inwoners met dementie, eenzaamheidsproblematiek of verward gedrag.
- We geven meer bekendheid aan ons zorgloket Bijeen.

- Bijeen gaat in gesprek met inwoners die een ondersteunings- of zorgbehoefte hebben. Tijdens dit gesprek wordt helder wat de behoefte is, wat zij hierin zelf of met hun sociaal netwerk kunnen doen en waar aanvullende ondersteuning vanuit de Wmo nodig is.
- We zorgen dat de beschikbare middelen voor zorg en ondersteuning effectief ingezet worden.
- Het aanbieden van aanvullende ondersteuning aan mensen in de thuissituatie, uiteenlopend van ondersteuning in het huishouden, woonvoorzieningen tot dagbesteding en kortdurend verblijf.
- Het bieden van opvang (maatschappelijke opvang, vrouwenopvang, beschermd wonen en verslavingszorg).
- Het organiseren van de juiste zorg voor mensen die vanuit een beschermd-wonen-omgeving in de wijk gaan wonen. Het realiseren van huisvesting is hiervoor ook een belangrijke opgave.
- In de regio Hart van Brabant werken we samen voor de verdeling van 'Weer thuis woningen'. Bij het zogenaamde Matchingspunt kunnen aanvragen worden ingediend voor woningen als mensen uitstromen vanuit Beschermd wonen, Maatschappelijke opvang en Jeugdzorg.
- Het opvangen en doorgeleiden van meldingen in het kader van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg en het uitvoeren van het verkennend onderzoek.
- Ondersteuning aan vrijwilligers en mantelzorgers onder de loep nemen en zo nodig aanpassen.
- Onderzoeken of het proactief benaderen van senioren over opties voor wonen, zorg, vrijwilligerswerk, dagbesteding, etc. wenselijk en haalbaar is.

7.4 Armoedebelief

Wat willen we bereiken?

- We willen het huidige armoedebelief uitbouwen tot een armoedepreventiebeleid.
- Mensen met een minimuminkomen de kans geven om te participeren in de (Heusdense) samenleving.
- Het zo vroeg mogelijk signaleren van betalingsachterstand om te voorkomen dat mensen 'wegzakken' en in de financiële problemen raken.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We doen aan vroegsignalering van schulden en blijven deze vroegsignalering verbeteren waar dit nodig is. Om vroeg te signaleren ontvangen we meldingen van de woningcorporaties, zorgverzekeraars, Brabant Water en energieleveranciers. Voor preventie leggen we contacten met deurwaarders, bewindvoerders en andere beroepsgroepen waar mensen komen met een risico op schulden. Inwoners met een betalingsachterstand worden door ons benaderd waarbij advies en ondersteuning aangeboden wordt. Het huidige armoedebelief bouwen we daarmee uit tot een armoedepreventiebeleid.
- We werken mee aan de landelijke initiatieven waarmee we schulden sneller kunnen regelen. We volgen de andere ontwikkelingen op dit vlak op nauwe voet en kijken wat we hiervan kunnen overnemen voor onze eigen werkwijze.
- Bestrijden van armoede onder onze inwoners en met name onder kinderen. Met verschillende initiatieven en ruimte voor goede projecten werken we eraan dat ook kinderen uit huishoudens met een kleine portemonnee kunnen meedoen. We blijven daarom doorgaan met de Heusdenpas en het KindPakket.
- Door middel van de Klusbus gaan we energiearmoede bestrijden.
- Onderhouden en uitbreiden van het netwerk en blijven ontwikkelen van aanbod op het gebied van armoede en schuldhulp.

7.5 Integratie vergunninghouders

Wat willen we bereiken?

- Als gemeente willen we het verschil maken door er via een goed inburgeringstraject voor te zorgen dat statushouders volwaardig mee kunnen doen aan de samenleving.
- Voor de (asiel)opvang en huisvesting nemen we de verantwoordelijkheid die het Rijk en de Veiligheidsregio van ons vragen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Op basis van het ontwikkeltraject inburgering in 2022 maken we, indien nodig, hernieuwde afspraken met Baanbrekers, een taalaanbieder en de maatschappelijke organisaties voor de uitvoering van een aantal onderdelen van de Wet inburgering.
- In de regio Hart van Brabant werken we samen aan een integrale aanpak van asiel tot integratie.
- We onderzoeken de mogelijkheden van een tussenvoorziening. Die moet het makkelijker maken om statushouders een plaats te geven om te wonen.

7.6 Gezondheid

Wat willen we bereiken?

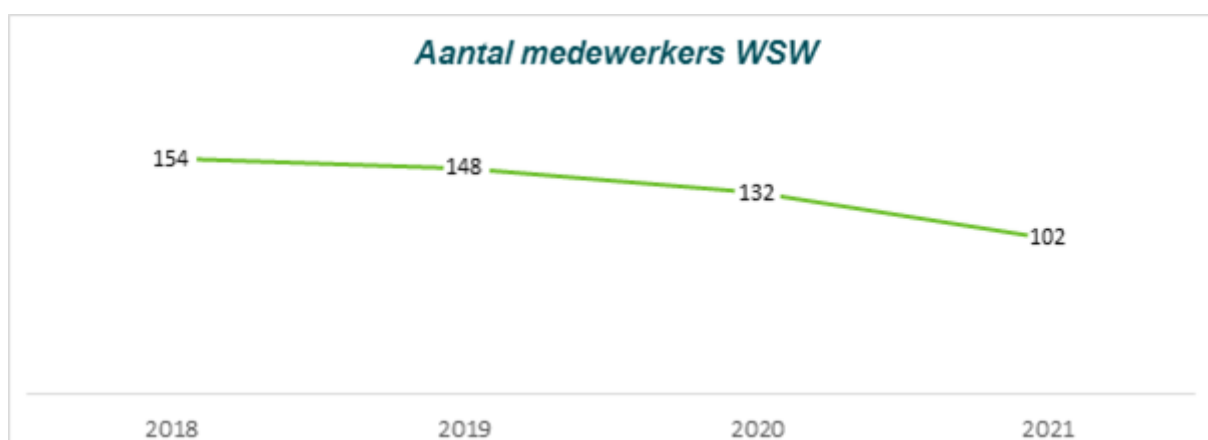
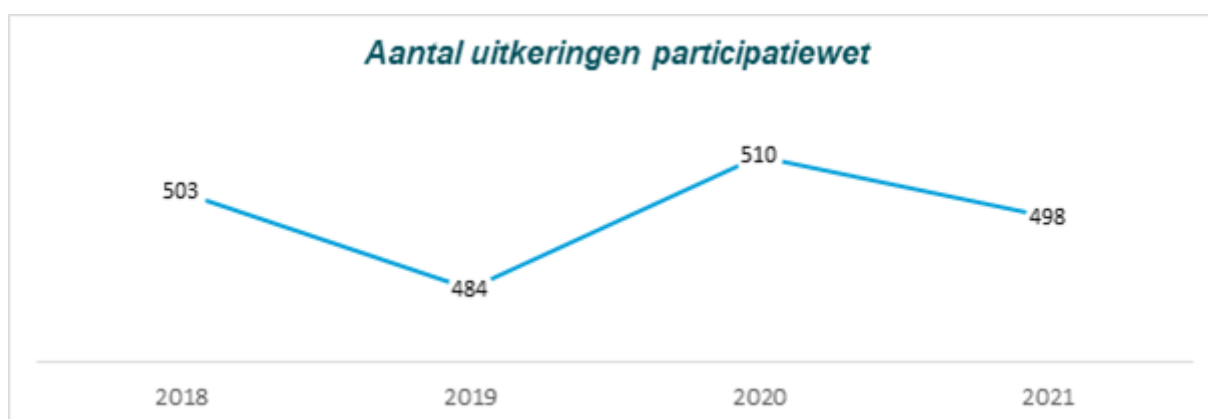
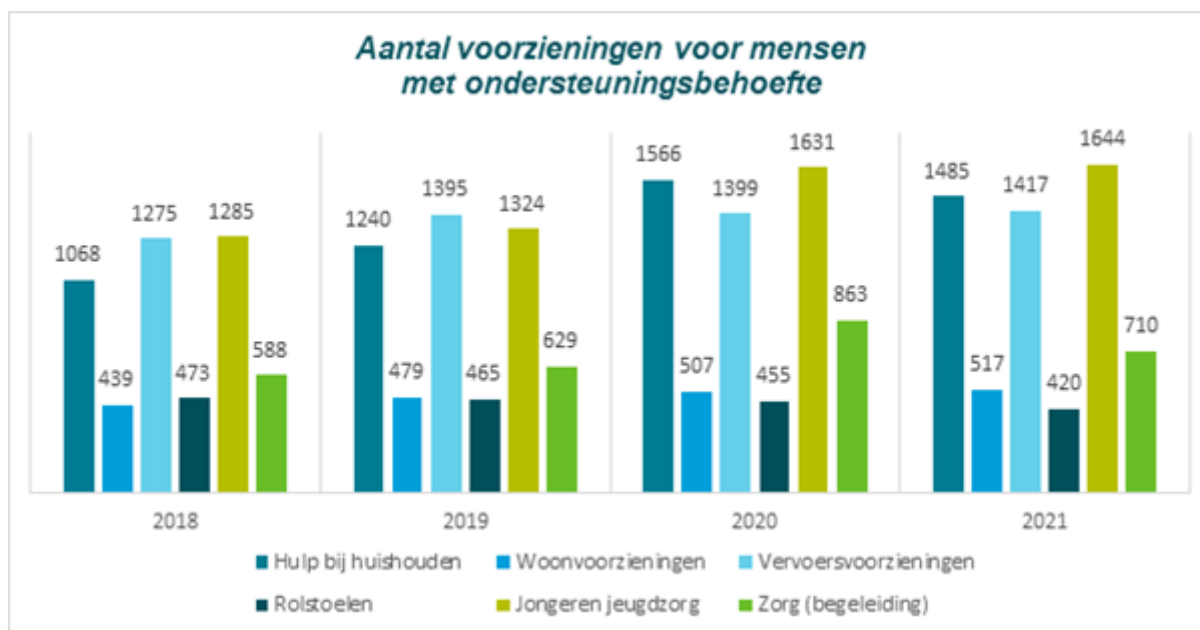
- Het versterken van veerkracht, eigen regie en gezondheidsvaardigheden van onze inwoners om zo de positieve gezondheid te bevorderen en het bijdragen aan het gezond en veilig opgroeien van de jeugd.
- Het ondersteunen van doelen en ideeën die kinderen aanmoedigen om nu én later actief en gezond te leven.
- Preventie op de belangrijkste (vermijdbare) gezondheidsbedreigingen zoals overmatig alcoholgebruik, drugsgebruik, overgewicht, roken en psychische kwetsbaarheid, waaronder eenzaamheid, waardoor we de leefstijl van de inwoners van Heusden verbeteren.
- Het bestrijden en voorkomen van eenzaamheid met een gezamenlijke aanpak van onze inwoners en vele partners in het maatschappelijk veld.

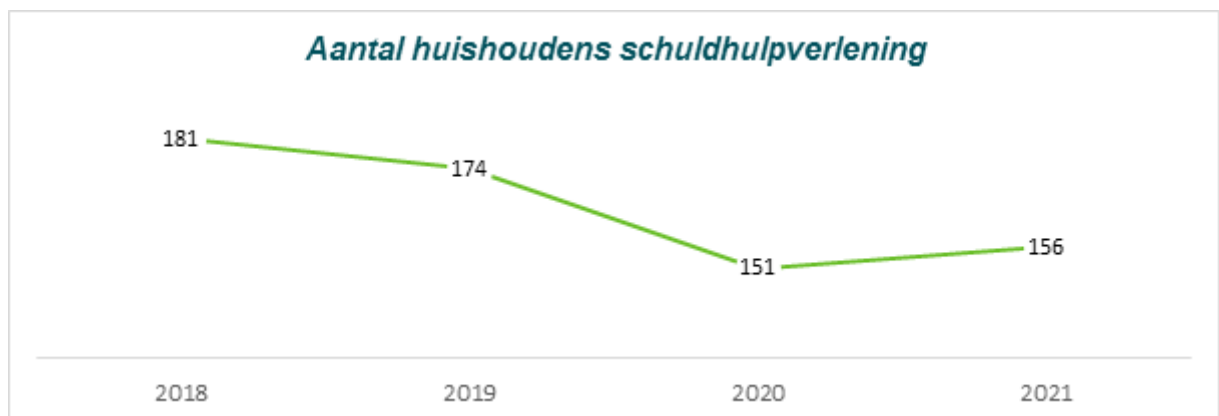
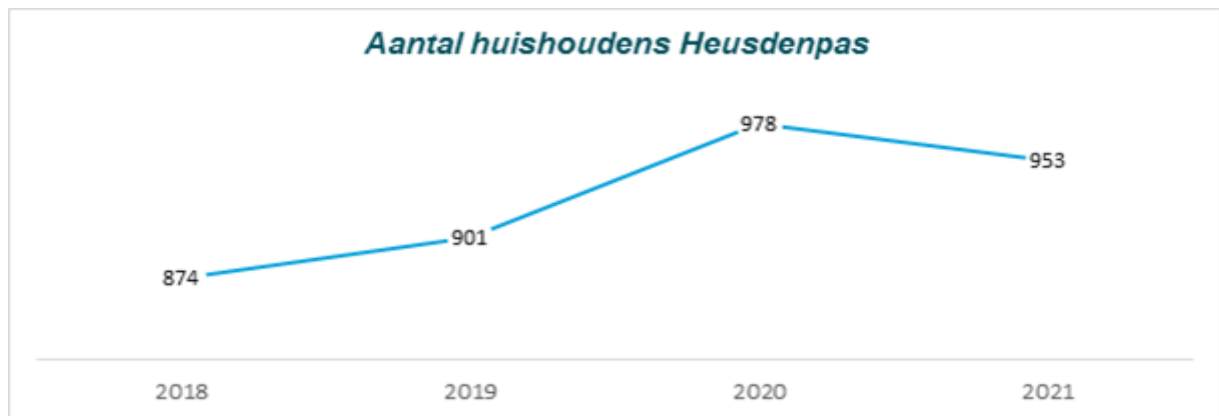
Wat gaan we daarvoor doen?

- De GGD Hart voor Brabant voert een groot deel van de wettelijke taken uit de Wet publieke gezondheid uit. Onder andere de infectieziektebestrijding, hygiënezorg en de basistaken van de jeugdgezondheidszorg.
- Het bieden van preventieve activiteiten binnen Bijeen rondom thema's zoals beweging, voeding en middelengebruik (zowel alcohol als drugs) voor al onze inwoners, met speciale aandacht voor jeugd en ouderen.
- Binnen de preventieve activiteiten leggen we verbinding met de andere ondersteuning in het sociaal domein zoals Kansrijke Start, door middel van Hallo jij! Dit is gericht op de eerste 1.000 dagen van een kind en verbindt doelstellingen van gezondheid aan die van jeugdhulp en hier wordt de combinatie gemaakt met inzichten vanuit Smart Start, waarbij het doel is dat kinderen zoveel mogelijk thuis opgroeien.
- Actief participeren in het preventieakkoord en het lokaal beweeg- en sportakkoord en de ambities hiervan verder uitwerken. Waar mogelijk en passend worden de ambities uit beide akkoorden aan elkaar verbonden. Het gaat dan onder andere om een toename van gezonde sportomgevingen waar niet wordt gerookt, verantwoord wordt omgegaan met alcohol en waar gezonde voeding ruimschoots beschikbaar is.
- Extra aandacht voor het bestrijden en voorkomen van eenzaamheid. Met de coalitie 'Kom erbij' willen we hierop doorpakken. We verbeteren de mogelijkheden tot ontmoeting.

Indicatoren

Eigen indicatoren

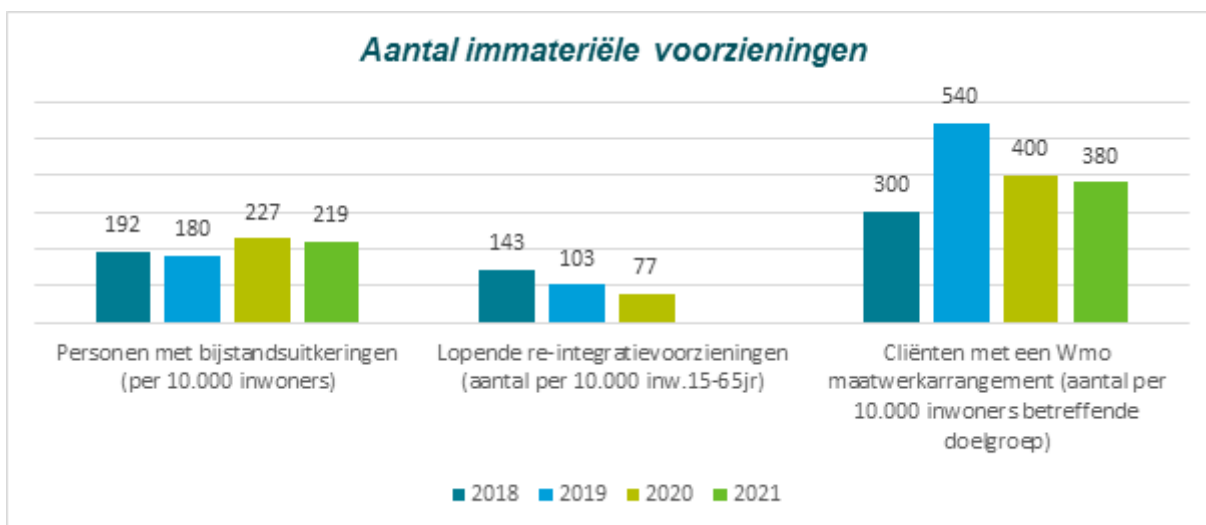
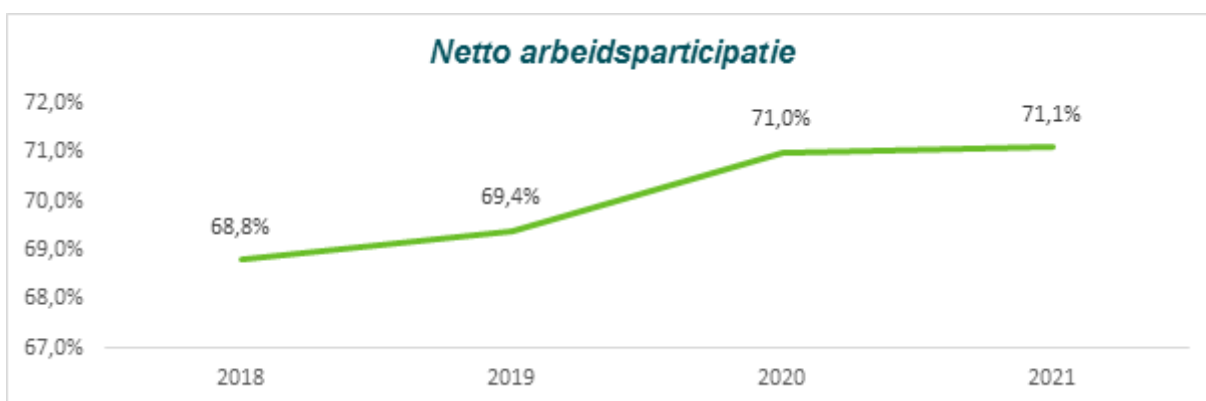
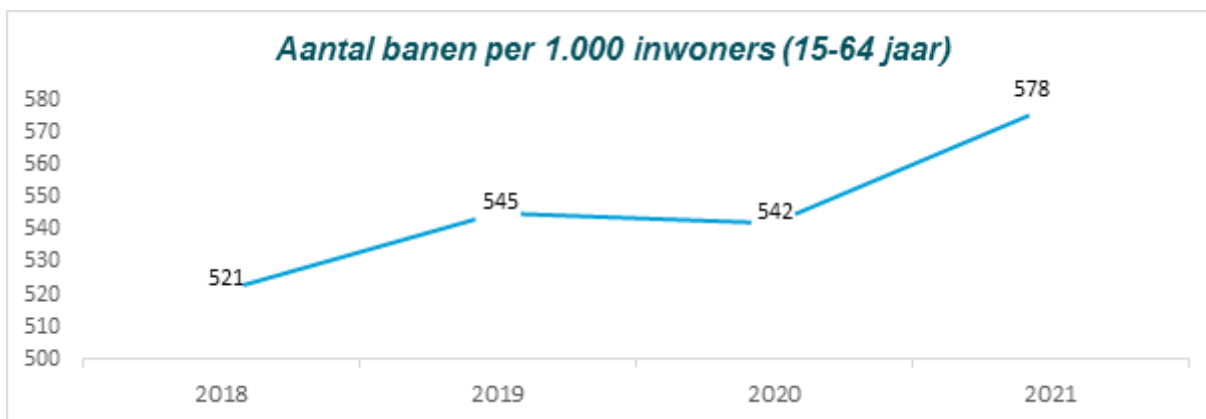

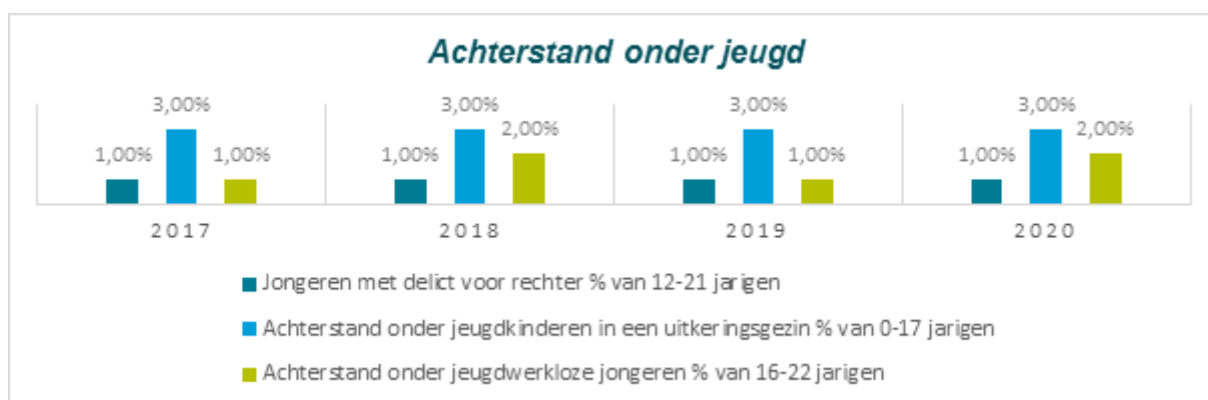
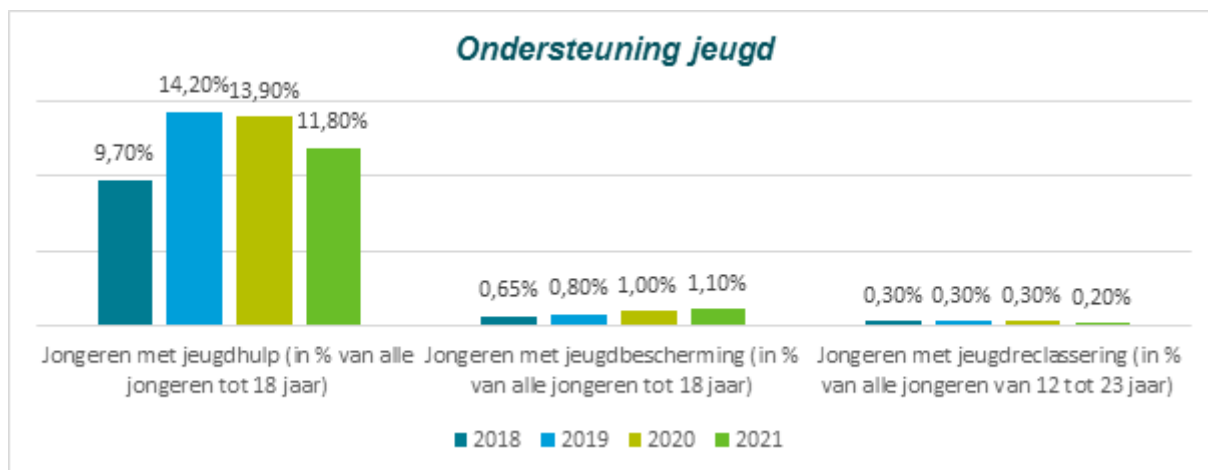
		2013/2016	2013/2016	2017/19/20	2017/19/20
Gezondheid	Gezondheidsmonitoren GGZ	% Heusden	% Hart van Brabant	% Heusden	% Hart van Brabant
Goede gezondheid	jeugd	97	96	98	96
	jongeren	82	83	87	87
	volwassenen	79	79	81	83
	senioren	64	63	67	68
Psychisch gezond	jeugd	82	83	83	84
	jongeren	82	84	83	84
	volwassenen	84	83	81	82
	senioren	82	84	83	84
Gezond gewicht	jeugd	91	91	94	89
	jongeren	89	90	89	89
	volwassenen	49	54	51	51
	senioren	42	39	43	39
Drinkt niet	jongeren	64	66	61	66
	volwassenen	16	16	10	10
	senioren	15	20	18	14
Rookt niet	jongeren	91	93	97	98
	volwassenen	75	78	86	83
	senioren	88	89	93	90

De cijfers zijn afkomstig uit de vierjaarlijkse gezondheidsmonitoren. Voor jeugd hebben deze in 2013 en 2017 plaatsgevonden. Voor jongeren in 2016 en 2019. Voor volwassenen en senioren in 2016 en 2020. In het najaar van 2021 de Corona gezondheidsmonitor jeugd.

Verplichte indicatoren

Op de website 'Waarstaatjegemeente.nl' zijn voor het aantal re-integratievoorzieningen nog geen gegevens over 2021 beschikbaar.

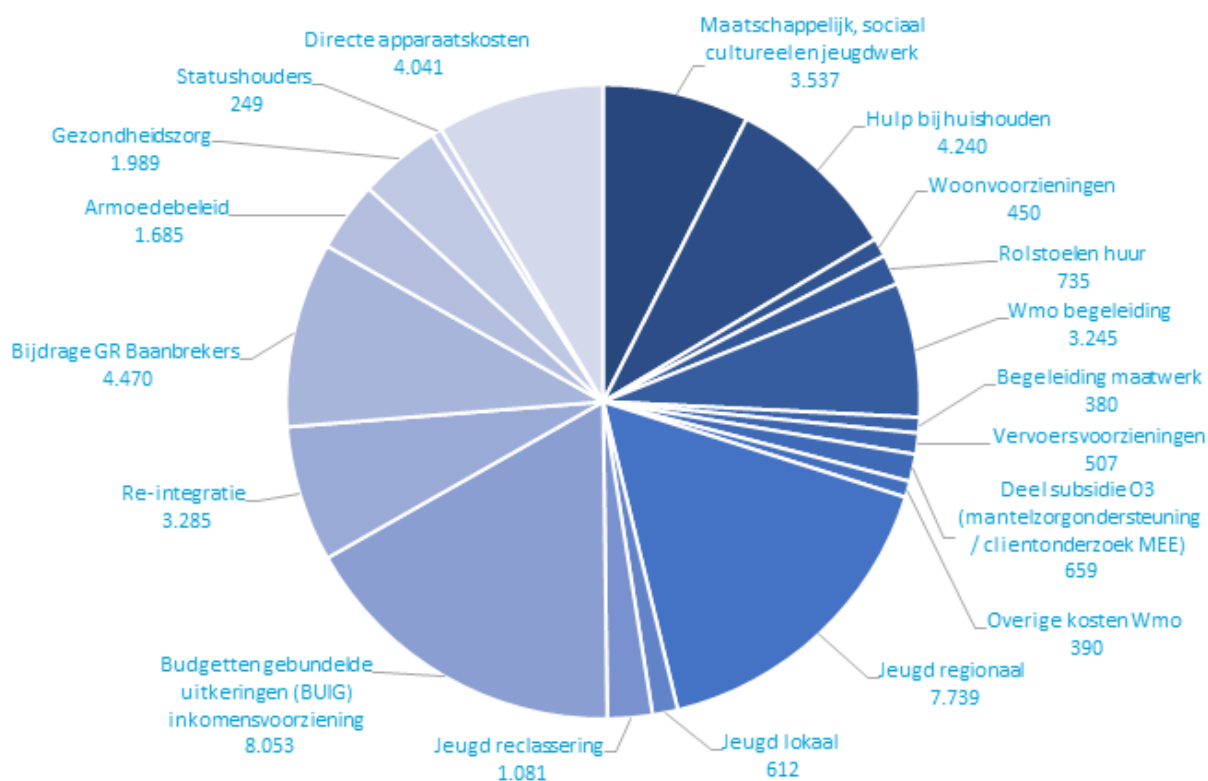

Op de website 'Waarstaatjegemeente.nl' zijn nog geen gegevens over 2021 beschikbaar.

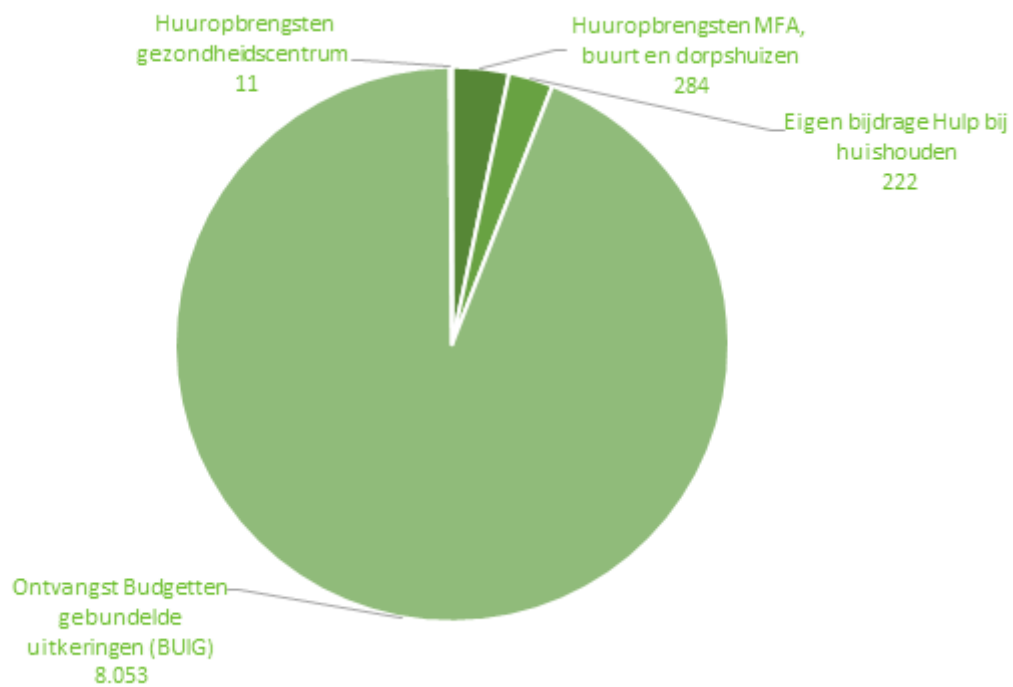
Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten	51.147	46.987	47.346	47.179	46.804	46.733
Baten	16.417	9.355	8.569	8.580	8.580	8.580
Saldo	-34.730	-37.633	-38.777	-38.599	-38.223	-38.153
Mutaties reserves						
Toevoegingen	1.533	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	1.689	1.607	0	0	0	0
Saldo	156	1.607	0	0	0	0
Resultaat	-34.574	-36.025	-38.777	-38.599	-38.223	-38.153

Waar gaat het geld naar toe?

Waar komt het geld vandaan?

Duurzaamheid, Milieu en afval

'De volwassenen hebben de aarde te leen van de kinderen'. Daarom zijn we aan de slag met de verduurzaming van Heusden. Er gebeurt veel om ons heen op het gebied van duurzaamheid. Het bedrijfsleven, particulieren, verenigingen, woningbouworganisaties, etc. zijn actief bezig om hun omgeving duurzamer te maken. Als gemeente hebben we hier soms een directe, maar vaak ook een indirecte rol. De duurzaamheidsagenda, opgesteld met vele partijen uit de Heusdense samenleving, biedt een kapstok waaraan vele beleidsthema's gekoppeld kunnen worden. Het gemeentelijk beleid is gericht op het stimuleren van bewustwording en gedragsverandering ten aanzien van natuur en milieu. De gemeente voert regie op terreinen als energie, afval, geluid, bodem, luchtkwaliteit, water en riolering, hondenoverlast en natuur- en milieucommunicatie. Daarnaast voert de gemeente als bevoegd gezag de vergunningverlening, toezicht en handhavingstaken uit op deze terreinen.

Belangrijkste kaders:

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- Wet milieubeheer (Wm)
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)
- Wet geluidhinder (Wgh)
- Wet bodembescherming (Wbb)
- Besluit bodemkwaliteit (BKK)
- Landelijk afvalbeheerplan (LAP3)
- Provinciale Milieuverordening
- Waterwet
- Provinciaal beleidskader Verbreed gemeentelijk rioleringsplan
- Bestuursakkoord water
- Klimaatwet (2019)
- Klimaatakkoord (2019)
- Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
- Wet natuurbescherming
- Verordening natuurbescherming Noord-Brabant
- Verordening water Noord-Brabant
- Wet Basis registratie ondergrond
- Keur Waterschappen
- Omgevingsvisie Noord-Brabant

Heusdense beleidskaders

- [Beleidsnota gemeentelijk geluidsbeleid Heusden \(2011\)](#)
- [Duurzaamheidsagenda \(2017\)](#)
- [Nota bodembeheer \(2022\)](#) en [Bodemkwaliteitskaart 2018](#)
- [Afvalbeleidsplan 2022-2026 \(2022\)](#)
- [Afvalstoffenverordening 2017 \(2016\)](#)
- [Hondenbeleid \(2014\)](#)
- [Waterplan \(2022\)](#)
- [Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht \(2016\)](#)
- [Plan van aanpak energiebesparing \(2016\)](#)
- [Beleidsplan Openbare Verlichting \(2018\)](#)
- [Ambitiekaart Energie \(2019\)](#)
- [Visie Zonne-energie 2019](#)
- [Beleidsnota Externe Veiligheid Heusden \(2011\)](#)
- [Kadernotitie Windenergie \(2020\)](#)

- Regio Deal Noord Oost Brabant (2020)
- [Regionale Energie en Klimaat Strategie Hart van Brabant \(2021\)](#)
- [Transitievisie Warmte Heusden v1.0 \(2021\)](#)

Ontwikkelingen:

Duurzaamheidsagenda

In 2023 wordt een nieuw duurzaamheidsbeleid vastgesteld dat zal kijken naar de situatie waar wij over 15-20 jaar willen staan als gemeente. In lijn met het coalitieprogramma zal dit samen met onze inwoners, ondernemers en organisaties gedaan worden.

Omgevingswet

De Omgevingswet wordt naar verwachting per 1 januari 2023 van kracht en heeft consequenties voor de wijze waarop de gemeente evenwichtig functies gaat toedelen aan de fysieke leefomgeving. Een van de consequenties van de Omgevingswet is dat rijksregels naar gemeenten verhuizen. De gemeente kan deze regels zelf verder vormgeven. De gemeente kan ook regels schrappen om lokaal initiatieven (bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid) mogelijk te maken of bepaalde zaken zoals een beschermd stadsgezicht goed te beschermen. De beleidsvrijheid van gemeenten neemt daarmee toe. De omgevingswet is een wet die gestoeld is op vertrouwen dat zich mag vertalen in meer ruimte voor initiatieven van inwoners.

Het stelsel van structuurvisie, bestemmingsplan en omgevingsvergunning wordt vervangen door een nieuw instrumentarium van omgevingsvisie, omgevingsplan, mogelijke programma's en een verder geïntegreerde omgevingsvergunning. Daarnaast wordt met ingang van de Omgevingswet het Digitaal stelsel omgevingsrecht (DSO) operationeel.

De huidige regelgeving omtrent geluid en bodem zal, net als andere regelgeving, onderdeel uit gaan maken van de Omgevingswet en vertaling gaan krijgen in het omgevingsplan. De verwachting is dat in oktober 2022 er duidelijk komt over de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de gevolgen hiervan voor andere wetgeving.

Bodem

De afgelopen jaren zien we steeds meer activiteit ontstaan in de ondergrond. Naast kabels en leidingen worden er steeds meer andere zaken aangelegd in de bodem, bijvoorbeeld: bodemwarmte systemen aangelegd, uitbreiding van netwerken, ondergrondse warmte opslag enz. Landelijk gaan er stemmen op om het beheer van de ondergrond meer aandacht te geven, bijvoorbeeld door het uitgeven van bodemkavels. De verwachting is dat ook in Heusden de vraag naar het beheer van de ondergrond binnen afzienbare tijd zal gaan spelen.

Herziening klimaatwet

Het kabinet-Rutte IV beoogt in het coalitieakkoord een klimaatneutraal Nederland in 2050. Daarom past het kabinet het doel voor de vermindering van CO₂-uitstoot voor 2030 in de Klimaatwet aan van 49% naar minstens 55%.

Nationale Milieu Effect Rapportage (MER) plaatsing windturbines

Sinds het Nevele-arrest in juni 2021 kunnen we de landelijk vastgestelde milieuregels in het Activiteitenbesluit niet meer hanteren bij de besluitvorming omtrent windturbines en windparken. De Raad van State oordeelde dat er volgens het Europees recht een uitgebreid milieuonderzoek (plan-m.e.r.) had moeten plaatsvinden voor deze landelijke regels bij het uitbreiden van het windpark in Delfzijl Zuid. In het actieprogramma 'Verankering milieubescherming na Nevele' wordt hieraan gewerkt. In het najaar van 2022 wordt de oplevering van het milieueffectrapport (MER) verwacht.

Transport schaarste op het elektriciteitsnet

Sinds 2021 is er voor grootverbruikaansluitingen in Heusden transport schaarste voor teruglevering op het elektriciteitsnet ontstaan. In 2022 ontstond er ook transport schaarste voor afname. Dit betekent

dat er tot op heden geen nieuwe grootverbruikaansluitingen meer gemaakt zijn om elektriciteit af te kunnen nemen (bijv. bij nieuwvestiging van een bedrijf) of elektriciteit terug te kunnen leveren (bijv. bij een zonnepanelen).

Om de transitie naar duurzaam opgewekte energie niet te laten stagneren, blijven we zoeken naar en werken aan alternatieven. We denken daarbij aan het koppelen van opwek en afname van duurzame energie via een directe kabel en aan opslag en omvorming naar bijvoorbeeld warmte.

Afval / Circulaire economie

Het Landelijk Afvalbeheerplan (LAP3) zal worden opgevolgd door een Circulair Materialenplan (CMP1). Het beleid voor veilige en hoogwaardige verwerking van afvalstoffen in Nederland is opgenomen in het LAP3. Een circulaire economie vraagt echter niet alleen om goed afvalbeheer aan het eind van de keten. Met het CMP wordt de reikwijdte van het huidige LAP uitgebreid met meer sturing op hergebruik en preventie. Het CMP wil innovatie voor een circulaire economie stimuleren door ambitieuze normen vast te leggen, maar ook door bedrijven uit te dagen of te belonen om beter te presteren dan deze minimumstandaarden voor verwerking van afval. Het LAP3 loopt tot en met 2023, De verwachting is dat het CMP1 in 2024 van kracht zal worden.

Zwerfafval

De vergoeding vanuit het Afvalfonds voor de extra aanpak van zwerfafval vervalt. In plaats daarvan geldt vanaf 2023 een uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) voor zwerfafval. Op grond van deze UPV moeten producenten aan gemeenten de daadwerkelijke kosten vergoeden van onder andere het opruimen van zwerfafval en van openbare afvalinzameling. Deze kosten worden bepaald door een kostenonderzoek dat in 2022 plaatsvindt. Hoe hoog de vergoeding aan gemeente zal zijn is nog niet bekend.

Doelen en prestaties:

8.1 Duurzame energie

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- We willen voor iedereen in Heusden een duurzame toekomst. Dit vertaalt zich in de doelstelling om in 2050 in de hele gemeente CO2 neutraal te zijn. Hiervoor worden acties in gang gezet op korte, midden-lange en lange termijn.
- De gemeente wil inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en verenigingen bewegen om (samen) energiebesparende maatregelen te nemen.
- In 2050 moet in Heusden minimaal 800 TeraJoule duurzame stroom opgewekt worden.
- In 2030 is minimaal 1 grootschalig zonnepark en 1 energiehub (bestaande uit windmolens evt. in combinatie met zonnepark, opslag of conversie) operationeel.
- In 2030 zijn alle gemeentelijke voorzieningen energieneutraal.
- In 2030 is de CO2 uitstoot van de gebouwde omgeving 30% lager dan in 2021.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Wij willen initiatieven faciliteren en ondersteunen, die leiden tot energiebesparing en vermindering van CO2-uitstoot. Hiervoor wordt onder meer aangesloten bij de uitvoering van de landelijke regelingen, gericht op energiearmoede: het zwaartepunt ligt op energiebesparende maatregelen.
- We informeren, ondersteunen en begeleiden inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij het aanpakken van energiebesparing via het energieloket.
- Daar waar initiatieven ontstaan kijken en denken we mee met inwoners die zich - al dan niet georganiseerd - inzetten voor energiebesparing.
- De gemeente neemt een actievere rol in de energietransitie en maakt werk met werk waar dit mogelijk is. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan het mogelijk maken van zon op dak,

zonnevelden, warmtenetten en windenergie, maar ook aan initiatieven gericht op bewustwording en verminderen energieverbruik.

- We gaan door met het realiseren van energiebesparingen in de gemeentelijke organisatie en waar mogelijk met duurzaam opwekken van energie. Verder verduurzamen we andere gemeentelijke gebouwen wanneer zich op natuurlijke momenten verduurzamingsmogelijkheden voordoen. We voeren dit uit, mits middelen beschikbaar zijn.
- We stimuleren elektrisch rijden. Daarom werken we in samenwerking met Vattenfall aan een uitgebreid netwerk van publieke laadpalen. Dit doen we enerzijds op basis van aanvraag vanuit inwoners en anderzijds op basis van de verwachte groei in laadbehoefte. Zo nemen we proactief belemmeringen weg voor inwoners die opteren voor een elektrisch voertuig.
- In 2023 stellen we een uitvoeringsprogramma warmtetransitie vast. Van daaruit gaan we aan de slag om in 2030 30% minder CO₂ uitstoot te hebben in de gebouwde omgeving ten opzichte van 2021.
- In overeenstemming met de gemeentelijke opgave voor duurzame energie én de Regionale Energie en Klimaat Strategie (REKS) Hart van Brabant 1.0 werken we verder aan het realiseren van een energiehub. Daar komen duurzame opwek, transport en mogelijk ook opslag en omvorming van duurzame energie samen. Hierbij wordt rekening gehouden met de gezondheidseffecten voor onze inwoners.
- We werken samen met de andere gemeenten en regionale partners verder aan de doorontwikkeling van de REKS. Naast duurzame opwek, doen we dat ook op het vlak van energiebesparing, de warmtetransitie en klimaatadaptatie.
- In 2023 kiezen we of we aansluiten bij het Regionaal Publiek Ontwikkelbedrijf.
- In Heusden vinden we het belangrijk om maatschappelijke opgaven samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners op te pakken. Dat geldt ook voor de warmtetransitie. De warmtetransitie komt tot 'achter de voordeur' en daarom is het belangrijk om vroegtijdig de gemeenschap mee te nemen in deze grootschalige en complexe opgave. Ook om op tijd bij de 'natuurlijke momenten' te zijn waarop woning- en gebouweigenaren aanpassingen aan hun woning doen die gunstig kunnen zijn voor de warmtetransitie.

8.2 Duurzaam - Klimaatadaptie en biodiversiteit

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- **Klimaatadaptatie**
We willen gevolgen van klimaatontwikkeling (wateroverlast, verdroging en hittestress) in de leefomgeving voorkomen. De gemeente doet dit vanuit de openbare ruimte. We willen bijdragen aan de nationale doelen tot vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. Vanuit diverse programma's wordt hieraan bijgedragen.
 - **Afvalwater**
Het afvalwater wordt doelmatig en efficiënt ingezameld en getransporteerd naar de rioolwaterzuivering. Bij situaties waar water op straat voorkomt, kan overlast ontstaan omdat dit geen schoon water is. Dit willen we zo veel mogelijk voorkomen en verhelpen. Onze riooloverstorten willen we zo optimaal mogelijk laten werken.
 - **Hemelwater**
Hemelwater is schoon water. Dit water willen we zoveel mogelijk vasthouden op de plaats waar het valt en niet afvoeren met het afvalwater (afkoppelen). Daarmee kunnen we een robuuster watersysteem maken en overlast voorkomen. Tegelijkertijd kunnen het vasthouden en afkoppelen van hemelwater het optreden van hittestress verminderen. Het waterplan bevat het 58% af te koppelen in 56 jaar.
 - **Grondwater**
We willen een zo natuurlijk mogelijk grondwatersysteem.
 - **Biodiversiteit**
Groenbeheer valt onder het programma Economie en recreatie. Daarom zijn daar de doelstellingen en acties uitgewerkt voor biodiversiteit.

Wat gaan we daarvoor doen?

- **Afvalwater**
Er is een afvalwaterstelsel aangelegd. We beheren dit en houden dit in stand. De werking van het stelsel wordt gemonitord door metingen en telemetrie. In 2023 wordt het stelsel “intelligenter” gemaakt door het aanleggen van een meetnet.
De maatregelen uit het in 2021 en 2022 geactualiseerde Systeemoverzicht Stedelijk Water (hydraulische doorrekening van het stelsel) worden meegenomen als maatregel in de openbare ruimte.
- **Hemelwater**
Door het uitvoeren van afkoppelprojecten willen we het hemelwater ontvlechten van de riolering. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij andere beleidsterreinen (bijvoorbeeld groen en wegen). Hemelwater willen we zoveel mogelijk aan de oppervlakte verwerken in de openbare ruimte. Daarmee worden de gevolgen van klimaatverandering, zoals extreme buien en hittestress, verminderd. Perceeleigenaren moeten zich nog meer bewust worden van hun eigen rol in klimaatadaptatie en de opvang van hemelwater. De gemeente blijft dit ook in 2023 stimuleren met een subsidieregeling en stuurt waar nodig bij op basis van de waterverordening.
- **Grondwater**
We willen een zo natuurlijk mogelijk grondwatersysteem. Daarom grijpen we zo min mogelijk in bij nieuwe situaties. Er is in het verleden drainage aangesloten op de riolering en door leeftijd of aantasting zijn er lekkages in bestaande riolering. Dat zorgt ervoor dat grondwater wordt afgevoerd naar de rioolwaterzuivering. Dit willen we voorkomen en dus wordt in bestaande situaties het grondwater zoveel mogelijk ontkoppeld van het afvalwatersysteem. Met het grondwatermeetnet wordt gemonitord in hoeverre verdroging of vernatting in het stedelijk gebied optreedt. Bij lozingen vanuit bronbemalingen of vanuit installaties voor Warmte en Koudeopslag kunnen grote lozingen voorkomen. Het stelsel kan dit niet altijd verwerken. Door vanaf het eerste moment hier aandacht in projecten te vragen kan hier op ingespeeld worden.
- **Klimaatadaptatie**
Op basis van de klimaatstrategie en het waterplan 2022-2028 worden maatregelen uitgevoerd om de klimaatgevolgen op te kunnen vangen. Dat heeft steeds meer gevolgen voor de totale openbare ruimte. De vormgeving van de openbare ruimte wordt daarom in belangrijke mate gestuurd door klimaatadaptatie. We stimuleren het afkoppelen van hemelwater op het eigen perceel. Bij verbouw of nieuwbouw is verwerking van hemelwater op het eigen perceel het uitgangspunt. We brengen via een klimaatladder in beeld wat de actuele klimaatsituatie is van gebieden en formuleren daar een ambitie voor de toekomst bij. We zetten in op communicatie en co-creatie en nemen klimaatadaptatie en gezondheid mee als opgave bij al onze projecten.
- **We maken de watertaken en de klimaatadaptatie waar door het uitvoeren van projecten.** In de komende jaren gaan we op basis van het Systeemoverzicht Stedelijk Water met een nieuw en uitgebreid maatregelenprogramma aan de slag.
- **HOWABO**
In 1995 is de A2 overstroomd en zijn maatregelen uitgevoerd om dat te voorkomen. Daarvoor is HoWaBo 1 (Hoog Water Den Bosch en omgeving) via een MER procedure doorlopen. Veel van de maatregelen zijn uitgevoerd en de realisatie van enkele is deel van het project GOL. Door klimaatverandering zien we dat de opgave ten opzichte van HoWaBo 1 sterk toegenomen is. Daarom is er een project HoWaBo 2 opgestart waarin deze opgave verder wordt uitgewerkt. In 2022 is gewerkt aan een bouwstenenboek met maatregelen en in 2023 wordt toegewerkt naar een MER.

8.3 Duurzaam - Circulaire economie

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- In het kader van het rijksbrede programma Van Afval naar Grondstof (VANG) is de ambitie dat 90% van de afvalstoffen wordt hergebruikt en de hoeveelheid restafval in 2025 wordt teruggedrongen naar nog slechts 30 kilogram per inwoner per jaar. We werken aan het bereiken van deze doelstellingen.
We streven ook naar een betere kwaliteit van de gescheiden afvalstromen (de grondstoffen).
- Zoveel mogelijk terugdringen van afvaldumpingen, bijplaatsingen en zwerfafval.
- Zo laag mogelijke kosten voor afvalbeheer.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Afvalscheiding en –preventie
In 2023 gaan we door met omgekeerd inzamelen. Er zullen extra controles plaatsvinden van de aangeboden PMD- en GFT minicontainers.
- Zwerfafval, dumpingen en bijplaatsingen
Bijplaatsingen bij afvalcontainers worden aangepakt. Daarnaast zal er een uitvoeringsplan opgesteld worden voor afvalbakkenbeheer inclusief het op orde krijgen van de basis. Tenslotte zullen we inwoners en ondernemers (nog) meer betrekken bij het opruimen en verminderen van zwerfafval, dumpingen en bijplaatsingen.
- Milieustraat
We gaan kijken naar de toekomst van de milieustraat. Onderdeel hiervan zal zijn het verbeteren van de dienstverlening en efficiency aldaar. Bij de milieustraat wordt intussen de dienstverlening en efficiency verbeterd. Samen met de regio Hart van Brabant zullen we de mogelijkheden tot samenwerking op het gebied van regionale circulaire ambachtscentra (als opvolger van de huidige milieustraten) verder onderzoeken.
- Tarieven
In 2023 willen we het aanpassen van de gehele tarievenstructuur nader onderzoeken.
- Communicatie en educatie
Ook in 2023 gaan we door met doorlopende en specifieke communicatie over afvalscheiding. Thema's zijn preventie, bewustwording en het voorkomen van zwerfafval, dumpingen en bijplaatsingen. Daar waar mogelijk zullen we (nieuwe) initiatieven van scholen op het gebied van afvalscheiding en –preventie ondersteunen.

8.4 Duurzaam - Sociale en gezonde leefomgeving

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Verbeteren van de leefomgeving om het vestigingsklimaat te ontwikkelen en hiermee een bijdrage te leveren aan werkgelegenheid en binding van (nieuwe) werknemers aan de regio. Vanuit andere programma's wordt hieraan bijgedragen.
- Bijdragen aan de nationale doelen tot vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. Vanuit diverse programma's wordt hieraan bijgedragen.
- In 2021 is een intentieovereenkomst gesloten tussen gemeente en het bedrijfsleven om te komen tot een Green Deal.
Na vaststelling wordt samen met het bedrijfsleven het realiseren van de ambities en doelstellingen en daarmee de verduurzaming van ondernemend Heusden verder opgepakt.

Wat gaan we daarvoor doen?

- De stichting Ondernemend Heusden Duurzaam ondersteunt bij de uitvoering van de Green Deal met het bedrijfsleven.
- Het bedrijfsleven pakt het realiseren van de ambities en doelstellingen uit de Green Deal op en daarmee de verduurzaming van ondernemend Heusden.
- We gaan breed het gesprek aan met ondernemers en instellingen over hun (mogelijke) bijdrage aan een sociale en gezonde leef- en werkomgeving.

- In andere programma's gericht op het sociaal domein wordt dit onderwerp (ook) verder uitgewerkt. Daarbij is de aandacht bijvoorbeeld gericht op gezondheid, bewegen, duurzame mobiliteit en de eigen regie. Samen met de regiogemeenten in Noordoost Brabant zijn we aangesloten bij het Schone Lucht Akkoord. Hiervoor is een plan van aanpak en uitvoeringsprogramma opgesteld. Hierin ligt de focus op de gebieden mobiliteit en houtstook. Met de regio Noordoost Brabant wordt er gekeken naar mogelijkheden om in te zetten op mobiele werktuigen en industrie.
- In het kader van het programma 'Leefbaarheid in de Dorpen', onderdeel van de Regiodeal Noordoost Brabant, werken we samen met Klimaatplein Heusden aan het verbeteren van de organisatiekracht en financiële armslag van burgerinitiatieven in onze gemeente.

8.5 Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

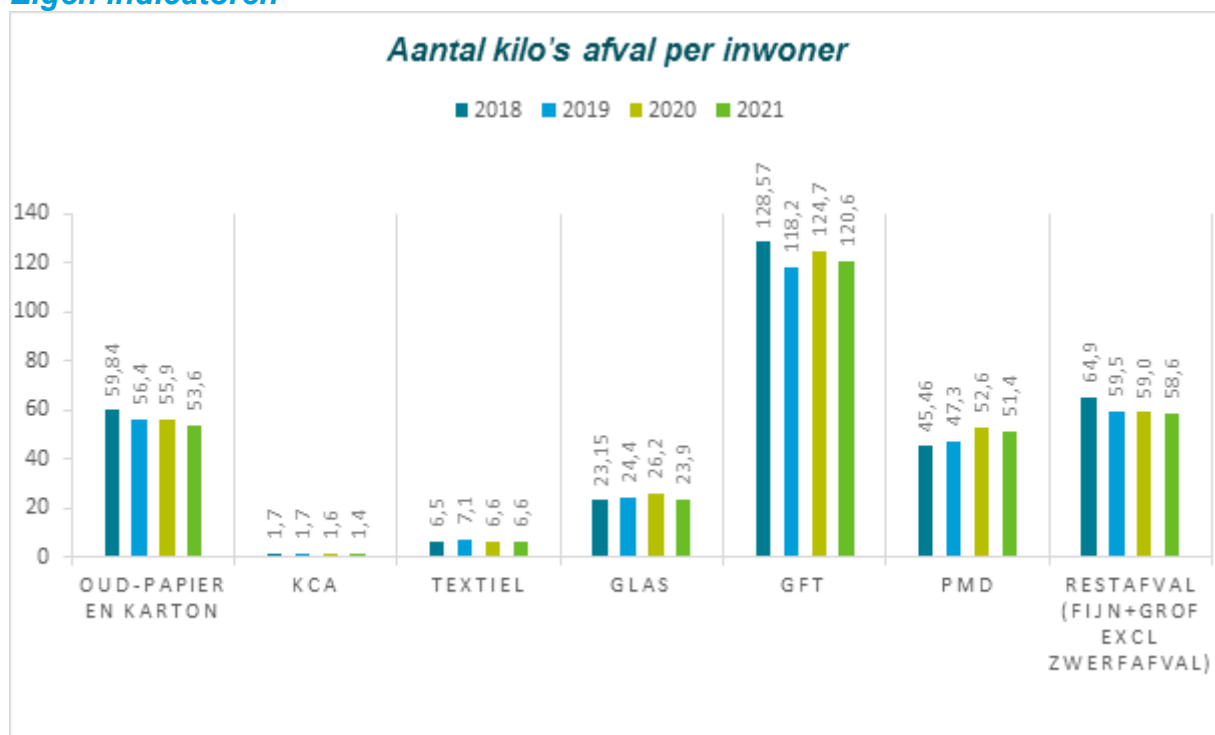
- We streven naar een schone, duurzame en veilige werk- en leefomgeving in Heusden en in de regio Midden- en West-Brabant.

Wat gaan we daarvoor doen?

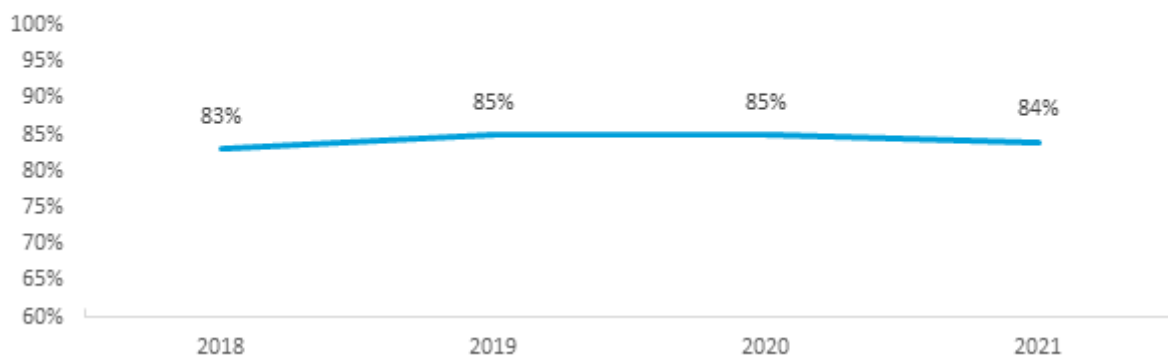
- De Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB) houdt, in opdracht van de gemeente, toezicht op naleving van de wet- en regelgeving door het volgens het omgevingsbeleid uitvoeren van controles bij onder ander bedrijven (waaronder milieucontroles). Daarnaast behandelt de OMWB (milieu)klachten en meldingen van incidenten.

Indicatoren

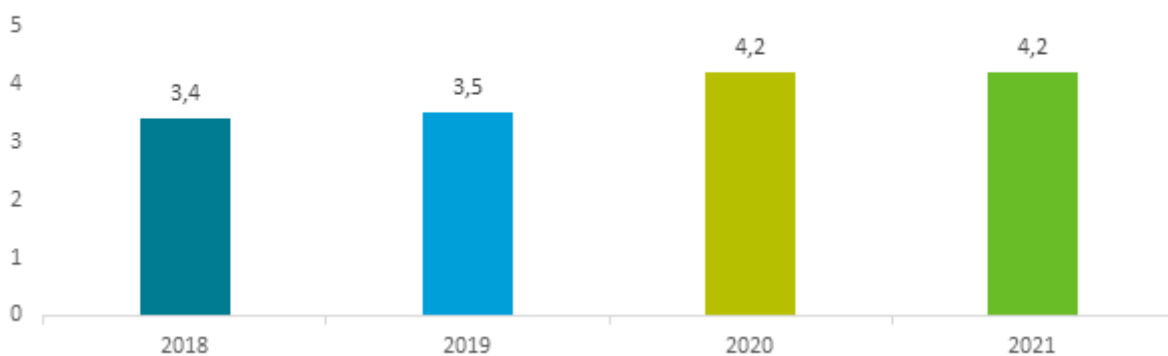
Eigen indicatoren

Het % van het huishoudelijk afval dat gescheiden wordt ingezameld en afgevoerd

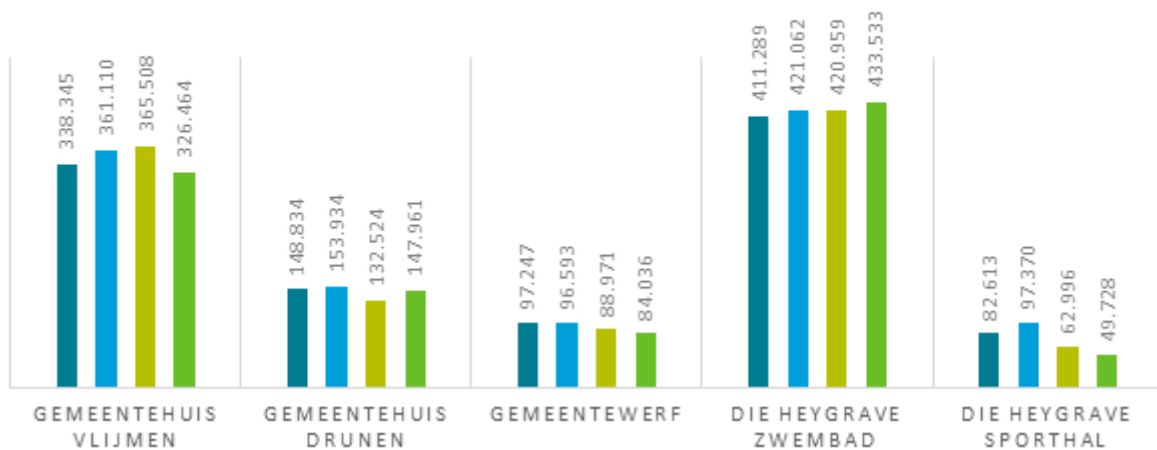

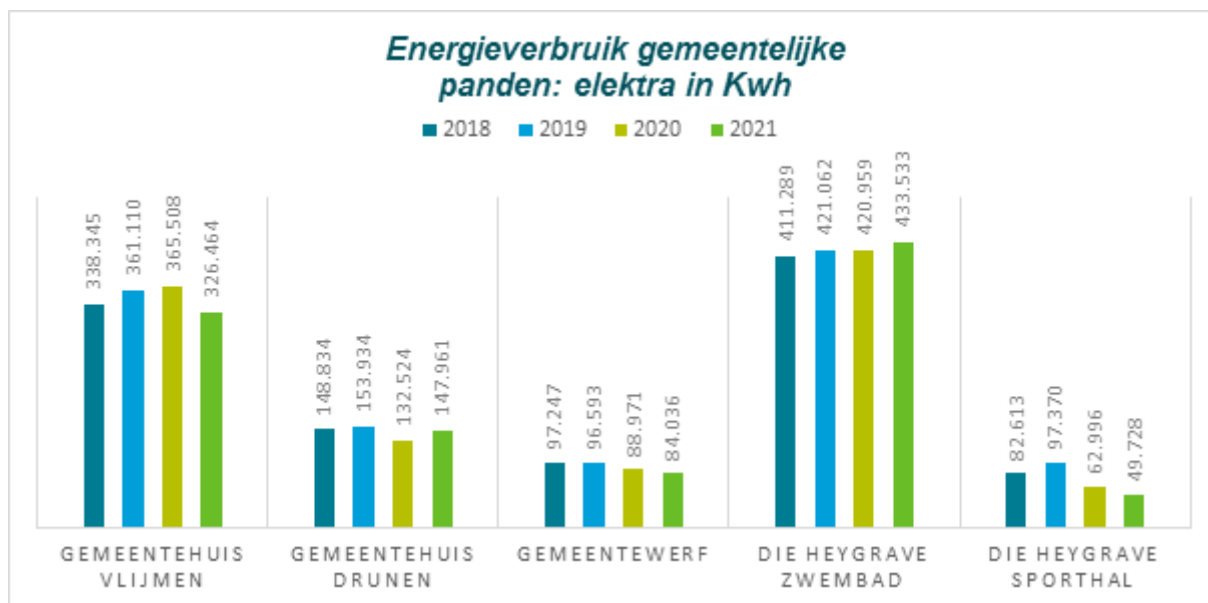
zwerfafval aantal kg/inwoner

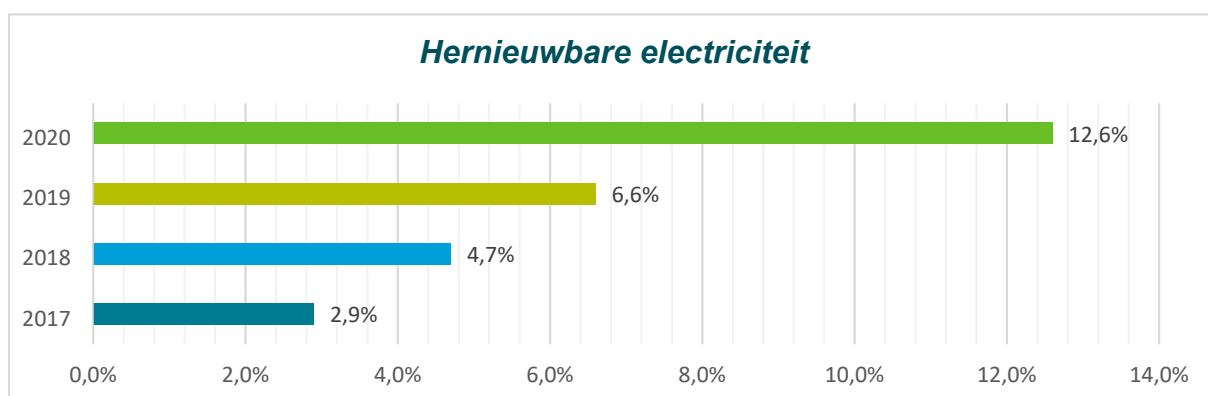
Energieverbruik gemeentelijke panden: elektra in Kwh

■ 2018 ■ 2019 ■ 2020 ■ 2021

Verplichte indicatoren

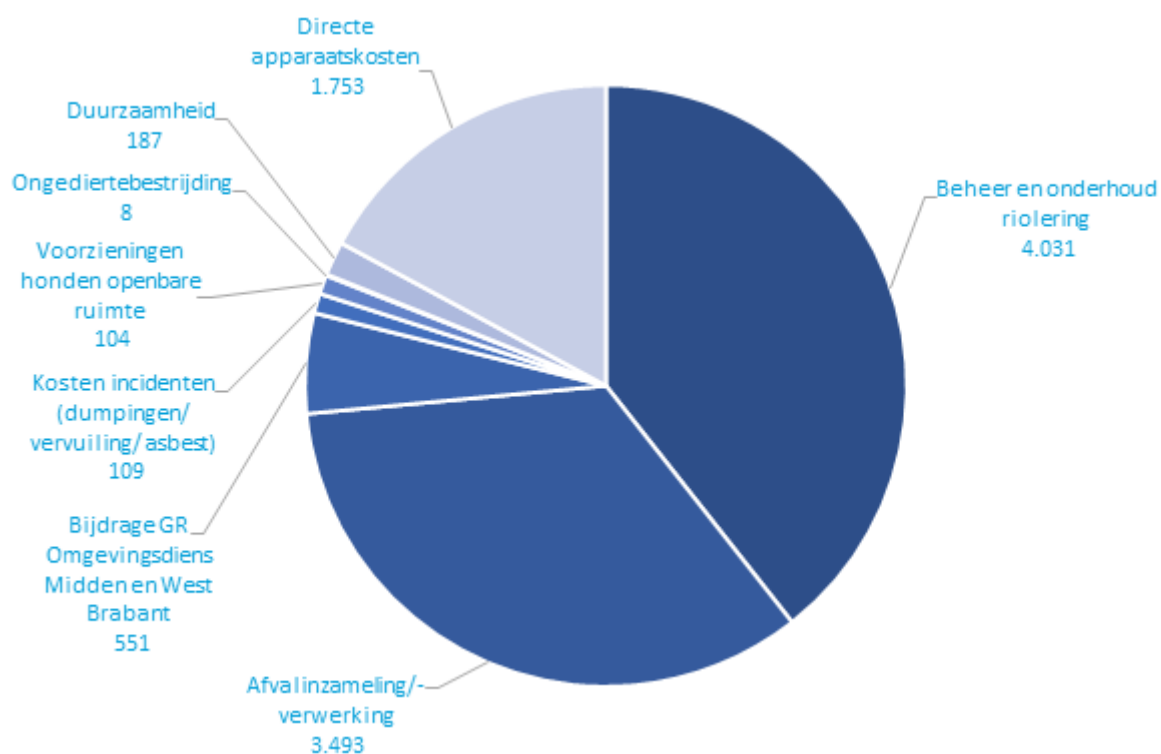

Op de website 'Waarstaatjegemeente.nl' zijn nog geen gegevens over 2021 beschikbaar.

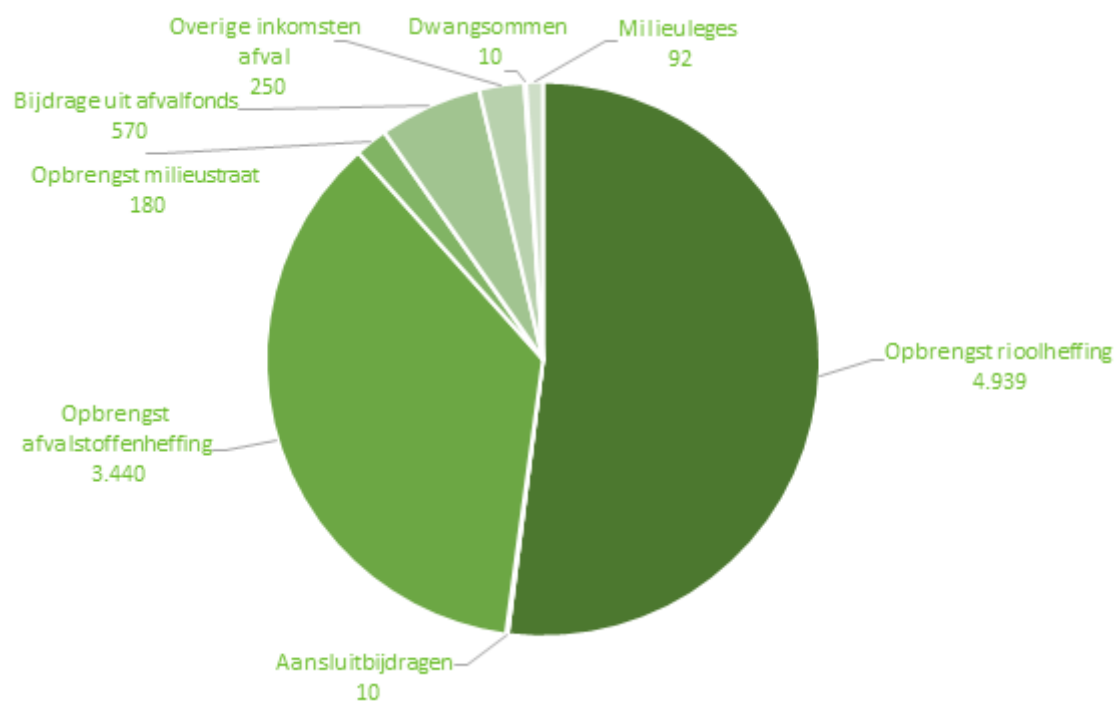
Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten	10.909	10.625	10.235	10.595	10.933	11.265
Baten	9.669	9.462	9.499	9.800	10.085	10.381
Saldo	-1.241	-1.163	-736	-795	-849	-884
Mutaties reserves						
Toevoegingen	658	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	1.058	0	0	0	0	0
Saldo	400	0	0	0	0	0
Resultaat	-841	-1.163	-736	-795	-849	-884

Waar gaat het geld naar toe?

Waar komt het geld vandaan?

Bouwen en wonen

Vanuit onze merkblofte Dromen. Doen. Heusden. doen we er alles aan om dromen waar te maken en initiatieven uit de samenleving een reële kans van slagen te bieden. We transformeren naar een participerende overheid waarbij de gemeenteraad de kaders vaststelt. Binnen de vastgestelde kaders heeft het college bewegingsruimte om via een uitvoeringsstrategie te doen wat nodig is. Binnen deze kaders hebben ook eigenaar/gebruiker en projectontwikkelaars mogelijkheden om hun gronden te bebouwen. Dit vraagt om een constructieve en transparante houding van de gemeente. Het is de taak van de gemeente om te zorgen voor voldoende gevarieerd woningaanbod waar de markt behoefte aan heeft. Inwoners en woningzoekenden kunnen hierdoor zoveel mogelijk zelf bepalen hoe ze willen wonen. Daarbij is er bijzondere aandacht voor de niet-kapitaalkrachtigen en voor inwoners die voor zelfstandig wonen afhankelijk zijn van aangepaste woningen of de nabijheid van zorg(instellingen).

Belangrijkste kaders:

Nationale en provinciale wettelijke en beleidskaders

- Wet ruimtelijke ordening (waaronder Grondexploitatiewet) (Gaat over in Omgevingswet)
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) (Gaat over in Omgevingswet)
- Woningwet
- Waterwet
- Crisis- en herstelwet (Gaat over in Omgevingswet)
- Huisvestingswet
- Bouwbesluit
- Besluit beheer sociale huursector
- Provinciale verordening ruimte (Gaat over in provinciale omgevingsverordening)
- Monumentenwet
- Regionale afspraken woningbouw en werklocaties
- Nationale Woon- en Bouwagenda
- Wet Kwaliteitsborging

Heusdense beleidskaders

- Structuurvisie (2009) (gaat in 2023 over in de Omgevingsvisie)
- [Ontwikkelingsvisie buitengebied \(2010\)](#)
- [Woonvisie tHuis in Heusden \(2020\)](#)
- [Welstandsnota \(2019\)](#)
- [Nota Grondbeleid 2021 - 2025 \(2021\)](#)
- Bestemmingsregelingen
- [Bouwverordening \(2012\)](#)
- [Monumentenverordening \(2012\)](#)
- Erfgoednota (2012)
- [Beleidsregel particuliere woningbouwverzoeken \(2021\)](#)
- [Beleid Woonservicezones \(2008\)](#)
- [Kader Prestatieafspraken \(2021\)](#)
- Uitgangspunten grondexploitaties
- [Besluit Grondprijzen \(2022\)](#)
- Verordening fysieke leefomgeving (2022)

Ontwikkelingen:

Nationale Woon- en Bouwagenda

In maart 2022 heeft de minister van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening de nationale Woon – en Bouwagenda en het [programma woningbouw](#) gepresenteerd. Met de agenda wil het kabinet de regie op de volkshuisvesting hernemen. Langs een zestal programmalijnen worden doelstellingen en een programmatische aanpak gepresenteerd om samen met partners (provincies, regio's, gemeenten, corporaties en ontwikkelaars) de oorzaken en problemen op de woningmarkt aan te pakken;

1. Programma woningbouw (maart 2022)

De doelstelling van het programma woningbouw is om de woningbouw te versnellen met als doel het realiseren van 900.000 woningen in 2030.

2. Programma 'een thuis voor iedereen' (mei 2022)

Doel van dit programma is het zorgen voor voldoende betaalbare woningen (van de te realiseren 900.000 woningen is het streven 2/3 hiervan in de betaalbare categorie te realiseren) voor alle aandachtsgroepen, het toewerken naar meer balans in de woningvoorraad (met een streven naar een aandeel van 30% sociaal per gemeente) en het maken van regionale prestatieafspraken die gemonitord zullen worden;

3. Programma betaalbaar wonen (mei 2022)

Dit programma richt zich op problemen die ervoor zorgen dat mensen geen passende woning kunnen vinden, het aanpakken van te hoge woonlasten en het verbeteren van bescherming van kopers en huurders;

4. Programma Leefbaarheid en Veiligheid (juli 2022)

Dit programma richt zich op het verbeteren van leefbaarheid en veiligheid van de meest kwetsbare gebieden in Nederland;

5. Programma versnelling verduurzaming gebouwde omgeving (juni 2022)

Dit programma gaat in op de wijze waarop de bebouwde omgeving versneld kan worden verduurzaamd. Het accent ligt hierbij op het terugdringen van energiebehoefte;

6. Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (juli 2022)

Dit programma richt zich op het bevorderen dat ouderen in de toekomst langer zelfstandig kunnen blijven wonen op een plek waarin ze zich thuis voelen. Ten aanzien van bouwen en wonen richt het programma zich op het toevoegen van meer nultreden- en geclusterde woningen en de doorstroming van ouderen naar dit type woning.

Met bovengenoemde nationale Woon- en Bouwagenda en de afgeleide programma's staat er op het gebied van Bouwen en Wonen het nodige te gebeuren. Op dit moment is het nog te vroeg om hier al de concrete effecten voor Heusden uit te destilleren. Veel van de genoemde doelstellingen zullen nog in overleg met de partners uitgewerkt moeten worden. Een voorbeeld daarbij zijn de zogenaamde regiodeals. In de regio Noord-oost Brabant wordt momenteel gewerkt aan de totstandkoming hiervan. In de deal zal per regio / gemeente worden aangegeven hoe de beoogde aantallen nieuwe te realiseren woningen (in / voor de verschillende prijscategorieën / doelgroepen) worden gerealiseerd.

Woningbouwprogramma

In september 2020 heeft de provincie de prognosecijfers voor de ontwikkeling van de bevolking en woningvoorraad voor het laatst geactualiseerd. De provinciale prognoses van 2020 vormen de basis voor de herziening van de woningbouwplanning. Hierin is vastgelegd dat de opgave van de gemeente Heusden voor de periode 2022-2030 een toename van ca. 1.950 woningen betreft. Ook in de jaren daarna wordt nog een groei van het aantal huishoudens en dus woningen voorzien, maar in een lager tempo. In de gemeentelijke woningbouwplanning zijn ca 2.000 woningen voorzien in de periode van 2022 tot en met 2030, waarbij tweederde wordt gerealiseerd in de eerste vijf jaar.

Omgevingswet

De in 2016 vastgestelde Omgevingswet treedt naar verwachting per 1 januari 2023 in werking.

Daarover is nog onzekerheid omdat de Eerste Kamer pas definitief met deze invoeringsdatum instemt als er meer zekerheid is over een goed werkend digitaal stelsel bij invoering van de wet.

De impact van de Omgevingswet is groot. Het stelsel van structuurvisie, bestemmingsplan en omgevingsvergunning wordt vervangen door een nieuw instrumentarium van omgevingsvisie, omgevingsplan en een verder geïntegreerde omgevingsvergunning.

Huisvesting bijzondere doelgroepen

Al een aantal jaar wordt ingezet op het bieden van zorg in en door de maatschappij en buiten de muren van instellingen en deze beweging maakt het noodzakelijk dat er voldoende aanbod is van woningen waar zorg aan huis kan worden geleverd om langer zelfstandig thuis te kunnen wonen. De meest recente ontwikkeling op dit gebied spitst zich toe op de mensen die afhankelijk zijn van vormen van beschermd wonen. Op advies van de Commissie Dannenberg stuurt het kabinet aan op zo optimaal mogelijke participatie en het voorkomen van uitsluiting van deze doelgroep. De daarvoor in regionaal verband vastgestelde meerjarenagenda stuurt aan op het realiseren van voldoende geschikte woningen, het sneller signaleren van beginnende problemen en goede toegang tot voorzieningen.

In samenspraak met Woonveste en zorgaanbieder Mijzo is gewerkt aan de totstandkoming van het visiedocument "Langer en beter thuis wonen voor ouderen in Heusden". Dit visiedocument fungeert als toetstingskader voor de nadere uitwerking hiervan per kern in de komende jaren.

Woonwagens

Het Rijk heeft in juli 2018 een nieuw kader gepubliceerd voor gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid. Aanleiding hiervoor zijn een uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en een rapport van de Nationale Ombudsman. Op grond van de uitspraak van het Hof heeft de culturele identiteit van woonwagenbewoners een beschermde status. Wat voor gevolgen dit heeft op het beleid voor woonwagens is onderwerp van gesprek. In de woningbouwregio Noordooost Brabant is het regionaal handelingsperspectief woonwagenbeleid opgesteld. Naar aanleiding daarvan is een woningbehoefte onderzoek uitgevoerd die de vraag naar standplaatsen in beeld brengt, zijn toewijzingskaders geformuleerd en zijn gesprekken gevoerd met de woningbouwcorporaties over de invoering van een centrale wachtlijst. Daarnaast is onderzoek gedaan naar de uitbreidingsmogelijkheden van de verschillende woonwagenlocaties in Heusden. In de tweede helft van 2022 worden de resultaten van de verschillende onderzoeken aan de raad voorgelegd met de vraag of het huidige Heusdens beleid - gericht op een brandveilige herinrichting van de 24 standplaatsen / kavels, het tegengaan van bedrijvigheid en waar mogelijk privatisering van de bestaande gemeentelijke standplaatsen - geactualiseerd dient te worden.

Doelen en prestaties:

9.1 Woningbouw

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- We spelen in op de behoeften van de woonconsument en voldoen aan de volkshuisvestelijke opgave. Op deze manier draagt consumentgericht, levensloopbestendig, circulair en duurzaam bouwen bij aan een uitgebalanceerd en gevarieerd woningaanbod. Het streven is om in de periode 2022 – 2026 ca 1.500 woningen toe te voegen waarvan 400 voor de sociale huur.
- Straks: Daarnaast gaan we op zoek naar ontwikkellocaties voor ca.1.000 nieuw te realiseren woningen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Inzetten Kavelwinkel en MogelijkMakers voor het realiseren van woonwensen particuliere kopers.
- Met de corporatie jaarlijkse prestatieafspraken maken voor het bouwen van en passend kunnen toewijzen van sociale huurwoningen.

- Voldoende (circa 70%) van het woningbouwprogramma voor de komende tien jaar vastleggen in harde plancapaciteit waardoor er zekerheid is op ontwikkeling maar er ook voldoende flexibiliteit is om in te kunnen spelen op actuele behoeften.
- In het kader van het beleid voor woonwagens en standplaatsen wordt een besluit genomen over het al dan niet uitbreiden van het aantal standplaatsen.
- Nieuwbouwinitiatieven worden getoetst aan de beleidsregel particuliere woningbouwverzoeken zodat nieuwbouwontwikkelingen aansluiten op de doelstellingen uit de woonvisie.
- Om ervoor te zorgen dat woningen voor de doelgroep behouden blijven waarvoor ze worden gebouwd zullen passende sturingsmaatregelen worden ingezet.

9.2 Doorstroming en betaalbaarheid

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- In overleg met corporaties en marktpartijen op peil houden van de voorraad betaalbare (huur)woningen voor doelgroepen met lage(re) inkomens.

Wat gaan we daarvoor doen?

- **Doorstroming**
Om er voor te zorgen dat inwoners nu en in de toekomst over passende huisvesting kunnen beschikken gaan we op basis van nieuwbouw een betere doorstroming op de woningmarkt stimuleren. Dit doen we door medewerking te verlenen aan nieuwbouwplannen die bijdragen aan de doelen die in de woonvisie zijn gesteld. Daarbij gaat het om minimale percentages ten behoeve van de sociale huurwoningen, starterswoningen en levensloop geschikte woningen voor senioren. Daarnaast werkt Woonveste aan betere doorstroming door bijvoorbeeld levensloop geschikte woningen aan senioren die op dit moment nog een gezinswoning van Woonveste huren aan te bieden.
- **Betaalbaarheid**
Energielasten vormen een steeds groter deel van de woonlasten. In de woonvisie 'Dromen waarmaken' is betaalbaarheid als speerpunt benoemd waarbij energiebesparing als belangrijke mogelijkheid gezien wordt om woonlasten te beperken. We zien een rol voor ons weggelegd in bewustwording, informatievoorziening, het bij elkaar brengen van partijen en in het wegnemen van belemmerende regels die niet perse noodzakelijk zijn. Voorbeelden hiervan zijn de aansluiting bij de Klusbus in de regio Noord-oost Brabant en het in het leven roepen van het Energieloket Heusden.
- **Sociale woningbouwopgave**
We maken afspraken met de corporaties over de beschikbaarheid van woningen voor de doelgroep (slagingskans en omvang van de sociale voorraad zijn daarbij relevante indicatoren). Opgaven in de sociale huur zijn met name kwalitatief en zullen voor een belangrijk deel via nieuwbouw, verbetering, aanpassing en (op kleine schaal) vervanging van bestaande woningen vorm krijgen. We houden bij nieuwbouw rekening met het toevoegen van ca 400 sociale huurwoningen in de periode na 2022 tot 2026. Ten aanzien van de slagingskansen van de Heusdense woningzoekenden zijn prestatieafspraken gemaakt met Woonveste om deze te verbeteren tot minimaal het regionaal gemiddelde.

9.3 Wonen en zorg

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Levensloop geschikte woningen: vergroten van de mogelijkheden om zo lang mogelijk in een reguliere woning te blijven wonen.
- Faciliteren van initiatieven gericht op wonen in combinatie met zorg die inspelen op de lokale behoefte.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Faciliteren van initiatieven op het gebied van wonen in combinatie met zorg. Vanuit de maatschappelijke behoefte onderzoeken we de mogelijkheden om met meerdere generaties op eenzelfde locatie te wonen. Een voorbeeld hiervan is een tijdelijke premantelzorgwoning.
- Regionale samenwerking in Hart van Brabant aan de totstandkoming van een meerjarenprogramma 'Beschermd Wonen, Maatschappelijke Opvang, preventieve GGZ en Verslavingszorg.
- Voor het levensloop geschikt bouwen van nieuwe woningen gaan we afspraken maken (convenant) met corporaties en marktpartijen.
- Binnen het woningbouwprogramma maken we meer ruimte voor de behoeften van specifieke groepen zoals sociale woningbouw, starters, een- en tweepersoonshuishoudens, senioren en mensen met een zorgbehoefte. Ook houden we rekening met urgent woningzoekenden.

9.4 Situationeel grondbeleid

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Een optimaal financieel en maatschappelijk rendement bij de realisatie van geformuleerde beleidsambities.
- Vermindering van de nog steeds relatief hoge boekwaarde op grondexploitaties.
- Benutten van kostenverhaalsmogelijkheden om meer geformuleerde beleidsambities mogelijk te kunnen maken.
- Risicobeheersing bij de uitvoering van het grondbeleid.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Een situationeel grondbeleid waarbij potentiële gebiedsontwikkelingen worden beoordeeld en mogelijk gemaakt aan de hand van de routekaart in het grondbeleid. Bijvoorbeeld met een afweging van mogelijke grondaankopen aan de hand van de routekaart rekening houdend met mogelijk rendement en risico.
- Daadwerkelijke realisatie van lopende grondexploitaties en grondverkoop in grote projecten als Steenenburg en de Grassen.
- Kostenverhaal via actieve grondverkoop van eigen grondposities of bij faciliterende projecten door toepassing van het kostenverhaal op basis van een nieuwe Nota kostenverhaal Heusden 2022.
- Toepassing van het kostenverhaal na invoering van de nieuwe Omgevingswet.
- Risicomanagement bij de realisatie van eigen grondexploitaties. En risico's beperken bij de uitvoering van de faciliterende rol bij de realisatie van projecten van derden (afspraken in anterieure overeenkomsten en benutten wettelijke grondbeleidsinstrumenten).

9.5 Omgevingswet

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Gemeente Heusden is bij inwerkingtreding van de Omgevingswet in 1 januari 2023 inhoudelijk en organisatorisch klaar voor het toepassen van het instrumentarium van deze wet.

Wat gaan we daarvoor doen?

- De uitvoering van het plan van aanpak voor de invoering van de Omgevingswet. Voor 2023 betekent dit vooral dat de organisatie klaar is voor het werken met het nieuwe digitale stelsel omgevingsrecht. Omdat vanaf 2023 de programmatische omzetting van bestemmingsregelingen naar een omgevingsplan gefaseerd wordt uitgerold, worden activiteiten, die niet passen in het tijdelijke omgevingsplan, mogelijk gemaakt in de vorm van een vergunning voor een Buitenplanse OmgevingsPlan Activiteit (BOPA). Deze vergunningen worden binnen 5 jaar verwerkt in het omgevingsplan.

9.6 Geerpark

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- Geerpark is gelegen aan de westzijde van Vlijmen, waar circa 800 woningen worden ontwikkeld in een groene, waterrijke, duurzame nieuwbouwwijk. Het plangebied is ongeveer 48 hectare. Samen met wooncorporatie Woonveste pakt de gemeente de realisatie van het gebied op met als ambitie om van Geerpark één van de meest duurzame nieuwbouwwijken van Nederland te maken. Duurzaam in drie opzichten: economisch, ecologisch en sociaal. Woonveste heeft ongeveer 65% van de grond in bezit. De gemeente ongeveer 25% en 10% is in handen van overige eigenaren.
- Geerpark is in 2010 verkozen tot excellent gebied wat betekent dat er een strengere EPC (energieprestatie coëfficiënt van een gebouw) gehanteerd mag worden dan wettelijk toegestaan is. Daarnaast betekent het dat kennis en ervaring uitgewisseld kan worden met de 20 andere excellente gebieden en dat er een subsidie van € 100.000 is toegekend. Na beëindiging van de regeling voor excellente gebieden werd uitgegaan van Nul op de meter woningen (NOM) en woningen die NOM geschikt zijn, maar waar nog geen zonnepanelen op zijn aangebracht. Voor de vervolgfases geldt echter dat alle projectmatige woningen in Geerpark NOM woningen zijn.

Wat gaan we daarvoor doen?

- In 2023 wordt deelfase Tot Morgen opgeleverd en woonrijp gemaakt. In de eerste deelfase van Nieuwe Morgen wordt verder gebouwd aan de projectmatige woningen (koop en huur) en de vrije kavels. In de tweede deelfase wordt de verkoop van de projectwoningen en de vrije kavels gestart. In deelgebied 3b Morgenrood worden 25 woningen gebouwd. De werkzaamheden voor de aanleg van de rotonde aan de Abt van Engelenlaan worden na de zomer van 2023 in gang gezet.

9.7 De Grassen

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

- De gemeente Heusden ontwikkelt in samenspraak met Van Wanrooij Projectontwikkeling de nieuwe woonwijk De Grassen. Een woonuitbreiding aan de oostzijde van Vlijmen, ten noorden en zuiden van de Vijfhoevenlaan. Het gebied is circa 40 hectare groot en biedt ruimte voor circa 810 woningen. Daarnaast is er ruimte voor de vervangende nieuwbouw van basisschool De Bussel plus kinderopvang, een sportzaal en een nieuw gezondheidscentrum.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Met de uitkomsten van de burgerparticipatie over de invulling van de randen van fase 2 van De Grassen is een ontwerpbestemmingsplan in voorbereiding. We streven ernaar dit plan in procedure te brengen vóór inwerkingtreding van de Omgevingswet (gepland op 1 januari 2023), vanwege de voortgang en bekendheid met de huidige wet- en regelgeving. Het doel is uiteindelijk om in 2023 een ruimtelijk plan voor fase 2 van De Grassen vast te stellen, waarbij het projectgebied als 'woongebied' is bestemd. De randen krijgen gedetailleerde bestemmingsregels om planologisch-juridisch meer zekerheid te bieden aan direct omwonenden. De zone van de Vijfhoevenlaan wordt meegenomen in dit ruimtelijke plan.
- Uiterlijk in 2023 wordt de verkaveling voor de tweede fase afgerond, waarna de voorbereidingen voor bouwrijp maken en verkoop kunnen starten. Dit gebeurt in samenspraak met de maatschappelijke partners (Scala voor De Bussel, initiatiefnemers Gezondheidscentrum en Kinderopvangorganisatie) en de ontwikkelende partij(en). Hierbij wordt ook de mogelijkheid van een buurthuisfunctie verkend. In 2023 zouden ook gedetailleerde bouwontwerpen voor het maatschappelijke cluster en een of meer woonvelden gereed moeten komen.
- De uitkomsten van de burgerparticipatie over het schetsontwerp van de Herinrichting Vijfhoevenlaan leiden naar een technisch Voorlopig Ontwerp in het najaar van 2022. Het streven is om begin 2023 het technische Definitieve Ontwerp voor de herinrichting van de

Vijfhoevenlaan definitief te maken. Daarna kan worden gestart met de voorbereidingen om de werkzaamheden aan te besteden en tot uitvoering over te gaan.

- Veel van de hier genoemde doelen en resultaten voor De Grassen en de Herinrichting Vijfhoevenlaan zijn afhankelijk van de voortgang van de PIP procedure van de GOL. De oostelijke aansluiting Vlijmen uit de GOL is nodig voor de verkeersontsluiting van De Grassen.

9.8 Steenenburg

Wat willen we (meerjarig) bereiken?

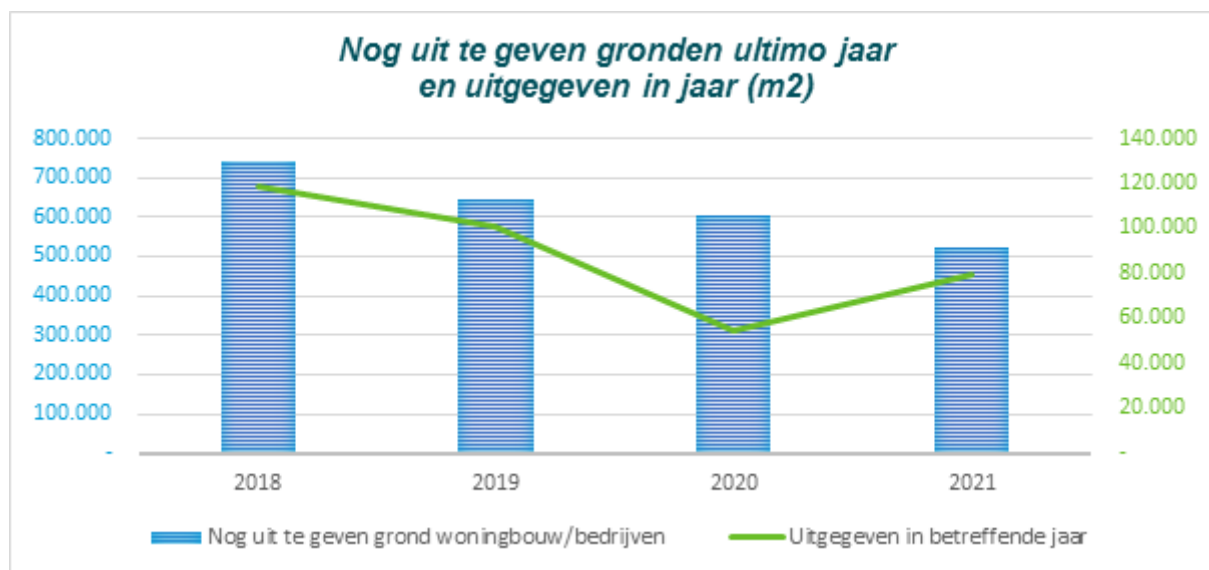
- Met behoud van de landschappelijke, natuurlijke en historisch waarde van het gebied een hoogwaardige ruimtelijke ontwikkeling realiseren.

Wat gaan we daarvoor doen?

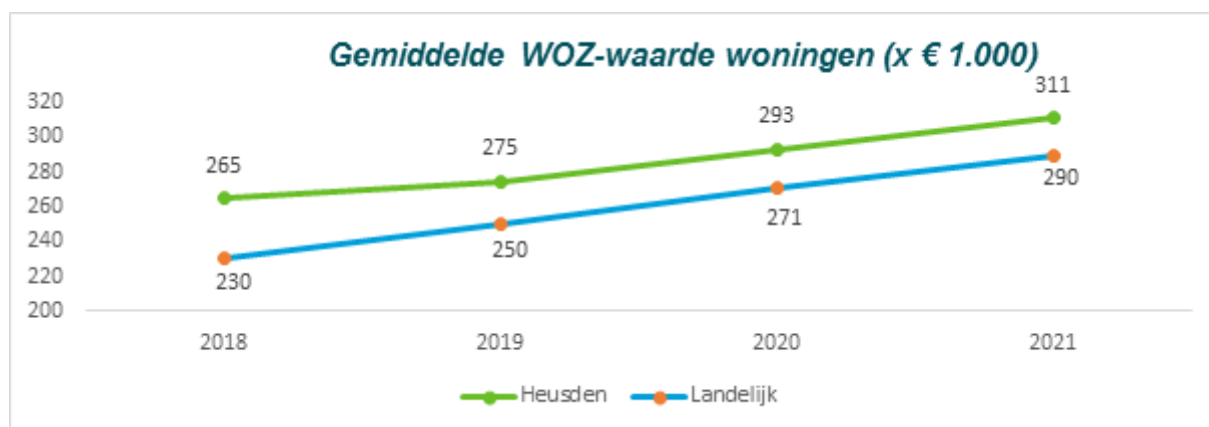
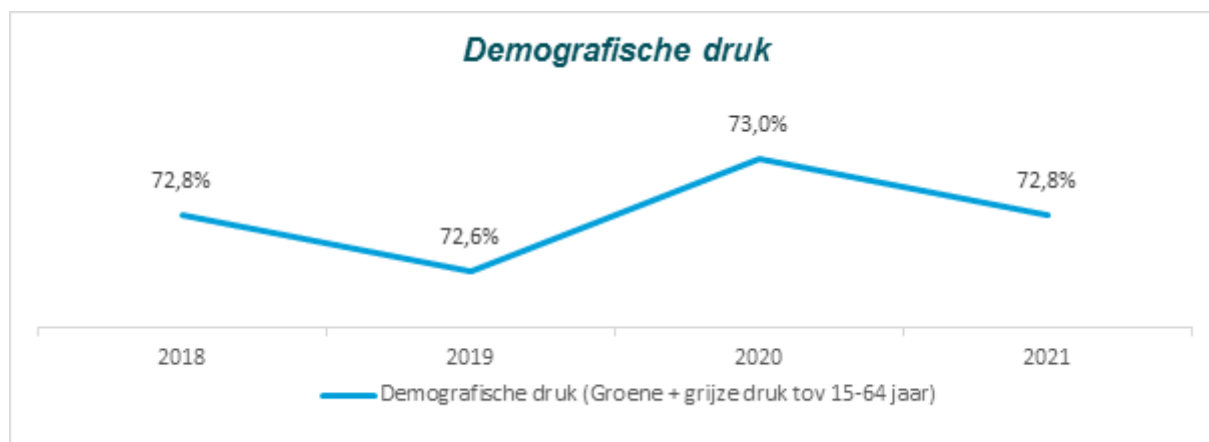
- In de winter van 2022-2023 planten we op verschillende plekken in het westelijke deel van Landgoed Steenenburg nieuwe bomen. Deze bomenplant vloeit in de basis voort uit de openstaande compensatieopgave voor gekapte bomen in het landgoed. Maar bovenal vormen deze nieuwe bomen samen met andere landschappelijke toevoegingen een natuurlijke versterking van de westrand van het landgoed en een opmaat voor een mogelijke ecologisch-landschappelijke verbinding tussen natuurgebieden ten zuiden en noorden van het landgoed.
- In 2023 is de bouw van het R&D-gebouw van het Science Park (nieuwe naam voor de medische campus) in volle gang. Dit gebouw ligt op een eiland aan het noordelijke eind van de Kasteellaan. De plannen (doelgroepen, planning, ruimtelijke inrichting, beheer) voor de overige delen van het Science Park krijgen ook in 2023 vorm. Daarna kan gestart worden met de realisatie, gedurende een periode van naar verwachting ongeveer vijf tot tien jaar. Dit Science Park zorgt voor nieuwe arbeidsplaatsen en een aanzuigende werking en versterkt daarmee de economische positie van de regio en de gemeente Heusden in het bijzonder.
- De interne verbouwing van het kasteel start in 2022 en zal in 2023 zijn afgerond, waarna er koffie en thee met iets lekkers geschonken kan worden. Ook zal dan een serre aan het kasteel zijn gebouwd, waar een restaurant in gebruik wordt genomen. Met deze serre aan het kasteel kunnen de plannen voor de horeca- en vergaderfaciliteiten in het kasteel volledig in gebruik worden genomen. Deze activiteiten vormen het hart van het landgoed. Het streven is om in 2023 of kort daarna een nieuw hotel(gebouw) in de kasteeltuin te ontwikkelen, waarmee de volledige exploitatie van kasteel en kasteeltuin is bereikt.
- In de gebieden ten westen en oosten van de kasteeltuin wordt ernaar gestreefd om in 2023 te starten met de bouw van de eerste appartementen respectievelijk patiowoningen.
- In het Zuiden van het landgoed is in 2023 een groot deel van de kopers van een bouwkaafel gestart of al ver gevorderd met de bouw van hun woning. De eerste vrijstaande woningen worden in 2023 opgeleverd en bewoond door de nieuwe bewoners. Tot die tijd wonen sommige bewoners al in het landgoed in hun tijdelijke woonunit.
- Voor de bouwactiviteiten is een verleende omgevingsvergunning nodig. Die moet voor de genoemde activiteiten nog worden aangevraagd of verleend. Wordt overgenomen uit het format majeure projecten uitgevraagd bij de projectleider.

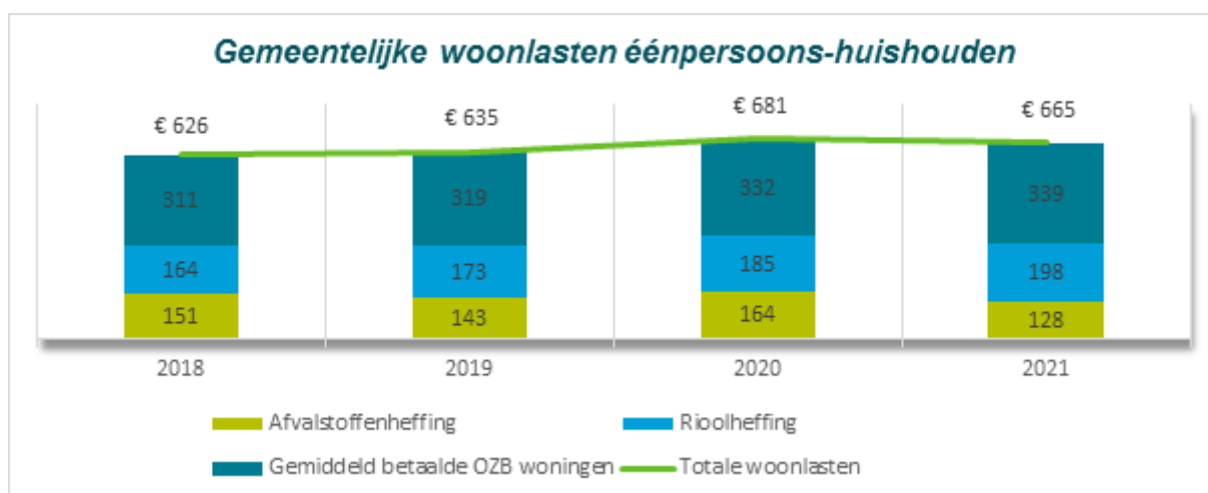
Indicatoren

Eigen indicatoren

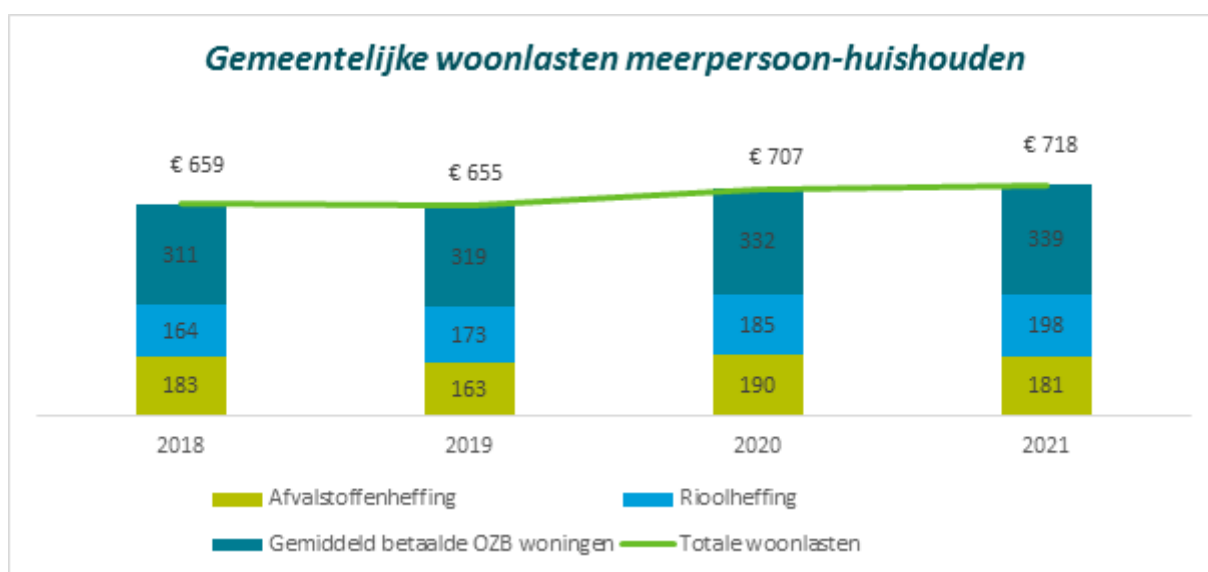

Verplichte indicatoren

Cijfers op basis van COELO Atlas

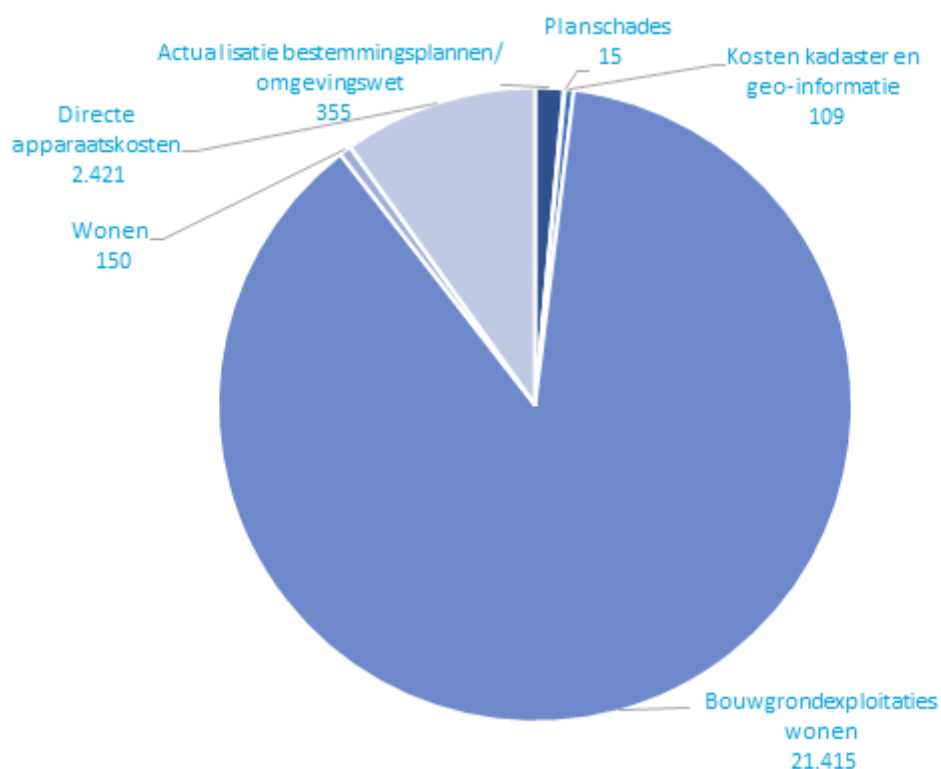

Cijfers op basis van COELO Atlas

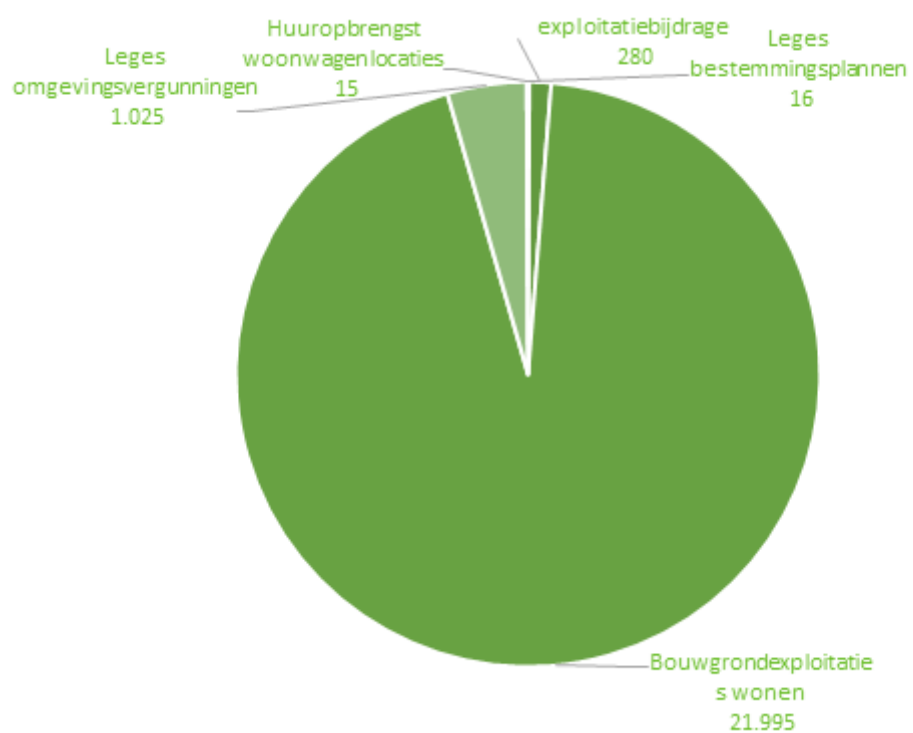
Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening	Raming	Raming	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten	5.076	19.929	24.465	16.274	13.224	14.886
Baten	7.787	18.320	23.331	15.395	12.300	13.996
Saldo	2.710	-1.608	-1.134	-879	-924	-890
Mutaties reserves						
Toevoegingen	800	503	598	735	590	624
Onttrekkingen	3	322	0	0	0	0
Saldo	-796	-181	-598	-735	-590	-624
Resultaat	1.914	-1.789	-1.733	-1.614	-1.514	-1.514

Waar gaat het geld naar toe?

Waar komt het geld vandaan?

Overig

Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen betreffen de middelen die door de gemeente vrij besteed mogen worden en niet gebonden zijn aan een specifiek (beleids)doel.

De algemene dekkingsmiddelen kunnen als volgt gespecificeerd worden (x € 1.000):

	Lasten 2023	Baten 2023	Saldo 2023
Lokale heffingen	640	9.807	9.167
Algemene uitkering gemeentefonds	0	75.767	75.767
Dividend	1	100	99
Saldo van de financieringsfunctie	1.375	1.660	285
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	1.201	1.201
Totaal	2.015	88.535	86.248

Lokale heffingen

Onder lokale heffingen zijn de verwachte opbrengsten en uitvoeringskosten opgenomen die verband houden met de onroerende zaakbelasting en hondenbelasting aangezien deze middelen niet gebonden zijn aan een specifieke besteding. Daarnaast zijn onder de lasten de kosten van heffing en invordering en ICT (specifiek gebruikt voor de belastingen) opgenomen. De opbrengsten betreffen de onroerende zaakbelasting (€ 9.547.000 exclusief het deel niet-woningen GOL) en de hondenbelasting (€ 260.000).

Voor een toelichting op de gemeentelijke belastingen wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen waarin wordt ingegaan op de beleidsuitgangspunten, belastingvoorstellen en het kwijscheldingsbeleid. In de paragraaf wordt naast bovengenoemde belastingen ook ingegaan op de heffingen die niet leiden tot algemene dekkingsmiddelen.

Algemene uitkering

Betreft de algemene uitkering gemeentefonds op basis van de uitgangspunten van de meicirculaire 2022.

Dividend

Betreft het verwachte dividend over de aandelen in de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG).

Saldo van de financieringsfunctie

De financieringsfunctie betreft het saldo tussen de externe rentelasten en –baten en de rente die wordt toegerekend aan de grondexploitatie en taakvelden. Hiermee vormt dit het grootste deel van het renteresultaat. Een nadere toelichting op het renteresultaat is opgenomen in de paragraaf financiering.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De overige algemene dekkingsmiddelen betreft het geraamde BCF resultaat (BTW Compensatie Fonds).

Overhead

Om meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead schrijft het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) voor om vanaf 2017 een apart overzicht op te nemen van de overhead. Onder overhead wordt verstaan: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Te denken valt aan kosten m.b.t. personeel en organisatie, financiën, huisvesting en bestuursondersteuning. Deze kosten mogen niet meer worden toegerekend aan de directe taakvelden/programma's. De overhead wordt vanaf 2017 centraal begroot en verantwoord op het overzicht overhead via taakveld Overhead. Hierna wordt inzicht gegeven in het totaal van de overhead opgenomen in de begroting 2023.

Specificatie van de overhead

De kosten van overhead kunnen als volgt gespecificeerd worden (x € 1.000):

	Rekening 2021	Begroting inclusief wijzigingen 2022	Begroting2023
Huisvesting	755	743	1.158
Informatievoorziening en automatisering	1.512	1.844	1.729
Personeel	6.499	6.554	7.517
P&O/HRM	660	895	1.021
Facilitaire zaken	415	492	879
Juridische zaken	85	91	91
Overige	269	304	318
<i>Subtotaal</i>	<i>10.195</i>	<i>10.923</i>	<i>12.713</i>
Toerekening grondexploitatie, investeringen en subsidieprojecten	-/- 651	-/- 731	-/- 755
Totaal	9.544	10.192	11.958

Huisvesting

Betreft de kosten voor ruimten voor de uitvoering van de algemene taken van de eigen organisatie. Dit betreft dus voornamelijk het gemeentehuis in Vlijmen, het gemeentehuis in Drunen en een deel van de werf waar kantoorruimte is gevestigd. Kosten bevatten onder andere energiekosten, onderhoud en schoonmaak. Daarnaast is een deel van de kosten van de buitendienst verantwoord onder huisvesting aangezien dit betrekking heeft op het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen in gebruik voor de eigen organisatie.

Informatievoorziening en automatisering

Betreft de kosten voor aanschaf, onderhoud en licenties van hard- en software, systeem- en netwerkbeheer, applicatiebeheer en ondersteuning van medewerkers voor zover niet toe te rekenen aan het primaire proces. Hiervoor zijn alle applicaties doorgenomen en waar mogelijk toegerekend aan het primaire proces. Het restant is verantwoord onder de overhead. Dit geldt ook wanneer een contract betrekking heeft op meerdere applicaties ten behoeve van het primaire proces.

Personeel

Betreft de loonkosten van personeel voor zover deze niet actief zijn in het primaire proces. De verdeling wordt gemaakt op basis van de urenramingen. Hierbij worden de uren besteed aan onder andere financiën, communicatie, juridische zaken, P&O, ICT en bestuursondersteuning onder de overhead verantwoord. Overeenkomstig de voorschriften van het BBV zijn hierbij ook de volledige loonkosten van directie en management opgenomen.

P&O/HRM

Dit betreft de kosten die gemaakt worden voor het personeelsbeheer. Hierbij valt te denken aan opleidingskosten, reis- en verblijfskosten, werving en selectie, loopbaan- en mobiliteitsadviezen, arbo beleid en het voeren van de salarisadministratie.

Facilitaire zaken

Betreft de kosten voor verzekeringen, abonnementen en telefoonkosten.

Juridische zaken

Betreft de externe kosten gerelateerd aan juridische zaken waaronder juridische advieskosten, kosten met betrekking tot BIBOB, bezwarencommissie en leges en griffie kosten.

Toerekening grondexploitaties, investeringen en subsidieprojecten

Er is een uitzondering gemaakt voor grondexploitaties, investeringen en subsidieprojecten. De overhead mag wel nog worden toegerekend aan deze activiteiten door dit als negatieve last in de overhead mee te nemen. Het saldo dat gepresenteerd wordt onder de overhead is daarom een netto bedrag.

De toerekening heeft plaatsgevonden op basis van het aantal uren dat geraamd is ten laste van de grondexploitaties en kredieten. Voor deze uren is een opslag voor de overhead berekend en verwerkt in de begroting. De opslag is berekend door de totale (bruto)overhead te delen door het aantal uren dat geraamd wordt ten laste van het primaire proces, inclusief kredieten.

Toelichting begroting 2023 ten opzichte van begroting 2022 na wijziging

Voornaamste verschillen (negatief bedrag is een nadeel)

Huisvesting

Door stijgende tarieven (prijsniveau juli 2022) vallen de energiekosten voor de gemeentehuizen en de werf in 2023 hoger uit.	-252.000
--	----------

Voor onderzoek naar centrale huisvesting is in 2023 een onderzoeksbudget opgenomen in de exploitatie van € 150.000.	-150.000
---	----------

Informatievoorziening en automatisering

In 2023 is een lager budget opgenomen voor SaaS software. Hoogte van het budget kan per jaar verschillen afhankelijk van de vervangingsbehoefte. Het betreft software in de vorm van een abonnement, waarbij wordt ingelogd bij de leverancier. De gemeente krijgt de software echter niet in 'bezit'. Om die reden mag deze software en de implementatiekosten daarvan niet worden geactiveerd (conform commissie BBV, notitie MVA, januari 2020).	130.000
---	---------

In 2022 is een eenmalig budget opgenomen voor digitalisering van bouwdoossiers bij het streekarchief. Dekking vindt plaats uit de algemene reserve.	124.000
---	---------

Het budget voor ICT contracten valt in 2023 hoger uit. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door indexering van bestaande contracten en anderzijds door de aanschaf van de applicaties VIND en Topdesk.	-74.000
--	---------

Hogere kapitaallasten in 2023 vanwege de vervangingsinvesteringen die gepland staan voor 2022 welke in 2023 en verder voor kapitaallasten zorgen.	-60.000
---	---------

Personeel

Door het jaar heen worden er vanuit het centrale flexbudget diverse inhuurbudgetten beschikbaar gesteld. De inhuurbudgetten worden geraamd op het taakveld waarvoor inhuur wordt gepleegd. Hierdoor vindt er een verschuiving plaats tussen overhead en diverse taakvelden. -514.000

Voor de jaren 2023 tot en met 2025 is een jaarlijks budget van € 200.000 opgenomen voor flexibiliteit in het werven van personeel. -200.000

Voor de jaren 2023 en 2024 is het centrale flexbudget verhoogd met € 200.000 per jaar voor extra inhuur. -200.000

Voor 2023 en verder is er extra formatie (0,78 fte) opgenomen voor de financiële administratie. Deze lasten komen terecht op overhead. -49.000

P&O/HRM

De raming van overwerkvergoedingen is opgenomen in het centrale flexbudget. De raming van overwerkvergoedingen is opgenomen in het centrale flexbudget. 50.000
Aan het begin van het jaar wordt gekeken hoeveel de totale overwerkvergoeding was van het jaar daarvoor. Dit bedrag wordt dan uit het centrale flexbudget gehaald en op een apart budget onder 'P&O/HRM' geraamd.

Voor de jaren 2023 tot en met 2025 is het wervingsbudget verhoogd met een jaarlijks bedrag van € 135.000. -135.000

De aanschaf van elektrische dienstauto's zorgt voor hogere lasten in 2023 (kapitaallasten, onderhoud en verzekering) -41.000

Facilitaire zaken

Voor de jaren 2023 en 2024 is er een jaarlijks budget opgenomen van € 350.000 voor het wegwerken van archiefachterstanden. -350.000

Toerekening grondexploitaties, investeringen en subsidieprojecten

De doorbelasting van de overhead naar de grondexploitaties, investeringen en subsidieprojecten is in 2023 hoger. Dit zorgt voor een voordeel in de exploitatie. 24.000

Diverse kleine verschillen -69.000

Saldo nadelig verschil

-1.766.000

Dekking van de overhead

In de begroting is alleen overhead toegerekend aan de grondexploitaties en kredieten. De overhead zal verder vanuit de algemene dekkingsmiddelen gedekt moeten worden. Uitzondering hierop zijn de activiteiten waarvoor kostendekkende tarieven gerekend mogen worden zoals afval en riolering. Aangezien in de programma's alleen de kosten worden opgenomen van het primaire proces is het niet mogelijk om de tarieven die berekend mogen worden hieruit te halen. De overhead mag aan deze activiteiten extracomptabel worden toegerekend.

Aangezien de toerekening aan de tarieven extracomptabel gebeurt, is deze niet af te leiden uit de begroting. In de paragraaf lokale heffingen is daarom toegelicht welk aandeel van de overhead wordt toegerekend aan deze activiteiten. De hoofdregel voor toerekening is dat deze plaats vindt op basis van het aandeel van de betreffende lasten in de totale lasten.

Vennootschapsbelasting

Op 1 januari 2016 is de vennootschapsbelastingplicht voor publieke organisaties ingevoerd. De Wet op de vennootschapsbelasting (Vpb) is destijds in essentie zo aangepast dat overheden ook belast kunnen worden voor economische activiteiten die ook door private ondernemingen (kunnen) worden uitgevoerd. De aanpassingen hadden tot doel een gelijk fiscaal speelveld te maken tussen partijen (overheden en private ondernemingen).

Sinds deze wetwijziging vallen activiteiten waarvoor gemeenten als ondernemer optreden onder de Vpb. De gemeente Heusden heeft sindsdien in overleg met een fiscaal adviseur invulling gegeven aan de vennootschapsbelastingplicht. De fiscaal adviseur ondersteunt de gemeente bij de berekening van de Vpb en bij de jaarlijks belastingaangiftes. In november 2020 heeft de gemeente een vaststellingsovereenkomst (VSO) met de belastingdienst gesloten. In de VSO zijn afspraken gemaakt over de berekening van de verschuldigde vennootschapsbelasting.

Belaste activiteiten en berekening fiscale resultaten

Jaarlijks is een beoordeling nodig of er sprake is van nieuwe belaste activiteiten. Het aantal mogelijke ondernemersactiviteiten voor de Vpb is voor Heusden beperkt. De gemeente is vooralsnog alleen over de grondexploitaties (hierna: "het grondbedrijf") en over de opbrengsten uit de verkoop van reststromen van huishoudelijk afval Vpb verschuldigd. Voor de ondernemersactiviteit 'straatparkeren' is een vrijstelling geclaimd.

De berekening van de verschuldigde Vpb gebeurt extracomptabel. Jaarlijks leidt dit tot één totaalbedrag voor de Vpb-heffing, op basis van het berekende fiscaal resultaat. Het fiscale resultaat wijkt af van het bedrijfseconomisch resultaat dat is opgenomen in de begroting en in de jaarrekening die zijn opgesteld op basis van de BBV voorschriften. Het totaalbedrag van de Vpb-heffing wordt als één bedrag opgenomen in de staat van baten en lasten.

Inschatting verschuldigde Vpb-heffing

Na het afsluiten van de VSO in november 2020 zijn de aangiftes van 2016 tot en met 2018 met terugwerkende kracht berekend in lijn met de afspraken uit de VSO. De aangiftes zijn tot en met 2019 ingediend. Over de jaren tot en met 2018 is een definitieve aanslag van de belastingdienst ontvangen.

Op grond van de berekende fiscale resultaten (tot en met 2020) kan in de eerstkomende jaren nog voor ongeveer € 1,5 miljoen aan fiscaal verlies worden verrekend. Hiermee rekening houdend is de gemeente op basis van de grondexploitaties bij de jaarrekening 2020 de eerstkomende jaren tot 2025 nog geen vennootschapsbelasting verschuldigd. In de meerjarenraming is in 2025 een eerste fiscale jaarlast voor de vennootschapsbelasting opgenomen van € 165.000. Ook in de jaren daarna zal de gemeente vennootschapsbelasting verschuldigd zijn op basis van de prognoses bij de jaarrekening 2020.

De uiteindelijke fiscale jaarlast blijft met name afhankelijk van de daadwerkelijke realisatie van opbrengsten en kosten uit de grondexploitaties in de gemeente. De prognoses kunnen de komende jaren jaarlijks wijzigen en wanneer de resultaten uit grondexploitaties toenemen, kan ook de fiscale jaarlast hoger uitvallen dan nu opgenomen in het meerjarenbeeld bij de begroting. Een andere fasering van kosten en opbrengsten kan ertoe leiden dat de gemeente al eerder dan in 2025 vennootschapsbelasting moet gaan betalen.

Onvoorzien

Bij het opstellen van de begroting is rekening gehouden met een post voor onvoorziene uitgaven. Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording moet deze apart opgenomen worden als onderdeel van het programmaplan. Voor 2023 is een post onvoorzien opgenomen in lijn met voorgaande jaren van. Het bedrag is bedoeld om gedurende het jaar in te kunnen spelen op actuele of nu nog niet voorziene gebeurtenissen.

	Raming 2023
Onvoorziene uitgaven	230.000
Totaal	230.000

Paragrafen

Lokale heffingen

Inleiding

De paragraaf “Lokale heffingen” is voorgeschreven in artikel 10 van het “Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten” (BBV). De paragraaf lokale heffingen heeft betrekking op de belastingen en op de heffingen in het jaar 2023.

Ingevolge deze bepaling dient de paragraaf ten minste te bevatten:

- de geraamde inkomsten;
- het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.
- een aanduiding van de lokale lastendruk;
- een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

De belastingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van gemeenten en daardoor een integraal onderdeel van het gemeentelijk beleid. Een overzicht van de lokale lasten is daarom van belang voor de raad. Een aanduiding van de lokale lastendruk is van belang voor de integrale afweging tussen beleid en inkomsten. Hierna zal achtereenvolgens worden ingegaan op het wettelijk kader, de ontwikkelingen op het gebied van de lokale heffingen, het tarievenbeleid, de opbrengsten, de kostendekkendheid en de kwijtschelding.

Wettelijk kader

De gemeente Heusden kent een aantal heffingen die worden opgelegd op basis van een belastingverordening die door de gemeenteraad is vastgesteld. Hierbij is een onderscheid te maken tussen belastingen en retributies.

- Belastingen zijn heffingen waarvan de aanwending van de opbrengst vrij is. Tot deze groep behoren onroerende-zaakbelasting, hondenbelasting en toeristenbelasting. De gemeenteraad is vrij om de hoogte van de tarieven te bepalen.
- Retributies zijn heffingen waarbij een bepaalde vergoeding wordt betaald voor specifieke door de gemeente verleende dienst(en). Tot de retributies behoren de afvalstoffenheffing, rioolheffing, leges, marktgeld, lijkbezorgingsrechten en parkeerbelasting. Bij retributies mogen de geraamde inkomsten niet boven de geraamde uitgaven van een dienst uitkomen: met andere woorden winst maken is niet toegestaan. Bij sommige diensten gelden wettelijk vastgelegde landelijke tarieven. Dit is bijvoorbeeld het geval bij leges voor het opmaken van aktes van de burgerlijke stand en voor het behandelen van naturalisatieverzoeken. In bepaalde gevallen zijn bij hogere wetgeving maximumtarieven opgenomen. Voorbeelden hiervan zijn de leges voor de afgifte van paspoorten, identiteitskaarten en rijbewijzen.

Ontwikkelingen

De waarden, die als basis dienen voor de onroerende zaakbelastingen (WOZ-waarden), worden met ingang van 1 januari 2023 opnieuw vastgesteld. Deze waarden worden jaarlijks opnieuw vastgesteld op basis van gerealiseerde verkopen rond 1 januari van het jaar voorafgaande aan de datum van ingang van de nieuwe waarden. De waarde 2023 wordt derhalve vastgesteld, rekening houdend met gerealiseerde verkoopcijfers rond de waardepeildatum 1 januari 2022. Sinds 1 oktober 2016 zijn de WOZ-waarden van woningen openbaar en worden de WOZ-waarden gepresenteerd in combinatie met gegevens uit andere basisregistraties, waaronder de gebruiksoppervlakte uit de BAG (Basisregistratie Adressen en Gebouwen). Vanaf 2022 worden woningen op basis van de gebruiksoppervlakte getaxeerd. De vorige waardepeildatum lag op 1 januari 2021. De exacte waardeontwikkeling is op dit moment nog niet bekend. De uitgevoerde marktanalyse van gerealiseerde verkoopcijfers laat een gemiddelde waardestijging zien van 17% voor de woningen en 1% voor de niet-woningen.

Per 1 januari 2023 zal vermoedelijk de nieuwe omgevingswet van kracht worden. Hieraan gekoppeld is de wet kwaliteitsborging die dan ook per 1 januari van kracht wordt.

Voor de hoogte van tarieven en leges gelden de volgende algemene beleidsuitgangspunten:

1. Voortzetten van reeds eerder gemaakte keuzen;
2. Streven naar kostendekkendheid van tarieven en leges;

Tenzij er bijzondere afspraken zijn en het ontbreken van de noodzaak als gevolg van kostendekkendheid worden de tarieven in principe jaarlijks aangepast aan de ontwikkeling van de inflatie (voor 2023 wordt uitgegaan van een prijsontwikkeling van 3% op basis van de meicirculaire gemeentefonds 2022).

Tarievenbeleid

Onroerende zaakbelasting

Bij de berekening van de tarieven 2023 wordt uitgegaan van 3% inflatiecorrectie en een gemiddelde waardestijging van 17% voor woningen en 1% voor niet-woningen. De onroerende-zaakbelastingen (ozb) zijn onderverdeeld in een heffing op het gebruik en een heffing op het zakelijk recht (eigendom) van onroerende zaken. Het gebruik van woningen is sinds 1 januari 2006 van de heffing uitgezonderd. De basis voor de heffing is de in het kader van de Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ) vastgestelde waarde. Deze waarden worden met ingang van 1 januari 2023 opnieuw vastgesteld. De OZB wordt berekend naar een percentage van de waarde van de onroerende zaak. Op basis van bovenstaande uitgangspunten wordt de totale opbrengst van de onroerende zaakbelastingen voor 2023 geraamd op € 9.676.368.

Hondenbelasting

Hoewel de hondenbelasting een algemene heffing is, wordt de opbrengst aangewend als dekkingsmiddel van de kosten van uitvoering van het hondenbeleid. Belangrijkste uitgangspunt van dit beleid is het bestrijden van overlast door honden. De grondslag voor de heffing is het aantal honden. Omdat de kosten van uitvoering van het hondenbeleid en de kosten van invordering van de belasting ruimschoots gedekt worden uit de opbrengst hondenbelasting heeft uw raad bij de begrotingsbehandeling 2007 bepaald dat de tarieven op het niveau van het jaar 2006 bevroren worden. Eerst wanneer er weer een onderdekking ontstaat, zouden de tarieven opnieuw bezien worden.

Voorgesteld wordt om in 2023 de tarieven als volgt vast te stellen:

De belasting bedraagt per belastingjaar:

- a) voor een eerste hond € 59,40
- b) voor een tweede hond € 87,12
- c) voor een derde hond € 104,76
- d) kenneltarief € 296,64

Op basis van de bestaande tarieven en het aantal geregistreerde honden wordt de opbrengst voor het jaar 2023 geraamd op een totaalbedrag van € 260.000.

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing is een specifieke heffing bedoeld om de kosten van afvalverwijdering en – verwerking te dekken. De afvalstoffenheffing wordt geheven voor het feitelijk gebruik van een perceel waarvoor krachtens de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt. De afvalstoffenheffing bestaat uit een vast tarief en een variabel tarief (ledigingentarief). Het uitgangspunt voor de afvalstoffenheffing blijft kostendekkendheid.

Verwachte kosten

Het streven is om de afvalstoffenheffing kostendekkend te laten zijn.

In totaal verwacht de gemeente het komende jaar € 3.627.971 aan kosten te maken welke mogen worden toegerekend aan de afvalstoffenheffing.

De kosten vallen uiteen in kosten van het taakveld afval, het taakveld verkeer en vervoer en daarnaast een deel van de overhead dat wordt toegerekend aan deze activiteiten.

- Taakveld afval: dit betreft voornamelijk het daadwerkelijk inzamelen en verwerken van het huishoudelijke afval. Ook het scheiden van afval en het recyclen ervan valt hieronder;
- Taakveld verkeer en vervoer (2,04%): het schoonmaken en schoonhouden van de wegen draagt bij aan een afvalvrije openbare ruimte. Deze kosten mogen daarom deels worden meegenomen in de afvalstoffenheffing;
- Taakveld overhead (9,09%): dit is het aandeel in de kosten die worden gemaakt voor de sturing en ondersteuning van medewerkers in brede zin. Toerekening vindt plaats op basis van de totale directe kosten die betrekking hebben op de afvalstoffenheffing.

Herkomst middelen

Bij de bepaling van de tarieven voor de afvalstoffenheffing en de tarieven milieustraat wordt een volledige dekking van de kosten van afvalinzameling en verwerking nagestreefd. Wanneer er door een verschuiving in het aangeboden afval alsnog een dekkingstekort of -overschot ontstaat, wordt dit onttrokken, respectievelijk toegevoegd aan de daartoe ingestelde egalisatievoorziening. Op basis van de geraamde kosten voor 2023 en het uitgangspunt om volledige kostendekkendheid na te streven, stelt het college voor zowel het vastrecht als de variabele tarieven afvalstoffenheffing voor 2023 niet te verhogen en gelijk te houden aan 2022. Voorgesteld wordt ook de tarieven op de milieustraat niet te verhogen.

Voorgesteld wordt om in 2023 de tarieven voor de afvalstoffenheffing als volgt vast te stellen:

	Oud	Nieuw
Vastrecht 1 persoons huishouden	€ 98,28	€ 98,28
Vastrecht meerpersoons huishouden	€ 129,60	€ 129,60
Vastrecht bij gebruik verzamelcontainer 1 persoons huishouden	€ 129,48	€ 129,48
Vastrecht bij gebruik verzamelcontainer meerpersoons huishouden	€ 160,56	€ 160,56
Inworp ondergrondse container restafval	€ 1,90	€ 1,90
Lediging minicontainer GFT en PMD 140 liter	€ 0,90	€ 0,90
Lediging minicontainer GFT en PMD 240 liter	€ 1,50	€ 1,50

Voor het bepalen van het gemiddeld aantal inworpen en containerledigingen is uitgegaan van de cijfers over de periode januari 2022 tot en met juli 2022. Op basis hiervan is het gemiddeld aantal inworpen per huishouden per jaar in de ondergrondse container voor restafval voor 2023 bepaald op 14. Voor een GFT minicontainer is bepaald dat deze 11 keer per jaar ter lediging wordt aangeboden en de PMD-minicontainer gemiddeld 13 keer per jaar.

Rioolheffing

De heffing is bedoeld om de kosten te verhalen die de gemeente moet maken voor een doelmatig werkende riolering en overige maatregelen ten aanzien van afvalwater, hemelwater en grondwater. De huidige rioolheffing wordt geheven van de gebruiker van een eigendom van waaruit afvalwater direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd.

Verwachte kosten

De gemeente is wettelijk verplicht om haar zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater na te komen. In totaal verwachten we het komende jaar € 4.939.287 (dit is inclusief de dotatie van € 453.261 aan de spaarvoorziening vervanging riolering) aan kosten te maken om deze zorgplichten na te komen. Deze kosten vallen uiteen in kosten van het taakveld riolering, het taakveld verkeer en vervoer en een deel van de overhead dat wordt toegerekend aan deze activiteiten. In totaal bedragen deze kosten € 4.486.026.

- Taakveld riolering: dit betreft voornamelijk het daadwerkelijk nakomen van onze gemeentelijke watertaken op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater;
- Taakveld verkeer en vervoer (0,7%): het schoonmaken en schoonhouden van de wegen draagt bij aan een goed werkend rioleringsstelsel waardoor water kan worden afgevoerd;
- Taakveld overhead (9,09%): dit is het aandeel in de kosten die worden gemaakt voor de sturing en ondersteuning van medewerkers in brede zin. Toerekening vindt plaats op basis van de totale directe kosten die betrekking hebben op de riolering.

Herkomst middelen

De gemeente kan de kosten verhalen die gemaakt worden voor het nakomen van de zorgplichten die de wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken aan de gemeente oplegt. De maatregelen die de gemeente hiervoor neemt staan genoemd in het Waterplan 2018-2022 vastgesteld door de gemeenteraad op 3 juli 2018. Hierbij is de keuze gemaakt voor een afkoppelambitie van 60% in 60 jaar en is gekozen voor een spaarvariant. In de raadsvergadering van 27 september 2023 neemt de raad naar verwachting een besluit over het Waterplan 2023 -2027. Er is 2% gerealiseerd in de afgelopen planperiode van 4 jaar. In het nieuwe Waterplan willen we inzetten op het realiseren van de resterende 58% in 56 jaar. De tarieven voor 2023 worden gebaseerd op de doorrekeningen van het Waterplan 2023-2027. Dit is een verhoging ten opzichte van 2022 van 5% waarvan 3% inflatiecorrectie. In het voorgaande waterplan gingen we nog uit van een stijging van 5,4% exclusief inflatiecorrectie.

Tijdens de behandeling van de voorjaarsnota 2020 is een motie aangenomen waarin het college is verzocht onderzoek te doen naar de wijze waarop er een wezenlijk verschil gemaakt kan worden in de door de gemeente opgelegde lasten tussen de groep éénpersoonshuishoudens en de groep meerpersoonshuishoudens. Hiertoe behoort dus ook de rioolheffing. De grondslag voor de heffing is het waterverbruik. Om een meer duurzame omgang met water te stimuleren wordt in de huidige waterplanperiode de praktische werkbaarheid en wenselijkheid van een gedifferentieerde rioolheffing onderzocht. Het onderzoek hiernaar is reeds gestart maar uit de huidige resultaten en de complexiteit van de materie blijkt dat meer tijd nodig is om tot een goede afweging te kunnen komen. Het college stelt voor om de uitwerking van de hierboven genoemde motie te behandelen door een afzonderlijk voorstel voor te leggen in de raadsvergadering van december 2022.

Op basis van de huidige systematiek leidt dit tot de volgende tarieven voor 2023 rekening houdend met de verhoging zoals opgenomen in het Waterplan. Bij de afronding van de bedragen is er rekening mee gehouden dat een tarief ontstaat dat deelbaar is door 12, in verband met de mogelijkheid van afrekening per maand.

De tarieven 2023 worden daarmee als volgt:

	2022	2023
bij een afvoer van 5 tot en met 299 m ³ afvalwater	€ 211,92	€ 222,48
bij een afvoer van 300 tot en met 599 m ³ afvalwater	€ 395,40	€ 415,08
bij een afvoer van 600 tot en met 899 m ³ afvalwater	€ 593,16	€ 622,80
bij een afvoer van 900 tot en met 1199 m ³ afvalwater	€ 802,92	€ 843,00
bij een afvoer van 1200 tot en met 1499 m ³ afvalwater	€ 1.004,64	€ 1.054,80
bij een afvoer van 1500 en meer m ³ afvalwater	€ 1.004,64	€ 1.054,80
vermeerderd met een bedrag per kubieke meter boven 1500 m ³ afvalwater	€ 0,49	€ 0,51

Op basis van deze uitgangspunten wordt de opbrengst van de rioolheffing geraamd op een bedrag van € 4.939.287.

Parkeerbelasting

De parkeerbelasting is in onze gemeente ingevoerd om de parkeerdruk in de vesting beter te kunnen reguleren. De belasting bedraagt momenteel € 0,20 per tijdseenheid van twaalf minuten (€ 1,00 per uur). In de vesting zijn 88 betaalde parkeerplaatsen ingericht. In de verordening zijn bedragen opgenomen voor:

- de parkeerbelasting:
voorgesteld wordt het huidige tarief niet te wijzigen.
- de kosten waarmee een naheffingsaanslag wordt verhoogd:
Het maximale bedrag van de kosten die bij een naheffingsaanslag (parkeerboete) in rekening gebracht mogen worden, is met ingang van 1 januari 2023 wettelijk bepaald op € 72,90. De gemeente mag het bedrag van de kosten van een naheffingsaanslag niet hoger vaststellen dan de werkelijke kosten van controle en inning zijn. Gezien de kosten van controle, heffen en invorderen van de naheffingsaanslagen wordt voorgesteld het tarief van € 72,90 te hanteren.
- de kosten van een parkeervergunning
voorgesteld wordt de tarieven voor parkeervergunningen te verhogen met de inflatiecorrectie van 3,0%.

De opbrengsten worden voor het jaar 2023 als volgt geraamd:

- parkeerbelasting € 56.000
- parkeerboetes € 10.000
- parkeervergunningen € 18.500

De opbrengsten worden aangewend ter dekking van de kosten van onderhoud en controle van de apparatuur voor betaald parkeren en de kosten van de controle op het fout en onbetaald parkeren.

Lijkbezorgingsrechten

Lijkbezorgingsrechten worden voor verschillende activiteiten in rekening gebracht. Voor het verlenen van uitsluitende rechten, voor inschrijving in registers, voor begraven, het gebruik van de aula, het onderhoud van de begraafplaats enzovoort. Alle elementen die plaatsvinden in het kader van de lijkbezorging vinden onderdak in de lijkbezorgingsrechten. Er is sprake van dienstverlening, van gebruik van gemeentebesit en in sommige gevallen van een combinatie van beide.

In totaal verwachten we het komende jaar € 242.000 aan kosten te maken. Deze kosten hebben voornamelijk betrekking op het onderhoud van de begraafplaatsen. Hiervan is 9,09% overhead wat is toegerekend aan deze activiteiten. Dit zijn kosten die wij maken door de sturing en ondersteuning van medewerkers in brede zin. In de begroting 2023 zijn incidenteel extra middelen opgenomen voor de kosten van het ruimen van diverse vakken op begraafplaatsen. Voor de begrafenisrechten zijn in de bij de verordening lijkbezorgingsrechten behorende tarieventabel een aantal producten en diensten

opgenomen. Gemeenten zijn vrij om de hoogte van deze tarieven zelf te bepalen. Gemeenten mogen echter geen winst maken met de heffing van deze rechten. Dit betekent dat er een maximale kostendekking mag zijn van 100%. Voor 2023 wordt voorgesteld de tarieven te laten stijgen met de inflatiecorrectie van 3%. Hierdoor ontstaat een kostendekkendheid van 70%. Het resterende deel wordt gefinancierd uit algemene middelen.

Vanaf 2023 zijn de navolgende wijzigingen in de verordening doorgevoerd:

- Het onderscheid tussen een Islamitische begrafenis en een niet Islamitische begrafenis wordt vanaf 2023 niet meer vermeld in de verordening;
- Na onderzoek zijn de kosten voor het plaatsen van een asbus in een particulier urnengraf in overeenstemming gebracht met de kosten zoals deze worden gehanteerd in de regio, dit heeft geleid tot een verlaging van het tarief van € 598 naar € 282.

Toeristenbelasting

Met ingang van 1 januari 2008 heft de gemeente Heusden Toeristen- en Watertoeristenbelasting. Deze heffingen worden in rekening gebracht bij personen die verblijf houden (aantal overnachtingen op bv. een camping, hotel, jachthaven etc.) in de gemeente en die niet als ingezetene staan ingeschreven in de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens.

Voorgesteld wordt om voor 2023 de tarieven niet aan te passen en als volgt vast te stellen:

Per overnachting per persoon	Tarief
bij overnachting in een hotel	€ 2,10
bij overnachting in een B&B, vakantieonderkomen, particuliere vakantieonderkomen en groepsaccommodatie	€ 1,60
bij overnachting in een mobiel kampeeronderkomen op een camping/mini-camping	€ 1,10

De geraamde opbrengst bedraagt € 100.000.

Reclamebelasting

Met ingang van 2014 heft de gemeente Heusden reclamebelasting in de kern Drunen. De reclamebelasting wordt geheven in een door de gemeenteraad aangewezen gebied voor openbare aankondigingen (bv reclame-uitingen) die zichtbaar zijn vanaf de openbare weg.

De gemeente Heusden draagt zorg voor de heffing en inning van de reclamebelasting. De opbrengst van de reclamebelasting wordt na aftrek van de heffings- en inningskosten aan de Stichting kernmanagement Drunen overgedragen. Vanaf 2017 wordt de reclamebelasting berekend op basis van een percentage van de WOZ-waarde. De detailhandel en horeca zijn hard geraakt door de coronacrisis daarom is op verzoek van de Stichting Kernmanagement Drunen (SKD) voor het belastingjaar 2021 geen reclamebelasting opgelegd. De geraamde opbrengst voor 2023 bedraagt € 34.000.

Leges

Onder de naam 'leges' worden rechten geheven ter zake van het genot van door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten. De belastbare feiten, zoals het sluiten van een huwelijk, het aanvragen van paspoorten en rijbewijzen, het behandelen van aanvragen voor een bouwvergunning en allerlei overige vergunningen en verzoeken tot vrijstelling en ontheffing en de daarbij behorende tarieven zijn opgenomen in de bij de legesverordening behorende tarieventabel.

Bij de heffing van leges wordt zoveel mogelijk volledige kostendekking nagestreefd. Niet alle tarieven kunnen echter vrij worden vastgesteld. Met name de tarieven voor de zogenaamde reisdocumenten worden van rijkswege bepaald.

Omdat het bij leges over retributies gaat, mogen slechts de kosten worden verhaald en is het maken van winst niet toegestaan. In het kader van de nieuwe omgevingswet en de nieuwe wet

kwaliteitsborging is voor de leges fysieke leefomgeving een nieuwe calculatie gemaakt. Hiervoor zijn de opbrengsten ingeschat op basis van de tarieven en de verwachte aantallen. Voor de overige leges geldt dat jaarlijks het inflatiepercentage gecorrigeerd wordt. Dit geldt ook voor 2023. De opbrengsten zijn geraamd op basis van de indeling en tarieven van de geldende legesverordening vermeerderd met de inflatiecorrectie.

Nadat de inwerkingtreding een aantal keer is uitgesteld is nu de verwachting dat de nieuwe Omgevingswet met ingang van 1 januari 2023 in werking treedt. De totale geraamde legesopbrengst 2023 is ca € 1.586.210. Deze opbrengst is gebaseerd op de nieuwe omgevingswet en is inclusief milieuleges, waarvan de mogelijkheid tot heffing in de nieuwe omgevingswet is geregeld.

Totaal overzicht

Onderstaand worden de in 2023 geraamde opbrengsten van de belastingen en de geraamde opbrengsten en kosten en het daaruit voortvloeiende dekkingspercentage van de retributies weergegeven.

	Geraamde kosten 2023	Geraamde opbrengsten 2023	Dekkingspercentage
Belastingen			
Onroerende zaakbelastingen		€ 9.676.000	
Hondenbelasting		€ 260.000	
Toeristenbelasting		€ 100.000	
Retributies			
Afvalstoffenheffing, inclusief milieustraat	€ 3.628.000	€ 3.620.000	99,8 %
Rioolheffing	€ 4.939.000	€ 4.939.000	100,0 %
Parkeerbelasting	€ 137.000	€ 84.500	62,0 %
Lijkbezorgingsrechten	€ 242.000	€ 170.000	70,0 %
Leges	€ 1.590.000	€ 1.586.000	99,7 %

De dekkingspercentages zijn reeds eerder in de afzonderlijke onderdelen toegelicht.

Kwijtschelding gemeentelijke heffingen

De kwijtschelding van gemeentelijke heffingen is vastgelegd in een door de gemeenteraad op basis van de Leidraad Invordering vastgestelde kwijtscheldingsregeling. Kwijtschelding van betaling kan alleen worden aangevraagd door natuurlijke personen voor de volgende heffingen:

1. Hondenbelasting kwijtschelding mogelijk tot maximaal 75% van de belasting voor een eerste hond.
2. Rioolheffing kwijtschelding mogelijk tot maximaal 75% van het verschuldigde belastingbedrag.
3. Bij de invordering van afvalstoffenheffing wordt kwijtschelding verleend:
 - tot maximaal 75 % van het verschuldigde vastrecht;
 - tot maximaal 75 % van het verschuldigde bedrag gebaseerd op het gemiddeld aantal inworpen in een ondergrondse container restafval (14 inworpen);
 - tot maximaal 75 % van het verschuldigde bedrag gebaseerd op het gemiddeld aantal ledigingen van een PMD-minicontainer (13 ledigingen);
 - tot maximaal 75 % van het gemiddeld aantal ledigingen van een GFT-minicontainer (11 ledigingen).

Er wordt ook kwijtschelding verleend tot maximaal 75% voor het verstrekken van een nationaal paspoort of Nederlandse identiteitskaart. Jaarlijks wordt door ongeveer 650 personen van de kwijtscheldingsregeling gebruik gemaakt.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Een risico is een onzekere gebeurtenis met invloed op het realiseren van de doelen. De risico's worden gekwantificeerd op basis van kans en verwacht gevolg. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in het mogelijk gevolg op financiën, imago en beleidsdoelstelling. Deze paragraaf is gericht op de financiële risico's. Risico's waarvoor voorzieningen zijn gevormd (zoals verliesgevende bouwgrondexploitaties) of waarvoor verzekeringen kunnen worden afgesloten zijn niet opgenomen in deze paragraaf. Het gaat alleen om risico's die – als ze zich voordoen – opgevangen moeten worden met het weerstandsvermogen. Daarom laten we ook zien hoe het totaal van deze risico's zich verhoudt tot de beschikbare weerstandscapaciteit.

Onlangs in de raadsvergadering van 27 september is de Nota reserves en voorzieningen 2022 vastgesteld. Daarin is een nieuwe flexibele minimumnorm opgenomen voor de beschikbare weerstandscapaciteit in relatie tot de benodigde weerstandscapaciteit van ten minste 1,4. Dat wil zeggen dat beschikbare weerstandscapaciteit (bestaande uit de algemene reserve, de stille reserves, de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien) minimaal 140% groot moet zijn ten opzichte van de omvang van de berekende weerstandscapaciteit. De berekende weerstandscapaciteit wordt berekend op basis van de risico's die op dat moment spelen door deze te beoordelen op de kans dat het risico zich voordoet en een geschatte omvang. De aan te houden buffer in de algemene reserve kan door de flexibele norm variëren. Immers als de omvang van de risico's wijzigt, kan het aan te houden weerstandsvermogen wijzigen. En daarmee kan ook de aan te houden buffer binnen de algemene reserve hoger of lager zijn. Het uitgangspunt voor het bepalen van een ratio/norm van minimaal 1,4 is een verantwoord en behoedzaam financieel beleid voeren met een robuust weerstandsvermogen om tegenslagen op te kunnen vangen. Niet alleen voor de risico's, maar bijvoorbeeld ook voor een nadelig jaarrekeningresultaat. Tegelijkertijd behoud je daarmee ontwikkelperspectief zodat er niet onnodig beslag wordt gelegd op gemeentelijke middelen en de algemene reserve ook (incidenteel) ingezet kan blijven worden voor de realisatie van gemeentelijke beleidsdoelen.

Overzicht risico's

De risico inventarisatie heeft 21 risico's opgeleverd die als ze zich voordoen opgevangen moeten worden met het weerstandsvermogen. Bij de jaarrekening 2021 waren dit nog 20 risico's. Er is 1 nieuwe risico toegevoegd dat gaat over de gestegen bouwkosten. Als bijlage bij de begroting is een totaaloverzicht opgenomen.

De risico's op de grondexploitatie zijn hierin als één risico opgenomen. Dit risico is opgebouwd uit meerdere risico's met ieder een eigen kans en inschatting van de omvang. In deze paragraaf wordt het totaal berekende risico met een korte toelichting opgenomen.

Ook de risico's in het sociaal domein zijn hierin als één risico opgenomen. Ook dit risico is opgebouwd uit meerdere risico's met ieder een eigen kans en inschatting van de omvang. Het is de eerste keer dat dit risico op deze manier wordt opgenomen omdat de reserve Sociaal domein niet meer toereikend is voor de benodigde risicoreserve die berekend is.

Uiteraard zijn beiden meegenomen in de berekening van het benodigde weerstandsvermogen. Hieronder is een matrix opgenomen waarin te zien is in welke categorieën de geïnventariseerde risico's vallen. Dit is exclusief de risico's op de grondexploitatie en uit het sociaal domein.

In de matrix zijn ook twee risico's zichtbaar zonder financieel effect. Dit zijn het risico op het gemeentefonds (niet goed te kwantificeren) en het risico voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne (nog niet te kwantificeren). Deze zijn als algemene risico's ook toegelicht in deze paragraaf.

Financieel	Netto				
meer dan € 1.000.000	1	1			
€ 500.000 - € 1.000.000	2		1		
€ 200.000 - € 500.000	1		1	1	
€ 50.000 - € 200.000	3	1	2	1	
minder dan € 50.000	2				
Geen financiële gevolgen	1	1			
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

De belangrijkste specifieke risico's worden toegelicht in deze paragraaf. Dit zijn de risico's die op dit moment wat betreft omvang of kans op voorkomen hoog scoren.

Algemene risico's

Tot de algemene risico's behoren risico's als macro-economische ontwikkelingen en rente-, loon- en prijsontwikkelingen. Daarnaast zijn er onzekerheden over (toekomstig) rijksbeleid en ontwikkelingen in wet- en regelgeving die risico's met zich mee kunnen brengen. Door deze onzekerheden is het op dit moment nog niet goed mogelijk de financiële gevolgen van deze risico's te kwantificeren. Hier hebben alle gemeenten in ons land mee te maken.

Gemeentefonds (Algemene dekkingsmiddelen)

Voor de algemene uitkering uit het gemeentefonds, de belangrijkste inkomstenbron van de gemeente, geldt normaal gesproken de zgn. "trap op/trap af systematiek". Dat wil zeggen dat de hoogte van de uitkering fluctueert gekoppeld aan het niveau van (een groot deel van) de rijksuitgaven. Op lange termijn kunnen onze eigen uitgaven bijgesteld worden indien de inkomsten uit het gemeentefonds (naar verwachting) afnemen. Echter een afname kan ook gedurende het begrotingsjaar aan de orde zijn of zelfs met terugwerkende kracht door een afrekening van een eerder jaar. Op het moment dat zich zo'n negatieve bijstelling voordoet en er geen mogelijkheid meer is om de uitgaven in de begroting aan te passen, zal de tegenvaller die daardoor ontstaat ten laste komen van het resultaat en moet er een beroep worden gedaan op het weerstandsvermogen. Ook indien sprake is van een hoogconjunctuur bestaat de kans op het risico van een neerwaartse bijstelling van de algemene uitkering. Bijvoorbeeld omdat de begrotingsbedragen van de ministeries niet volledig tot besteding komen. Dit resulteert dan gedurende het jaar of zelfs achteraf ook in een korting op het gemeentefonds.

Voor de huidige kabinetsperiode is in mei 2022 afgesproken tussen de VNG en de beheerders van het gemeentefonds dat het volume-accres voor de jaren 2022-2025 wordt bevroren. Dit betekent dat er alleen nog een correctie wordt toegepast voor loon-/prijsontwikkeling en de trap-op/trap af systematiek, inclusief het daarbij behorende risico van afrekeningen achteraf, wordt losgelaten. Dit geeft de gemeenten financiële duidelijkheid. Er is overigens altijd het risico dat een kabinet valt en gemaakte afspraken komen te vervallen.

Voor de herverdeling van het gemeentefonds geldt een voorlopig maximaal ingroeimodel van € 37,50 per inwoner in 2025. Na evaluaties en verder onderzoek naar de juistheid van het model, zal mogelijk een verdere herverdeling plaatsvinden. Voor Heusden als voordeelgemeente leidt dit tot een verdere

ophoging. Over de hoogte daarvan en het moment waarop aanvullende besluitvorming hierover plaatsvindt, is op dit moment nog niets bekend.

Gelet op bovenstaande is er geen aanleiding om voor de algemene uitkering gemeentefonds op dit moment een risicobedrag op te nemen.

Opvang vluchtelingen Oekraïne

Op 7 maart 2022 heeft het Veiligheidsberaad ingestemd met de opdracht van het kabinet om via de voorzitters van de veiligheidsregio's de gemeenten te verzoeken opvang op te zetten en te beheren voor vluchtelingen uit Oekraïne die naar Nederland vluchten. We willen Oekraïense vluchtelingen een warme, veilige plek bieden in Heusden. Een plek die het normale leven zo goed mogelijk benadert en die we samen zo lang als nodig kunnen blijven bieden. Het Rijk heeft toegezegd dat kosten gemaakt door gemeenten in het kader van de opvang van vluchtelingen zullen worden vergoed. Deze vergoeding wordt berekend op basis van een vaste normbedrag. Het normbedrag wordt herijkt op basis van een extern onderzoek naar de werkelijke kosten bij gemeenten. Vooralsnog verwachten wij dat het normbedrag toereikend is, echter het risico blijft dat er uiteindelijk toch kosten ten laste van de gemeente komen.

Specifieke risico's

De specifieke, financiële, toprisico's voor de gemeente Heusden zijn:

Grondexploitatie € 6.700.000, diverse kans% (programma Economie en recreatie en Bouwen en wonen)

De complexe en langdurige processen rondom projecten, brengen risico's met zich mee. Dit kan leiden tot tegenvallende resultaten, waardoor verliezen hoger uit kunnen vallen dan verwacht. Verliezen zijn afgedekt met voorzieningen. Wanneer voorzieningen ontoereikend blijken, moet het gemeentelijk weerstandsvermogen toereikend zijn om aanvullende verliezen op te kunnen vangen.

De algemene risico's zijn doorgerekend voor alle relevante projecten. Het grootste deel van het algemene risico betreft het risico van afnemende prijzen bij een tegenvallende economische ontwikkeling. In de risicoanalyse is rekening gehouden met het scenario van een economische teruggang waarbij verkoopprijzen dalen, de verkopen vertragen en de jaarlijkse indexering van de grondprijzen lager uitvalt.

Voor alle grondexploitaties zijn begin 2022 de project specifieke risico's en de bijbehorende kans van optreden in beeld gebracht. Risico's doen zich niet allemaal tegelijk voor. Op basis van een Monte Carlo Analyse is het benodigde weerstandsvermogen vanwege project specifieke risico's in beeld gebracht. Voor winstgevende grondexploitaties kunnen verliezen (deels) worden gedekt uit de positieve resultaten. Het grootste deel van de project specifieke risico's komt voor rekening van De Grassen. Het voornaamste risico is dat de opbrengsten lager uitvallen als een deel van de vervolgfasen uiteindelijk niet gerealiseerd kan worden.

Bij de totstandkoming van de jaarrekening 2021, zijn begin 2022 nieuwe risicoanalyses opgesteld om het mogelijke effect van optredende risico's in beeld te brengen. Recente economische ontwikkelingen geven nog geen aanleiding om de risicoberekeningen aan te passen. Dit aangezien in de analyses bijvoorbeeld al rekening werd gehouden met het risico van prijsdalingen (woningprijzen en grondopbrengsten).

Het renterisico (rekenrente in grondexploitaties) is vanwege de recente rentestijgingen inmiddels wat concreter geworden. Dit geeft aanleiding om het totale risicobedrag met € 0,5 miljoen te verhogen. Bij de totstandkoming van de jaarrekening 2022 zal opnieuw goed naar de mogelijke consequenties voor de rekenrente (die wordt toegerekend aan grondexploitaties) worden gekeken.

**Risico's Sociaal domein € 500.000, diverse kans%
(programma Sociaal domein)**

Eind vorig jaar is het risicoprofiel van het sociaal domein uitgebreid herzien. Vanuit verschillende deelonderwerpen zijn de risico's in beeld gebracht met diverse maatregelen die aanwezig zijn of toegepast zouden kunnen worden. Daarnaast zijn diverse actuele ontwikkelingen gesignaleerd waarvan op dat moment nog geen concrete (financiële) gevolgen benoemd konden worden. Deze zijn vastgelegd om ze expliciet te kunnen blijven monitoren. Ten behoeve van de berekening van het benodigde weerstandsvermogen vindt twee keer per jaar een actualisatie op hoofdlijnen plaats. Deze actualisatie is dan specifiek gericht op de actuele ontwikkelingen en de financiële risico's. Rekening houdend met de verwachte ontwikkeling van de reserve Sociaal domein dit jaar is deze nu voor het eerst niet meer toereikend om alle risico's op te kunnen vangen. Het verschil tussen het berekende benodigde weerstandsvermogen en het saldo van de reserve Sociaal domein wordt daarom meegenomen in de doorrekeningen voor het benodigde weerstandsvermogen.

**Bedrijfscontinuïteit: onderbreking ICT voorzieningen € 1.500.000, 30 kans%
(programma Bestuur en beheer)**

Dit risico is gericht op een serieus incident waarvoor, rekening houdend met getroffen maatregelen, de kans klein wordt geacht. Afhankelijk van het incident en de omvang van de onderbreking varieert de kans. De kans op een korte onderbreking is aanzienlijk groter dan een langdurige onderbreking. De financiële impact zit vooral in het mogelijk moeten vervangen van hardware bij een groot incident, inhuur van externen in geval van een ransomware aanval en de inzet die het kost om getroffen data te reconstrueren. Door een toename van aanvallen is de kans verhoogd. Daarnaast is op basis van de kosten die andere gemeenten hebben moeten maken ook de verwachte financiële impact verhoogd.

**Beperkte capaciteit (formatie) door uitval of niet ingevulde vacatures € 500.000, 50% kans
(diverse programma's)**

De huidige economische ontwikkelingen zorgen voor een krappe arbeidsmarkt. Hierdoor is het moeilijk om vacatures in te vullen. Dit is een landelijk gesignaleerde trend, die zich inmiddels heeft uitgebreid naar bijna alle werkteerijnen. Omdat de werkzaamheden doorgaan en om het effect op de organisatie en doelstellingen te beperken kan gekozen worden voor tijdelijke inhuur om de vacatures in te vullen. Dit brengt echter hogere kosten met zich mee. Ondanks de trend is er voor gekozen hiervoor niet op voorhand extra middelen te reserveren, dit brengt een verhoogd risico met zich mee op overschrijding van de beschikbare budgetten. Ondanks de bijstelling in de eerste bestuursrapportage laat de meest recente inventarisatie nog steeds een overschrijding zien, daarom is de verwachte financiële omvang verhoogd.

**Bouwkosten overschrijden beschikbaar krediet/budget € 250.000, 70% kans
(diverse programma's)**

Als gevolg van diverse externe factoren stijgen de bouwkosten (ook voor onderhoud en werkzaamheden in de openbare ruimte) de afgelopen maanden zeer hard. Hierdoor bestaat het risico dat projecten of werkzaamheden niet binnen de beschikbare kredieten of budgetten kunnen worden uitgevoerd. Wanneer een overschrijding van een investeringskrediet wordt verwacht, kan de raad aangeven of hij hiervoor een wijziging wil van het krediet of het beleid wil bijstellen. Dit vormt geen risico waarbij een beroep gedaan moet worden op het weerstandsvermogen. Het levert wel knelpunten in de uitvoering op gezien de tijd die een nieuw voorstel kost, bijvoorbeeld na een tegenvallende aanbesteding. Dit past ook niet altijd in de aanbestedingstermijnen. Om deze reden wordt tegenwoordig vaker voor een andere afstemming van het aanbestedingsproces en het bestuurlijke proces gekozen waardoor er bij het aanvragen van een krediet al meer duidelijkheid is over de huidige marktprijzen.

In de huidige markt worden we echter ook met overschrijdingen geconfronteerd waarbij er geen keuze meer is. In dat geval moet dit in eerste instantie worden opgevangen in het beschikbare krediet/budget maar dit zal niet altijd mogelijk zijn. In dat geval moet een beroep gedaan worden op het weerstandsvermogen. Dit speelt bijvoorbeeld bij lopende contracten waarbij op grond van redelijkheid

en billijkheid afspraken gemaakt moeten worden over de (doorbelasting van) kostenstijgingen of wanneer er bij een aanbesteding afspraken zijn gemaakt over het toepassen van een index (een van de maatregelen om aanbestedingen beter te laten aansluiten op het bestuurlijke proces en de huidige markt).

**Bedrijfscontinuïteit: onderbreking ICT voorzieningen € 1.500.000, 30% kans
(programma Bestuur en beheer)**

Dit risico is gericht op een serieus incident waarvoor, rekening houdend met getroffen maatregelen, de kans klein wordt geacht. Afhankelijk van het incident en de omvang van de onderbreking varieert de kans. De kans op een korte onderbreking is aanzienlijk groter dan een langdurige onderbreking. De financiële impact zit vooral in het mogelijk moeten vervangen van hardware bij een groot incident, inhuur van externen in geval van een ransomware aanval en de inzet die het kost om getroffen data te reconstrueren. Door een toename van aanvallen is de kans verhoogd. Daarnaast is op basis van de kosten die andere gemeenten hebben moeten maken ook de verwachte financiële impact verhoogd.

Vervallen specifieke toprisico's

Het volgende specifieke, financiële, risico voor de gemeente Heusden was opgenomen in de toprisico's van de vorige paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Deze is echter nu verlaagd waardoor het risico niet meer is opgenomen onder de toprisico's:

**Invoering privatisering bouwtoezicht € 200.000, 50% kans
(programma Openbare orde en veiligheid)**

De Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb), is op 14 mei 2019 door de Eerste Kamer aangenomen. De invoeringsdatum van de wet is gelijktijdig met de invoering van de Omgevingswet en daarom uitgesteld tot 1 januari 2023. Met behulp van een extern advies is het financiële gevolg (voor zover nu mogelijk) ingeschat en verwerkt in de begroting. Aangezien de werkzaamheden veranderen en de inschatting daarom moeilijk is, is er wel nog een risico opgenomen voor afwijkingen ten opzichte van de huidige schattingen.

Weerstandscapaciteit

Er wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele weerstandscapaciteit en structurele weerstandscapaciteit.

De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit:

- de algemene reserve
- stille reserves

De stand van de algemene reserve per 1 januari 2023 bedraagt naar verwachting op basis van deze voorliggende begroting € 29,7 mln.

Van stille reserves is sprake wanneer de marktwaarde van bezittingen (activa) de boekwaarde daarvan overstijgt. Het gaat hierbij om vaste activa (panden/gronden) of deelnemingen. Voorwaarde voor het opvoeren van deze stille reserves in de weerstandscapaciteit is dat de activa direct verkoopbaar zijn of tot opbrengsten leiden, indien de gemeente dat zou willen.

De gemeente heeft een behoorlijke grondpositie. In totaal bezit de gemeente medio 2022 582ha pachtgronden verdeeld naar 504ha vaste pacht en 78ha losse pacht. Daarnaast is nog 30 ha in eigendom die niet verpacht is. Deze gronden zijn niet meegenomen in de bepaling van de stille reserve.

Het bepalen van de omvang van de waarde van stille reserves geeft slechts een indicatie van de verwachte opbrengstwaarde. Hiermee wordt een inschatting gemaakt van een potentiële waarde bij verkoop. Voor gronden is de combinatie van het moment van verkoop, de hoeveelheid ha, de locatie en de prijsontwikkeling op dat moment bepalend voor de werkelijke verkoopwaarde. Om die reden wordt voor het bepalen van de stille reserve uitgegaan van een bandbreedte.

Rekening houdend met de verdeling losse en vaste pacht en uitgaande van een verwachte actuele verkoopprijs gebaseerd op recente transacties/taxaties gaan we uit van een prijs die ligt tussen € 52.500 en € 72.500/ha voor geliberaliseerde (losse) pacht en tussen de € 31.500 en € 43.500/ha voor reguliere (vaste) pacht. Op basis van het aantal ha bedraagt de marktwaarde van de gronden dan tussen de circa € 19,9 en € 27,5 mln. Rekening houdend met een boekwaarde op een deel van deze gronden van in totaal € 13,4 mln., bedraagt het verschil tussen de potentiële gemiddelde opbrengstwaarde (€ 23,7 mln.) en de boekwaarde en daarmee de indicatieve gemiddelde omvang van de stille reserve € 10,3 mln.

Om een bedrag op te nemen voor de weerstandscapaciteit wordt uitgegaan van 50% van dit gemiddelde. Het is immers niet reëel te veronderstellen dat een dergelijke grondpositie in één keer op de markt gezet kan worden, wat voor de beoordeling van de weerstandscapaciteit van belang is.

De structurele weerstandscapaciteit wordt gevormd door:

- het totaal van de onbenutte belastingcapaciteit
- de post onvoorziene uitgaven die structureel in de begroting is geraamd.

Omdat voor dienstverleningen het uitgangspunt van kostendeckende heffingen geldt, zit de onbenutte belastingcapaciteit uitsluitend in de onroerende zaakbelasting. Een verhoging van de OZB opbrengsten met 10% betekent circa € 955.000 aan extra opbrengsten. Voor de weerstandscapaciteit gaan we uit van een omvang van € 500.000 omdat de verhoging in praktijk beperkingen kent zoals politieke haalbaarheid en gewenste maximale stijging.

Tenslotte behoort tot de weerstandscapaciteit de post voor onvoorziene uitgaven. Deze bedraagt jaarlijks € 230.000.

De totale beschikbare weerstandscapaciteit komt daarmee op € 35,6 mln. zoals weergegeven in de onderstaande tabel:

Bestanddeel	Huidige omvang weerstandscapaciteit
Algemene reserve	29,7 mln.
Onvoorzien	0,2 mln.
Stille reserves	5,2 mln.
Onbenutte belastingcapaciteit	0,5 mln. + pm
Totaal	35,6 mln. + pm

Confrontatie weerstandscapaciteit en risico's

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft het verband aan tussen de weerstandscapaciteit waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten te dekken en de risico's waarvoor geen dekkingsmaatregelen zijn getroffen. Hiermee wordt tot uitdrukking gebracht in hoeverre de gemeente in staat is financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit dwingt tot beleidsombuigingen en/of bezuinigingen.

Niet alle benoemde risico's zullen zich tegelijk voor gaan doen. Om een inschatting te maken van de benodigde weerstandscapaciteit wordt gebruik gemaakt van de Monte Carlo analyse. Dit is een simulatietechniek waarbij voor een risico 100.000 verschillende scenario's worden doorgerekend. De benodigde weerstandscapaciteit wordt vervolgens berekend met een zekerheidspercentage van 90%. Dat is het bedrag waarmee we 90% van die scenario's kunnen dekken en 10% van de scenario's niet. Deze simulatie wordt uitgevoerd voor alle risico's met uitzondering van de risico's van de grondexploitatie en het sociaal domein. Voor beiden wordt een afzonderlijke simulatie uitgevoerd. Het totaal van de drie simulaties is de benodigde weerstandscapaciteit en bedraagt ca. € 9,4 miljoen. Dit bedrag is voornamelijk toegenomen door het meenemen van een deel van de risico's in het sociaal domein in de berekeningen, het nieuwe risico voor de gestegen bouwkosten en de verhoging van de risico's bij de grondexploitatie voor de rente ontwikkeling.

De totaal beschikbare weerstandscapaciteit is berekend op € 35,6 mln.

De weerstandsratio bedraagt daarmee op het peilmoment van deze begroting derhalve:

Beschikbare weerstandscapaciteit/Benodigde weerstandscapaciteit = weerstandsratio

$35,6 / 9,4 = 3,8$

Op basis van onderstaande normtabel ontwikkelt door Naris (voorheen het Nederlands Adviesbureau Risicomanagement (NAR)), is de ratio uitstekend.

Ratio Weerstandsvermogen	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 < 2,0	Ruim voldoende
1,0 < 1,4	Voldoende
0,8 < 1,0	Matig
0,6 < 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

In de nota reserves en voorzieningen is als norm gesteld dat de weerstandsratio ten minste uit moet komen op 1,4 (ruim voldoende). De benodigde weerstandscapaciteit op dit peilmoment en rekening houdend met de overige bestanddelen van de beschikbare weerstandscapaciteit, bedraagt de minimum aan te houden buffer binnen de algemene reserve € 7,3 mln. (1,4 x benodigde weerstandscapaciteit van 9,4 minus de overige bestanddelen weerstandscapaciteit (5,9)). Met een ratio van 3,8 voldoen we daar ruimschoots aan.

Voor het doen incidentele uitgaven uit de algemene reserve kijken we naast de ratio op het peilmoment uiteraard ook naar het verwacht toekomstig verloop van de reserve.

Kengetallen

Met ingang van de begroting 2016 schrijft het Besluit Begroting en Verantwoording voor dat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen. Doel daarvan is inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente. In de onderstaande tabel zijn de kengetallen op basis van deze begroting 2023 en de geprognosticeerde ontwikkeling daarvan op basis van de meerjarenraming 2024-2026 toegevoegd.

Kengetal	JR 2020	Begroting 2022	JR 2021	Begroting 2023	2024	2025	2026
Netto schuldquote	78,8%	112%	81,4%	75,7%	93,3%	99,5%	104,6%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	80,3%	99%	76,3%	71,5%	88,8%	95,1%	100,4%
Solvabiliteitsratio	17,5%	19%	26,4%	24,4%	23,2%	24,5%	26,2%
Structurele exploitatieruimte	3,5%	1,9%	3,9%	1,6%	2,9%	5,8%	1,3%
Grondexploitatie	41%	47%	43%	37%	36%	25%	20%
Belastingcapaciteit	94%	89%	93%	82%	82%	82%	82%

Netto schuldquote:

De nettoschuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Netto wil zeggen dat van de schulden eventueel uitgezette gelden worden afgetrokken. Voor de Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen worden eventueel uitgeleende gelden in mindering gebracht. De schuldenlast wordt vervolgens uitgedrukt in een percentage van de begrotingsomvang exclusief mutaties reserves. De schuldquote verslechterd na verwachting tot 2025 door een groei van de leningenportefeuille. Op basis van de BDO benchmark 'financiële positie gemeenten' valt Heusden voor 2023 in de minst risicovolle categorie (onder de 90%). Dat betekent dat we als gemeente goed in staat zijn om de kosten van de leningen in voldoende mate op te vangen binnen onze begroting in relatie tot het totaal aan inkomsten. Verder in de toekomst is de balanspositie moeilijker in te schatten en bevat daardoor vele onzekerheden en aannames. Op basis van de begroting dalen de totale inkomsten in 2026 (door een niet realistische hoogte van de algemene uitkering) waardoor de schuldquote verslechterd.

Solvabiliteit:

Met de solvabiliteit wordt aangegeven hoe groot het aandeel is van het eigen vermogen in het totaal van de passiva. Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente en des te kleiner het solvabiliteitsrisico is. Deze ratio laat op basis van deze begroting voor de toekomst een stabiel beeld zien. Op basis van de gehanteerde normen uit de BDO benchmark wordt deze uitkomst voor de solvabiliteit beoordeeld als neutraal.

Structurele exploitatieruimte:

Door het zuiveren van de incidentele lasten en baten en de mutaties uit/naar reserves, ontstaat het beeld in hoeverre er sprake is van een structureel sluitende begroting. De structurele lasten en baten worden in dit kengetal uitgedrukt als percentage van de totale baten (voor mutaties reserves) van het betreffende jaar. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Dat is dus het geval.

Grondexploitatie:

Indien leningen zijn afgesloten om grond te kopen voor (toekomstige) woningbouw/bedrijventerrein

projecten, ontstaat er een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer de projecten tot uitvoering komen. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (bouwgronden in exploitatie) is ten opzichte van de totale baten (voor mutatie reserves). De ratio laat in deze begroting een verdere daling zien. Onze grondpositie is nog steeds fors; in de optiek van de BDO benchmark wordt een score boven de 35% als meest risicovol beoordeeld. Met de verdere uitgifte van met name Steenenburg en De Grassen, daalt dit percentage in de toekomst, maar kan door ontwikkeling van nieuwe exploitaties ook weer toenemen.

Belastingcapaciteit:

Eén van de belangrijkste instrumenten die de gemeente op dit moment heeft om een matige financiële positie te verbeteren, is het aanspreken van de niet benutte belastingcapaciteit. De OZB is naast de algemene uitkering de belangrijkste inkomstenbron. De belastingcapaciteit wordt berekend door de totale gemeentelijke woonlasten voor een gezin met een woning van een gemiddelde WOZ waarde te delen door het landelijke gemiddelde van het voorgaande begrotingsjaar. Zoals bekend heeft onze gemeente een relatief lage lokale lastendruk en ligt deze nog steeds onder het landelijk gemiddelde. De belastingcapaciteit zegt iets over de wendbaarheid van de begroting en de mogelijkheid die er is om aanvullende opbrengsten te genereren. Een percentage onder de 95% wordt in de BDO benchmark aangeduid als minst risicovol. Dit is in de afgelopen jaren en ook in deze (meerjaren) begroting constant het geval.

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente heeft een groot aantal kapitaalgoederen in eigendom, zoals wegen, riolering, groen- en sportvoorzieningen en gebouwen. In deze paragraaf gaan we in op de beleidskaders voor het onderhoud van de kapitaalgoederen en de financiële vertaling ervan.

Beleidsuitgangspunten

De door de raad vastgestelde beleidsplannen vormen het kader voor het onderhoud van kapitaalgoederen. In september 2021 is het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte (IBOR-plan) door de raad vastgesteld. Hierin is het gewenste kwaliteitsniveau van de verschillende facetten van de openbare ruimte vastgelegd. Het geeft inzicht in hoe het beheer en onderhoud is geregeld, hoe de huidige kwaliteit wordt gewaardeerd en op welke wijze binnen de gegeven financiële middelen het beheer zo effectief mogelijk wordt uitgevoerd. Met het vaststellen van het IBOR-plan wordt het kwaliteitsniveau voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte bepaald. Met dit IBOR-plan wordt een professionaliseringsslag gemaakt in het beheer van de openbare ruimte. Daarbij wordt uitgegaan van de landelijke richtlijnen van het CROW (het kennisinstituut voor infrastructurele zaken), waarbij de beeldkwaliteit wordt gemeten aan de hand van beeldmeetlatten. Hierbij worden 5 niveaus onderscheiden, (A+, A, B, C en D). De samenhang tussen het beleid, het beheer, de uitvoering en de budgetten is vastgelegd in de beleids- c.q. beheerplannen. De volgende stap is dat een aantal afzonderlijke (beleids- en)beheerplannen worden geactualiseerd. Voor het nu geldende beleidsplan Gebouwen kan het kwaliteitsniveau nog worden samengevat met het uitgangspunt “veilig en heel”. Kenmerk hierbij is dat de focus geheel ligt op de primaire functie van het kapitaalgoed.

De actuele beleidsplannen zijn:

	Plan	Raadsbesluit	Looptijd
	<i>Beleidsplan wegen</i>	27 september 2022	2022 - 2026
	<i>Beleidsplan openbare verlichting</i>	juli 2018	2018- 2022
	<i>Waterplan</i>	27 september 2022	2023 - 2027
	<i>Groenstructuurplan Heusden</i>	juli 2018	2018 - 2022
	<i>Beleidsplan gemeentelijke gebouwen</i>	december 2018	2019 - 2023
	<i>Integraal Huisvestingsplan Onderwijs</i>	22 februari 2022	2017 - 2026

Algemeen

Voor de uitvoering van het onderhoud zijn de beleidsplannen vertaald in beheerplannen. Daarin staan per jaar de uit te voeren onderhoudsmaatregelen en de daaraan verbonden kosten. Op basis van het door de raad vastgestelde IBOR-plan is het kwaliteitsniveau bepaald en worden de onderhoudsplanningen bepaald (bijvoorbeeld in het beleidsplan wegen), de verschillende onderhoudsbestekken aanbesteed (bijvoorbeeld onkruidbestrijding op verharding) en de werkplanning van de eigen buitendienst.

Voor alle kapitaalgoederen (m.u.v. civiel technische kunstwerken, groenstructuurplan en buitensport voorzieningen) zijn voorzieningen gevormd. De reserve voor riolering is in het verleden gevoed vanuit de bijdragen van de burgers. Deze gelden moeten verplicht besteed worden aan riolering. Om te kunnen voldoen aan de BBV-voorschriften is bij de uitwerking van het Waterplan nu sprake van een 2-tal voorzieningen en een bestemmingsreserve. Het betreft een spaarvoorziening voor vervangingsinvesteringen, een egalisatievoorziening voor de kosten van reiniging, inspectie en onderhoud riolering en een bestemmingsreserve voor het exploitatieresultaat op taakveld riolering.

Achterstallig onderhoud

De notitie materiële vaste activa van de commissie Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) (januari 2020) maakt onderscheid tussen twee soorten achterstallig onderhoud:

1. Achterstallig onderhoud waarmee onveilige situaties worden gecreëerd en waarbij sprake is van kapitaalvernietiging is onaanvaardbaar en dient zo spoedig mogelijk doch uiterlijk binnen een redelijke termijn hersteld te worden. Op basis van artikel 44 lid 1a BBV is de gemeente verplicht hiervoor een voorziening te vormen. Het achterstallig onderhoud wordt vervolgens ten laste van deze voorziening gebracht.
2. Er kan ook sprake zijn van achterstallig onderhoud zonder dat dit leidt tot kapitaalvernietiging en/of onveilige situaties. Daar is sprake van wanneer de onderhoudstoestand van een kapitaalgoed lager is dan het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau. Wanneer dit veroorzaakt wordt door onvoldoende beschikbaar gesteld budget door de raad is het noodzakelijk dat de raad een besluit neemt om óf meer budget beschikbaar te stellen óf het gewenste kwaliteitsniveau naar beneden bij te stellen zonder dat dit leidt tot kapitaalvernietiging en/of onveilige situaties.

Hierna wordt per kapitaalgoed ingegaan op eventueel achterstallig onderhoud in de 1e of 2e betekenis van het woord.

De gemeente is op dit moment eigenaar en beheerder van circa 3,03 miljoen vierkante meter verharding. Het wegenbeleid is erop gericht dat de gebruikers erop kunnen vertrouwen dat zij op een goede manier gebruik kunnen maken van de wegen. Onderhoudswerkzaamheden vinden plaats op basis van visuele inspecties en maatregeltoetsen. Er wordt daarbij gekeken hoe de (verkeers-) veiligheid van alle (verkeers-)deelnemers in de openbare ruimte kan worden gewaarborgd. Het gewenste onderhoudsniveau van de wegen is opgenomen in het IBOR-plan dat in september 2021 door de raad is vastgesteld. Op 27 september 2022 is een meer gedetailleerde uitwerking in een geactualiseerd beleidsplan en uitvoeringsplan met bijbehorend meerjarig kostendekkingsplan aan de raad voorgelegd.

Dit plan geeft een doorkijk van benodigde en beschikbare middelen. Er wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen een planperiode van 1 tot 5 jaar op basis van wegininspecties en een daarop volgende periode van 6 tot 10 jaar op basis van kosten kentallen en algemene uitgangspunten.

Het beleids/beheerplan wegen, en dan met name de uitvoeringsplanning, wordt elke twee jaar op basis van actuele wegininspecties geactualiseerd. Zo ontstaat een voortschrijdende planning waarmee zo goed mogelijk aangesloten kan worden op de onderhouds- en herinrichtingsopgave van andere disciplines en relevante ontwikkelingen zoals de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat maar ook ontwikkelingen zoals de wateropgave, glasvezel en energietransitie.

Onderhoudstoestand wegen:

Periodiek worden de wegen binnen de gemeente op kwaliteit geïnspecteerd volgens de CROW-richtlijnen. Met de resultaten van deze visuele inspectie (augustus/september 2021) kan er iets gezegd worden over de onderhoudstoestand.

Bij deze wegininspectie waarbij uitgegaan is van de in het IBOR afgesproken kaders (niveau B/C) is op meerdere plekken kwaliteitsniveau D vastgesteld. Hieruit blijkt dat er sprake is van een aanzienlijke onderhoudsopgave.

De kwaliteit van de wegvakken die zijn beoordeeld op D-niveau ligt onder het in september vast gestelde kwaliteitsniveau waardoor sprake is van achterstallig onderhoud. Dit leidt echter niet automatisch tot acuut onveilige situaties en/of een situatie waarbij er sprake is van kapitaalvernietiging. In zijn algemeenheid zijn wij van mening dat er op dit moment geen evident onveilige situaties zijn als gevolg van achterstallig onderhoud. Vanuit de technische inhoud wordt momenteel gekeken naar wegvlakken die geïnspecteerd zijn op kwaliteit D. Als uit die inspecties blijkt dat er toch sprake is van onveilige situaties dan zullen we op basis van de beschikbare middelen ook direct handelen. De toezichthouder en de wegbeheerder houden ten alle tijden controle op de kwaliteit en ongewenste situaties. Naast de beschikbare middelen voor groot onderhoud is er een structureel bedrag van € 220.000 beschikbaar voor klein onderhoud.

Hoewel in de standaard CROW-tabel de term kapitaalvernietiging wordt gebruikt bij kwaliteitsniveau D is dat zeker niet in alle gevallen per direct het geval. Dat hangt mede af van het type verharding (asfalt, beton of klinkers) en de ondergrond (zand, klei, veen). Bij elementverhardingen zal niet snel kapitaalvernietiging optreden, ook als het als kwaliteitsniveau D is aangemerkt. Dit vanwege het feit dat een groot deel van de gemeente op zandgrond ligt en omdat oneffenheden in bestrating eenvoudig en snel te herstellen zijn.

In het raadsvoorstel van 27 september 2022 inzake het Beleidsplan Wegen, is een financiële vertaling gemaakt van de eerder genoemde onderhoudsopgave en zijn de financiële gevolgen van achterstallig onderhoud in beeld worden gebracht. Voor asfaltwegen met een kwaliteitsniveau D is een voorziening achterstallig onderhoud gevormd van € 2,3 mln. In 2022 is ook een extra opdracht voor onderhoudswerkzaamheden gegeven om zoveel als mogelijk wegen met kwaliteitsniveau D aan te pakken.

Het beleidsplan openbare verlichting is vastgesteld in juli 2018 en loopt tot en met 2022. De titel en het motto van het nieuwe beleid is: Slim verlichten. Alléén verlichten waar, wanneer en zoveel als nodig. Het nieuwe beleid richt zich op het bewuster en spaarzamer omgaan met verlichting van de openbare ruimte. De insteek is dat de openbare verlichting past bij de functie en het gebruik van de openbare ruimte. In 2020 is het programma van eisen voor de openbare verlichting vastgesteld. Dit vormt de basis voor het verhelpen van storingen en defecten, de aanbesteding van het storingenbestek en de planmatige vervanging en integrale herinrichtingsprojecten. Inmiddels is het storingen- en vervangingenbestek aanbesteed en gegund. Hiermee is sprake van een gestructureerde, planmatige en samenhangende methodiek voor de uitwerking van het beleid openbare verlichting. Er wordt nadrukkelijk ingezet op vernieuwende technieken. Het doel is eenduidig beheer en onderhoud voor alle openbare verlichting. Voor planmatige vervanging van lichtmasten/armaturen en voor klein onderhoud is jaarlijks een bedrag geraamd. De gedurende de looptijd van het beleidsplan beschikbare middelen zijn naar verwachting voldoende voor het realiseren van het gewenste ambitieniveau. De verwachting is dat vanaf eind 2022 een grotere invulling gegeven kan worden aan de vervangingsopgave.

De gemeente Heusden heeft +/- 148 civieltechnische kunstwerken in beheer. Onder deze objecten worden verstaan bouwwerken die gemaakt zijn van metselwerk, beton, hout, staal of kunststof. Hieronder vallen bijvoorbeeld; bruggen, viaducten, tunnels, steigers, kademuren en damwanden of aanmeer voorzieningen zoals, meerpalen en remmingwerken.

Eind 2020 is het beheerplan inclusief een uitvoeringsprogramma 2021 en 2022 geactualiseerd. Op basis van gedane inspecties is in beeld gebracht wat op de korte termijn nodig is om de civieltechnische kunstwerken veilig en heel te houden. De voor 2021 en 2022 geplande onderhoudswerkzaamheden worden voor eind 2022 uitgevoerd. De hiervoor benodigde middelen zijn beschikbaar in de begroting. Met de vaststelling van het IBOR is ook het kwaliteitsniveau voor civiele kunstwerken vastgesteld. Het uitvoeringsplan voor het onderhoud 2023 wordt op korte termijn geactualiseerd. In de begroting 2023 is voor groot onderhoud aan de Burgemeester Schweitzertunnel een extra bedrag van € 700.000 opgenomen. Dit bedrag komt ten laste van de Algemene Reserve. In het beleidsplan integraal beheer openbare ruimte wordt het kwaliteitsniveau van de openbare ruimte bepaald en daarmee ook voor de civieltechnische kunstwerken.

Het vigerende waterbeleid (Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan en het Waterplan) is verwerkt in een integraal waterplan. In dit waterplan is alles wat met water te maken heeft opgenomen. Op het punt van klimaatadaptatie en een duurzame omgang met water vormt het waterplan een van de pijlers onder de duurzaamheidsagenda.

Op 27 september 2022 lag het geactualiseerd waterplan 2023-2027 voor in de raad.

De gemeente heeft verschillende zorgplichten als het gaat over water:

- het inzamelen en transporteren van stedelijk afvalwater naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie;
- het inzamelen en verwerken van het overtollige afvloeiende hemelwater;
- de grondwaterzorgplicht. De gemeente moet de regie nemen als er nadelige gevolgen optredend door de grondwaterstand (voor een aan de grond gegeven bestemming).

Met de vaststelling van het Waterplan is tevens besloten om vanaf 2019 voor vervangingsinvesteringen de systematiek van het Ideaalcomplex (spaarvariant) te gaan hanteren.

Hierbij wordt gebruik gemaakt van een spaarvoorziening voor afdekking van toekomstige vervangingsinvesteringen. Fluctuaties in het verloop van de werkelijke kosten voor groot onderhoud kunnen worden geëgaliseerd met de voorziening groot onderhoud Riolering.

Bij de uitvoering van vervangingsinvesteringen is een achterstand ontstaan ten opzichte van de programmering zoals opgenomen in het kostendekkingsplan. Dat heeft niet geleid tot een vermindering van de kwaliteit van het rioleringsstelsel. In de klimaat- en afkoppelambitie zal de komende jaren een versnelling aangebracht worden.

De voor het waterplan benodigde middelen worden via inkomsten uit de rioolheffing gerealiseerd.

Door het besluit om te gaan sparen voor toekomstige vervangingsinvesteringen stijgt de rioolheffing meer dan alleen voor inflatiecorrectie nodig is.

Op het gebied van baggeren is omwille van capaciteit nog geen uitvoering gegeven aan het baggerplan dat in 2012 is opgesteld. De jaarlijkse storting in de voorziening was niet dusdanig dat daaruit gelijk grote baggerwerkzaamheden bekostigd konden worden. Daarmee is een achterstand in de baggerprogrammering ontstaan dat zich nu begint te manifesteren in de vorm van waterkwaliteitsproblemen. Daarnaast is de hoeveelheid bagger toegenomen door de jaarlijkse aanwas. In 2022 is een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld om het baggeren van de wielen bij Elshout te onderzoeken. Met dit krediet worden de mogelijke bagger- en verwerkingsmethodes verkend. De in de reserve beschikbare middelen worden daarna aangewend voor de uitvoering. Op basis van het baggerplan 2012 is een reserve aanwezig om werkzaamheden uit te kunnen voeren. Deze reserve wordt gevuld op basis van het scenario dat de meest urgente watergangen/waterpartijen uit het baggerplan 2012 worden aangepakt. Inmiddels is de situatie aan het ontstaan dat veel waterpartijen om baggeronderhoud gaan vragen. Er is echter geen sprake van een onveilige situatie of kapitaalvernietiging. Dit zal op basis van een nieuw uit te werken baggerplan aangepakt worden. De verwachting is dat het nieuwe baggerplan in 2023 gereed is.

Het Groenstructuurplan 2018-2022 legt vast welke groenelementen vanuit stedenbouwkundig, landschappelijk, cultuurhistorisch en/of ecologisch oogpunt dragend en beeldbepalend zijn voor de gemeente Heusden. Het draagt zorg voor behoud en waar mogelijk versterking van het groene karakter van de gemeente. Dit Groenstructuurplan gaat uit van een integrale benadering van het groen op zowel beleids- als beheerniveau. Dit heeft invloed op zowel het inrichtingsniveau (beleid) als het beheerniveau (omvormingen). De ambities uit de duurzaamheidsagenda op het onderwerp 'biodiversiteit' zijn hier een voorbeeld van en vragen bijvoorbeeld om extensiever onderhoud van een deel van de gazons binnen de gemeente.

De gemeente is eigenaar en beheerder van in totaal circa 2,7 miljoen vierkante meter groen. In dit groen staan ongeveer 29.000 bomen. Daarnaast is er 183 kilometer aan sloten te onderhouden. De inrichting van het openbare groen wordt over het algemeen bepaald bij de aanleg van een wijk of buurt, bij een nieuwe investering of bij een reconstructie. Het groenstructuurplan bepaalt in ruimtelijke zin het groene kader van de gemeente en de manier waarop dit in stand wordt gehouden en beschermd. Voor de uitvoering van het groenstructuurplan zijn eerder structureel extra middelen beschikbaar gesteld welke in de meerjarenbegroting zijn verwerkt. Om uitvoering te kunnen geven aan

de bevindingen uit een boomveiligheidscontrole zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor extra inzet voor een zogenaamde veiligheidssnoei in 2021 en 2022.

In het beleidsplan integraal beheer openbare ruimte is het onderhoudsniveau van het gemeentelijk groen bepaald. Dit is in september 2021 door de raad vastgesteld. Dit geldt vervolgens als belangrijk kader voor de actualisatie van het groenstructuurplan in 2022. Het beleid is erop gericht om de functie van het openbaar groen, het leefbaar maken en houden van de werk- en leefomgeving, te waarborgen tegen een redelijke prijs. Het geactualiseerde Groenstructuurplan 2023 – 2027 komt naar verwachting eind 2022 of begin 2023 in de raad. Vooruitlopend hierop zijn in de begroting vanaf 2024 extra middelen (€ 100.000) opgenomen.

Voor de uitvoering van het onderhoud is in de exploitatie budget en capaciteit beschikbaar dat voor het grootste deel uit de interne personeelskosten van de buitendienst bestaat.

Het beleidsplan voor beheer en onderhoud van de buitensportaccommodaties is vastgesteld. De kwaliteit van de sportvelden wordt over het algemeen als goed bestempeld. Dit blijkt ook uit het in 2020 geactualiseerde beheerplan voor de sportvelden en de terreininrichting. In 2022 is het groot onderhoud van de sportvelden opnieuw aanbesteed voor de komende jaren. De uitkomst hiervan geeft een goed beeld van de stijging van de onderhoudskosten door prijsstijgingen in de sector en de ontwikkeling van het verplicht chemievrij beheer van de sportvelden (Green Deal). De budgetten zijn in de begroting geactualiseerd en zijn naar verwachting voldoende voor het onderhoud in 2023.

Het beheer en onderhoud gemeentelijke gebouwen omvat het onderhoud van circa 46 gemeentelijke gebouwen. De gebruikers/huurlers moeten erop kunnen vertrouwen dat zij op een goede manier gebruik kunnen maken van deze gebouwen. Dit moet de gemeente realiseren tegen maatschappelijk acceptabele kosten en in lijn met de budgetten in de begroting. Vanzelfsprekend moet hierbij worden voldaan aan de wettelijke eisen.

Voor de 'vaste' gemeentelijke gebouwen is in 2014 een beleid- en beheerplan opgesteld. Het destijds vastgestelde beleid 'veilig en heel' is bij de actualisatie in 2018 niet gewijzigd. De uitgangspunten voor het beheer en het onderhoud van de gebouwen zijn dat gebouwen goed blijven functioneren volgens het huidige gebruik. Bij dit onderhoudsniveau zijn esthetica en comfort van minder belang. Wel wordt nu waar mogelijk bij onderhoud zoveel mogelijk gekozen voor duurzame/energiezuinige c.q.

besparende oplossingen. Naast het beheer en onderhoud aan de 'vaste' gemeentelijke gebouwen zijn er nog een aantal gebouwen waar alleen klachten onderhoud wordt uitgevoerd omdat deze tijdelijk in beheer zijn bij de gemeente.

De inspectie ten behoeve van het actualiseren van het meer jarenonderhoudsplan (MJOP) heeft laten zien dat het huidige beleidsplan, met het daar bijhorende onderhoudsniveau 'veilig en heel', nog actueel is en dat de kwaliteit van de gebouwen voldoet. Een nieuw beleidsplan is daarom niet noodzakelijk. Wel diende er een actueel beheerplan vastgesteld te worden. Het geactualiseerde beheerplan met een looptijd 2019-2023 is in december 2018 door de raad vastgesteld. Op basis van dit actuele beheerplan is per 1 januari 2019 ook de voorziening Onderhoud gemeentelijke gebouwen gevormd. De omvang van de voorziening, rekening houdend met de jaarlijkse toevoegingen, moet toereikend zijn om het toekomstig geplande groot onderhoud op elk moment in de tijd ten laste van de voorziening te kunnen brengen. Dit is momenteel het geval. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud nog van een lagere onderhoudstoestand dan het vastgestelde beleid.

De zorgplicht voor de huisvesting van het Primair Onderwijs is een wettelijke verantwoordelijkheid van de gemeente. De verantwoordelijkheid voor onderhoud en aanpassingen voor schoolgebouwen is vanaf 2015 wettelijk overgedragen aan de schoolbesturen van het Primair Onderwijs. Als nadere invulling van die wettelijke zorgplicht is de Verordening huisvestingsvoorziening onderwijs gemeente Heusden 2015 vastgesteld. Daarnaast is er een IHP 2017-2026 vastgesteld. Dit document reikt verder dan de zorgplicht in de Verordening. Het is de actualisatie van een ambitiesdocument voor verdere ontwikkeling op het gebied van de onderwijshuisvesting op basis van een geformuleerde onderwijsvisie. In februari 2022 is het geactualiseerde IHP door de raad vastgesteld.

Voor de lokalen voor bewegingsonderwijs geldt dat het schoolbestuur een aanvraag doet voor het buitenonderhoud en dat de gemeente deze aanvraag toetst. Daarmee kan ook verondersteld worden dat er geen achterstallig onderhoud is en de onderhoudstoestand voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau. In de begroting is een structureel bedrag beschikbaar voor het onderhoud. De meer of minder kosten worden gemuteerd met een reserve.

In onderstaande tabel is aangegeven welke middelen in 2022 en 2023 beschikbaar zijn voor het in goede staat houden van de in deze paragraaf beschreven onderdelen van de openbare ruimte.

<i>Beheerplan</i>	<i>Begroting 2022 kosten klein en groot onderhoud na wijziging</i>	<i>Begroting 2023 kosten klein en groot onderhoud</i>	<i>Stand reserve / voorziening 31 december 2022</i>
<i>Wegen (groot en klein onderhoud)</i>	€ 1.188.023	€ 2.317.625	€ 2.290.797
<i>Openbare verlichting 2018 t/m 2023</i>	€ 190.128	€ 173.524	€ 632.667
<i>Civiele kunstwerken</i>	€ 65.000	€ 765.000	nvt
<i>Waterplan 2023 t/m 2027</i>	€ 1.180.800	€ 1.563.182	€ 433.804
<i>Water Baggerplan</i>	€ 100.000	€ 100.000	€ 877.000
<i>Groenstructuurplan (projectmatig onderhoud)</i>	€ 185.000	€ 185.000	n.v.t.
<i>Buitensportvoorzieningen</i>	€ 220.934	€ 243.682	n.v.t.
<i>Gebouwen</i>	€ 1.790.625	€ 1.890.348	€ 674.450
<i>Lokalen bewegingsonderwijs</i>	0	0	€ 761.810
<i>Totaal</i>	€ 4.920.510	€ 7.238.361	

Financiering

Inleiding

De Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO) stelt regels aan de financieringsfunctie van gemeenten en biedt een kader voor de beheersing van de risico's die uit deze functie voortvloeien. Deze regelgeving is door de gemeente Heusden vastgelegd in de Financiële verordening gemeente Heusden en het Treasurystatuut 2010.

De voornaamste doelstellingen van de treasuryfunctie zijn het beperken van financiële risico's en het verbeteren van het renteresultaat. In de financieringsparagraaf is aangegeven op welke wijze de gemeente Heusden hier invulling aan geeft.

Financiële ontwikkeling en beleid

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft de rente onlangs met een half procentpunt verhoogd. De renteverhoging, de eerste sinds 2011, maakt een eind aan een ongebruikelijke en acht jaar lange periode van negatieve rente. De ECB wil met de forse renteverhoging de torenhoge inflatie intomen. De inflatie is leidend in het hele monetaire beleid van de ECB. Zolang de inflatie hoog blijft zal de ECB de rente de komende tijd stapsgewijs blijven verhogen.

De Amerikaanse centrale bank (Fed) heeft de rente in de Verenigde Staten onlangs opnieuw met 0,75 procentpunt verhoogd. Half juni verhoogde de Fed de rente ook al met 0,75 procentpunt. Sinds begin jaren tachtig heeft de centrale bank niet meer zo snel de rente verhoogd. De beleidsmakers van de Amerikaanse koepel van centrale banken menen dat dit harde ingrijpen nodig is om de inflatie onder controle te krijgen. De inflatie in de VS is in juni opgelopen naar meer dan 9 procent, het hoogste niveau in ruim veertig jaar. De inflatie wordt vooral aangejaagd door de sterk gestegen energieprijzen vanwege de oorlog in Oekraïne, maar ook door hogere prijzen voor levensmiddelen en andere goederen en diensten.

Net zoals in de Verenigde Staten is de inflatie in Europa hoog. In Nederland is de inflatie in juni 8,6%. De stijgende energieprijzen leveren momenteel een belangrijke bijdrage aan de totale inflatie. Hoe de inflatie zich de komende tijd gaat ontwikkelen is onzeker gezien de nog voortdurende oorlog in Oekraïne. De ontwikkeling van de kapitaalmarktrente in 2023 is afhankelijk van de inflatie en zodoende lastig te voorspellen.

Schatkistbankieren

Gemeenten zijn sinds 2014 verplicht om tegoeden uitsluitend bij het Rijk of andere decentrale overheden weg te zetten. Het primaire doel van de maatregel is het terugdringen van de staatsschuld. Op 1 juli 2021 is het drempelbedrag verhoogd van 0,75% naar 2% van het begrotingstotaal. Liquiditeitsoverschotten boven het drempelbedrag worden overgeboekt naar de schatkist. De gemeente Heusden heeft in 2023 naar verwachting beperkte liquiditeitsoverschotten. .

Wet Hof

Op grond van Europese afspraken mag het begrotingstekort van de Nederlandse overheid niet groter dan 3% zijn. Het Rijk wil er met de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) voor zorgen dat gemeenten een bijdrage leveren aan het terugdringen van het overheidstekort. Hiervoor wordt een limiet gesteld aan de bijdrage die gemeenten in het begrotingstekort mogen hebben. Overschrijding van deze limiet kan daarbij tot sancties leiden.

De coronapandemie heeft grote gevolgen gehad voor de overheidsfinanciën. Het kabinet heeft miljarden aan incidenteel geld uitgetrokken om massale faillissementen en werkloosheid te voorkomen. Het begrotingstekort in 2020 kwam uit op 4,3% van het bruto binnenlands product (bbp). De grens van 3% begrotingstekort werd hierdoor overschreden. Het begrotingstekort in 2021 was 2,5% van het bbp. Hiermee bleef het begrotingstekort beneden de 3% grens die in Europa is afgesproken. Uit de voorjaarsnota van het ministerie van Financiën blijkt dat het begrotingstekort van

2022 stijgt naar 3,4%. Het kabinet geeft o.a. veel meer geld uit om mensen te compenseren voor de hoge energierekening.

Rentevisie

Om onderbouwde financieringsbeslissingen te kunnen nemen, is het belangrijk om een inschatting te maken van de toekomstige renteontwikkeling. Deze zogeheten rentevisie wordt jaarlijks opgesteld en is gebaseerd op de verwachtingen van diverse financiële instellingen.

In de begroting wordt een rente voor kortlopende leningen (≤ 1 jaar) en een rente voor langlopende leningen (> 1 jaar) gehanteerd. De ontwikkeling van de korte rente is vooral afhankelijk van de inflatie. De hoogte van de lange rente wordt vooral bepaald door de economische groei.

De korte en lange rente stonden al enkele jaren op een erg laag niveau. In de eerste twee kwartalen van 2022 is de rente gestegen. De stijging is op dit moment (medio augustus 2022) gestabiliseerd.

Naar verwachting zal de korte rente in 2023 licht verder stijgen. De lange rente blijft naar verwachting ongeveer op het huidige niveau. In de onderstaande tabel is de verwachte renteontwikkeling van een aantal grote banken in 2023 weergegeven.

	Huidig	01-01-2023	31-12-2023	Rente begroting
Korte rente	0,21%	0,72%	0,76%	1%
Lange rente (10 jr)	1,77%	1,78%	1,58%	2%

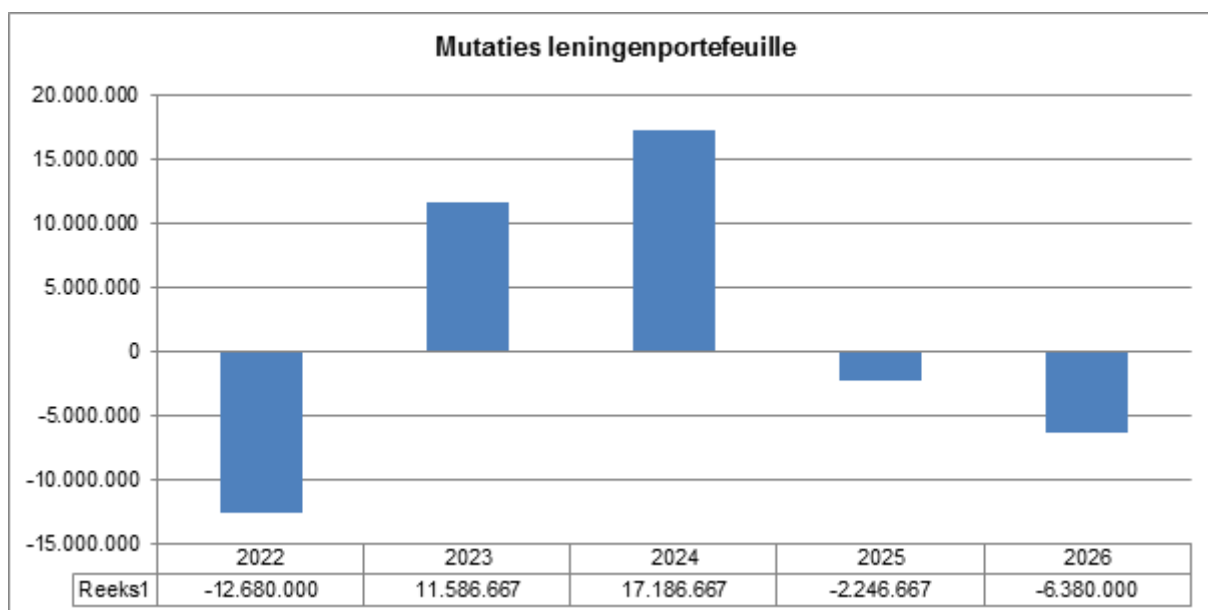
Op basis van deze verwachting is in de begroting 2023 gekozen voor een rente van 1% voor kortlopende geldleningen en 2% voor langlopende geldleningen.

Financieringsbeleid

In 2023 wordt rekening gehouden met een (her)financieringsbehoefte van circa € 30 miljoen. Dit bedrag heeft grotendeels betrekking op de herfinanciering van bestaande leningen.

De huidige rentestanden en de renteverwachting zorgen ervoor, dat het zowel aantrekkelijk is om deze financieringsbehoefte met kortlopende geldleningen als met langlopende geldleningen in te vullen. Binnen de grenzen van de kasgeldlimiet zal kort vreemd vermogen worden aangetrokken. En daarnaast zullen er langlopende geldleningen worden opgenomen.

Het aantrekken van nieuwe geldleningen in combinatie met de aflossing van bestaande leningen zorgt ervoor dat de leningenportefeuille in 2023 naar verwachting met circa € 12 miljoen toeneemt, tot een totaalbedrag van circa € 99 miljoen. De meerjarige ontwikkeling van de leningenportefeuille is in de onderstaande grafiek weergegeven. De toename in 2023 wordt met name veroorzaakt door de investeringen in het project Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL) en het Integrale Huisvestingplan Onderwijs (IHP). Daarnaast vinden er in deze jaren nog diverse andere investeringen plaats, bijvoorbeeld op het gebied van sport, duurzaamheid, riolering en wegen.

De gemiddelde rente die voor langlopende geldleningen wordt betaald is per 01-01-2023 naar verwachting 1,11%. Door de mutaties die de vaste leningenportefeuille in 2023 zal ondergaan zal de gemiddelde rente licht stijgen.

Aan de boekwaarde van investeringen wordt rente toegerekend via een rekenrente. In de begroting 2023 is conform de regels van het BBV de rekenrente berekend op 0,8%. Het verschil tussen de toegerekende rente aan investeringen en de werkelijk betaalde rente is het renteresultaat. Het renteresultaat wordt voor 2023 geraamd op circa € 131.000. Hiermee blijft het binnen de 25% afwijking die de notitie rente voorschrijft. Het renteresultaat staat opgenomen op het taakveld treasury. Het schema van de rentetoerekening ziet er als volgt uit:

Schema rentetoerekening begroting 2023

a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering		€ 1.465.342
b.	De externe rentebaten (idem)	-/-	€ 221.795
	Saldo rentelasten en rentebaten		€ 1.243.547
c.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	€ 477.575
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend (voorbeeld: riolering)	-/-	€ 0
		-/-	€ 477.575
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		€ 765.972
d1.	Rente over eigen vermogen		€ 0
d2.	Rente over voorzieningen		€ 0
	Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente		€ 765.972
e.	De aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag)	-/-	€ 897.183
f.	Verwacht renteresultaat op het taakveld treasury		€ 131.211

Risico's

Kasgeldlimiet

De kortlopende schuld mag op grond van de Wet fido niet hoger zijn dan 8,5% van het totaalbedrag van de begroting. Deze zogeheten kasgeldlimiet is bedoeld om het renterisico op de kortlopende verplichtingen van gemeenten te beperken. Voor de gemeente Heusden bedraagt de limiet voor 2023 circa € 10,7 miljoen. Naar verwachting zal de kasgeldlimiet in 2023 niet worden overschreden.

Renterisiconorm

Het renterisico op de langlopende schuld is in de Wet fido gemaximeerd met de renterisiconorm en mag niet hoger zijn dan 20% van het totaalbedrag van de begroting. Het doel van de norm is een evenwichtige spreiding van de leningenportefeuille en de daaraan verbonden renterisico's. Deze spreiding is gewenst, om te voorkomen dat in één jaar een onevenredig groot deel van de leningenportefeuille moet worden geherfinancierd of aan renteherziening onderhevig is. Als de rente op dat moment namelijk hoog staat, kan een aanzienlijk rentenadeel ontstaan.

Onderstaande tabel geeft een prognose van het renterisico op de vaste schuld voor de periode 2023-2026. Hieruit blijkt dat de renterisiconorm structureel niet wordt overschreden.

RENTERISICO VASTE SCHULD

(Bedragen x EUR 1.000)

Variabelen	2023	2024	2025	2026
1. Renterisico	18.413	18.813	19.247	17.380
2. Renterisiconorm	28.325	28.325	28.325	28.325
3. Ruimte(+) / Overschrijding(-) (2 - 1)	9.912	9.512	9.079	10.945

Bedrijfsvoering

Heuse Service

Dromen. Doen. Heusden. positioneert de gemeente Heusden als de gemeente voor doeners met een droom, voor mensen die het voortouw willen nemen en werk willen maken van Heusden.

HeuseService is binnen het merk het dienstverleningsconcept met als kernwaarden: de klant centraal, dialoog en samenwerking en aanspreken en verantwoordelijkheid nemen.

In 2023 zetten we de doorontwikkeling van de vier kernelementen Dromen. Doen. Heusden., HeuseService, MogelijkMakers en de Heusdense School door. Bijvoorbeeld door in de Heusdense School onze MogelijkMakers een relevant aanbod te blijven bieden. We blijven bij de doorontwikkeling gebruik maken van de tijdens de coronacrisis opgedane ervaringen met digitale werkvormen. We steken veel energie in onze eigen medewerkers, omdat wij geloven dat houding en gedrag van al onze MogelijkMakers het verschil maken.

Extern krijgt Dromen. Doen. Heusden. natuurlijk ook veel aandacht. Niet als marketing van de gemeente, maar om voorbeelden van Doeners met een Droom en andere mooie voorbeelden van initiatieven van inwoners en ondernemers ook in 2023 in het zonnetje blijven zetten. Onze kernwaarde dialoog en samenwerking brengen we extern net zo in praktijk als intern. Bekende voorbeelden hiervan zijn Buurt Bestuurt, de jeugdburgemeesters en de in 2020 gestarte jeugdbambassadeurs, accountmanagers op diverse werkgebieden, de initiatieventafel en het wekelijkse omgevingsbeeld gebaseerd op online en sociale media. Ook hier maken we in 2023 dankbaar gebruik van ervaringen uit de coronacrisis. Als het gaat om overheidsparticipatie (schaalverdieping) hebben we meer (digitale) ontmoetings- en participatiemogelijkheden waar we ervaring mee hebben opgedaan. Door deze te combineren met traditionelere vormen als inspraakbijeenkomsten, kunnen we meer mensen betrekken bij besluit- en beleidsvorming. In 2022 zijn we gestart met wijkgericht communiceren, in 2023 bouwen we dit verder uit.

HRM

De leidende principes van het personeelsbeleid zijn afgeleid van Dromen. Doen. Heusden. Ook in 2023 vormen de kernwaarden een leidraad bij (de toepassing van) het personeelsbeleid. Daarbij zijn de volgende leidende principes ook in acht genomen: maximum gezond verstand, minimum aan bureaucratie, durven uitgaan van de goede intenties, eigen verantwoordelijkheid en high trust, high penalty. Dit alles om onze MogelijkMakers steeds meer in hun kracht te zetten bij de dienstverlening aan onze klanten.

De Heusdense Manier van Werken en toekomstbestendige huisvesting

'Het nieuwe normaal' is in Heusden een oude bekende. Sinds 2000 noemen we dat de Heusdense Manier van Werken: het werken ten dienste van onze inwoners en ondernemers op een manier en plek die past bij de werkzaamheden.

De covid-pandemie heeft gezorgd voor een nieuwe blik op het toekomstig invulling geven aan de Heusdense Manier van Werken. Thuiswerken zal een blijvend en groter onderdeel zijn als werkomgeving voor veel collega's. Daarnaast zal - op de wat langere termijn - werken op externe locaties voor samenwerking, specifieke projecten of in buurten nog meer gemeengoed worden.

De veranderde balans tussen op kantoor werken en thuiswerken voor gemeentelijk medewerkers, in combinatie met de wens van (sociale) woningbouw op de plek van gemeentehuis Drunen, bieden een unieke kans om vanuit de suboptimale situatie van twee gemeentehuizen de dienstverlening aan inwoners en bedrijven te verbeteren. We gaan daarom aan de slag met het – in brede zin - ontwikkelen van scenario's voor de gemeentehuislocaties in zowel Drunen als Vlijmen. Het (multifunctioneel) gebruik van de raadszaal, als ook de verduurzamingsopgave voor gemeentelijke gebouwen en de functie van bezoekerscentrum Heusden, nemen we daarin mee. Zo willen we invulling geven aan een toekomstbestendige huisvesting binnen de Heusdense Manier van Werken.

Heusdense School

De Heusdense School is een plek waar MogelijkMakers hun vakmanschap ontwikkelen en onderhouden door nieuwe ervaringen op te doen, vaardigheden te trainen, inspiratie op te doen, kennis en ervaring te delen en door het gesprek te voeren over dilemma's bij het MogelijkMaken. Komend jaar staat de leergang 'samen MogelijkMaken' centraal in de Heusdense School. Het doel is om de MogelijkMakers verder te ontwikkelen aan de hand van de kernwaarden. Om zo samen te groeien en het verschil te maken in de dienstverlening en daarmee in de leefwereld van onze inwoners. Naast de leergang worden in de Heusdense School diverse actualiteiten gedeeld voor en door de organisatie en wordt er aandacht besteed aan vitaliteit.

Arbeidsmarkt

Sinds 2021 is er een stijging te zien in de in- en uitstroom in de organisatie. Het wordt steeds moeilijker om vacatures in te vullen. Het aantal kandidaten dat reageert op een vacature neemt enorm af. De arbeidsmarkt staat onder hoogspanning en de verwachting is dat de krapte de komende jaren aanhoudt. Dit brengt risico's met zich mee. Er zijn vacatures die hierdoor langer openstaan waardoor werkzaamheden blijven liggen of op worden gepakt door collega's. Hierdoor stijgt de werkdruk wat invloed kan hebben op het werkgeluk en wat kan resulteren in verzuim. Dit kan uiteindelijk ook de uitstroom bevorderen en effect hebben op de dienstverlening en het centraal stellen van onze klant. We zetten in op het boeien en groeien. Huidige MogelijkMakers krijgen kansen om door te stromen waarbij we inzetten op de groei, inzet op talent en de interesse in het werk.

Naast uitbreidingen van de formatie zoals opgenomen in deze begroting worden er maatregelen genomen om te zorgen voor meer flexibiliteit. Bij potentiële MogelijkMakers wordt ook gekeken naar de potentie die men heeft om een groei te maken en minder op de ervaring die men met zich meebrengt, hiervoor wordt extra financiële ruimte toegevoegd aan het flexbudget. Daarnaast worden maatregelen genomen om flexibeler om te gaan met capaciteit die nodig is voor het versnellen van de bouwopgave. Hier gaan de kosten voor de baat uit want als de bouwopgave wordt ingevuld worden er extra middelen ontvangen vanuit anterieure overeenkomsten. Uiteraard wordt ook geïnvesteerd in zaken zoals arbeidsmarktcommunicatie, inzetten van het netwerk en de beste wervingsstrategie om te zorgen voor succesvolle matches.

Overige

Gezien de stijging van het aantal meldingen ongewenst gedrag in de organisatie in 2021 besteden we extra aandacht besteedt aan het thema sociale integriteit. Dit gebeurt door middel van bijeenkomsten en gesprekken hierover en ook door inzet van de interne vertrouwenspersonen waar elke MogelijkMaker terecht kan. Daarnaast is een nieuwe gecertificeerde externe vertrouwenspersoon aangewezen zodat de mogelijkheid tot een gesprek volledig wordt gefaciliteerd. Door de dialoog in de organisatie aan te gaan zetten we in op een fijne werkomgeving voor alle MogelijkMakers en de ruimte om in vertrouwelijkheid een gesprek hierover aan te gaan.

Inkoop

In 2022 is gestart met de implementatie van de eerste fase van een P2P-pakket. P2P staat voor Purchase to Pay (van inkoop naar betalen). In 2022 gaan we verder met het voorbereiden en uitwerken van fase 2. Deze fase zal in 2023 in de organisatie worden geïmplementeerd. Parallel aan deze fase gaan we aan de slag met het aanpassen van de aanbestedingsrichtlijnen. Het stimuleren van de lokale economie, duurzaamheid en social return zijn belangrijke speerpunten die door de huidige tijd aan verandering onderhevig zijn. We blijven in gesprek met Baanbrekers en ondernemers om hieraan invulling te geven.

Risicomanagement

Risicomanagement maakt onderdeel uit van onze dagelijkse werkzaamheden. Veel van de zaken waar we als gemeente verantwoordelijk voor zijn worden uitbesteed of in samenwerking met andere partijen gedaan. In het kader van professionalisering en verantwoording zijn we daarom in 2022 gestart met het analyseren van de belangrijkste samenwerkende partijen. Op basis van een vaste set aan vragen wordt het risicoprofiel van een partij in beeld gebracht. Op die manier leggen we vast of er sprake is van specifieke risico's en welke maatregelen daarbij passen. Daarmee maken we de omslag van reactief naar proactief. In 2023 kunnen we op basis hiervan vaststellen of er voldoende grip is op de betreffende partijen en de ontwikkeling monitoren door de analyse te herhalen.

Voor de reikwijdte van het risicomanagement worden naast de formele verbonden partijen ook samenwerkingspartijen in de analyse meegenomen die een hoge invloed hebben op het realiseren van de gemeentelijke (beleids)doelen. Dit betekent dat naast de formele verbonden partijen volgens het BBV (deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen etc.) ook andere vormen van samenwerking hieronder vallen.

Informatiebeveiliging en privacy

Ook in 2023 zal, zoals eerder gezegd, (gedeeltelijk) thuiswerken van toepassing blijven. Hybride vergaderen en werken buiten de gemeentelijke locaties zal daarmee blijvend een rol spelen. Het werken vanaf meerdere locaties vraagt om extra aandacht voor een goede informatiebeveiliging en zorgvuldig gebruik van (privacygevoelige) gegevens. Ook komend jaar zal verder worden gewerkt aan een blijvend bewustzijn bij medewerkers met betrekking tot het werken met persoonsgegevens van inwoners.

In 2023 zal de jaarlijkse ENSIA-audit worden uitgevoerd. Ook zal in 2023 de interne audit Wet Politiegegevens worden uitgevoerd. Onze Chief Information Security Officer (CISO) en Privacy Officer (PO) adviseren over een veilige, zorgvuldige omgang met persoonsgegevens. Daarnaast houdt onze aangestelde Functionaris voor de Gegevensbescherming (FG) intern onafhankelijk toezicht op deze juiste omgang en de naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Ook wordt een nieuw informatiebeveiligings- en privacy beleid opgesteld, hiermee wordt er voortdurend gewerkt aan het verminderen van risico's op het gebied van informatiebeveiliging en privacy. Het uitvoeren van risicoanalyses voor de informatiesystemen en gegevensverwerkingsprocessen wordt ook in 2023 doorgezet en stelt ons in staat om op deze gebieden beheersmaatregelen te treffen.

Datagedreven werken

In 2021 intensiveerden wij onze aandacht voor datagedreven werken omdat wij de potentie zien van data en informatie. In 2023 bouwen wij verder aan dat traject. Datagedreven werken is een volwaardig onderdeel van, en deels ook aanjager voor de verdere professionalisering van onze werkprocessen en dienstverlening. Er zal meer gewerkt worden aan verdere bewustwording over data en centralisering van data, zodat er binnen de organisatie op eenduidige wijze gebruik van data kan worden gemaakt. Data bewustwording gaan we doen aan de hand van voorbeelden, waarin de mogelijkheden van data naar voren zullen komen. Om data te kunnen gebruiken of aan elkaar te kunnen koppelen moeten we weten waar de data staan, wat het voor data zijn en wat de kwaliteit van de data is. Daarvoor gaan we bekijken hoe we data op een centrale manier kunnen samenbrengen. Aan de hand van een visie en op basis van samenwerking binnen een informatie-team, worden acties uitgezet die zowel bijdragen aan de lange termijnontwikkeling als aan resultaten op korte termijn. Deze acties gaan het brede, abstracte begrip van datagedreven werken operationaliseren binnen de organisatie en gaan bijdragen bij het verbeteren van besluitvorming en dienstverlening.

Rechtmatigheidsverantwoording

De landelijke invoering van de rechtmatigheidsverantwoording is nog steeds niet definitief besloten. Op dit moment wordt verwacht dat de rechtmatigheidsverantwoording door het college met ingang van het verslagjaar 2023 onderdeel gaat uitmaken van de jaarrekening. De accountant geeft dan nog steeds een getrouwheidsoordeel af over de jaarrekening, waarvan de rechtmatigheidsverantwoording onderdeel uitmaakt. Hiermee komt het huidige afzonderlijke rechtmatigheidsoordeel in de controleverklaring van de accountant te vervallen. Deze wijziging markeert de verantwoordelijkheid van het college voor de rechtmatigheid, de reikwijdte van rechtmatigheid verandert hierbij niet.

We verwachten dat na definitieve besluitvorming over de wet aanvullende richtlijnen/notities worden uitgebracht. Op basis daarvan zal het plan van aanpak uit 2021 geactualiseerd worden. De afgelopen periode is gewerkt aan diverse voorbereidingen uit het plan van aanpak (organisatiebesluit, mandaatkaderregeling, beheersing frauderisico's). In 2023 moeten alle voorbereidingen worden afgerond. Dit betreft bijvoorbeeld de aanpassing van de controleverordening (art. 213).

Wet open overheid (Woo)

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden, als opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Actief openbaar maken van informatie, waarbij alle betrokken belangen uiteraard goed in het oog moeten worden gehouden, is een goede zaak voor het openbaar bestuur behoort tot de dienstverlening van de gemeente aan haar inwoners.

Veel meer dan de Wob verplicht de Woo tot het actief, uit eigen beweging, openbaar maken van documenten. Het bestaande beleid van onze gemeente over transparant bestuur loopt al vooruit en sluit aan op de nieuwe Woo. Veel is al openbaar in Heusden, maar er moet ook op termijn meer en actiever worden geopenbaard. Dit wordt vanuit het Rijk in de loop van de komende jaren gefaseerd ingevoerd. Uit oogpunt van zorgvuldigheid volgen wij deze landelijke fasering. Vooruitlopend daarop gaan we aan de slag met onderzoek naar de mogelijkheden om in twee categorieën actiever te gaan openbaren:

- de beslissingen op Woo-verzoeken en de daarbij behorende openbaar verklaarde stukken;
- de ingezonden brieven aan de raad. Daarbij moet de wijze waarop deze worden gepubliceerd en het waarborgen van privacy etc. worden gezien.

Verbonden partijen

Inleiding

Gemeenten doen voor bepaalde beleidsterreinen een beroep op andere partijen bij de uitvoering van haar taken veelal in samenwerking met andere gemeenten. Een deel hiervan komt terecht bij verbonden partijen. De diversiteit in verbonden partijen neemt toe, evenals het financiële en beleidsmatige gewicht ervan. Om die reden is de regelgeving omtrent verbonden partijen in het vernieuwde Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) gewijzigd. In lijn met dit besluit is in de programma's opgenomen op welke wijze verbonden partijen bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen van het gemeentelijk beleid.

In deze paragraaf wordt de algemene visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen toegelicht en zijn alle verbonden partijen opgesomd. De verbonden partijen worden uitgesplitst naar het type organisatie en daarnaast wordt toegelicht welk openbaar doel dit dient, op welke wijze de gemeente een (financieel en/of bestuurlijk) belang heeft en wat de omvang van het belang is aan het begin en de verwachte omvang van het belang aan het eind van het begrotingsjaar. Daarnaast worden de belangrijkste financiële gegevens van de verbonden partij benoemd (eigen vermogen, vreemd vermogen en verwachte resultaat) en de eventuele risico's voor de financiële positie van de gemeente. Indien van toepassing zijn deze tevens opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

In het BBV is opgenomen dat de verwachte omvang van het eigen en vreemd vermogen van de verbonden partijen aan het begin en einde van het begrotingsjaar moet worden opgenomen. Bij enkele verbonden partijen is dit niet mogelijk omdat géén geprognosticeerde balans is opgenomen in de opgestelde begrotingen. Wel is bij de gemeenschappelijke regelingen overal het eigen vermogen vermeld, en dus opgenomen in deze paragraaf.

Voor de uitsplitsing naar verschillende typen verbonden partijen wordt onderscheid gemaakt in:

- gemeenschappelijke regelingen;
- vennootschappen en coöperaties;
- stichtingen en verenigingen en
- overige verbonden partijen.

Voor de gemeente Heusden is enkel sprake van gemeenschappelijke regelingen en vennootschappen. Wij kennen geen andere typen verbonden partijen.

Algemene visie en beleidsvoornemens

Maatschappelijke opgaven beperken zich niet tot gemeentegrenzen. Om deze opgaven aan te kunnen is het vaak noodzakelijk om samen te werken. Door samen te werken en de krachten te bundelen is het mogelijk om een grotere rol van betekenis te kunnen spelen, publieke partijen gericht te beïnvloeden en onderlinge afstemming te verwezenlijken. Afhankelijk van de opgave waarvoor we als gemeente staan zal een samenwerkingsvorm gekozen worden.

Naast de vorm zijn ook de partners waarmee samengewerkt wordt afhankelijk van de opgave en niet vooraf bepaald. Als gemeente sluiten wij geen partijen bij voorbaat uit evenals dat een samenwerking nooit vanzelfsprekend is. Op ieder moment wordt beoordeeld op welke manier de beste maatschappelijke resultaten kunnen worden behaald.

Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen

De gemeente Heusden neemt deel aan een aantal gemeenschappelijke regelingen. Deze samenwerkingsverbanden met andere gemeenten, waterschappen en/of provincies voeren namens de gemeente bepaalde beleidstaken uit. De gemeente is dan ook samen met de andere deelnemers bestuurlijk en financieel bij de gemeenschappelijke regeling betrokken en heeft invloed op het beleid van de regeling. Onderstaand volgt een opsomming van de regelingen waaraan wordt deelgenomen waarbij de laatste in liquidatie is.

- Veiligheidsregio Brabant-Noord met de vestigingsplaats 's-Hertogenbosch
- Streekarchief Langstraat Heusden Altena met de vestigingsplaats Heusden
- Uitvoeringsorganisatie Baanbrekers met de vestigingsplaats Waalwijk
- GGD Hart voor Brabant met de vestigingsplaats Tilburg
- Regeling Ambulance Voorziening Brabant Midden-West-Noord met de vestigingsplaats Tilburg
- Omgevingsdienst Midden en West Brabant met de vestigingsplaats Tilburg
- Regio Hart van Brabant met de vestigingsplaats Tilburg
- Stadsgewest 's-Hertogenbosch (in liquidatie)

Veiligheidsregio Brabant-Noord

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
Doel	De Veiligheidsregio Brabant-Noord omvat Brandweer en Veiligheidsbureau Brabant-Noord, de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) Brabant-Noord en het Gemeenschappelijk Meldcentrum Brabant-Noord. De veiligheidsregio Brabant-Noord behartigt het belang van een doelmatig georganiseerde en gecoördineerde, waar mogelijk integrale, uitvoering van de hulpverlening in het werkgebied alsmede de voorbereiding daarop.
Deelnemers	De eenheid Oost-Brabant van het Korps Nationale Politie, gemeenten Bernheze, Boekel, Boxtel, 's-Hertogenbosch, Heusden, Land van Cuijk, Maashorst, Meijerijstad, Oss, Sint-Michielsgestel en Vught.

Bestuurlijke betrokkenheid

Het bestuurlijk belang van de gemeente Heusden betreft deelname in zowel het algemeen bestuur als het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Deelname in het algemeen bestuur houdt in dat er stemrecht is binnen de gemeenschappelijke regeling.

Financieel belang

Het financieel belang van de gemeente Heusden betreft de financiële bijdrage gebaseerd op basis van inwoneraantallen. De reservepositie van de gemeenschappelijke regeling is toereikend om (verwachte) verliezen uit eigen middelen te dekken.

De bijdragen zijn als volgt begroot:

	<i>Rekening 2021</i>	<i>Raming 2022</i>	<i>Raming 2023</i>
<i>Bijdragen o.b.v. inwoneraantallen</i>			
GHOR	75.000	63.000	67.000
BzBN	53.000	54.000	52.000
Brandweer	2.496.000	2.625.000	2.775.000
Compensatie herverdeeffecten	-11.000	0	0
<i>Vaste bijdragen</i>			
Jeugdbrandweer	12.000	13.000	13.000
Compensabele BTW	-4.000	0	0
<i>Totaal</i>	<i>2.621.000</i>	<i>2.755.000</i>	<i>2.907.000</i>

Financiële kengetallen

Uit de begroting 2023 van de Veiligheidsregio volgen de volgende (verwachte) financiële kengetallen (x € 1.000):

	1 januari 2023	31 december 2023
Eigen vermogen	12.376	12.174
Vreemd vermogen	Niet bekend	Niet bekend
Resultaat		nihil

Streekarchief Langstraat Heusden Altena

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	Heusden
Doel	Het streekarchief heeft tot doel de zorg voor en het beheer van de krachtens de Archiefwet 1995 naar de archiefbewaarplaats overgebrachte archiefbescheiden; het toezicht op het beheer van de niet-overgebrachte archiefbescheiden van de gemeenten en de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, en dit te doen geschieden door of vanwege een streekarchivaris; en ten slotte het vanuit een centrale archiefbewaarplaats bevorderen van lokaal- en streekhistorisch onderzoek.
Deelnemers	De gemeenten Altena, Heusden en Waalwijk

Bestuurlijke betrokkenheid

Het bestuurlijk belang van de gemeente Heusden betreft deelname in zowel het algemeen bestuur als het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling.

Financieel belang

Het financieel belang van de gemeente Heusden betreft de financiële bijdrage in de activiteiten. Deze wordt gebaseerd op basis van inwoneraantallen.

De bijdrage is als volgt begroot:

	Rekening 2021	Raming 2022	Raming 2023
Bijdrage o.b.v. inwoneraantallen	314.000	321.000	323.000

Financiële kengetallen

Uit de begroting 2023 van het Streekarchief volgen de onderstaande (verwachte) financiële kengetallen (x € 1.000):

	1 januari 2023	31 december 2023
Eigen vermogen	283	272
Vreemd vermogen	92	92
Resultaat		Nihil

Uitvoeringsorganisatie Baanbrekers

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	Waalwijk
Doel	De dienst streeft naar een zo hoog mogelijke maatschappelijke participatie van de inwoners van de gemeenten Waalwijk, Loon op Zand en Heusden. De focus ligt vooral op het zoveel mogelijk aan een reguliere baan helpen van mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt. Belangrijke waarden voor de uitvoeringsorganisatie zijn zelfredzaamheid, duurzame samenwerking en sociale innovatie.
Deelnemers	De gemeenten Heusden, Loon op Zand en Waalwijk.

Bestuurlijke betrokkenheid

Het bestuurlijk belang van de gemeente Heusden betreft deelname in zowel het algemeen bestuur als het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Deelname in het algemeen bestuur houdt in dat er stemrecht is binnen de gemeenschappelijke regeling.

Financieel belang

Het financieel belang van de gemeente Heusden betreft de financiële bijdrage in de activiteiten. Deze wordt gebaseerd op basis van de doorbetaling van ontvangen rijksbudgetten en een bijdrage in de exploitatielasten op basis van inwoneraantallen. De gemeenschappelijke regeling heeft een reserve om beperkte verliezen op te kunnen vangen. Eventuele overschotten / tekorten die niet uit de reserve gedekt kunnen worden zullen op basis van inwoneraantallen verdeeld worden. N.a.v. de evaluatie van de gemeenschappelijke regeling is de verdeelsystematiek ongewijzigd. Wel is tussen Heusden en Loon op Zand een structurele compensatie van € 70.000 voor Heusden afgesproken die in de begroting is opgenomen.

De bijdragen zijn als volgt begroot:

	Rekening 2021	Raming 2022	Raming 2023
Doorbetaling van rijksbudgetten			
BUIG budget (incl. BBZ)	8.876.000	9.041.000	8.053.000
TOZO	6.898.000	0	0
Participatie en reïntegratie	3.670.000	3.533.000	3.285.000
Bijdragen o.b.v. inwoneraantallen	0	0	0
Bijdrage in exploitatielasten	2.917.000	2.252.000	4.540.000
Compensatie Loon op Zand	-70.000	-70.000	-70.000
Totaal	22.291.000	14.756.000	15.808.000

Financiële kengetallen

Uit de begroting 2023 van Baanbrekers volgen de onderstaande (verwachte) financiële kengetallen (x € 1.000):

	1 januari 2023	31 december 2023
Eigen vermogen	3.170	4.176
Vreemd vermogen	11.896	31.665
Resultaat		nihil

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	Tilburg
Doel	De GGD heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de publieke gezondheidszorg.
Deelnemers	De gemeenten Bernheze, Boekel, Boxtel, Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, 's-Hertogenbosch, Heusden, Hilvarenbeek, Land van Cuijk, Loon op Zand, Maashorst, Meijerijstad, Oisterwijk, Oss, Sint-Michielsgestel, Tilburg, Vught en Waalwijk.

Bestuurlijke betrokkenheid

Het bestuurlijk belang van de gemeente Heusden betreft deelname in zowel het algemeen bestuur als het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Deelname in het algemeen bestuur houdt in dat er stemrecht is binnen de gemeenschappelijke regeling.

Financieel belang

Het financieel belang van de gemeente Heusden betreft de financiële bijdrage in de activiteiten. Deze bijdrage is gebaseerd op basis van inwoneraantallen.

Voor de bijdrage per inwoner wordt het werkgebied historisch verdeeld over twee regio's. Voor de gemeente Heusden gelden hierdoor verschillende tarieven aangezien de voormalige gemeente Vlijmen binnen de regio 's-Hertogenbosch valt en de voormalige gemeenten Drunen en Heusden binnen de regio Midden-Brabant.

De bijdragen zijn als volgt begroot:

	<i>Rekening 2021</i>	<i>Raming 2022</i>	<i>Raming 2023</i>
Basispakket uniform deel	1.524.000	1.436.000	1.552.000
Basispakket lokale accenten	194.000	135.000	142.000
Af: compensabele BTW	-21.000	-12.000	-12.000
Totaal	1.697.000	1.559.000	1.682.000

Financiële kengetallen

Uit de begroting 2023 van de GGD volgen de (verwachte) financiële kengetallen (x € 1.000):

	1 januari 2023	31 december 2023
Eigen vermogen	6.846	6.040
Vreemd vermogen	12.000	12.000
Resultaat		Nihil

Regionale Ambulance Voorziening Brabant Midden-West-Noord

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	Tilburg
Doel	Het verlenen of doen verlenen van ambulancezorg.
Deelnemers	De gemeenten Aalburg, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Bernheze, Boekel, Boxtel, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Halderberge, 's-Hertogenbosch, Heusden, Hilvarenbeek, Land van Cuijk, Loon op Zand, Maashorst, Meijerijstad, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Oss, Roosendaal, Rucphen, Sint-Michielsgestel, Steenbergen, Tilburg, Vught, Waalwijk, Werkendam, Woensdrecht, Woudrichem, en Zundert.

Bestuurlijke betrokkenheid

Het bestuurlijk belang van de gemeente Heusden betreft deelname in het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Deelname in het algemeen bestuur houdt in dat er stemrecht is binnen de gemeenschappelijke regeling.

Financieel belang

Het financieel belang van de gemeente Heusden is beperkt. Er wordt evenals in voorgaande jaren geen financiële bijdrage in de activiteiten gevraagd. De reservepositie van de gemeenschappelijke regeling is toereikend om (verwachte) verliezen uit eigen middelen te dekken.

Financiële kengetallen

Uit de begroting 2023 van de Regionale Ambulance Voorziening volgen de volgende (verwachte) financiële kengetallen (x € 1.000):

	1 januari 2023	31 december 2023
Eigen vermogen	14.260	14.260
Vreemd vermogen	29.296	36.566
Resultaat		-/- 92

Omgevingsdienst Midden en West Brabant

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	Tilburg
Doel	Het openbaar lichaam is ingesteld om ten behoeve van de deelnemers taken uit te voeren op het gebied van het omgevingsrecht en om als verlengstuk van het lokaal en provinciaal bestuur een bijdrage te leveren aan een leefbare en veilige werk- en leefomgeving van de regio Midden- en West Brabant.
Deelnemers	Provincie Noord-Brabant en de gemeenten Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Halderberge, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Tilburg, Waalwijk, Woensdrecht en Zundert.

Bestuurlijke betrokkenheid

Het bestuurlijk belang van de gemeente Heusden betreft deelname in het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Deelname in het algemeen bestuur houdt in dat er stemrecht is binnen de gemeenschappelijke regeling.

Financieel belang

Het financieel belang van de gemeente Heusden betreft de financiële bijdrage in de activiteiten. De bijdrage wordt op voorschot basis in rekening gebracht, vervolgens kan voor de verplichte bijdrage (of meer) werk in uren worden aangeleverd.

De bijdragen zijn als volgt begroot:

	Rekening 2021	Raming 2022	Raming 2023
Structurele bijdrage	546.000	408.000	465.000
Extra bodemtaken			75.000
Totaal	546.000	408.000	540.000

Financiële kengetallen

Uit de ontwerpbegroting 2023 van de OMWB volgen de onderstaande (verwachte) financiële kengetallen x € 1.000):

	1 januari 2023	31 december 2023
Eigen vermogen	2.829	3.163
Vreemd vermogen	3.004	2.560
Resultaat		Nihil

Regio Hart van Brabant

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	Tilburg
Doel	Met de deelneming in deze gemeenschappelijke regeling wordt meer ruimte geschapen om regionale opgaven te identificeren en op basis daarvan gezamenlijke projecten te definiëren, te initiëren en richting uitvoering te brengen. Regio Hart van Brabant wil zich, via de programma's van Midpoint Brabant, onderscheiden als dé regio van Social Innovation. Aan de Midpoint Brabant programma's werken overheid, onderwijs en ondernemers mee. Sinds 1 december 2014 is het thema jeugdhulp toegevoegd aan de doelen van de gemeenschappelijke regeling.
Deelnemers	De gemeenten Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk, Tilburg en Waalwijk.

Bestuurlijke betrokkenheid

Het bestuurlijk belang van de gemeente Heusden betreft deelname in het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Deelname in het algemeen bestuur houdt in dat er stemrecht is binnen de gemeenschappelijke regeling.

Afhankelijk van het betreffende programma binnen de gemeenschappelijke regeling wordt de gemeente vertegenwoordigd door een portefeuillehouder in de overleggen, of in de bestuurscommissie (jeugd).

Financieel belang

Het financieel belang van de gemeente Heusden betreft de financiële bijdrage in de activiteiten. De bijdrage betreft een vast bedrag voor zover het Regio Hart van Brabant en Midpoint betreft. De reservepositie van de gemeenschappelijke regeling is toereikend om (verwachte) verliezen uit eigen middelen te dekken. De regionale jeugdhulp wordt op basis van de regionale begroting jeugdhulp gefinancierd. Daarin wordt de bijdrage per gemeente bepaald en deze wordt achteraf op realisatie definitief bepaald.

De bijdragen zijn als volgt begroot:

	Rekening 2021	Raming 2022	Raming 2023
Regio Hart van Brabant, regulier	107.000	109.000	110.000
Regio Hart van Brabant, programmamanager sociaal domein	6.000	6.000	6.000
Midpoint, regulier	107.000	109.000	110.000
Midpoint, Bijdrage subsidieregeling Economie en innovatie	9.000	9.000	9.000
Midpoint, project leren en werken	21.000	12.000	12.000
Regionale jeugdhulp	8.802.000	9.497.000	8.764.000
Regionale jeugdhulp afrekening	-294.000	0	0
Totaal	8.758.000	9.742.000	9.011.000

Financiële kengetallen

Uit de begroting 2023 van de Regio Hart van Brabant volgen de volgende (verwachte) financiële kengetallen (x € 1.000):

	1 januari 2023	31 december 2023
Eigen vermogen	149	149
Vreemd vermogen	2.043	Niet bekend
Resultaat		nihil

Stadsgewest 's-Hertogenbosch

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
Doel	Sinds 2013 resteert alleen nog het beheer van de gesloten Afvalberging De Vlagheide en het toezicht op de uitvoering van de leveringscontracten met Attero BV. Het proces van ontmanteling van de gemeenschappelijke regeling is reeds in 1997 ingezet waarbij voormalige taken zijn beëindigd of verzelfstandigd.
Deelnemers	De gemeenten Boxtel, 's-Hertogenbosch, Heusden (inwoners vml. Vlijmen), Maasdriel (sinds 1-1-1997 alleen voor de Afvalverwijdering), Meierijstad (Schijndel, Sint-Oedenrode en Veghel), Oisterwijk (inwoners vml. Haaren), Sint-Michielsgestel, Tilburg (inwoners vml. Haaren) en Vught. Daarnaast is er ook een zogenaamde contract-gemeente, Bernheze. Deze gemeente is mede risico dragend in de exploitatie van Vlagheide.

Bestuurlijke betrokkenheid

Het bestuurlijk belang van de gemeente Heusden betreft deelname in het algemeen bestuur en het Dagelijkse bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Deelname in het algemeen bestuur houdt in dat er stemrecht is binnen de gemeenschappelijke regeling.

Financieel belang

Besloten is om eind 2020 het grootste deel van het opgebouwde negatief saldo te verrekenen met de gemeenten. Uitgangspunt bij de berekening van de verrekening was dat bij de uiteindelijke liquidatie van het Stadsgewest een bedrag van € 2,5 miljoen uit het nazorgfonds wordt gerealiseerd als overschot op het inmiddels bij de provincie belegde nazorgfonds.

De incidentele gemeentelijke bijdrage is begin 2021 ingezet voor aflossing van een groot deel van de lening bij de gemeente 's-Hertogenbosch. Met deze gemeente is overeenstemming over de voorwaarden van het dan nog niet afgeloste deel.

Het Stadsgewest blijft tenminste tot 2025 verantwoordelijk voor het beheer (de nazorg) van de stortplaats. Besloten is dat exploitatielasten jaarlijks in rekening zullen worden gebracht bij de deelnemende gemeenten. Deze exploitatielasten zijn gebaseerd op de huidige inzichten en worden doorberekend op basis van een bedrag per inwoner. Het bestuur van het Stadsgewest gaat op zoek naar verbeteringen van opbrengsten of optimalisering van kosten uit de exploitatie van de voormalige stortplaats, die een verlagend effect kunnen hebben op het bedrag per inwoner. Dit wordt onder andere gedaan in overleg met de gemeente Meierijstad. De directievoering, ambtelijk secretariaat en administratie van het Stadsgewest zijn ondergebracht bij de gemeente Meierijstad.

De bijdragen zijn als volgt begroot:

	Rekening 2021	Raming 2022	Raming 2023
Jaarlijkse bijdrage	23.500	23.300	17.200
Totaal	23.500	23.300	17.200

Financiële kengetallen

Uit de ontwerpbegroting 2023 van het Stadsgewest volgen de volgende (verwachte) financiële kengetallen (x € 1.000):

	1 januari 2023	31 december 2023
Eigen vermogen	-/- 1.955	-/- 1.955
Vreemd vermogen	2.500	2.500
Resultaat		nihil

Deelnemingen

Een deelneming is een participatie, in de vorm van aandelen, in een naamloze vennootschap of een besloten vennootschap. De deelnemingen worden in hoofdzaak via de Algemene Vergadering van Aandeelhouders behartigd. In die vergadering treedt de functioneel betrokken portefeuillehouder op als gemandateerd gemeentelijk vertegenwoordiger.

De gemeente Heusden participeert in de volgende vennootschappen:

- Brabant Water NV, 's-Hertogenbosch
- NV Bank Nederlandse gemeenten, Den Haag

Brabant Water N.V.

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
Doel	Deelname in het aandelenkapitaal ter bewerkstelling van een zo hoog mogelijk voorzieningenniveau voor de individuele gebruiker.
Aandeelhouders	Provincie Noord-Brabant (31,6%) en 60 gemeenten in het voorzieningsgebied van Brabant Water.

Bestuurlijk belang

De gemeente Heusden bezit 41.239 aandelen (€ 0,10 nominaal) van Brabant Water N.V. op een totaal van 2.780.000 aandelen (1,5%). Naast dit aandelenbezit dat recht geeft op deelname aan de aandeelhoudersvergadering en stemrecht geeft is er geen sprake van bestuurlijke betrokkenheid.

Financieel belang

Naast het aandelenbezit is er geen sprake van een financieel belang.

De deelneming is als volgt meegenomen in de begroting:

	Rekening 2021	Raming 2022	Raming 2023
Balanswaarde deelneming	32.258	32.258	32.258
Dividend	nihil	nihil	nihil

Financiële kengetallen

De rol van de begroting is anders voor private partijen, er is derhalve geen sprake van een begroting op basis waarvan de financiële kengetallen kunnen worden overgenomen. Uit de jaarrekening 2021 volgen de volgende financiële kengetallen (x € 1.000):

	1 januari 2021	31 december 2021
Eigen vermogen	674.183	684.676
Vreemd vermogen	523.344	531.399
Resultaat		10.493

Bank Nederlandse gemeenten

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats	Den Haag
Doel	De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), onze huisbankier, is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Aandeelhouders	De Nederlandse staat (50%), gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.

Bestuurlijk belang

De gemeente Heusden bezit 44.499 aandelen (€ 2,50 nominaal) van de BNG op een totaal van 55.690.720 aandelen (0,08%). Naast dit aandelenbezit dat recht geeft op deelname aan de aandeelhoudersvergadering en stemrecht geeft is er geen sprake van bestuurlijke betrokkenheid.

Financieel belang

Naast het aandelenbezit is er geen sprake van een financieel belang.

De deelneming is als volgt meegenomen in de begroting:

	Rekening 2021	Raming 2022	Raming 2023
Balanswaarde deelneming	100.964	100.964	100.964
Dividend	80.543	56.500	100.000

Jaarlijks wordt een dividenduitkering ontvangen. De hoogte van deze dividenduitkering fluctueert, met als uitgangspunt de in 2021 ontvangen dividenduitkering 2020 van € 80.543 en de in 2022 ontvangen dividenduitkering 2021 van € 101.458 wordt vanaf 2023 een bedrag van € 100.000 geraamd.

Financiële kengetallen

De rol van de begroting is anders voor private partijen, er is derhalve geen sprake van een begroting op basis waarvan de financiële kengetallen kunnen worden overgenomen. Uit de jaarrekening 2021 volgen de volgende financiële kengetallen (x € 1.000.000):

	1 januari 2021	31 december 2021
Eigen vermogen	5.097	5.062
Vreemd vermogen	155.262	143.995
Resultaat		211

Uit het resultaat 2020 is een dividend voorgesteld van € 101 miljoen (= € 1,81 per aandeel) wat voor Heusden een totaalbedrag vertegenwoordigt van € 80.543. Uit het resultaat 2021 is een dividenduitkering voorgesteld van € 127 miljoen (€ 2,28 per aandeel). Dit is voor de gemeente Heusden € 101.458.

Grondbeleid

Inleiding

Grondbeleid is een belangrijk instrument in het kader van het ruimtelijk beleid bij locatieontwikkeling. Het gemeentelijk grondbeleid heeft los van het verplicht kostenverhaal raakvlakken met verschillende andere beleidsterreinen van de gemeente. Het grondbeleid is geen doel op zich maar is ondersteunend aan de realisatie van het ruimtelijk beleid van de gemeente. Bij de paragraaf grondbeleid in de begroting wordt ingegaan op het te voeren beleid. Het beleid is in 2021 geactualiseerd met de Nota Grondbeleid 2021-2025: 'Samen Meer Mogelijk Maken'. Het financieel belang van het grondbeleid blijft groot. Het grondbeleid brengt relatief grotere financiële risico's met zich mee. Bij de jaarrekening 2021 is in deze paragraaf op hoofdlijnen verslag gedaan van de belangrijkste ontwikkelingen en resultaten. Bij de jaarrekening 2021 zijn alle grondexploitaties herzien en in de 'Toelichting Grondexploitaties 2021' is uitgebreid gerapporteerd over de belangrijkste ontwikkelingen en resultaten. Dit document geeft een toelichting op totaalniveau van de grondexploitaties en een toelichting voor de individuele projecten. De ontwikkelingen in de afgelopen periode geven nog geen aanleiding voor een tussentijdse herziening van de grondexploitaties. De volgende actualisatie is begin 2023 bij het opstellen van de jaarrekening 2022.

Nota Grondbeleid 2021-2025: Samen meer mogelijk maken

De Nota Grondbeleid geeft inzicht in de relevante wet- en regelgeving bij de uitvoering van het grondbeleid. De nota bevat de gehanteerde uitgangspunten en de kaders voor het grondbeleid. Tevens bevat de nota afspraken gericht op de rolverdeling tussen raad en college. Het gaat dan bijvoorbeeld over samenwerking en ontwikkelstrategie, verwerving en beheer van gronden, uitgifte, grondprijsbepaling en verkoop van gronden, kostenverhaal, de vaststelling van grondexploitaties, de budgetcyclus en het projectmatig werken. Het verkoopbeleid ten aanzien van de cultuurgronden vormt ook een onderdeel van de nota. Pachtvrije cultuurgronden worden tijdelijk verpacht en kunnen zo nodig ingezet worden om andere doelen te realiseren. Bijvoorbeeld door deze gronden in te zetten als ruilgrond om elders mogelijkheden te creëren.

De Nota Grondbeleid 2021-2025: 'Samen Meer Mogelijk Maken' gaat uit van een situationeel grondbeleid. Aan de hand van een routekaart kunnen keuzes worden onderbouwd bij de uitvoering van het grondbeleid in een steeds dynamischer omgeving. Rekening houdend met ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld de woningmarkt, de woningbehoefte, duurzaamheid, de economie en anticiperend op ambities uit de omgevingsvisie.

Zo wil de gemeente de komende jaren anticiperen op relevante ontwikkelingen. De uitdaging is om de verschillende (beleids)ambities te combineren en te realiseren binnen gestelde kaders met een goede balans tussen financieel rendement, maatschappelijk rendement en bijkomend risicoprofiel.

Kostenverhaal vormt daarbij een hulpmiddel om de woningbouwambities (bouwen, bouwen, bouwen) voor alle doelgroepen sneller haalbaar te maken en gewenste ontwikkelingen te kunnen realiseren. Door duidelijkheid te creëren en met evenredige bijdrages van alle gebiedsontwikkelingen (ook die van derden) kan de gemeente gemeentebreed meer realiseren. En kan worden voorkomen dat enkel de krenten uit de pap worden gerealiseerd ten koste van een breed programma voor alle doelgroepen, waaronder ook voldoende sociale huur.

De huidige grondpositie van de gemeente is toereikend om bij te kunnen dragen aan de realisatie van beleidsdoelen. Zo wil de gemeente voorzien in de woningbehoefte. Binnen de kern Drunen is bijvoorbeeld aandacht voor de opgave om te voorzien in de vraag naar meer sociale huurwoningen. Dit kan bij herontwikkeling van gemeentelijke posities en door eisen te stellen aan nieuwbouwprojecten van derden. Daarbij is er ook aandacht voor de ruimte die bedrijven in onze gemeente nodig hebben om te kunnen blijven groeien.

De realisatie van voldoende sociale woningbouw, woningen voor starters en senioren blijft een aandachtspunt voor de komende jaren. In de woonvisie van 2020 en in het coalitieakkoord is ingezet op meer woningbouw voor deze doelgroepen, ook op gronden van derden. De gemeente zal eisen stellen aan het programma in bestemmingsplannen / het omgevingsplan.

Omdat het aantal projecten op gronden van derden toeneemt, neemt ook het belang van kostenverhaal toe. Met een Nota kostenverhaal wil de gemeente duidelijkheid verschaffen over het kostenverhaal in onze gemeente. De mogelijkheden om kosten te verhalen zijn in beeld gebracht. De insteek is dat het kostenverhaal rekening houdt met het verplichte kostenverhaal en het is de bedoeling dat het beoogde kostenverhaal aansluit op de gemeentelijke beleidsambities.

Algemene ontwikkelingen

Ondanks de coronacrisis draaide de woningmarkt de afgelopen jaren op volle toeren. Als gevolg van de krapte op de woningmarkt zijn de woningprijzen al een aantal jaren op rij gestegen. Ook de gebiedsontwikkeling heeft kunnen profiteren van de toegenomen prijzen die de gestegen bouwkosten meer dan goed hebben gemaakt. Dit leidde ertoe dat de grondprijzen zijn toegenomen en ook de verdienpotentie van projecten nam toe. Met als blijvende uitdaging de bouw van voldoende (betaalbare) woningen.

Begin 2022 zorgde de uitgebroken oorlog in Oekraïne voor nieuwe onzekerheid. De oorlog en sancties leidden (in combinatie met de nasleep van corona in China) tot tekorten aan grondstoffen en brandstoffen. Gestegen brandstofprijzen en tekorten aan materiaal leiden tot toenemende inflatie. Om de toenemende inflatie te beteugelen, is de rente sinds de oorlog gestegen. En de kans bestaat dat nieuwe rentestijgingen nodig zijn om de inflatie in te dammen. Het blijft ondertussen lastig om te voorspellen hoe de oorlog en ook de economie zich de komende tijd zullen ontwikkelen.

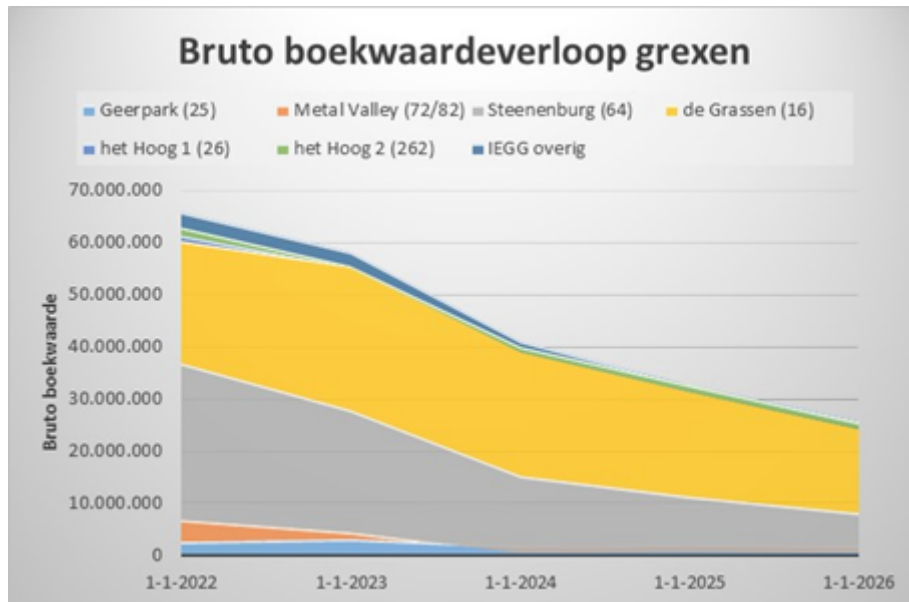
Toch zijn ook in het 2e kwartaal van 2022 de woningprijzen verder gestegen. Na een sterke stijging in het afgelopen jaar begint de stijging als gevolg van de stijgende hypotheekrente en een dreigende recessie af te vlakken. De verwachting is dat de woningbouwmarktprijzen in 2023 minder zullen stijgen dan in 2022. Door de krapte op de woningmarkt zal er echter niet snel sprake zijn van een (sterke) daling. Het Didam-arrest, waarbij de Hoge Raad in november 2021 oordeelde dat overheden niet zonder meer mogen overgaan tot een-op-een verkoop van onroerende zaken, heeft voor de nodige beroering gezorgd in de wereld van de gebiedsontwikkeling. Als er meerdere gegadigden zijn, is een duidelijke selectieprocedure nodig, waarbij potentiële gegadigden gelijke kansen krijgen om te kunnen kopen. En een goede motivatie en dossiervorming ook wanneer er maar één serieuze koopgegadigde is. Het grondbeleid van de gemeente gaat in de basis al uit van een meervoudige aanbesteding met de mogelijkheden en voorwaarden om daarvan af te wijken. In de loop van de tijd ontstaat door jurisprudentie steeds meer duidelijkheid over de consequenties van het Didam-arrest bij toekomstige verkopen. Met de informatie die dit oplevert, concretiseert de gemeente de gemeentelijke werkwijze verder om zo te blijven voldoen aan de wettelijke vereisten. Zo kan de gemeente ook bij toekomstige verkopen voldoen aan de vereisten die voortkomen uit het Didam-arrest.

De mogelijke consequenties van het stikstofdossier op de grondexploitaties zijn al eerder in beeld gebracht en worden gevolgd. Stikstof levert vooralsnog nauwelijks belemmeringen op voor onze projecten. In den lande zie je wel dat stikstof tot vertraging leidt van projecten of kan leiden tot extra kosten. Maar het is niet zo dat stikstof woningbouw in het geheel onmogelijk zal maken.

De geactualiseerde provinciale woningbehoefteprognose van 2020 maakt meer woningbouw mogelijk. Landelijk is aandacht voor het oplossen van het woningtekort met maatregelen als de woningbouwimpuls. In Heusden is de afgelopen jaren al veel gebouwd. De woningbehoefte is niet in iedere kern hetzelfde. Bij de doorvertaling in de gemeentelijke woningbouwplanning spelen ook projecten die door derden (kunnen) worden opgepakt een rol. Wat wel een aandachtspunt vormt, is dat landelijk de tendens lijkt te ontstaan om woningbouw meer te centreren in stedelijk gebied. In het uiterste geval zou dit nog gevolgen kunnen hebben voor de herontwikkeling van De Grassen. Al mag wel worden verwacht dat de (vervolg)plannen voor De Grassen al in dusdanig vergevorderd stadium zijn, dat een herontwikkeling na een definitieve uitspraak over de GOL mogelijk moet zijn. Herontwikkeling van de Grassen is noodzakelijk om ook de boekwaarde van dit project terug te kunnen verdienen en om te kunnen voorzien in de woningbehoefte in de gemeente Heusden.

Ontwikkeling van de boekwaarde en verwacht resultaat

Onderstaande grafiek maakt de verwachte ontwikkeling van de boekwaarde voor de eerstkomende jaren van de (grotere) projecten inzichtelijk. De getallen zijn gebaseerd op het verloop dat volgt uit de grondexploitaties die in het voorjaar van 2022 zijn opgesteld voor de jaarrekening 2021. Ten opzichte van deze grondexploitaties zijn in de begroting 2022 geen majeure wijzigingen doorgevoerd in de zin van wijzigingen in de planvorming.

De grafiek maakt de ontwikkeling van de boekwaarde voor de komende jaren zichtbaar. Eind 2021 lag de boekwaarde nog net boven de € 65 miljoen. De grafiek laat zien dat de boekwaarde na 2022 weer harder af kan nemen. Een verdere daling hangt met name samen met het tempo waarin projecten als Steenenburg en de vervolgfase van De Grassen kunnen worden gebouwd. Voor de baten van de (volgende fasen) van deze projecten komen eerst nog kosten van vooral bouwrijp maken en is voor de 2e fase van De Grassen eerst nog een bestemmingswijziging nodig. In het project de Grassen is al meerdere jaren gewacht op een uitspraak van de Raad van State in de GOL.

Vanwege verwachte verliezen is bij de jaarrekening 2021 de verliesvoorziening bepaald op € 9,8 miljoen. In de jaarrekening 2021 werd het nog te verwachten positieve saldo op winstgevende grondexploitaties berekend op € 11,5 miljoen, met daarin een groot aandeel van de Grassen.

De hoge boekwaarde in combinatie met de nog te realiseren opbrengsten en kosten (zie hieronder) en de lange doorlooptijd van de grotere complexen geven de grondexploitaties een hoog aandachtsprofiel. Onderstaande baten en lasten zijn ook verwerkt in de begroting 2023 met het bijbehorende meerjarenverloop.

Ontwikkeling resultaat

Per saldo is voor het geheel van de grondexploitaties op basis van de gegevens van de herziening van de grondexploitaties van maart 2022, nog een resultaat (op eindwaarde) geraamd van € 1,6 miljoen positief. De opbouw van deze resultaten is als volgt:

Project	31-12-2021
	jaarrekening eind-
* 1.000	waarde rente 0,8%
- Geerpark	3.318
- Verdoom Heesbeen	141
- Steenenburg	3.833
- Victoria	321
- De Gorsen	348
- Schoolstraat-Zuid Drunen	1.680
- Nassaudwarsstraat, nabij 3	197
Totaal voorziening verliescompensatie	9.838
Project (positieve complexen)	31-12-2021
	jaarrekening eind-
* 1.000	waarde rente 0,8%
- De Grassen	-8.465
- Dillenburg	-632
- Von Suppéstraat	-178
- Hoog I Nieuwkuijk	-890
- Het Hoog II Nieuwkuijk	-148
- Metal Valley	-1.170
Totaal positieve complexen	-11.483
Totaal grondexploitaties	-1.645

Daarbij maken we de volgende kanttekeningen:

- een groot deel van het resultaat uit positieve complexen betreft De Grassen. Los van de bestemmingswijziging in afwachting van de definitieve uitspraak in de GOL, vormen het uiteindelijke (woningbouw)programma en de ontwikkeling van de grondprijzen op de lange termijn relevante factoren. Jaarlijks neemt de gemeente verplicht winst op dit complex.
- het complex Schoolstraat Drunen betreft 'niet in exploitatie genomen gronden', waarvoor in de jaarrekening 2021 afdoende is onderbouwd dat deze tot ontwikkeling kunnen worden gebracht;

- voor De Nassau Dwarsstraat is begin 2021 het bestemmingsplan vastgesteld en het wachten is in dit project op een positieve uitspraak van de Raad van State naar aanleiding van een ingesteld beroep.

Mutatie algemene reserve

De algemene reserve vervult een bufferfunctie voor de grondexploitatie. Via het jaarrekeningsaldo komen tekorten, voor zover die niet binnen de voorziening opgevangen kunnen worden, dan wel positieve resultaten op afgesloten complexen ten laste c.q. ten gunste van de algemene reserve. In de begroting 2023 is rekening gehouden met een waardering van de verliesvoorzieningen voor grondexploitatie tegen eindwaarde.

Vanwege de bufferfunctie die de algemene reserve vervult, is het verwachte verloop van de algemene reserve ook van belang. De algemene reserve maakt onderdeel uit van het weerstandsvermogen wat toereikend moet zijn om de risico's, waaronder die van de grondexploitatie, op te vangen. In de paragraaf weerstandsvermogen is ook rekening gehouden met de benodigde bufferfunctie vanwege de risico's die volgen uit de grondexploitatie.

Winstnemingen

Verplichte winstnemingen zijn in de begroting geraamd op basis de in het BBV voorgeschreven rekenmethode (de POC-methode). Winstneming gebeurt in deze methode naar rato van de gerealiseerde opbrengsten en kosten. Voor de berekening van de winstneming zijn de specifieke projectrisico's in mindering gebracht op de uiteindelijk te verwachten winst. De daadwerkelijke winstneming blijft de komende jaren afhankelijk van de ontwikkeling van het resultaat en ook de voortgang van verkopen en realisatie van uitgaven.

De winstnemingen komen ten gunste van de algemene reserve. Als later blijkt dat reeds genomen winsten (deels) moeten worden terug gedraaid (bij tegenvallende resultaten), dan komt het effect weer ten laste van de algemene reserve. De berekening van de winstneming en de verdeling van winstnemingen over de komende jaren gebeurt jaarlijks bij de totstandkoming van de jaarrekening. Deze berekening vormt vervolgens input voor de raming van het meerjarig verloop in de begroting en de jaarrekening.

Mutatie voorziening nadelig resultaat en voorziening afgewikkelde complexen

De grondexploitatieberekeningen zijn ultimo 2021 geactualiseerd. Er is in 2022 vooralsnog geen aanleiding voor een tussentijdse actualisatie. Bij de jaarrekening 2021 is de benodigde verliesvoorziening bepaald op € 9,8 miljoen. De opbouw van de benodigde verliesvoorziening is eerder in deze paragraaf grondbeleid al gespecificeerd.

Risicomanagement in relatie tot het weerstandsvermogen

Naast de algemene risico's (prijs, planning en programma) zijn voor de projecten de specifieke risico's in beeld gebracht. Het grootste risico betreft de daadwerkelijke realisatie van alle vervolgfases in het project De Grassen. Dit risico blijft zolang er nog bestemmingswijzigingen nodig blijven om de ingerekende opbrengsten uiteindelijk volledig te kunnen realiseren. Dat is nodig omdat de boekwaarde van dit project tot het einde van het project aanzienlijk blijft. Het blijft ondertussen wachten op een definitieve uitspraak in de procedure rondom de GOL.

Bij de jaarrekening 2021 werd het risico van Steenenburg lager ingeschat door voorspoedige verkopen van met name ook het zuidelijke deel. De stijgende rente en onzekerheid over de ontwikkeling van de bouwkosten kunnen leiden tot een tragere uitgifte dan waar eerder rekening mee is gehouden. In Geerpark blijft het risico beperkt, omdat er al verkoopovereenkomsten met uiterste afnamedata zijn voor de laatste fasen. In Metal Valley is een groot deel van de plannen inmiddels gerealiseerd en is er ook belangstelling voor de resterende kavels.

De beperkte capaciteit van het stroomnet leidde in de loop van 2022 tot een beperking van aansluitingsmogelijkheden van (nieuwe) bedrijvigheid op het stroomnet. Dit kan leiden tot vertragingen

in de uitgifte van nog resterende bedrijfskavels. De hoeveelheid bedrijfskavels die de gemeente nog in de verkoop heeft is beperkt.

De inflatie nam in 2022 door tekort aan grondstoffen en gestegen brandstofkosten verder toe. Dit leidt in de loop van 2022 tot een stijgende rente met ook consequenties voor de financierbaarheid van woningen. Gezien de krapte op de woningmarkt leidt de stijgende rente nog niet direct tot een afname van woningprijzen en/of grondprijzen. Met het risico van mogelijk op termijn dalende grondprijzen en vertraging van grondverkoop is en werd in de risicoberekeningen al rekening gehouden.

Volgens de voorgeschreven rekenmethodiek wordt in de grondexploitaties in 2022 nog gerekend met een rekenrente van 0,8%. De stijgende rente op de kapitaalmarkt (langlopende overheidsleningen) kan op termijn ook tot een stijging van de rekenrente voor grondexploitaties leiden. De oorlog in Oekraïne en de nasleep van corona in China zijn bijvoorbeeld factoren die kunnen leiden tot meer inflatie en daarmee samenhangend ook een verdere stijging van de rente. Het blijft lastig inschatten in welke mate de rente kan stijgen en op welke termijn de stijgingen zich kunnen (blijven) voordoen. Het risicobedrag van een stijgende rekenrente is opnieuw ingeschat en is vertaald in een verhoging van het benodigde weerstandsvermogen voor grondexploitaties met € 0,5 miljoen.

De Toelichting grondexploitaties 2021 en de paragraaf weerstandsvermogen geven een nadere onderbouwing van de gesignaleerde risico's. Niet alle risico's treden tegelijk op. Op basis van de kans van optreden, is bij de jaarrekening 2021 de benodigde buffer in het weerstandsvermogen voor grondexploitaties berekend. Dit voor het geval de werkelijke verliezen hoger uitvallen dan het verlies waarvoor voorzieningen zijn gevormd. De benodigde buffer werd bij de jaarrekening 2021 berekend op € 6,2 miljoen. Vanwege het toenemende renterisico (mogelijk effect op de rekenrente voor grondexploitaties) is het risicobedrag verhoogd naar € 6,7 miljoen. Daarmee zijn de risico's vanwege de grondexploitaties afdoende afgedekt.

Het risicobedrag van € 6,7 miljoen is als volgt onder te verdelen:

Algemene risico's	maximaal	effect
- lagere grondprijs 5% tot 15% in startjaar	16.325	2.177
- vertraging 1 tot 2 jaar uitgifte	-2.544	-381
- indexering opbrengst verlaagd (zie bijlage)	7.774	1.199
- twee rentescenario's (zie bijlage)	1.407	625
A	22.963	3.620
Projectspecifieke risico's		
- grotere projecten		6.237
- overige projecten		183
B		6.420
- correctie winstgevende projecten	C	-3.307
Totaal A + B + C (bedragen * 1.000)		6.732

Risico's die contractueel bij de ontwikkelende partij liggen zijn vanzelfsprekend niet meegenomen in de berekeningen. Voor de gezamenlijke grondexploitatie Geerpark (met Woonveste) zijn de algemene en projectspecifieke risico's in bovenstaand overzicht voor de helft meegenomen aangezien gemeente en Woonveste het risico gezamenlijk dragen.

Risico's van een wijziging in het woningbouwprogramma zijn over het algemeen niet meegenomen in de risicoberekeningen. Dit aangezien de financiële gevolgen van een ander woningbouwprogramma over het algemeen het effect is van bewuste beleidskeuzes. Bijvoorbeeld een lagere opbrengst bij meer sociale woningbouw of de keuze voor tiny houses is geen risico, maar het gevolg van beleidskeuzes.

De correctie voor winstgevende projecten volgt uit de redenering dat negatieve effecten voor winstgevende projecten in eerste instantie op kunnen worden gevangen uit de positieve projectresultaten.

Toelichting per project

In de toelichting op de grondexploitaties bij de jaarrekening 2020 heeft u een uitgebreide toelichting per project gekregen. Bij de begroting wordt in de bijlage de laatste stand van zaken van de majeure projecten toegelicht. Voorts wordt bij de programma's aandacht besteed aan de projecten. Hier worden alleen de opgenomen ontwikkelingen per project toegelicht ten opzichte van de toelichting op de grondexploitaties bij de jaarrekening en voor zover ze niet elders in de begroting 2022 zijn opgenomen.

Geerpark

Binnen dit plan zien we dat ook de verkopen in 2021 goed lopen. Er is veel belangstelling voor de vrije sector kavels. Voor de projectmatige bouw in de vervolgfases binnen Geerpark is met een ontwikkelende partij een overeenkomst gesloten waardoor fasering en opbrengsten geborgd zijn. Hierdoor is het ontwikkelrisico binnen het project zeer beperkt.

Hoog I

Door verkopen in 2020 is per 1 januari 2021 nog maar 1 hectare beschikbaar voor verkoop.

Hoog II

Voor het Hoog II zijn voor een groot deel al optieovereenkomsten gesloten. Hierdoor is het relatief zeker dat percelen tegen reeds afgesproken prijzen verkocht worden waarmee het risico beperkt is. In de zomer van 2021 is voor ongeveer 1,3 ha aan optiegrond definitief verkocht.

Steenenburg

Het plan bestaat uit verschillende deelgebieden. Het bestemmingsplan is in maart 2021 onherroepelijk geworden. De gronden in het noordelijk deel van het plan zijn bouwrijp gemaakt en ook in het zuidelijk deel is de start van het bouwrijp maken binnen afzienbare tijd gepland. De voorbereidingen zijn in volle gang. De gemeente is in oktober 2021 gestart met de verkoop van de kavels in het zuidelijk deel. En de gemeente is in gesprek over de verkoop van de appartementen, patio's en het kasteel in het middengebied.

Financiële begroting

Uitgangspunten begroting 2023 en meerjarenraming

Algemeen

De uitgangspositie voor de begroting 2023 en de meerjarenraming 2024-2026 is voor een belangrijk deel reeds opgenomen in de voorjaarsnota 2022 die op 12 juli door de raad is behandeld. Separaat aan de voorjaarsnota bent u geïnformeerd over de uitkomsten van de meicirculaire gemeentefonds. Deze circulaire is ook de basis voor de toe te passen indexaties (waar van toepassing).

Aantallen inwoners en woningen

In de meerjarenbegroting nemen het inwoneraantal en het aantal woonruimten toe vanwege de uitbreidingswijken Geerpark, De Grassen en Steenenburg. Deze leiden tot een jaarlijkse groei in de toekomstige jaren op basis van de gefaseerde woningbouwplanning op deze locaties.

Rente financieringsmiddelen

In deze begroting is rekening gehouden met 2% rente voor het aantrekken van vaste geldleningen, indien de financieringsbehoefte groter is dan de kasgeldnorm. Tot het bedrag van de kasgeldnorm wordt gewerkt met dag- of kasgeld. Wij gaan er van uit dat de rente voor kort geld 1% zal bedragen. De interne rekenrente is 0,8%.

Kapitaallasten investeringen

Conform wettelijk voorschrift worden de kapitaallasten (rente en afschrijving van een meerjarige investering) tot het volle bedrag in de begroting opgenomen. Het uitgangspunt is dat investeringen op lange termijn gedekt moeten zijn binnen de structurele begrotingsruimte.

Salarisontwikkeling

De huidige cao gemeenten loopt tot 1 januari 2023. De salarislasten zijn in de begroting 2022 meerjarig doorgerekend met 3% salarisstijging en nog 0,5% voor incidentele stijgingen. In totaal dus 3,5%. De huidige cao telt op tot 3,9% salarisstijging (1,5% vanaf 1 december 2021 en 2,4% vanaf 1 april 2022). Meerjarig gezien moest dus nog een aanvullende raming opgenomen worden om de volledige 3,9% af te kunnen dekken. Het gaat daarbij om ongeveer € 115.000 vanaf 2023 en verder. Deze extra lasten zijn meegenomen bij het opstellen van de begroting 2023 en verder. De loonindexering die in de meicirculaire is opgenomen (3,6%), is de basis voor een voorlopige reservering als loonkostenstijging voor 2023. Voor jaarlijkse periodieke stijgingen is een gebruikelijke verhoging van 0,5% opgenomen. Zodra er een nieuwe cao is, zal de raming indien nodig worden bijgesteld via een bestuursrapportage.

Loon en prijsontwikkeling

Op basis van de meicirculaire gemeentefonds is een prijsindexatie opgenomen van 3,0%. De budgetsubsidies worden jaarlijks geïndexeerd. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen de subsidiecomponent voor personeelskosten en de overige subsidiecomponenten. Voor de overige subsidiecomponenten geldt het algemene indexcijfer dat toegepast wordt in de gemeentebegroting. In de component 'personeel' wordt rekening gehouden met de verwachte loonontwikkeling. Voor deze indexering wordt aangesloten bij de gemiddelde CBS-index voor CAO-lonen in de gesubsidieerde sector. Bij het ramen van de subsidies op grond van de subsidienota is voor de budgetsubsidies uitgegaan van 25% bureau- en uitvoeringskosten en 75% salariskosten.

Tarievenbeleid

Bij de dienstverleningen, zoals afvalstoffenheffing, het rioolrecht, de leges, rechten en marktgelden streeft de gemeente naar een kostendekkend niveau.

Voor de Onroerende zaakbelasting zal het tarief (uitgedrukt in een percentage van de waarde van het onroerend goed) zodanig worden aangepast dat een opbrengststijging wordt gerealiseerd met alleen de inflatiecorrectie van 3%.

Ten aanzien van de leges worden de tarieven eveneens met de inflatiecorrectie van 3% verhoogd. De tarieven voor honden- en toeristenbelasting blijven ten opzichte van 2022 ongewijzigd. Het tarief voor de rioolheffing is gebaseerd op het vastgestelde waterplan.

Voor de afvalstoffenheffing blijven de tarieven voor het vastrecht, de tarieven voor de ledigingen van containers voor PMD en GFT afval en het inworptarief voor het restafval ongewijzigd.

Meerjarig overzicht baten en lasten 2023 - 2026

Bedragen x € 1.000

	Lasten 2023	Baten 2023	Saldo 2023	Lasten 2024	Baten 2024	Saldo 2024	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Lasten 2026	Baten 2026	Saldo 2026
Bestuur en beheer	6.131	1.476	-4.654	6.137	1.758	-4.379	6.148	1.806	-4.342	6.163	1.806	-4.356
Openbare orde en veiligheid	4.582	10	-4.572	4.545	10	-4.535	4.545	10	-4.535	4.538	10	-4.527
Verkeer en vervoer	7.402	384	-7.019	7.499	384	-7.115	7.711	384	-7.327	7.750	384	-7.367
Economie en recreatie	11.733	7.347	-4.386	7.618	1.820	-5.798	7.222	1.623	-5.599	8.365	2.605	-5.760
Onderwijs	3.483	940	-2.543	3.437	764	-2.673	3.451	764	-2.687	3.488	748	-2.740
Sport en cultuur	8.957	2.074	-6.883	8.572	1.937	-6.635	8.587	1.832	-6.755	8.575	1.867	-6.708
Sociaal domein	47.346	8.569	-38.777	47.179	8.580	-38.599	46.804	8.580	-38.223	46.733	8.580	-38.153
Duurzaamheid, milieu en afval	10.235	9.499	-736	10.595	9.800	-795	10.933	10.085	-849	11.265	10.381	-884
Bouwen en wonen	24.465	23.331	-1.134	16.274	15.395	-879	13.224	12.300	-924	14.886	13.996	-890
Algemene dekkingsmiddelen	2.831	88.693	85.862	2.941	89.528	86.587	3.183	92.376	89.192	3.182	86.252	83.070
Overhead	12.806	848	-11.958	12.603	848	-11.755	12.022	848	-11.174	11.691	848	-10.843
Heffing VPB	800	0	-800	300	0	-300	100	0	-100	100	0	-100
Saldo van baten en lasten	140.772	143.171	2.399	127.699	130.824	3.125	123.930	130.607	6.677	126.737	127.478	741
Mutaties reserves	5.436	3.101	-2.335	15.315	13.585	-1.730	1.975	630	-1.345	1.821	630	-1.191
Begrotingsresultaat	146.208	146.272	64	143.015	144.409	1.395	125.905	131.237	5.332	128.558	128.108	-450

Meerjarig overzicht eenmalige baten en lasten

Omschrijving (bedragen in €)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten:				
<i>Programma Economie en recreatie</i>				
Winstnemingen bouwgrondexploitatie bedrijven	1.471.000	55.000	283.000	87.000
<i>Programma Bouwen en wonen</i>				
Winstnemingen bouwgrondexploitatie wonen	318.000	464.000	322.000	484.000
<i>Onttrekkingen uit reserves</i>				
Algemene reserve: groot onderhoud Burg. Schweitzertunnel	700.000			
Algemene reserve: frictiekosten Voorste Venne	25.000			
Reserve Rood voor Groen: EVZ Hedikhuizense Maas	67.500			
Reserve Rood voor Groen: project Heidijk	104.000			
Totaal:	2.685.500	519.000	605.000	571.000
Lasten:				
<i>Programma Openbare orde en veiligheid</i>				
Programma ondermijning	37.500			
<i>Programma Economie en recreatie</i>				
Ecologisch project Heidijk	104.000			
Ecologische verbindingszone Hedikhuizense Maas	67.500			
<i>Programma Sport en Cultuur</i>				
Frictiekosten Voorste Venne	25.000			
<i>Programma Bouwen en wonen</i>				
Implementatie kosten invoering Omgevingswet	200.000	100.000		
<i>Overhead</i>				

Wegwerken archiefachterstanden	350.000	350.000		
Onderzoeksbudget één centrale gemeentelijk huisvesting	150.000			
<i>Algemene dekkingsmiddelen</i>				
Onvoorziene uitgaven	230.000	230.000	230.000	230.000
<i>Toevoegingen aan reserves</i>				
Integraal huisvestingsplan onderwijsgebouwen (Reserve IHP)	1.007.000	874.000	886.000	818.000
Dotatie reserve baggeren	100.000	100.000	100.000	100.000
Reserve bijdrage bedrijven GOL	129.000	129.000		
Algemene reserve: dotatie winstnemingen bouwgrond bedrijven	1.471.000	55.000	283.000	87.000
Algemene reserve: dotatie winstnemingen bouwgrond wonen	318.000	464.000	322.000	484.000
Dotatie reserve bovenwijkse voorzieningen	83.000	81.000	81.000	
Dotatie reserve rood voor groen bouwgrond bedrijven	35.000			67.000
Dotatie reserve rood voor groen bouwgrond wonen	198.000	190.000	187.000	140.000
Dotatie reserve onderhoud schoolgebouwen	146.000	141.000	117.000	124.000
Totaal:	4.651.000	2.714.000	2.206.000	2.050.000

Saldo incidentele lasten -/- baten	1.965.500	2.195.000	1.601.000	1.479.000
Saldo incidentele lasten -/- baten exclusief reserves	-625.000	161.000	-375.000	-341.000

Toelichting op het overzicht éénmalige baten en lasten

In de notitie 'overzicht structurele en incidentele baten en lasten' van de commissie BBV van 30 augustus 2018 is, vanwege het belang om te kunnen beoordelen of een begroting structureel in evenwicht is, een nadere duiding gegeven aan de begrippen structureel en incidenteel. Doel van de notitie is om het onderscheid tussen incidentele en structurele baten en lasten te verduidelijken, zodat de begrippen 'incidenteel' en 'structureel' meer eenduidig toegepast worden. Met structureel evenwicht wordt bedoeld dat structurele lasten worden gedekt door structurele baten. Voor het inzicht in de financiële positie op korte en langere termijn is het voor de raad van belang om een goed beeld te hebben van het structureel begrotingssaldo.

Om vast te kunnen stellen dat sprake is van een structureel evenwicht is belangrijk dat inzicht bestaat in welk deel van de baten en lasten incidenteel zijn en welke structureel. In de begroting moet een limitatief overzicht van de incidentele baten en lasten worden gegeven. Hiertoe dient bovenstaande tabel.

Structurele baten en lasten zijn baten en lasten die in beginsel jaarlijks in de begroting, meerjarenraming en jaarrekening zijn opgenomen. Voor structurele baten en lasten geldt in het algemeen, dat zij tot nadere besluitvorming voor onbepaalde tijd opgenomen zijn. Met andere woorden, er is (nog) geen

einddatum bekend. Incidentele baten en lasten betreffen die posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden. Het gaat om eenmalige zaken en om (meerjarige) projecten of subsidies als deze eveneens het karakter van tijdelijkheid c.q. eindig doel hebben. Het BBV geeft geen scherpe definitie wat incidenteel of structureel is. Dit wordt mede ingegeven door het 'principle based' zijn van het BBV. Gemeenten verschillen in aard, takenpakket, (politieke) keuzes en omvang van elkaar. Er zijn echter wel een aantal voorbeelden die in vrijwel alle gemeenten toepasbaar zijn. In de toelichting op de wijziging van het BBV in 2013 staat dat in principe alle toevoegingen en onttrekkingen aan reserves incidenteel van aard zijn. De bestemmingsreserve dekking kapitaallasten is hierop een uitzondering (hier staan immers voor langere tijd structurele kapitaallasten tegenover). Alle overige dotaties en onttrekkingen aan reserves worden allemaal beschouwd als een incidentele last/baat.

Specifiek kijkend naar de tabel voor 2023-2026 kunnen de belangrijkste posten, naast de reserve mutaties, als volgt worden toegelicht:

Winstnemingen bouwgrondexploitaties bedrijven/wonen:

Winstnemingen uit grondexploitaties zijn altijd incidenteel. De komende jaren zijn in beide categorieën winstnemingen voorzien vanuit diverse complexen.

Programma ondermijning:

Noord-Brabant kampt met een groot probleem. De onderwereld is stevig verweven met de bovenwereld en de bestrijding ervan verloopt stroef. 'NIET WEGKIJKEN MAAR AANPAKKEN!' typeert de houding van de drie Langstraatgemeenten. Toch ontbreekt een concrete gezamenlijke aanpak. Mede uitgedaagd door de provincie, die vanuit het programma Veerkrachtig Bestuur heeft opgeroepen om na te denken over bestuurlijke innovatie en experimenten, is het idee ontstaan om een Programma Ondermijning De Langstraat in te stellen (voornamelijk voor een periode van drie jaar). De gemeenten Heusden, Loon op Zand, Waalwijk en de provincie Noord-Brabant zijn de gezamenlijke opdrachtgevers voor het onderzoek dat onder leiding van de Universiteit van Tilburg wordt uitgevoerd. De komende jaren gaan we de resultaten uit dit onderzoek in de praktijk toepassen binnen de drie Langstraatgemeenten. Gelet op de looptijd en de aard van de kosten worden deze als incidenteel aangemerkt.

Ecologisch project Heidijk/Ecologische verbindingszone Hedikhuizense Maas:

In het Projectenboek Groen staan projecten beschreven, waarmee groencompensatie gerealiseerd kan worden. De nieuwe natuur zal het Natuur Netwerk Brabant versterken langs de Heidijk en de recreatieve verbinding tussen de kernen verbeteren en verfraaien. De ecologische verbindingszone Hedikhuizense Maas wordt gezamenlijk met het waterschap Aa en Maas als project uitgevoerd. De gemeentelijke kosten voor deze groenprojecten zijn éénmalig en worden gedekt uit de reserve reserve Rood voor Groen.

Frictiekosten Voorste Venne:

Op 15 december 2020 heeft de raad ingestemd met het voorstel afwikkeling voorgaande jaren en toekomstvisie De Voorste Venne. Vanwege de grote onzekerheden in de begroting van stichting De Voorste Venne is besloten om, overeenkomstig het BMC-rapport van 18 november 2019, gedurende drie jaren, 2021 tot en met 2023, een extra subsidie te verlenen waarmee het bestuur zaken op orde kan stellen. Deze incidentele aanvullende subsidie vervalt na 2023.

Implementatie kosten invoering Omgevingswet:

De voorgenomen invoering van de Omgevingswet per 1-1-2023 betekent, dat er extra werkzaamheden moeten worden verricht. Het gaat dan om het opstellen van een omgevingsplan voor de gemeente en de beoordeling van de rijksregelgeving die gemeentelijke regelgeving wordt. Ook het vertalen van de regelgeving naar direct toepasbare regels zal de komende jaren de nodige extra inspanningen vergen. Omdat deze kosten bovenop reguliere werkzaamheden komen worden ze als incidenteel aangemerkt.

Wegwerken Archiefachterstanden:

In raadsinformatiebrieven van februari en juni 2022 hebben we u geïnformeerd over de voorgenomen bewerking van ons archief en het wegwerken van de beheerachterstanden (als onderdeel van het plan van aanpak 'Doorontwikkeling informatie- en archiefbeheer 2021-2026'). Verschillende onderdelen van het analoge archief verkeren niet in goede, geordende en toegankelijke staat. De bewerking bestaat uit het digitaliseren, opschonen en beter ordenen en omschrijven van het archief. Door de bewerking wordt digitale overbrenging van bijvoorbeeld bouwdoSSIers naar het Streekarchief mogelijk, waarmee we deze doSSIers beschikbaar stellen voor onze inwoners. Het opgenomen bedrag is een indicatie op basis van de marktconsultatie die afgelopen maanden is uitgevoerd. Het betreft een specifieke incidentele opdracht die in 2023 en 2024 wordt uitgevoerd.

Onderzoek centrale huisvesting:

Sinds corona is er iets gewijzigd in de manier van werken. Personeel werkt vaker thuis of op andere locaties. Daarom willen we naar één kantoor. We houden hierbij ook rekening met de wensen voor veranderingen aan de raadzaal. Om dit proces verder uit te werken is een éénmalig onderzoeksbudget opgenomen in 2023 om de verschillende scenario's met de daaraan verbonden randvoorwaarden en consequenties in beeld te brengen.

Onvoorzien:

Op basis van de BBV notitie wordt de post onvoorzien als incidentele last aangemerkt.

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

	Omschrijving (bedragen in €)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
	Toevoegingen:				
	Totaal:	-	-	-	-
	Onttrekkingen:				
BR99	reserve kapitaallasten	255.000	304.000	630.000	630.000
	Totaal:	255.000	304.000	630.000	630.000

Verschillenanalyse per programma

In deze toelichting worden de belangrijkste verschillen tussen de begroting 2023 en de begroting 2022 na wijziging per programma toegelicht alsmede de verschillen ten opzichte van de jaarrekening 2021.

Positieve bedragen = voordeel in de exploitatie (lagere kosten/hogere opbrengst)

Negatieve bedragen = nadeel in de exploitatie (hogere kosten/lagere opbrengst)

Programma Bestuur en beheer

	Rekening 2021	Begroting incl. wijzi- gingen 2022	Begroting 2023	Vershil
Financiën (* 1.000)				
Lasten	5.829	5.829	5.657	
Baten	1.939	1.622	1.563	
Saldo	-3.567	-4.082	-4.654	-572
<i>Mutaties reserves</i>				
Stortingen in reserves	444	150	0	
Onttrekkingen uit reserves	225	0	0	
Per saldo mutaties reserves	-219	-150	-150	
Saldo inclusief mutaties reserves	-4.110	-4.356	-4.654	

Toelichting begroting 2023 ten opzichte van begroting 2022 na wijziging:

Voornaamste verschillen:

Bestuur

Door de uitbreiding van het college met een vijfde wethouder nemen de salarislasten toe met circa € 120.000. Ook de uitbreiding van de raad met twee extra raadleden leidt tot hogere salarislasten (€ -10.000). Verder zijn de bezoldigingsbedragen van het college en de raad opgenomen conform de laatste circulaire. Dit leidt in totaliteit tot hogere salarislasten voor college en raad van € 178.000.

De kosten voor pensioenuitkeringen voormalig wethouders zijn hoger dan in 2022 (€ -23.000) doordat er twee voormalig wethouders meer zijn ten opzichte van vorig jaar. Dit betreft toezeggingen van voor 2013. Daarnaast wordt er een extra bedrag (€ -35.000) gestort in de in 2013 gevormde voorziening voor de verplichtingen uit hoofde van de pensioenregeling voor wethouders. Deze voorziening is gevormd als gevolg van de gewijzigde regelgeving. Sindsdien hebben gemeenten de taak een voorziening te vormen voor het bedrag dat oud- en zittende wethouders aan pensioen hebben opgebouwd.

Op het buurt bestuurt budget Hedikhuizen resteerde in 2021 een bedrag van € 80.000. Dit budget is overgeheveld naar 2022 voor de realisatie van een buurthuis en diverse andere projecten van de initiatiefgroep. Het ging om een afgebakend periode tot en met 2021. In de begroting 2023 is hier daarom geen budget meer voor opgenomen.

De bijdragen aan de VNG en het A&O fonds zijn hoger dan in 2022 door de reguliere indexering, stijging van het aantal inwoners en een aantal extra structurele diensten waardoor de bijdrage hoger wordt.

Burgerzaken

De lasten op het taakveld burgerzaken zijn in totaal € 17.000 hoger dan in 2022 door een stijging van de kosten voor de ICT systemen van burgerzaken (€ -7.500) en de verwachte daling van de legesinkomsten (€ -8.000), met name door minder paspoortenuitgiftes.

-17.000

Beheer gemeentelijke eigendommen

Er worden vanuit diverse clusters iets meer uren doorbelast naar het beheer gemeentelijke eigendommen. Dit is deels te verklaren door een verschuiving van de personele inzet vanuit overhead en deels vanuit andere taakvelden, waaronder bouwen en wonen waar minder ondersteuning van de kavelwinkel nodig is. Daarnaast is het uurtarief hoger in verband met Cao loonontwikkelingen.

-51.000

Het verhogen van de rekenrente van 0,5% naar 0,8% leidt tot hogere rentelasten.

-77.000

Als gevolg van de gestegen energieprijzen is op basis van gegevens met betrekking tot de nieuwe aanbesteding een hoger bedrag opgenomen voor energiekosten.

-78.000

In 2022 zijn energie labels van de gemeentelijke gebouwen opgevraagd. Dit waren incidentele kosten.

25.000

Het meerjarig onderhoudsplan gemeentelijke gebouwen (MJOP) kent een looptijd tot en met 2023. Voor de periode 2024-2029 is daarom een actualisatie van het MJOP nodig. Voor het opstellen hiervan wordt een extern adviesbureau ingeschakeld. De kosten hiervoor bedragen circa € 25.000. Dit bedrag is eenmalig beschikbaar gesteld in de 1e berap 2022.

25.000

De reguliere pachtprizen worden jaarlijks door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland vastgesteld. Het tarief voor 2023 stijgt met 4% ten opzichte van 2022.

32.000

Er worden met ingang van 2023 geen structurele opbrengsten meer voorzien vanuit de voormalige taakstelling verkoop gemeentelijke eigendommen. Eventuele verkopen leiden in dat geval tot een incidenteel voordeel wat bij de bestuursrapportage zal worden verantwoord.

-186.000

Begraven

Met ingang van 2023 zijn er extra middelen opgenomen voor incidentele kosten op begraafplaatsen, zoals het ruimen van vakken (€ -42.000). Daarnaast nemen de kosten voor interne uren toe (€ -5.000). Hier staat tegenover dat er meer inkomsten worden voorzien uit grafrechten en verlenging van reserveringen (€ 10.000).

-37.000

Overige verschillen

-35.000

Saldo verschil

-572.000

Toelichting op hoofdlijnen begroting 2023 ten opzichte van jaarrekening 2021:

Saldo begroting 2023	-4.654
Saldo jaarrekening 2021	<u>-3.567</u>
Nadelig verschil	-1.087

Voornaamste verschillen:

Bestuur

De salaris- en pensioenlasten voor (voormalig) wethouders en raadsleden zijn hoger dan in 2021. Sinds de verkiezingen in maart 2022 telt de gemeenteraad twee extra leden en is het college uitgebreid van 4 naar 5 wethouders. Verder zijn de bezoldigingsbedragen van het college en de raad opgenomen conform de laatste circulaire. -338.000

De bijdragen aan de VNG en het A&O fonds zijn hoger dan in 2022 door de reguliere indexering, stijging van het aantal inwoners en een aantal extra structurele diensten waardoor de bijdrage hoger wordt. -42.000

In 2020 is de wijkatlas uitgebracht. Dit gebeurt eens in de 2 a 3 jaar. Daardoor zijn er in 2021 geen kosten voor gemaakt. -27.000

Burgerzaken

Door formatie-uitbreiding is de doorbelasting van uren in 2023 hoger dan in 2021. Het betreft met name de clusters Burgerzaken (€ -85.000) en Veiligheid & Handhaving (€ -31.000). Daarnaast is het uurtarief hoger in verband met Cao loonontwikkelingen. -122.000

In 2021 heeft de verkiezing voor de Tweede Kamer plaats gevonden. In 2023 is de verkiezing voor de Provinciale Staten en Waterschap. De kosten hiervoor zijn, mede doordat er vooralsnog geen extra corona maatregelen nodig zijn, lager. 75.000

Er worden minder legesinkomsten verwacht uit de afgifte van rij- en reisdocumenten. -45.000

Beheer gemeentelijke eigendommen

Het totaal behaalde netto resultaat uit de verkoop van gemeentelijke eigendommen bedroeg in 2021 € 543.000. Voor 2023 worden geen verkopen meer voorzien. -543.000

In 2021 is het saldo van de totale transactie Overstortweg ten behoeve van het GOL als afschrijving verwerkt. Dit was een incidentele last, zodoende een voordeel in 2023. Overigens stond hiertegenover een vrijval uit de reserve Rood voor Groen van gelijke omvang. 98.000

Als gevolg van de gestegen energieprijzen is op basis van gegevens met betrekking tot de nieuwe aanbesteding een hoger bedrag opgenomen voor energiekosten. -64.000

De begrote pachtinkomsten (€ 22.000) en te ontvangen erfpachtcanons (€ 30.000) zijn hoger dan in 2021. 52.000

Door lagere exploitatielasten en hogere inkomsten is er in 2021 een voordeel ontstaan op de structurele budgetten voor het beheer en onderhoud van Landgoed Steenenburg (€ 37.000). Deze zijn in 2023 weer op het reguliere niveau zijn geraamd. In combinatie met gestegen energieprijzen (€ 22.000) leidt dit tot een nadeel in 2023 ten opzichte van 2021.	-59.000
---	---------

Begraven

Met ingang van 2023 zijn er extra middelen opgenomen voor incidentele kosten op begraafplaatsen, zoals het ruimen van vakken (€ -42.000).	-42.000
---	---------

Overige verschillen	-30.000
---------------------	---------

Saldo verschil

-1.087.000

Programma Openbare orde en veiligheid

	Rekening 2021	Begroting incl. wijzi- gingen 2022	Begroting 2023	Vershil
Financiën (* 1.000)				
Lasten	4.202	4.265	4.582	-317
Baten	124	10	10	-
Saldo	-4.078	-4.255	-4.572	-317
<i>Mutaties reserves</i>				
Storting in reserves	-	-	-	
Onttrekkingen uit reserves	-	-	-	
Per saldo mutaties reserves	-	-	-	
Saldo inclusief mutaties reserves	-4.078	-4.255	-4.572	

Toelichting begroting 2023 ten opzichte van begroting 2022 na wijziging:

Voornaamste verschillen:

Crisisbeheersing en brandweer

Hogere kosten Veiligheidsregio Brabant Noord. De bijdrage 2023 is -151.000
opgenomen conform eerdere besluitvorming in de raad.

Er worden in 2023 meer uren toegerekend aan het taakveld crisisbeheersing -33.000
en brandweer. Dit betreft een verschuiving van uren van taakveld openbare
orde en veiligheid.

Openbare orde en veiligheid

Er worden in 2023 meer uren toegerekend aan het taakveld openbare orde -139.000
en veiligheid. Dit wordt met name veroorzaakt door de extra boa die is
opgenomen. Daarnaast zorgt de doorberekende loonindexering in 2023 voor
extra lasten.

In 2022 staat een eenmalig bedrag geraamd voor de Pilot 23.000
meldingsbereidheid. Dit bedrag is reeds ontvangen, maar vanwege
prioritering in werkzaamheden (Corona) niet uitgevoerd en bij de jaarrekening
2021 overgeheveld naar 2022.

Overige verschillen -17.000

Saldo verschil **-317.000**

Toelichting op hoofdlijnen begroting 2023 ten opzichte van jaarrekening 2021:

Saldo begroting 2023	-4.572
Saldo jaarrekening 2021	-4.078
Nadelig verschil	-494

Voornaamste verschillen:

Crisisbeheersing en brandweer

De bijdrage aan de Veiligheidsregio Brabant Noord is, conform besluitvorming door de raad, in 2023 hoger dan in 2021. -285.000

Openbare orde en veiligheid

Er worden in 2023 meer uren toegerekend aan het taakveld openbare orde en veiligheid. Dit wordt met name veroorzaakt door de extra boa die is opgenomen. Daarnaast zorgt de doorberekende salarisstijging in 2023 voor extra lasten. -103.000

Het budget voor ANPR cameratoezicht is in 2021 niet volledig besteed omdat het project in 2021 is gestaakt. -20.000

Het budget voor fiscaal toezicht (betaald parkeren) en handhaving Wet Mulder (parkeerovertredingen) is in 2021 niet volledig besteed. Vanwege Corona was er in 2021 vrijwel geen BOA (inhuur) capaciteit beschikbaar voor het uitvoeren van deze controles. -20.000

Overige verschillen -66.000

Saldo verschil	-494.000
-----------------------	-----------------

Programma Verkeer en vervoer

	Rekening 2021	Begroting incl. wijzi- gingen 2022	Begroting 2023	Vershil
Financiën (* 1.000)				
Lasten	4.681	4.846	7.402	
Baten	513	382	384	
Saldo	-4.167	-4.464	-7.019	2.555
<i>Mutaties reserves</i>				
Storting in reserves	215	126	129	
Onttrekkingen uit reserves	0	1.950	2.650	
Per saldo mutaties reserves	-215	1.824	2.520	
Saldo inclusief mutaties reserves	-4.382	-2.640	-3.447	

Toelichting begroting 2023 ten opzichte van begroting 2022 na wijziging:

Voornaamste verschillen:

Aan dit programma worden in 2023 meer interne uren toegerekend dan over 2022. Dit is deels te verklaren door een verschuiving van de personele inzet vanuit andere taakvelden. Het grootste deel is te verklaren door de formatie uitbreidingen op het gebied van verkeer en vervoer en het integraal beheer openbare ruimte. -286.000

Met de vaststelling van het nieuwe beleidsplan wegen 2022-2026 is ook besloten tot de structureel hogere storting in de voorziening groot onderhoud wegen. Dit is nodig om meerjarig uitvoering te kunnen geven aan het groot onderhoud conform het vastgestelde kwaliteitsniveau. -1.125.000

In de begroting 2023 is op basis van het beheerplan Civiele Kunstwerken voor groot onderhoud aan de Albert Schweitzertunnel een bedrag van € 700.000 opgenomen. Dit bedrag komt ten laste van de Algemene Reserve. -700.000

In 2022 is sprake van twee budgetoverhevelingen uit de jaarrekening 2021 met betrekking tot het GVP. Deze zorgen voor een voordeel in 2023 ten opzichte van de bijgestelde begroting 2022. 170.000

Als gevolg van de gestegen energieprijzen is op basis van gegevens met betrekking tot de nieuwe aanbesteding een hoger bedrag opgenomen voor de energiekosten van de openbare verlichting. -478.000

Ten opzichte van 2022 is in 2023 sprake van hogere stelpost kapitaallasten op dit programma. Dit is het gevolg de afroming van de in 2022 niet benodigde stelpost kapitaallasten. -133.000

Het budget voor de kosten schoonmaakconvenant en zwerfafval is lager opgenomen. Hiertegenover staat op programma 8 (milieu en afval) een lagere bijdrage uit het afvalfonds. 71.000

In 2023 zijn de kapitaallasten voor wegen hoger dan in 2022. Dit is met name het gevolg van de rente toerekening aan het krediet van GOL. -97.000

Op de tijdelijke, aan corona gerelateerde, indeling van de Vismarkt zijn uiteenlopende reacties ontvangen van bewoners, ondernemers en bezoekers. In de 1 ^e berap 2022 zijn eenmalig middelen beschikbaar gesteld om onderzoek te laten doen naar de gewenste inrichting van de Vismarkt voor 'de tijd na corona'	40.000
Overige verschillen	-17.000
Saldo verschil	-2.555.000

Toelichting op hoofdlijnen begroting 2023 ten opzichte van jaarrekening 2021:

Saldo begroting 2023	-7.019
Saldo jaarrekening 2021	-4.167
Nadelig verschil	-2.852

Voornaamste verschillen:

Met de vaststelling van het nieuwe beleidsplan wegen 2022-2026 is ook besloten tot de structureel hogere storting in de voorziening groot onderhoud wegen. Dit is nodig om meerjarig uitvoering te kunnen geven aan het groot onderhoud conform het vastgestelde kwaliteitsniveau. Dit bedrag is meer nodig om de voorziening op peil te brengen.	-1.125.000
Aan dit programma worden in 2023 meer kosten voor interne uren toegerekend dan daadwerkelijk over 2021. Het grootste deel is te verklaren door de formatie uitbreidingen op het gebied van verkeer en vervoer en het integraal beheer openbare ruimte	-165.000
In 2023 is het structureel voor de GVVP maatregelen beschikbare bedrag opgenomen in de begroting. In 2021 zijn de werkelijke kosten voor GVVP lager geweest waardoor er nu een nadeel ontstaat.	-47.000
De opbrengsten voor leges kabels en leidingen worden voor 2023 op een normaal niveau geraamd. De opbrengst over 2021 was naar verwachting incidenteel hoger door de aanvragen voor aanleg glasvezel in de gemeente Heusden.	-57.000
Ten opzichte van 2022 is in 2023 sprake van hogere stelpost kapitaallasten op dit programma. Dit is het gevolg de aframing van de in 2022 niet benodigde stelpost kapitaallasten.	-133.000
Als gevolg van de gestegen energieprijzen is op basis van gegevens met betrekking tot de nieuwe aanbesteding een hoger bedrag opgenomen voor de energiekosten van de openbare verlichting.	-454.000
Voor onderhoud van civieltechnische kunstwerken is in 2023 eenmalig een bedrag opgenomen voor groot onderhoud Albert Schweitzertunnel van € 700.000. Daar waren de kosten van het daadwerkelijke onderhoud in 2021 lager dan gemiddeld verwacht.	-765.000

In 2023 zijn de kapitaallasten hoger dan in 2021. Dit is het gevolg van de rente toerekening aan het krediet inzake GOL.	-86.000
--	---------

Overige verschillen	-20.000
---------------------	---------

Saldo verschil	-2.852.000
-----------------------	-------------------

Programma Economie en recreatie

	Rekening 2021	Begroting incl. wijzi- gingen 2022	Begroting 2023	Vershil
Financiën (* 1.000)				
Lasten	7.614	16.240	11.733	
Baten	4.256	11.338	7.347	
Saldo	-3.359	-5.082	-4.386	696
<i>Mutaties reserves</i>				
Storting in reserves	1.089	608	1.606	
Onttrekkingen uit reserves	19	68	172	
Per saldo mutaties reserves	-1.067	-540	-1.435	
Saldo inclusief mutaties reserves	-4.426	-5.622	-5.821	

Toelichting begroting 2023 ten opzichte van begroting 2022 na wijziging:

Voornaamste verschillen:

Bouwgrondexploitatie bedrijventerreinen

Uit de herziene grondexploitaties bij de jaarrekening 2021 blijkt dat in 2023 een bedrag van € 1.471.493 (Dillenburg € 498.682; Hoog I € 136.475; Hoog II € 9.486 en Metal Valley € 926.850) voor winstneming is berekend. De vergelijkende bedragen in de (bijgestelde) begroting 2022 zijn € 507.530 (Dillenburg € 173.779; Hoog I € 131.197 en Metal Valley € 202.554). Derhalve een afwijking van € 341.469.

964.000

Voor Rood voor groen is in 2023 een storting voorzien van € 34.885 vanuit het complex Dillenburg. In 2022 was géén storting voorzien. Een afwijking dus van afgerond € 35.000.

35.000

Overige toelichting

Aan dit programma zijn meer uren toegerekend dan in 2022.

-314.000

Het grote verschil (€ 203.000) zit op taakveld groen en het overige heeft betrekking op economische promotie (€ 56.000) en speelvoorzieningen (€ 55.000). Er zijn middelen voor extra capaciteit bij de Buitendienst opgenomen. Deze zullen voor een belangrijk deel ingezet worden op onderhoud openbaar groen.

Voor kosten als gevolg van de doorkomst van de Vuelta is in 2022 een bedrag opgenomen. Hierdoor ontstaat in 2023 een voordeel

43.000

Bij de 1^e bestuursrapportage 2022 zijn incidenteel extra middelen beschikbaar gesteld voor bomenonderhoud (veiligheidssnoei/dood hout verwijderen). Hierdoor ontstaat in 2023 een voordeel.

168.000

In de begroting 2023 zijn middelen op genomen voor de uitvoering van een aantal projecten uit het projectenboek groen. De gemeentelijke kosten na aftrek van de toegezegde subsidie komen ten laste van de reserve rood voor groen.

-104.000

In de begroting 2023 is rekening gehouden met hogere energiekosten voor onder ander het bezoekerscentrum in de Vesting.	-46.000
In de begroting 2023 zijn, vooruitlopend op de vast te stellen Klimaatstrategie, extra middelen opgenomen.	-50.000
In de begroting 2022 zijn eenmalige middelen beschikbaar voor het opstellen van een kerkenvisie. Hierdoor ontstaat een voordeel in 2023.	25.000
Hogere kapitaallasten in 2023 als gevolg van de gerestaureerde Doeversche Sluis.	-33.000
Overige verschillen	8.000
Saldo verschil	696.000

Toelichting op hoofdlijnen begroting 2023 ten opzichte van jaarrekening 2021:

Saldo begroting 2023	-4.386
Saldo jaarrekening 2021	-3.359
Nadelig verschil	-1.027

Voornaamste verschillen:

Bouwgrondexploitatie bedrijventerreinen

Uit de herziene grondexploitaties bij de jaarrekening 2021 blijkt dat in 2023 een bedrag van € 1.471.493 (Dillenburg € 498.682; Hoog I € 136.475; Hoog II € 9.486 en Metal Valley € 926.850) voor winstneming is berekend. De vergelijkende bedragen in de jaarrekening 2021 zijn € 547.766 (Dillenburg € 223.771; Hoog I € -42.106; Hoog II € 110.585 en Metal Valley € 255.516). Derhalve een afwijking van € 923.727.

Voor Rood voor groen is in 2023 een storting voorzien van € 34.885 vanuit het complex Dillenburg. Bij de jaarrekening 2021 is een bedrag van € 68.245 gestort voor de complexen Dillenburg 63.625 en Hoog II € 4.620). Een afwijking dus van afgerond € -33.000.

Bij het opmaken van de jaarrekening blijken altijd verschuivingen te zijn op basis van werkelijk geschreven uren en de verdeling tussen taakveld 320 (bouwen bedrijven) en 820 (bouwen wonen) Het betreft hier mutaties van interne doorbelastingen die een beperkt effect hebben bij het ene taakveld is dat positief en bij het ander negatief. Het betreft per saldo een bedrag van € 8.355. In de begroting 2022 treedt deze afwijking niet op.

In de jaarrekening 2021 is de rente verlaagd waardoor de verliesvoorzieningen zijn bijgesteld met € 48.929.

Bij het opstellen van de jaarrekening 2021 is bij het herzien van de grondexploitaties gebleken dat voorzieningen ruim toereikend waren en dus deels konden vrijvallen. Daarom is een bedrag van € 370,869 (Steenenburg bedrijven €342.020; Hoog II € 43.795 en Grotestraat Verdoorn € -14.946)

vrijgevallen uit de verliesvoorziening. In de begroting 2022 is geen storting of vrijval voorzien.

Overige toelichting

Aan dit programma zijn voor de begroting 2023 meer interne uren toegerekend dan de realisatie over 2021. Dit betreft met name het beleid en het onderhoud van openbaar groen. -768.000

Op begrotingsbasis wordt uitgegaan van de formatief beschikbare capaciteit waarbij rekening is gehouden met de beschikbaar gestelde extra capaciteit. In 2021 is het grootste deel van deze extra capaciteit niet benut. Daarnaast is sprake geweest van een verschuiving van de inzet van medewerkers richting andere taakvelden. Zoals onderhoud sportvelden bemensing milieustraat, toezicht kabels en leidingen en wegen.

In de begroting 2023 zijn middelen op genomen voor de uitvoering van een aantal projecten uit het projectenboek groen. De gemeentelijke kosten na aftrek van de toegezegde subsidie komen ten laste van de reserve rood voor groen. Ten opzichte van 2021 ontstaat een nadeel. -104.000

In 2021 zijn incidenteel extra middelen beschikbaar gesteld voor bomenonderhoud (snoei risicovolle bomen). Hierdoor ontstaat in 2023 een voordeel. 36.000

In de begroting 2023 zijn, vooruitlopend op de vast te stellen Klimaatstrategie, extra middelen opgenomen. -50.000

In de begroting 2023 is incidenteel een bedrag opgenomen voor de realisatie van de ecologische verbindingszone "Hedikhuizense Maas". Dit bedrag komt ten laste van de reserve rood voor groen. Dit project wordt niet uitgevoerd in 2022 maar wordt doorgeschoven naar 2023. -67.000

De kosten voor groenonderhoud worden geraamd op het gemiddeld benodigde budget. Waar nodig is rekening gehouden met een onontkoembare prijsstijging. Over 2021 zijn de kosten voor bestrijding eikenprocessierups en het afvoeren van groenafval lager uitgevallen. Daarnaast is bij de begroting 2022 een extra structureel budget ad € 50.000 beschikbaar voor vervanging van bomen. -180.000

In de begroting 2023 is rekening gehouden met hogere energiekosten voor onder ander het bezoekerscentrum in de Vesting. -42.000

In 2021 zijn eenmalig middelen ontvangen voor een bijdrage aan landschapsinrichting. Deze middelen zijn gestort in de reserve rood voor groen. Hierdoor ontstaat in de vergelijking in 2023 een nadeel. -271.000

Met de vaststelling van het Groenstructuurplan 2018 zijn voor een aantal jaar incidentele middelen beschikbaar gesteld voor het uitvoeringsprogramma. Hier zitten verschillen in per jaar waardoor de lasten in 2023 lager zijn dan in 2021. 35.000

De werkelijke kosten voor het onderhoud van de wallen en grachten waren in 2021 lager dan het hiervoor structureel nodig geachte bedrag. Het voor vervanging van beschoeiingen beschikbare bedrag ad € 60.000 is in 2021 niet benut. De bedoeling is dat dit in 2023 wordt ingezet voor stabiliteitsmaatregelen ten behoeve van de wallen. -60.000

Hogere kapitaallasten in 2023 als gevolg van de gerestaureerde Doeversche Sluis.	-43.000
Overige verschillen	24.000
Saldo verschil	-1.027.000

Programma Onderwijs

	Rekening 2021	Begroting incl. wijzi- gingen 2022	Begroting 2023	Vershil
Financiën (* 1.000)				
Lasten	3.376	3.869	3.483	386
Baten	834	1.191	940	-251
Saldo	-2.542	-2.678	-2.543	135
<i>Mutaties reserves</i>				
Stortingen in reserves	971	904	1.153	
Onttrekkingen uit reserves	386	274	-	
Per saldo mutaties reserves	-584	-630	-1.153	
Saldo inclusief mutaties reserves	-3.126	-3.308	-3.696	

Toelichting begroting 2023 ten opzichte van begroting 2022 na wijziging:

Voornaamste verschillen:

Onderwijshuisvesting

Hogere kapitaallasten die voortvloeien uit het vastgestelde Integraal huisvestingsplan (IHP). -112.000

Bij de jaarrekening 2021 is eenmalig een bedrag van € 274.000 overgeheveld naar 2022 voor de sloop van 2 basisscholen in Oudheusden. 274.000

Onderwijsbeleid en leerlingen zaken

Hogere kosten voor leerlingenvervoer. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door stijging van het aantal leerlingen dat gebruik maakt van het leerlingenvervoer en anderzijds door indexering. -30.000

Overige verschillen 3.000

Saldo verschil **135.000**

Toelichting op hoofdlijnen begroting 2023 ten opzichte van jaarrekening 2021:

Saldo begroting 2023	-2.543
Saldo jaarrekening 2021	-2.542
Nadelig verschil	-1

Voornaamste verschillen:

Onderwijshuisvesting

De afschrijvingen en rentelasten met betrekking tot onderwijshuisvesting zijn 120.000 in 2021 hoger, met name vanwege het afboeken van de boekwaarde van de gesloopte units bij basisschool Olof Palme.

In 2021 zijn er eenmalige uitgaven gedaan voor de sloopkosten van de 203.000 tijdelijke units bij Olof Palme en daarnaast is er een vergoeding verstrekt aan SBO de Leilinde voor tijdelijke huisvesting tijdens de nieuw te bouwen basisschool in Oudheusden.

Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Hogere kosten voor leerlingenvervoer. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door -17.000 stijging van het aantal leerlingen dat gebruik maakt van het leerlingenvervoer en anderzijds door indexering.

De middelen om maatregelen te treffen om het bereik van de reguliere -64.000 peuters te verhogen (Asschergelden) zijn in 2021 niet volledig besteed.

In 2021 hebben we voor het Regionaal Meldpunt en Coördinatiepunt -60.000 Voortijdig Schoolverlaters (RMC) een extra subsidie ontvangen.

Het budget voor subsidies en bijdragen met betrekking tot reguliere -122.000 peuteropvang is niet volledig besteed in 2021. Dit wordt voor een bedrag van € 48.000 veroorzaakt door definitieve vaststelling van de subsidie 2020 welke heeft geleid tot een terugbetaling in 2021. Daarnaast viel de subsidie 2021 lager uit dan geraamd.

Overige verschillen -61.000

Saldo verschil **-1.000**

Programma Sport en cultuur

	Rekening 2021	Begroting incl. wijzi- gingen 2022	Begroting 2023	Vershil
Financiën (* 1.000)				
Lasten	7.636	8.152	8.957	
Baten	2.082	1.975	2.074	
Saldo	-5.554	-6.178	-6.883	-705
<i>Mutaties reserves</i>				
Stortingen in reserves	0	0	0	
Onttrekkingen uit reserves	75	50	25	
Per saldo mutaties reserves	75	50	25	
Saldo inclusief mutaties reserves	-5.479	-6.128	-6.858	

Toelichting begroting 2023 ten opzichte van begroting 2022 na wijziging:

Voornaamste verschillen:

Sport

Aan dit programma worden in 2023 meer interne uren toegerekend dan over 2022 door de formatie uitbreiding met een beleidsmedewerker sport en bewegen met inbegrip van het uitvoering geven aan het nieuwe visiedocument Bewegen en Ontmoeten. -77.000

Als gevolg van de gestegen energieprijzen is op basis van gegevens met betrekking tot de nieuwe aanbesteding een hoger bedrag opgenomen voor energiekosten van sportgebouwen. Hierbij is al rekening gehouden met het geheel gasloos worden van zwembad Die Heygrave per 2023. Ten opzichte van 2022 betekent dit een voordeel van € 78.000. -148.000

De afronding van de verduurzaming van zwembad die Heygrave leidt tot hogere kapitaallasten ten opzichte van 2022. -183.000

Voor de herinrichting van De Schroef vragen de initiatiefnemers een bijdrage aan de gemeente. Op basis van het projectplan van Stichting de Schroef worden de kosten hiervoor geraamd op € 1.335.000. Een deel van deze kosten kan niet geactiveerd worden en is in de begroting 2023 opgenomen als last in de exploitatie. Het beschikbaar stellen van zowel deze middelen als votering van het krediet geschiedt op basis van een separaat raadsvoorstel. -537.000

In de eerste bestuursrapportage 2022 zijn middelen beschikbaar gesteld om het initiatief van stichting 'Hoge Heide 2025' te ondersteunen. Het betrof incidentele kosten. 33.000

In 2018 is samen met de sportverenigingen en diverse maatschappelijk betrokken partners een Lokaal Sportakkoord gesloten. Voor de uitvoering hiervan ontvangt de gemeente tot en met 2022 een subsidie van in basis € 30.000 per jaar. Er is een vervolg aangekondigd voor der periode 2023-2026, maar dit is nog niet geconcretiseerd. Voorzichtigheidshalve is hiervoor nog geen raming opgenomen. Tegenover deze inkomsten staan gelijke uitgaven. -30.000
30.000

Ten opzichte van 2022 leidt dit dus vooralsnog tot een nadeel aan de inkomstenzijde, maar een voordeel aan de lastenzijde.

Om sport en beweging te stimuleren konden gemeenten in het verleden de btw die aan hen in rekening werd gebracht in aftrek brengen. Met ingang van 1 januari 2019 is dit recht vervallen. Dit heeft tot gevolg dat alle inkoop btw kostenverhogend is geworden. Daar staat tegenover dat gemeenten ter compensatie een specifieke uitkering aan kunnen vragen (SPUK). Doordat investeringskredieten en de uitgavenbudgetten waar dit op van toepassing is, zoals bijvoorbeeld de onderhoudskosten, van jaar op jaar fluctueren geldt dat ook voor recht op compensatie. Per saldo is dit budgettair neutraal.	-131.000 131.000
---	---------------------

Overige verschillen sport	13.000
---------------------------	--------

Cultuur

In 2021 heeft het Rijk diverse steunpakketten aan gemeenten beschikbaar gesteld voor de instandhouding van de culturele infrastructuur gedurende de corona pandemie. Hiervoor diverse subsidieregelingen vastgesteld waaruit lokale maatschappelijke organisaties een subsidie hebben ontvangen. Een aantal van deze subsidieregelingen loopt nog door in 2022, waarvoor een bedrag van € 183.000 is overgeheveld bij de jaarrekening 2021. Daarnaast ontving de Voorste Venne in 2022 incidenteel een extra subsidie ten behoeve van frictiekosten en weerstandsvermogen van € 50.000. Deze wordt jaarlijks met € 25.000 afgebouwd.	208.000
--	---------

Bij de jaarrekening 2021 is een bedrag van € 74.700 overgeheveld naar 2022 ten behoeve van de nog niet gerealiseerde ontvlechting van de nutsvoorzieningen na de renovatie van de Voorste Venne. De verwachte oplevering is in het 3e kwartaal van 2022. Het betreft een incidenteel voordeel. Daar staat tegenover dat de kapitaallasten hoger zijn door het verhogen van de rekenrente van 0,5% naar 0,8%. Per saldo een voordeel ten opzichte van 2022 van € 65.000.	65.000
---	--------

Indexering van diverse subsidiebudgetten.	-65.000
---	---------

Overige verschillen cultuur	-14.000
-----------------------------	---------

Saldo verschil	-705.000
-----------------------	-----------------

Toelichting op hoofdlijnen begroting 2023 ten opzichte van jaarrekening 2021:

Saldo begroting 2023	-6.883
Saldo jaarrekening 2021	-5.554
Nadelig verschil	-1.329

Voornaamste verschillen:

Sport

Ten opzichte van 2021 worden er meer uren toegerekend aan het taakveld sport. Dit komt deels doordat de sportaccommodaties in 2021 een deel van het jaar gesloten waren als gevolg van de corona pandemie waardoor er toen minder uren aan het taakveld sport zijn toegerekend. Daarnaast wordt de formatie in 2023 uitgebreid met een beleidsmedewerker sport en bewegen.

-210.000

Als gevolg van de gestegen energieprijzen is op basis van gegevens met betrekking tot de nieuwe aanbesteding een hoger bedrag opgenomen voor energiekosten van sportgebouwen.

-143.000

Met name de afronding van de verduurzaming van zwembad die Heygrave leidt in 2023 tot hogere kapitaallasten ten opzichte van 2021 (- € 171.000). Echter doordat de opbrengsten van zwemlessen (€ 17.000), banen- en doelgroep zwemmen (€ 97.000) en verhuur (€ 44.000) weer op het niveau van voor de corona pandemie zijn begroot en de onderhoudskosten in 2021 incidenteel hoger lager (€ 19.000), is het verschil tussen 2023 en 2021 voor de totale accommodatie gezien minimaal. Alle budgetten in ogenschouw nemend een voordeel van € 3.000.

3.000

Om sport en beweging te stimuleren konden gemeenten in het verleden de btw die aan hen in rekening werd gebracht in aftrek brengen. Met ingang van 1 januari 2019 is dit recht vervallen. Dit heeft tot gevolg dat alle inkoop btw kostenverhogend is geworden. Daar staat tegenover dat gemeenten ter - compensatie een specifieke uitkering aan kunnen vragen (SPUK). Doordat investeringskredieten en de uitgavenbudgetten waar dit op van toepassing is, zoals bijvoorbeeld de onderhoudskosten, van jaar op jaar fluctueren geldt dat ook voor recht op compensatie. Per saldo is dit budgettair neutraal.

177.000

-177.000

Voor de herinrichting van De Schroef vragen de initiatiefnemers een bijdrage aan de gemeente. Op basis van het projectplan van Stichting de Schroef worden de kosten hiervoor geraamd op € 1.335.000. Een deel van deze kosten kan niet geactiveerd worden en is in de begroting 2023 opgenomen als last in de exploitatie. Het beschikbaar stellen van zowel deze middelen als votering van het krediet geschiedt op basis van een separaat raadsvoorstel.

-537.000

Vanwege de coronamaatregelen konden zwembaden en sportaccommodatie (binnen- en buitensport) in 2021 meermaals niet of maar beperkt gebruikt worden. Hiervoor zijn door de Rijksoverheid twee compensatieregelingen in het leven geroepen: de 'SPUK IJZ' ter compensatie van het exploitatieverlies voor zwembaden en de regeling 'tegemoetkoming verhuurders sportaccommodaties COVID-19' ter compensatie van de gemiste huurinkomsten bij sportaccommodaties. Een deel van de in 2021 ontvangen compensatie (€ 232.000) had nog betrekking op 2020. Het nadeel was echter al in de jaarrekening 2020 verwerkt en leidde derhalve tot een incidenteel

-501.000

269.000

voordeel in 2021. Voor zover de in 2021 ontvangen compensatie betrekking had op 2021 (€ 269.000) stonden daar in dat jaar ook lagere inkomsten tegenover. In 2023 zijn de inkomsten van het zwembad en uit de verhuur van sportaccommodaties weer op het niveau van voor de corona pandemie begroot en wordt er geen compensatie verwacht.

Conform het BBV mogen de investeringskosten voor zogenaamde SAAS oplossingen niet geactiveerd worden, maar dienen deze ten laste van de exploitatie te komen. Dit geldt ook voor de in 2020/2021 aangeschafte software applicatie van het sportbedrijf. In 2023 zijn alleen de jaarlijkse contractkosten begroot.	67.000
---	--------

De kosten voor het onderhoud aan de (natuur gras) sportvelden op de diverse sportparken zijn de afgelopen jaren explosief gestegen door de toenemende jaarlijkse kosten van groot onderhoud en bemesting van de velden.	-57.000
---	---------

Ten opzichten van 2021 nemen de kapitaallasten van sportpark de Hoge Heide en sport- en recreatiepark De Schroef toe door de investering in een nieuw waterveld voor de hockeyclubs VMHC en MHCD.	-50.000
---	---------

Overige verschillen sport	-20.000
---------------------------	---------

Cultuur

Door indexering zijn de diverse norm-, waarderings- en budget subsidies in 2023 hoger dan in 2021.	-102.000
--	----------

Er worden in 2023 meer uren toegerekend aan het taakveld cultuur doordat er in 2021 tijdelijk oningevulde vacatureruimte bestond.	-21.000
---	---------

Overige verschillen cultuur	26.000
-----------------------------	--------

Saldo verschil	-1.329.000
-----------------------	-------------------

Programma Sociaal domein

	Rekening 2021	Begroting incl. wijzi- gingen 2022	Begroting 2023	Vershil
Financiën (* 1.000)				
Lasten	51.147	46.987	47.346	
Baten	16.417	9.355	8.569	
Saldo	-34.730	-37.633	-38.777	-1.144
<i>Mutaties reserves</i>				
Stortingen in reserves	1.533	0	0	
Onttrekkingen uit reserves	1.689	1.607	0	
Per saldo mutaties reserves	156	1.607	0	
Saldo inclusief mutaties reserves	-34.574	-36.025	-38.745	

Toelichting begroting 2023 ten opzichte van begroting 2022 na wijziging:

Voornaamste verschillen:

Aan dit programma worden in 2023 minder interne kosten toegerekend dan over 2022. In 2022 zijn tussentijds extra middelen beschikbaar gesteld vanwege wachtlijsten. Hierdoor ontstaat een voordeel ten opzichte van 2022. 40.000

De kosten voor hulp bij het huishouden (HBH) blijven stijgen. Voor een deel is dit het gevolg van een nog steeds merkbare stijging van het aantal cliënten als gevolg van de invoering van het abonnementsstarief. Daarnaast is rekening gehouden met een verwachte indexering van het tarief. Ten opzichte van de verwachte ontwikkeling 2022 is rekening gehouden met 0,5% voor een toename van het aantal cliënten (groei) en een loon/prijsstijging van ongeveer 3%. -554.000

De verwachting is dat kosten voor begeleiding (Zorg in Natura, ZIN) ten opzichte van de begroting 2022 licht afnemen. Rekening houdend met de jaarlijkse indexering van tarieven en daarnaast de afname van het aantal cliënten worden de kosten voor 2023 lager geraamd. Voor ZIN worden de kosten € 46.000 lager begroot. De kosten voor PGB begeleiding nemen naar verwachting met € 90.000 af. Onder begeleiding valt ook het maatwerk Wmo en de out-of-the-boxoplossingen (inzet vanuit Wmo voor oplossingen die wel bijdragen aan de oplossing, maar feitelijk geen ondersteuning zijn). De kosten voor maatwerk Wmo nemen naar verwachting met € 128.000 af. 264.000

Voor de begroting van de kosten jeugdhulp 2022 is op onderdelen afgeweken van de regionaal opgestelde begroting Jeugdhulp. Dit omdat de regionale begroting uitgaat van de 3^e prognose 2021 terwijl het daadwerkelijk resultaat over 2021 een forse afwijking in positieve zin liet zien. Er is gekozen om op basis van realisatie 2021 en aannames voor ontwikkeling 2022 en 2023 een begroting op te stellen. Het verschil zit met name in de aannames voor de jaarlijkse prijsstijging en de verwachte groei. Daarnaast zijn de regionale kosten voor jeugdhulp in de gemeentelijk begroting lager opgenomen als gevolg van de nieuwe werkwijze vanaf 2022. Eind 2021 is besloten om te gaan werken met een Heusdens JGT (jeugd en gezinsteam). Voor dekking van deze -155.000

kosten is een structurele besparing in geschat van ruim 1 miljoen euro. Hier tegenover staan de kosten voor de vorming en bemensing van het JGT.

De kosten voor de inhuur ten behoeve van vorming van het jeugd en gezinsteam zijn in 2023 omdat in 2022 nog sprake was van een incidentele component (budgetoverheveling voor kwartiermaker).	96.000
---	--------

In 2022 is incidenteel een budgetoverheveling vanuit 2021 beschikbaar voor eenzaamheid. Hierdoor ontstaat in 2023 een voordeel ten opzichte van 2022.	59.000
---	--------

De kosten voor het gebruik van de regiotaxi zijn in 2022 weer toegenomen nadat het gebruik over de jaren 2020 en 2021 lager was als gevolg van corona.	-44.000
--	---------

In de begroting 2022 was een bedrag van € 60.000 opgenomen voor praktijkondersteuning via de huisarts. Daarnaast was nog een budgetoverheveling vanuit 2021 ad € 30.000 beschikbaar. Hierdoor ontstaat nu een voordeel in 2023.	90.000
---	--------

De woningaanpassingen worden duurder waardoor een bijstelling van het budget verwerkt is.	-38.000
---	---------

De kosten en het gebruik van rolstoel- en vervoersvoorzieningen zijn gestegen waardoor een bijstelling van het budget verwerkt is.	-84.000
--	---------

De inkomsten uit eigen bijdrage voor WMO-voorzieningen zijn vanaf 2021 aan het toenemen. Er wordt € 72.000 een meeropbrengst geraamd.	72.000
---	--------

De subsidies voor Sociaal Cultureel werk zijn in 2023 lager dan in 2022. In 2022 is sprake van een eenmalige budgetoverheveling vanuit 2021 van € 288.000 voor coronacompensatie. In 2023 is voor indexering van de subsidies een bedrag opgenomen van € 130.000.	158.000
---	---------

Subsidieverlening aan O3 op basis van aanvraag voorliggend veld. Aan deze post is een budget ad € 185.000 toegevoegd voor extra inzet jongerenwerkers via O3 (VJN 2022).	-185.000
--	----------

Bij de septembercirculaire gemeentefonds 2020 is een bedrag beschikbaar gesteld voor de aanpak van dak- en thuisloosheid. Het hiervoor ontvangen bedrag is in 2022 middels budgetoverheveling incidenteel ingezet voor dak- en thuislozen.	39.000
--	--------

Voor het ondersteunen van initiatieven die duurzaam werken aan het verminderen of voorkomen van eenzaamheid heeft het college op 12 juli besloten om voor 4 jaar (2023 tm 2026) een jaarlijks budget op te nemen van € 20.000 (VJN 2022).	-20.000
---	---------

In 2021 en 2022 waren tijdelijk middelen opgenomen voor het lokaal preventieakkoord. Dit geeft een voordeel in 2023.	38.000
--	--------

De gemeentelijke bijdrage stijgt in 2023 met € 1.168.000 ten opzichte van de begroting 2022. Dit komt door een drietal effecten. Ten eerste stijgt de deelnemersbijdrage (1ste berap 2022 van Baanbrekers) van € 659.000 als	-1.168.000
--	------------

gevolg van de dalende rijksinkomsten voor inkomensvoorzieningen (BUIG). Ten tweede worden er rijksmiddelen van de integratie-uitkering participatie overgeheveld naar de algemene uitkering (€ 190.000). Dit verschuift dus van de doorbetaling van participatiemiddelen naar de gemeentelijke bijdrage. Het laatste effect is de stijging van de deelnemersbijdrage bij de begroting 2023 van Baanbrekers ten opzichte van 2022 van € 319.000.

De middelen die de gemeente ontvangt voor uitvoering van Participatie worden een op een doorgesluisd naar Baanbrekers. Over de jaren heen verschillen de bedragen. Voor 2023 wordt minder ontvangen dan over 2022. Op dit programma worden de lasten verantwoord en de rijksbijdrage wordt verantwoord bij de Algemene Dekkingsmiddelen als onderdeel van de algemene uitkering gemeentefonds.	240.000
--	---------

Kosten voor de GGD zijn op basis van de voor 2022 vastgestelde begroting hoger.	-37.000
---	---------

In de begroting wordt een bedrag van € 22.000 meer geraamd voor huuropbrengst Kinderopvang.	22.000
---	--------

Er is een bedrag van structureel € 40.000 voor respijtzorg opgenomen in de begroting 2023. (o.a. voor voortzetting Zorgoppas ter verlichting van mantelzorgers) (VJN 2022). Daarnaast is nog € 5.000 structureel werkbudget opgenomen voor de coalitie Kom Erbij (VJN 2022).	-45.000
--	---------

Voor de nieuwe Wet inburgering zijn bij de meicirculaire 2022 middelen beschikbaar gesteld. Vanaf 2023 zal integratie uitkering inburgering onderdeel worden van de algemene uitkering vanwege de nieuwe verdeling gemeentefonds. Ook voor 2023 en verder zijn middelen beschikbaar gesteld voor de leerbaarheidstoets. Het bedrag voor 2023 dat nu is toegekend bedraagt € 11.000 voor alle jaren 2023 t/m 2027. Op 8 maart 2022 heeft het college ingestemd met de offerte van Baanbrekers voor de uitvoering van deze nieuwe wet. Het budget is structureel met € 26.000 bijgesteld (VJN 2022). Daarnaast zijn de kosten voor 2023 lager geraamd dan over 2022 doordat in 2022 sprake was van een budgetoverheveling uit 2021 van € 91.000.	64.000
--	--------

Voor de verkenning van het initiatief in Elshout wordt eenmalig een bedrag van € 30.000 opgenomen in 2023.	-30.000
--	---------

In 2022 was eenmalig een budget opgenomen voor herontwikkeling Kasteellaan. Dit geeft een voordeel in 2023.	20.000
---	--------

Overige verschillen	14.000
---------------------	--------

Saldo verschil	-1.144.000
-----------------------	-------------------

Toelichting op hoofdlijnen begroting 2023 ten opzichte van jaarrekening 2021:

Specificatie verschil:

Saldo begroting 2023	-38.777
Saldo jaarrekening 2021	-34.730
Nadelig verschil	-4.047

Voornaamste verschillen:

Aan dit programma zijn voor 2023 minder interne kosten toegerekend. Dit is met name het gevolg van de over 2021 tussentijds extra beschikbaar gestelde middelen voor het wegwerken van wachtlijsten. Hierdoor is het verschil met de begroting 2023 klein.	20.000
De kosten voor hulp bij het huishouden zijn hoger als gevolg van tariefsverhogingen en een toename van het aantal cliënten dat een beroep op de voorziening doet.	-485.000
De kosten voor begeleiding zijn niet elk jaar gelijk. Dit is voor een deel ook het gevolg van tariefsverhogingen en anderzijds ook het gevolg de ontwikkeling van het aantal cliënten en de ontwikkeling van de kosten voor maatwerk Wmo. Voor 2023 worden de kosten iets hoger ingeschat dan de werkelijke kosten over 2021.	-30.000
De kosten van de Jeugdzorg zijn nog steeds niet stabiel. Enerzijds is dit het gevolg van tariefstijgingen waardoor de zorg duurder wordt. We zien ook de aantallen jeugdigen in zorg nog stijgen. In de begroting 2023 is geen rekening gehouden met een mogelijke besparing als gevolg van de nieuwe regionale inkoop van jeugdhulp. Die zal zeker niet in het eerste jaar gerealiseerd kunnen worden. Daarnaast zijn de regionale kosten voor jeugdhulp in de gemeentelijk begroting lager opgenomen als gevolg van de nieuwe werkwijze vanaf 2022. Eind 2021 is besloten om te gaan werken met een Heusdens JGT (jeugd en gezinsteam). Voor dekking van deze kosten is een structurele besparing in geschat van ruim 1 miljoen euro. Hier tegenover staan de kosten voor de vorming en bemensing van het JGT. De kosten voor de inzet van maatwerk en PGB ten behoeve van jongeren zijn iets lager ingeschat. In vergelijking met de werkelijke kosten 2021 speelt ook mee dat in de jaarrekening 2021 een voordelige afrekening over het jaar 2020 verwerkt is.	-378.000
In vergelijking met de jaarrekening 2021 valt het verschil met betrekking tot het Heusdens Jeugd en Gezinsteam op. De kosten hiervoor zijn vanaf 2022 verwerkt in de begroting waardoor een nadeel ontstaat.	-1.255.000
Op basis van het huidige aantal in gebruik zijnde hulpmiddelen zoals rolstoelen en het gebruik van de regiotaxi verwachten we hogere kosten daarnaast waren de kosten voor woningaanpassingen in 2021 incidenteel hoog.	-58.000
De gemeentelijke bijdrage stijgt in 2023 met € 1,9 mln ten opzichte van de jaarrekening 2021. In 2021 is een deel van het nadeel dat Baanbrekers had uit de algemene reserve van Baanbrekers bekostigd (€ 270.000). De gemeentelijke bijdrage in de jaarrekening 2021 oogt daardoor lager. In de primaire begroting 2023 van Baanbrekers is de gemeentelijke bijdrage €	-1.889.000

1.040.000 hoger dan de jaarrekening 2021. Door dalende rijksmiddelen voor inkomensvoorziening stijgt de gemeentelijke bijdrage verder met € 660.000. Ook verschuift een deel van de integratie-uitkering participatie naar de algemene uitkering. Dat betekent dat deze middelen niet meer via de participatiemiddelen worden doorbetaald aan Baanbrekers, maar via de gemeentelijke bijdrage.

De kosten voor schuldhulpverlening zijn in 2023 hoger. De kosten waren over 2021 lager dan gemiddeld over de jaren.	-120.000
---	----------

In 2023 is geen budget opgenomen voor praktijkondersteuning bij de huisartsen. Dit maakt onderdeel uit van het Heusdens Jeugd en gezinsteam.	30.000
--	--------

De middelen die de gemeente ontvangt voor uitvoering van Participatie worden een op een doorgesluisd naar Baanbrekers. Over de jaren heen verschillen de bedragen. Voor 2023 wordt minder ontvangen dan over 2021 en dus ook minder doorgesluisd. Op dit programma worden de lasten verantwoord zodat hier een voordeel ontstaat. De rijksbijdrage wordt verantwoord bij de Algemene Dekkingsmiddelen.	386.000
--	---------

In 2021 waren middelen ontvangen voor het lokaal preventieakkoord. Dit geeft een nadeel in 2023.	-38.000
--	---------

Kosten voor de GGD zijn op basis van de voor 2023 vastgestelde begroting hoger dan de kosten voor 2021. Dit komt met name door de indexering voor 2 jaar.	-119.000
---	----------

Voor de indexering van subsidies is een bedrag opgenomen	-130.000
--	----------

Overige verschillen	19.000
---------------------	--------

Saldo verschil	-4.047.000
-----------------------	-------------------

Programma Duurzaamheid, Milieu en afval

	Rekening 2021	Begroting incl. wijzi- gingen 2022	Begroting 2023	Vershil
Financiën (* 1.000)				
Lasten	10.909	10.980	10.235	
Baten	9.669	9.817	9.499	
Saldo	-1.241	-1.163	-736	427
<i>Mutaties reserves</i>				
Storting in reserves	658	0	0	
Onttrekkingen uit reserves	1.058	0	0	
Per saldo mutaties reserves	400	0	0	
Saldo inclusief mutaties reserves	-841	-1.163	-736	

Toelichting begroting 2023 ten opzichte van begroting 2022 na wijziging:

Voornaamste verschillen:

Riolering

De rekenrente welke wordt berekend over de geactiveerde investeringen is gestegen van 0,5% naar 0,8%. Dit resulteert in hogere kapitaallasten ten opzichte van 2022. -38.000

De kosten voor exploitatie, onderhoud en vervangingsinvesteringen met betrekking tot riolering worden opgenomen volgens het vastgestelde Waterplan. Dit fluctueert jaarlijks. De kosten voor calculatorische btw (€ 206.000) en de kosten voor het onderhoud en overige exploitatiekosten (€ 882.000) met betrekking tot riolering zijn in 2023 hoger dan in 2022. -1.088.000

Als gevolg van de gestegen energieprijzen zijn de kosten voor de gemalen e.d. fors gestegen. -93.000

Aan de taak riolering worden in 2023 meer interne uren toe gerekend dan in 2022. -63.000

De opbrengst rioolheffing is hoger door tariefstijging, inflatiecorrectie en areaaluitbreiding. 272.000

Jaarlijks wordt het verschil tussen de kosten en opbrengsten met betrekking tot de kostendekkendheid van de opbrengst rioolheffing gedoteerd of ten laste gebracht van de voorziening riolering. Ten opzichte van 2022 is een lagere onttrekking voorzien. 1.115.000

Afval

De opbrengst afvalstoffenheffing is hoger door areaaluitbreiding. 123.000

Vanaf 2023 stopt de jaarlijkse zwerfafvalvergoeding van € 50.000 verder is het tarief voor ingezameld verpakkingsmateriaal gedaald van € 235 naar € 218 per ton, dit resulteert in een lagere vergoeding van € 30.000. -80.000

Ondanks dat de tonnages van restafval nog steeds teruglopen is er sprake van meer afkeur van GFT en PMD afval, wat tegen fors hogere tarieven wordt verbrand. Dit resulteert een hogere kosten voor de verwerking van restafval. -40.000

Begin 2022 is het nieuwe afvalbeleidsplan vastgesteld. In het nieuwe afvalbeleidsplan wordt gestreefd naar een betere afvalscheiding, meer afvalpreventie, nog minder restafval en een vermindering van de hoeveelheid zwerfafval, illegale afvaldumpingen en bijplaatsingen. Dit wordt voornamelijk ingezet door extra controles van de minicontainers en communicatie over afvalinzameling. De extra kosten ten opzichte van het vorige afvalbeleidsplan bedragen € 65.000.	-65.000
---	---------

Milieubeheer

Door het rijk zijn er Klimaatmiddelen beschikbaar gesteld voor het opstellen van de eerste Transitievisie Warmte Heusden. In 2021 zijn deze middelen overgeheveld naar 2022. Dit resulteert in een afwijking ten op zichte van 2023	155.000
---	---------

Het met een jaar doorschuiven van de verduurzaming van zwembad Die Heygrave naar 2022 leidt tot onderuitputting op de kapitaallasten (€ 105.000) in 2022. Deze middelen zijn toegevoegd aan het duurzaamheidsbudget voor de uitvoering van energiebesparende maatregelen. Een deel van dit budget is via de 2e bestuursrapportage al in 2021 ingezet (€ 50.500). Het overige deel (€ 55.000) is opgenomen in de begroting 2022. Het betreffen incidentele kosten.	55.000
---	--------

De subsidieregelingen verduurzaming maatschappelijke accommodaties / isolatiemaatregelen particuliere woningen zijn gedurende het jaar 2022 vastgesteld en lopen tot en met 31 december 2022. Het bijbehorende subsidiebudget is niet geraamd voor 2023.	75.000
--	--------

Met de komst van de omgevingswet per 1 januari worden er milieuleges berekend. Dit resulteert in een voordeel.	92.000
--	--------

Overige verschillen	7.000
---------------------	-------

Saldo verschil	427.000
-----------------------	---

Toelichting op hoofdlijnen begroting 2023 ten opzichte van jaarrekening 2021:

Specificatie verschil:

Saldo begroting 2023	-736
Saldo jaarrekening 2021	-1.241
Voordelig verschil	505

Voornaamste verschillen:

Riolering

In het Waterplan is de benodigde personele capaciteit inzichtelijk gemaakt. -97.000
Extra personele capaciteit is beschikbaar gesteld voor de onderdelen planvorming en maatregelen die passen bij de vastgestelde afkoppelambitie. Doordat er meer capaciteit beschikbaar is voor de taken op het vlak van riolering zijn er in 2023 meer uren toegerekend aan het taakveld riolering dan in 2021.

De opbrengst rioolheffing is hoger door tariefstijging, inflatiecorrectie en areaaluitbreiding. 714.000

Jaarlijks wordt het verschil tussen de kosten en opbrengsten met betrekking tot de kostendekkendheid van de opbrengst rioolheffing gedoteerd of ten laste gebracht van de voorziening riolering. Ten opzichte van 2021 is een lager onttrekking voorzien. 425.000

Het beschikbare budget voor subsidies op basis van het Waterplan is in 2021 niet geheel benut maar in 2023 wel voor het structurele bedrag ad € 60.000 opgenomen. -42.000

De kosten voor exploitatie, onderhoud en vervangingsinvesteringen met betrekking tot riolering worden opgenomen volgens het vastgestelde Waterplan. Dit fluctueert jaarlijks. De kosten voor calculatorische btw (€ 172.000) en de kosten voor het onderhoud en overige exploitatiekosten (€ 805.000) met betrekking tot riolering zijn in 2023 hoger dan de werkelijke kosten in 2021. -977.000

Afval

Op advies van de toezichthouder is de reserve egalisatie Afvalstoffenheffing opgeheven en omgezet naar de voorziening afvalstoffenheffing. Dit omdat de reserve, die kan worden opgeheven of waarvan de bestemming kan wijzigen, onvoldoende zekerheid geeft dat de daarin opgenomen middelen specifiek aan de inzameling van de afvalstoffen worden besteed. Uit de vrijgekomen middelen is een bedrag van € 450.000 gedoteerd aan de voorziening Afvalstoffenheffing. Daarnaast is het afvalresultaat 2021 (€ 905.000) toegevoegd aan de voorziening. 1.355.000

In 2022 zijn de tarieven voor afval verlaagd in 2023 blijven de tarieven gelijk. Dit betekent een nadelig effect ten op zichte van 2021. -521.000

Vanaf 2023 stopt de jaarlijkse zwerfafvalvergoeding van € 50.000 verder is de verwachting dat de vergoeding voor ingezameld PMD tarief voor ingezameld verpakkingsmateriaal verder afneemt. -180.000

Begin 2022 is het nieuwe afvalbeleidsplan vastgesteld. In het nieuwe afvalbeleidsplan wordt gestreefd naar een betere afvalscheiding, meer afvalpreventie, nog minder restafval en een vermindering van de hoeveelheid zwerfafval, illegale afvaldumpingen en bijplaatsingen. Dit wordt voornamelijk ingezet door extra controles van de minicontainers en communicatie over afvalinzameling. De extra kosten ten opzichte van het vorige afvalbeleidsplan bedragen € 65.000.	-65.000
Ondanks dat de tonnages van restafval nog steeds teruglopen is er sprake van meer afkeur van GFT en PMD afval, wat tegen fors hogere tarieven wordt verbrand. Dit resulteert een hogere kosten voor de verwerking van restafval. Verder zijn de tarieven gestegen ten opzichte van 2021 wat leidt tot een nadelig effect.	-56.000
De tarieven voor de inzameling van PMD zijn verhoogd naar € 1,62 per lediging in 2023. (€ 22.500) Ook de kosten van de inzameling van hoogbouw en scholen zijn gestegen door hogere tarieven (€ 7.500)	-32.000
Er worden in 2023 meer uren toegerekend aan het taakveld afval ten opzichte van de werkelijke uren van 2021. Dit wordt met name veroorzaakt door de extra boa die is opgenomen en verder was er een voordeel op het taakveld afval in 2021 door een verschuiving naar taakveld openbare orde en veiligheid. Daarnaast zorgt de doorberekende salarisstijging in 2023 voor extra lasten.	-40.000
Als gevolg van de hogere kosten voor het product afval is de calculatorische btw toegenomen.	-42.000
Overige verschillen	-17.000
<u>Milieubeheer</u>	
Met de komst van de omgevingswet per 1 januari worden er milieuleges berekend. Dit resulteert in een voordeel.	92.000
Overige verschillen	-12.000
Saldo verschil	505.000

Programma Bouwen en wonen

	Rekening 2021	Begroting incl. wijzi- gingen 2022	Begroting 2023	Vershil
Financiën (* 1.000)				
Lasten	5.076	19.929	24.465	
Baten	7.787	18.320	23.331	
Saldo	2.710	-1.608	-1.134	474
<i>Mutaties reserves</i>				
Storting in reserves	800	503	598	
Onttrekkingen uit reserves	3	322	0	
Per saldo mutaties reserves	-796	-181	-598	
Saldo inclusief mutaties reserves	1.914	-1.789	-1.733	

Toelichting begroting 2023 ten opzichte van begroting 2022 na wijziging:

Voornaamste verschillen:

Ruimtelijke ordening

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld tot 1 januari 2023. 145.000
Door dit uitstel, maar ook door de beperkte mogelijkheden voor het houden van bijeenkomsten die voor vertraging zorgen bij de participatie bij de omgevingsvisie, konden de toegekende middelen in 2021 niet volledig worden benut. Bij de jaarrekening heeft een budgetoverheveling plaatsgevonden naar 2022 van € 345.000. Dit resulteert een voordeel ten opzichte van 2023. Bij de voorjaarsnota zijn voor 2023 extra middelen (€ 200.000) aangevraagd, met betrekking tot de invoering van de Omgevingswet. Met name voor het opstellen van een omgevingsplan voor de gemeente en de beoordeling van de rijksregelgeving - die als bruidschat – gemeentelijke regelgeving wordt. Ook het vertalen van de regelgeving naar direct toepasbare regels zal de komende jaren de nodige extra inspanningen vergen. Per saldo resulteert dit een in voordelig effect van € 145.000.

De gemeente kan voor haar dienstverlening bij ruimtelijke initiatieven haar 280.000
kosten verhalen via de leges en/of via anterieure overeenkomsten. Op basis van een verwacht stijgend aantal ruimtelijke initiatieven is een inschatting gemaakt van de meeropbrengsten a € 280.000 die via de leges / het kostenverhaal te verwachten zijn.

Bij de voorjaarsnota is bij het cluster ruimtelijke ordening de formatie uitgebreid -190.000
met 1,6 fte in verband met de invoering van de omgevingswet (€ 150.000). Ook is er sprake van een toename van het aantal aanvragen voor principe-verzoeken en wijzigingen van bestemmingsplannen, waardoor er meer uren zijn begroot op taakveld ruimtelijke ordening, samen met de stijgende salarislsten resulteert dit in meerkosten van € 40.000.

Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Uit de herziene grondexploitaties bij de jaarrekening 2021 blijkt dat in 2023 een 106.000
bedrag is berekend van € 317.636 als winstneming voor de complexen

Grassen (€ 302.156) en Von Suppéstraat (€ 15.480). Voor 2022 zijn de vergelijkende cijfers € 211.867 voor alleen het complex De Grassen. Een afwijking van € 105.769.

Wonen en Bouwen

De herinrichting van de woonwagenlocaties is een moeizaam proces. Het streven is al een aantal jaren om de herinrichting af te ronden. De technische herinrichting is in 2021 nagenoeg afgerond, maar het uitgeven van de standplaatsen gaat langzaam. De verwachting is dat niet alles kan worden verkocht, een deel zal via erfpacht worden uitgegeven. In 2022 dient er nog het e.e.a. te worden afgewerkt op de locatie Nassaulaan, de andere locaties zijn klaar. Hiervoor heeft een budgetoverheveling plaatsgevonden voor 2022 van € 93.000.

De implementatie van de omgevingswetsoftware voor het vergunningenproces stond gepland voor 2021, maar is getemporeerd en daarnaast heeft de leverancier capaciteitsproblemen waardoor de implementatie is vertraagd. De middelen voor de implementatie die daardoor in 2021 niet besteed zijn, zijn overgeheveld om de verdere implementatie in 2022 te bekostigen (€ 40.000).

Overige verschillen -

Saldo verschil **474.000**

Toelichting op hoofdlijnen begroting 2023 ten opzichte van jaarrekening 2021:

Saldo begroting 2023	-1.134
Saldo jaarrekening 2021	2.710
Nadelig verschil	-3.844

Voornaamste verschillen:

Ruimtelijke ordening

Bij de voorjaarsnota is bij het cluster ruimtelijke ordening de formatie uitgebreid met 1.6 fte in verband met de invoering van de omgevingswet, ook is er sprake van een toename van het aantal aanvragen voor principe-verzoeken en wijzigingen van bestemmingsplannen (€ 150.000).

De invoering van de omgevingswet trager verlopen dan het Rijk aanvankelijk had voorzien. Het ingaan van de omgevingswet is uitgesteld van 1 januari 2021 naar 1 januari 2023. De middelen zijn de afgelopen jaren steeds overgeheveld. In 2021 is er € 185.000 besteed en voor 2023 is er € 355.000 begroot. Het begrote bedrag van 2023 is inclusief eenmalige extra middelen (€ 200.000) aangevraagd middels de voorjaarsnota.

Op basis van een verwacht stijgend aantal ruimtelijke initiatieven heeft de gemeente de mogelijkheid om middels een overeenkomst de gemeentelijke kosten voor het mogelijk maken van een ruimtelijk initiatief te verhalen bij de initiatiefnemer. Voorheen werd dit (deels) via leges gedaan.

In 2021 zijn er meer verzoeken binnen gekomen. Waardoor de legesopbrengsten i.v.m. ontheffing/wijziging bestemmingsplannen hoger dan geraamd. -110.000

Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Uit de herziene grondexploitaties bij de jaarrekening 2021 blijkt dat voor de begroting 2023 een bedrag wordt berekend van € 317.636 als winstneming voor de complexen Grassen (€ 302.156) en Von Suppéstraat (€ 15.480). In de jaarrekening 2021 is € 57.085 winst genomen uit de complexen De Grassen (€ 48.638); Von Suppéstraat (€ 34.416) en van Lennepstraat (€ 71.307). Een afwijking van € 260.551. 261.000

De stortingen in de reserves rood voor groen en bovenwijkse voorzieningen zijn voor de begroting 2023 berekend op € 280.691. In de jaarrekening 2021 bedroeg de storting € 393.573. Met name zijn hogere grondverkopen (en dus fondsafdrachten) vanuit Geerpark veroorzaken deze afwijking. -113.000

In de loop van 2021 is de rekenrente verlaagd, hierdoor is er minder rente toegerekend naar verliesgevende exploitaties waardoor de eerder gevormde verliesvoorzieningen voor een deel zijn vrijgevallen. -350.000

Bij het herzien van de grondexploitaties voor de jaarrekening 2021 is gebleken dat de eerder gevormde voorzieningen ruim toereikend waren. Daarom is kon in de jaarrekening 2021 een bedrag van € 3.315.160 vrijvallen uit deze verliesvoorzieningen. Het betreft hier de voorzieningen (Steenenburg wonen, vrijval € 3.217.465; van Delft Schoolstraat, storting € 192.943; Victoria, vrijval € 52.829; De Gorsen, vrijval € 11.857; Nassaudwardsstraat, vrijval € 8.310 en Geerpark, vrijval € 217.641). Voor de begroting 2023 is geen storting of vrijval voorzien. -3.315.000

Wonen en Bouwen

De legesopbrengst uit omgevingsvergunningen bedroeg in 2021 € 1.167.000. In de meerjarenraming was een opbrengst opgenomen van € 1.000.000. Deze post is in de begroting 2023 naar boven bijgesteld, naar € 1.025.000. Dit leidt ten opzichte van de werkelijke baten 2021 tot een nadelig effect van € 141.000. -142.000

Saldo verschil

-3.844.000

Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting

Inleiding

Met ingang van 2017 vereist het vernieuwde BBV dat er een geprognosticeerde begin- en eindbalans van het begrotingsjaar wordt opgenomen alsmede voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar.

Geprognosticeerde meerjarenbalans 2023 - 2026

	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	438	424	409	395	380
Materiële vaste activa	110.858	136.961	155.024	168.363	167.709
Financiële vaste activa	6.256	6.033	5.801	5.561	5.311
Totaal Vaste Activa	117.552	143.418	161.235	174.319	173.400
Vlottende activa					
Voorraden	47.515	32.277	24.898	20.135	18.933
Uitzettingen	28.763	22.448	11.448	11.448	9.448
Liquide middelen	114	114	114	114	114
Overlopende activa	2.009	2.009	4.009	3.509	2.009
Totaal Vlottende Activa	78.401	56.847	40.468	35.206	30.504
Balanstotaal activa	195.953	200.266	201.703	209.525	203.904
Vaste passiva					
Eigen vermogen	47.761	46.457	49.518	54.800	50.209
Voorzieningen	8.859	7.171	6.688	6.265	5.919
Vaste schuld	87.750	99.337	116.523	114.277	107.897
Totaal Vaste Passiva	144.370	152.965	172.729	175.342	164.025
Vlottende passiva					
Vlottende schuld	36.030	34.230	20.130	20.630	33.130
Overlopende passiva	15.553	13.070	8.844	13.552	6.748
Totaal Vlottende Passiva	51.583	47.300	28.974	34.182	39.878
Balanstotaal passiva	195.953	200.266	201.703	209.525	203.904

Toelichting op de balans

Materiële vaste activa

Het verwachte verloop van de materiële vaste activa kan als volgt worden gespecificeerd:

Materiële vaste activa (x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025	2026
Economisch nut					
Boekwaarde 1 januari	88.371	96.705	103.028	107.506	113.499
Investerings	14.953	12.302	8.173	10.008	5.062
Desinvesteringen	3.573	2.721	-	-	-
Afschrijvingen	3.046	3.257	3.695	4.015	4.242
Boekwaarde 31 december	96.705	103.028	107.506	113.499	114.320
Maatschappelijk nut					
Boekwaarde 1 januari	8.307	15.833	33.933	47.518	54.864
Investerings	9.192	18.359	14.639	8.808	250
Desinvesteringen	1.443	-	-	-	-
Afschrijvingen	224	258	1.055	1.462	1.725
Boekwaarde 31 december	15.833	33.933	47.518	54.864	53.389
Boekwaarde per 31 december	112.537	136.961	155.024	168.363	167.709

In het verloop is onderscheid gemaakt tussen de investeringen met een economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Beide soorten investeringen worden geactiveerd en afgeschreven gedurende de verwachte gebruiksduur. De investeringen zijn verwerkt op basis van lopende ontwikkelingen in de activa, nieuw beleid en de geplande vervangingsinvesteringen.

Financiële vaste activa

Het verwachte verloop van de financiële vaste activa kan als volgt worden gespecificeerd:

Financiële vaste activa (x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025	2026
Boekwaarde 1 januari	6.487	6.256	6.033	5.801	5.561
Verstrekkings	-	-	-	-	-
Desinvestering	-	-	-	-	-
Aflossings	231	223	232	241	250
Boekwaarde per 31 december	6.256	6.033	5.801	5.561	5.311

De financiële vaste activa bestaan voornamelijk uit verstrekte leningen aan woningcorporaties. Daarnaast zijn enkele deelnemings en verstrekte leningen opgenomen.

Vorraden

De voorraden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Vorraden (x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025	2026
Bouwgrondexploitatie	55.664	40.088	32.387	27.625	23.104
Verliesvoorziening	-8.159	-7.821	-7.499	-7.499	-4.181
Subtotaal	47.505	32.267	24.888	20.125	18.923
Gereed product en handelsgoederen	10	10	10	10	10
Boekwaarde per 31 december	47.515	32.277	24.898	20.135	18.933

De niet in exploitatie genomen gronden zijn opgenomen onder de materiële vaste activa conform de geldende verslaggevingsregels.

Bij de bouwgrondexploitatie is zichtbaar dat de positie in de komende jaren wordt afgebouwd. Het verloop is het gevolg van verwachte lasten en baten voor de verschillende complexen. De verliesvoorziening grondexploitatie is in mindering gebracht op de bouwgronden in exploitatie.

Voor een nadere toelichting op de bouwgrondexploitatie wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid.

Overige vlottende activa

De overige vlottende activa bestaat uit uitzettingen korter dan 1 jaar, liquide middelen en overlopende activa. Hiervan is een inschatting gemaakt rekening houdend met het verloop van de overige balansposten. Hieraan ligt geen zelfstandige raming ten grondslag. De voorziening dubieuze debiteuren is in mindering gebracht op de openstaande vorderingen (uitzettingen). Er zijn geen mutaties geraamd in de periode 2023 tot en met 2026.

Overige vlottende activa (x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025	2026
Uitzettingen	28.763	22.448	11.448	11.448	9.448
Liquide middelen	114	114	114	114	114
Overlopende activa	2.009	2.009	4.009	3.509	2.009
Boekwaarde per 31 december	30.885	24.570	15.570	15.070	11.570

Eigen vermogen

Het eigen vermogen kan als volgt gespecificeerd worden:

Eigen vermogen (x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene reserve	29.746	28.861	18.420	19.024	19.595
Bestemmingsreserves	14.312	17.532	29.703	30.444	31.064
Resultaat	3.703	64	1.395	5.332	-450
Boekwaarde per 31 december	47.761	46.457	49.518	54.800	50.209

Het verloop van de algemene reserve en de bestemmingsreserves wordt hierna weergegeven. Het resultaat dat is opgenomen komt overeen met het verwachte saldo volgens de meerjarenraming.

Reserves (x € 1.000)	Beginstand 1-1-2023	Mutaties in 2023	Beginstand 1-1-2024	Mutaties in 2024	Beginstand 1-1-2025	Mutaties in 2025	Beginstand 1-1-2026
Algemene reserve	29.746	-885	28.861	-10.441	18.420	605	19.024
Reserve onderhoud bewegingslokale schoolgebouwen	762	146	908	141	1.049	117	1.166
Reserve vervanging lichtmasten	633	-	633	-	633	-	633
Reserve uitvoering baggerplan	877	100	977	100	1.077	100	1.177
Reserve Bovenwijkse voorzieningen	802	83	884	81	965	81	1.046
Reserve bijdrage bedrijven GOL	1.062	129	1.192	-1.192	-	-	-
Reserve sociaal domein	1.270	-	1.270	-	1.270	-	1.270
Reserve Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP)	3.098	1.007	4.104	874	4.978	886	5.864
Reserve exploitatie riolering	448	-	448	-	448	-	448
Reserve Rood voor groen	1.735	61	1.796	-810	986	187	1.174
Bestemmingsreserve kapitaallasten	3.625	1.694	5.320	12.977	18.297	-630	17.667
Bestemmingsreserves	14.312	3.220	17.532	12.171	29.703	741	30.444

Algemene reserve

Het doel van de algemene reserve is drieledig:

- de algemene reserve dient als onderdeel van de benodigde weerstandscapaciteit om risico's af te kunnen dekken die niet zijn afgedekt in de begroting, door verzekeringen of (bestemmingsreserves) zoals die opgenomen zijn in de risicoparagraaf;
- de algemene reserve dient als buffer voor het opvangen van nadelige rekeningresultaten indien blijkt dat begrote kosten en opbrengsten in de jaarrekening leiden tot een nadelig saldo;
- de algemene reserve kan worden ingezet voor het doen van (incidentele) uitgaven voor zover er ruimte is boven het vastgestelde minimumniveau.

De belangrijkste mutaties voor 2022-2026 betreffen:

- Effecten resultaatsbestemming jaarrekening 2021 (2022);
- Budgetoverhevelingen 2021 → 2022 (2022);
- Invoering omgevingswet (2022);
- Sloopkosten fase 1 en 2 scholen Kasteellaan (2022);
- Geraamde opbrengsten uit verkoop gemeentelijke eigendommen (2022);
- Tussentijdse winstnemingen uit grondexploitaties (2022-2026);
- Digitalisering bouwdoSSIers (2022);
- Frictiekosten Voorste Venne (2022 en 2023);
- Dotatie aan de voorziening achterstallig onderhoud wegen (2022);
- Digitalisering bouwdoSSIers (2022);
- De aanleg van een fietspad aan de Tuinbouwweg/D'Oultremondweg (2023);
- Groot onderhoud Burg. Schweitzertunnel (2023);
- Storting in de bestemmingsreserve kapitaallasten in verband met de realisatie van de GOL (2024)

Daarnaast is nog een bedrag gereserveerd voor eventueel kosten voor uitvoering van het IHP. De onttrekking hiervan is nog niet geraamd.

Bewegingslokalen (onderwijs), voorheen reserve Onderhoud Schoolgebouwen

Deze reserve was oorspronkelijk onderdeel van de reserve onderhoud schoolgebouwen. Vanaf 2015 zijn schoolbesturen wettelijk zelf verantwoordelijk voor het onderhoud van schoolgebouwen. De gemeente is alleen nog verantwoordelijk voor het onderhoud van lokalen voor gymnastiekonderwijs en eventuele calamiteiten aan schoolgebouwen. Voor calamiteiten aan schoolgebouwen is in de reguliere exploitatie jaarlijks een bedrag geraamd. De reserve dient alleen nog voor het onderhoud aan bewegingslokalen.

De gemeente is verantwoordelijk voor het onderhoud van gebouwen of lokalen voor gymnastiekonderwijs. Kosten die hieruit voortvloeien kunnen schommelen. De reserve dient om deze schommelingen op te kunnen vangen.

Vervanging lichtmasten

De reserve is bestemd voor de vervanging van lichtmasten op basis van de beheerplannen. Jaarlijks wordt het verschil tussen geraamde kosten en werkelijke uitvoering gemuteerd met deze (egalisatie)reserve.

Voorziening en vervanging op basis van een beheerplan leidt tot de verplichte vorming van een voorziening. Dit vereist echter wel een actueel beheerplan. Voor de vervanging lichtmasten is geen actueel beheerplan, deze wordt op dit moment herzien. Op het moment dat herziening plaatsvindt zal de reserve worden omgezet naar een voorziening die aansluit op het beheerplan.

Uitvoering baggerplan

De reserve is ingesteld om de kosten van het baggeren van de watergangen op basis van het baggerplan Heusden 2012-2022 te dekken. Jaarlijks wordt € 100.000 ten laste van de exploitatie gestort in deze reserve. De werkelijke kosten van het baggeren worden ten laste van deze reserve gebracht. Omdat de jaarlijkse onderhoudsbedragen sterk wisselend zijn, is het noodzakelijk om te beschikken over een reserve.

Bovenwijkse voorzieningen

De reserve is ingesteld om de kosten van bovenwijkse voorzieningen af te dekken, die ontstaan naar aanleiding van de ontwikkeling van bouwlocaties. Vooralsnog zijn er alleen bij Geerpark, in samenwerking met Woonveste, afspraken gemaakt over afdrachten aan deze reserve. In de toekomst kunnen er vanuit de nog op te stellen nota kostenverhaal ook vanuit andere plannen (ontwikkelt door derden) toevoegingen aan deze reserve voortkomen.

Dotatie aan deze reserve vindt plaats per m² uitgeefbare grond ten laste van een grondexploitatie voor zover hiertoe besloten is.

Voor de financiering van vooraf vastgestelde bovenwijkse voorzieningen zullen bedragen onttrokken worden op het moment van uitvoering.

Reserve bijdrage bedrijven GOL

Sinds 2014 wordt van bedrijven OZB ontvangen ter financiering van de gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL). Deze door de bedrijven extra betaalde OZB is gelabeld voor de dekking van kapitaallasten van het GOL en wordt daarom gestort in deze reserve. In 2024 wordt voor de laatste keer de bijdrage gestort in deze reserve, dit omdat vanaf 2025 de kapitaallasten vanuit de investering vanuit het GOL verwacht worden. Ultimo 2024 wordt het saldo van deze reserve ingebracht in de reserve kapitaallasten om gedurende 40 jaar jaarlijks vrij te vallen voor de dekking van een deel van de kapitaallasten van de investeringen voor het GOL. De jaarlijks van bedrijven te ontvangen OZB zal vanaf 2025 dan voortaan binnen de exploitatie blijven staan ook ter dekking van de kapitaallasten van de investering voor het GOL.

Reserve sociaal domein

Met ingang van 1 januari 2015 heeft de rijksoverheid een groot aantal taken binnen het sociaal domein overgeheveld naar de gemeenten. Het gaat hierbij om taken op het gebied van (ondersteuning van) werk en inkomen (Participatiewet), taken op het gebied van jeugdhulp (Jeugdwet) en taken op het gebied van de Algemene wet bijzondere ziektekosten (Wet maatschappelijke ondersteuning). Leidraad bij de transitie is een omvorming van de zorg door het terugbrengen van ondersteuning en zorg naar en dichtbij onze inwoners en hun sociale omgeving. Hierbij wordt gekozen voor een integrale benadering, de zogenaamde 3-D benadering (één huishouden, één plan, één regisseur). De transitie in het sociaal domein is zo goed als gerealiseerd. De komende jaren ligt de nadruk op de transformatie van het sociaal domein.

De kosten in het sociaal domein worden vanaf 2019 reëel geraamd en maken net als allerlei andere beleidsterreinen onderdeel uit van de reguliere begroting. Gelet op de nog onzekere ontwikkelingen van het kostenverloop en de nog te realiseren transformatie blijft de reserve vooralsnog in stand. Eventuele forse kostenoverschrijdingen ten opzichte van de reële raming die niet binnen de reguliere exploitatie opgevangen kunnen worden en initiatieven om de transformatie vorm te geven worden uit de reserve gedekt. Voeding van de reserve vindt niet meer plaats

Reserve IHP

Op 11 juli 2017 heeft de raad ingestemd met het Integraal Huisvestingsplan onderwijs. In dit plan zijn de toekomstig verwachte investeringsuitgaven voor het upgraden, renoveren of nieuwbouw van de basisscholen binnen de gemeente opgenomen. Het gaat daarbij om forse investeringen waarbij de investeringsvolumes jaarlijks nogal verschillen. Om te voorkomen dat de exploitatie in jaren nauwelijks belast wordt en in andere perioden er piekbelastingen drukken op de exploitatie, is het voor een

gelijkmatige druk op de begroting wenselijk om de lasten van het IHP te spreiden over de looptijd van het plan. Het plan zal periodiek worden geëvalueerd en indien nodig bijgesteld. Voor het bepalen van de gemiddelde investeringslast wordt bij actualisatie van het IHP uitgegaan van een periode van 20 jaar. Voor de berekening van kapitaallasten wordt de dan geldende interne rekenrente aangehouden.

Het doel van de reserve is om schommelingen in de exploitatie voor de lasten van investeringen in het basisonderwijs te voorkomen en deze gelijkmatig over de looptijd te verdelen. De reserve wordt gevoed in jaren dat de werkelijke kapitaallasten van de geplande/werkelijk uitgevoerde investeringen lager zijn dan de gemiddelde jaarlast van het plan. Er worden bedragen uit de reserve onttrokken in de jaren dat de werkelijke kapitaallasten van de geplande/werkelijk uitgevoerde investeringen hoger zijn dan de gemiddelde jaarlast van het plan.

Reserve exploitatie Riolering

De commissie BBV heeft in een notitie Rioleringsrichtlijnen geformuleerd op het terrein van de gemeentelijke rioleringsstaak (financiële functie). Bij de richtlijnen wordt aangegeven wat de spelregels zijn voor het vormen van voorzieningen en reserves.

Voor riolering geldt dat een eventueel overschot op de exploitatie (exclusief kosten groot onderhoud rioolstelsel waarvoor een onderhoudsvoorziening beschikbaar is) in een jaar gestort mag worden in een egaliseringsreserve. Middelen die via de rioolheffing geïnd zijn moeten voor het rioleringsdoel worden aangewend. In Heusden was sprake van een kostendekkend tarief dat in rekening wordt gebracht voor de reguliere exploitatie van rioleringsstaken. Met het vaststellen van het Waterplan 2018-2022 is besloten tot de spaarvariant waarbij een hoger tarief bij de inwoners in rekening wordt gebracht voor afdekking van de toekomstige vervangingsinvesteringen op basis van het waterplan. Dit overschot en de besteding daarvan loopt via de spaarvoorziening Rioleringsreserve. Naast deze kosten voor sparen en voor groot onderhoud zijn er ook de exploitatiekosten. Bij de verdere uitwerking van het vastgestelde Waterplan en een toets aan de BBV voorschriften is geconstateerd dat niet volstaan kan worden met één spaarvoorziening Rioleringsreserve, maar dat ook nog één voorziening groot onderhoud riolering en een egaliseringsreserve nodig is voor de exploitatiekosten. 2019 is het eerste jaar waarin de werkwijze van het nieuwe Waterplan is verwerkt.

In het meerjarige vastgestelde Waterplan is voor exploitatiekosten (jaarlijks terugkerende lasten van beheer, energie, schoonhouden, administratie, verzekering, enz) een (redelijk) een stabiele lijn opgenomen. Bij realisatie kunnen er afwijkingen ontstaan ten opzichte van de stabiele begroting. Deze afwijkingen in enig jaar in zowel positieve als negatieve zin kunnen geëgaliseerd worden met deze reserve.

Jaarlijks wordt het verloop van de budgetten die onderdeel uitmaken van de exploitatie van de gemeentelijke rioleringsstaak gemonitord. Mocht er per saldo aan het eind van een jaar een overschot zijn dan wordt het overschot gestort in de reserve. Mocht er per saldo aan het eind van een jaar een tekort zijn dan wordt dit onttrokken uit de reserve. Indien de reserve een saldo kent van € 0 wordt een (verdere) overschrijding ten laste van het jaarrekeningresultaat gebracht.

Reserve Rood voor Groen

In het streekplan 2002 is een rood-met-groenregeling geïntroduceerd die met ingang van juli 2005 wordt toegepast. Uitbreidingslocaties gaan vaak ten koste van het buitengebied. Daarnaast wordt de regeling ook toegepast bij ontwikkelingslocaties in bestaand stedelijk gebied (inbreiding). De gedachte achter de rood met groenregeling is dat er geld gereserveerd wordt om deze aantasting van de ruimte in het buitengebied te compenseren met een kwaliteitsverbetering in het resterende buitengebied.

Per bestemmingsplan waarbij sprake is van uitleg of inbreiding wordt een vast bedrag per m² uitgeefbare grond gedoteerd aan de reserve. Op dit moment wordt hiervoor € 5 per m² uitgeefbare

grond gehanteerd; de raad is bevoegd dit bedrag tussentijds aan te passen. De dotatie vindt plaats in het jaar nadat de betreffende grond is uitgegeven.

Per bestemmingsplan (voor zover dit bestemmingsplan rode ontwikkelingen mogelijk maakt) wordt aangegeven voor welke groene kwaliteitsverbeteringen deze middelen worden gereserveerd. Onder een kwaliteitsverbetering wordt begrepen alle projecten die zijn gericht op een aantoonbare en uitvoerbare verbetering van structuren of waarden op het vlak van natuur, water, landschap of cultuurhistorie. Ook verbeteringen van de extensieve recreatieve mogelijkheden van de omgeving behoren hiertoe. Ook kan een koppeling worden gelegd met de realisering van de ecologische hoofdstructuur en ecologische verbindingzones.

Voor de komende jaren is reeds besloten de reserve voor een bedrag van € 1.000.000 in te zetten voor de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL) ter dekking van een deel van de groene projecten die met dit project worden gerealiseerd: de Ecologische Verbindingszone Drongelens Kanaal en de Eco Passage Vlijmen Oost.

Daarnaast is er een 'Projectenboek groen' opgesteld. Dit projectboek bevat een veelheid aan ideeën waar de compensatie 'Rood voor Groen' kan plaatsvinden. Het is de bedoeling om allereerst een aantal daarvan uit te werken. Voor de concrete uitvoering van projecten kan dan op basis van afzonderlijke besluiten gebruik worden gemaakt van een (gedeeltelijke) bijdrage vanuit de reserve 'Rood voor Groen'. Ook het Groenstructuurplan kan het beleidskader vormen waaruit acties voortvloeien waarvoor de middelen uit de reserve ingezet kunnen worden ter dekking van te realiseren groenopgaven.

Reserve kapitaallasten

Deze reserve is bestemd voor de dekking van de afschrijvingslasten van investeringen met economisch nut, maar met een maatschappelijk belang.

Er zijn twee stortingen voorzien

- 2023: Dekking fietspad Tuinbouwweg met een voeding uit de algemene reserve.
- 2024: Dekking deel investering GOL met een voeding uit de algemene reserve, de reserve Rood voor Groen en de reserve bijdrage bedrijven GOL;

De geraamde onttrekkingen in 2022 tot en met 2026 betreffen de reguliere afschrijvingslasten.

Voorzieningen

De voorzieningen kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Voorzieningen (x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025	2026
Voorziening Erfenis Weimar instandhouding museum	41	41	41	41	41
Voorziening Herstel kerkgebouw voormalige gem. Heusden	65	65	65	65	65
Voorziening onderhoud wegen	3.141	3.207	2.715	2.222	1.730
Voorziening achterstallig onderhoud wegen	1.383	-	-	-	-
Voorziening onderhoud openbare gebouwen	674	188	81	34	63
Voorziening pensioenen wethouders	401	503	605	707	809
Voorziening afwikkeling plannen bouwgrondexploitatie	-	-	-	-	-
Voorziening riolering (vervangingsinvesteringen)	1.303	1.303	1.303	1.303	1.303
Voorziening riolering (groot onderhoud)	434	434	434	434	434
Voorziening afvalstoffenheffing	1.355	1.355	1.355	1.355	1.355
Voorziening reparatie-uitkering WW	62	76	90	105	119
Boekwaarde per 31 december	8.859	7.171	6.688	6.265	5.919

De voorzieningen kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Voorziening Erfenis Weimar instandhouding museum

De gemeente Heusden heeft met het aanvaarden van de erfenis de voorwaarden geaccepteerd die aan de besteding zijn gesteld. Volgens het BBV behoren de van derden verkregen middelen, die specifiek besteed moeten worden, tot de voorzieningen. Voor 2023 tot en met 2026 worden geen lasten geraamd.

Voorziening Herstel kerkgebouw voormalige Gemeente Heusden

Deze voorziening is ontstaan door een schenking en bestemd voor verstrekking van bijdragen voor herstel kerkgebouwen in de voormalige gemeente Heusden. De kerken kunnen ieder voor een bedrag van € 15.188 een aanvraag indienen. Een aantal kerken heeft (een deel van) dit bedrag de afgelopen jaren ingezet voor onderhoud/restauraties. Voor het restantbedrag kunnen aanvragen worden ingediend op het moment dat komende jaren onderhoudswerkzaamheden moeten worden uitgevoerd.

Voorziening Onderhoud van wegen

De voorziening Onderhoud van wegen heeft als basis het beleidsplan wegen 2022-2026 zoals dat in de raadsvergadering van 27 september 2022 is besproken. Door een structurele gelijkmatige voeding van deze voorziening is er sprake van een gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal jaren (art. 44 lid 1 c BBV). De uitgaven die ten laste van deze voorziening worden gebracht betreffen planmatig groot onderhoud

Voorziening Achterstallig Onderhoud van wegen

De voorziening Achterstallig onderhoud van wegen is gevormd door besluitvorming in de in de raadsvergadering van 27 september 2022. Door een eenmalige storting uit de Algemene reserve groot € 2.383.211 ontstaat er ruimte om in de jaren 2022 en 2023 achterstallig onderhoud in te lopen.

Voorziening Onderhoud openbare gebouwen

De voorziening voor het onderhoud gemeentelijke gebouwen is een verplichting indien er een actueel meerjarig onderhoudsplan (MJOP) is. Met het vaststellen van het MJOP in december 2018 is aan deze verplichting voldaan en is de voorziening ingesteld. Vorming van een voorziening is geen keuze maar een verplichting binnen het BBV. Voeding van deze voorziening is een structurele last in de exploitatie onttrekkingen fluctueren naar gelang onderhoud noodzakelijk is zoals dit is vastgelegd binnen het MJOP

Voorziening Pensioenen wethouders

Vanaf de jaarrekening 2016 is een voorziening gevormd voor een klein deel van de verplichting inzake pensioenen van wethouders. Deze zal de komende jaren muteren afhankelijk van de bezetting en circulaire van het ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties die de uitgangspunten bepalen. Op basis van recent herziene berekeningen zijn de jaarlijkse mutaties geraamd.

Voorziening Afwikkeling plannen bouwgrondexploitatie

De voorziening is ingesteld om kosten en beperkte opbrengsten te verantwoorden van plannen waar alle uit te geven bouwgrond in eigendom is overgedragen. De verwachting is dat de gevormde voorziening in 2022 met mogelijk een uitloop naar 2023 volledig zal zijn ingezet.

Voorziening Riolering (vervangingsinvesteringen)

Om te kunnen voldoen aan de BBV-voorschriften voor de uitvoering van het Waterplan is gekozen voor een 2-tal voorzieningen en een bestemmingsreserve (zie toelichting bij de reserve exploitatie riolering). Het betreft een spaarvoorziening voor vervangingsinvesteringen, een egalisatievoorziening voor de kosten van groot onderhoud riolering en een bestemmingsreserve voor het exploitatieresultaat op taakveld riolering.

Voor vervangingsinvesteringen wordt gebruik gemaakt van een spaarvoorziening voor afdekking van toekomstige vervangingsinvesteringen. Fluctuaties in het verloop van de werkelijke kosten voor groot onderhoud kunnen worden geëgaliseerd met de nieuw gevormde voorziening groot onderhoud Riolering.

Voorziening Riolering (groot onderhoud)

In deze voorziening wordt het berekende saldo van de groot onderhoudscomponent binnen de geraamde rioolheffing en de werkelijke uitvoeringskosten gestort of onttrokken. Deze voorziening dient als egalisatie voor de verschillende jaren. Deze voorziening is bij vorming in 2020 gevoed door een eenmalige storting van € 500.000 uit de eerder gevormde voorziening riolering (vervangingsinvestering). Op begrotingsbasis zijn geen onttrekkingen of stortingen opgenomen tot en met 2021 is € 64.000 onttrokken.

Voorziening Afvalstoffenheffing

Bij de besluitvorming rondom de jaarstukken 2020 is de reserve Egalisatie Afvalstoffenheffing opgeheven en is een voorziening Afvalstoffenheffing gevormd om eventuele overschotten of tekorten bij de afvalverwerking te kunnen egaliseren. Op begrotingsbasis is er sprake van sluitende cijfers met betrekking tot afval. Bij het opstellen van een jaarrekening komen mutaties in beeld.

Voorziening Reparatie uitkering WW

Deze voorziening is ingesteld in 2018 en heeft tot doel het repareren van de versoberingen van de WW. De ingehouden werknemerspremie wordt hiertoe gestort in deze voorziening. Wanneer tot uitkering moet worden overgegaan worden deze uitkeringen ten laste van deze voorziening gebracht.

Vaste schuld

De vaste schulden betreffen zowel de aangetrokken financieringen bij banken en andere financiële instellingen als de leningen bij andere openbare lichamen. Daarnaast zijn ontvangen waarborgsommen opgenomen.

De financieringen zijn opgenomen op basis van de meerjarige liquiditeitsprognose. De totale omvang muteert voornamelijk als gevolg van hogere / lagere uitgaven voor investeringen en bouwgrondexploitaties en anderzijds hogere / lagere verwachte inkomsten uit bouwgrondexploitaties. Een nadere toelichting is opgenomen in de paragraaf financiering.

Vlottende passiva

De vlottende passiva betreffen zowel de kortlopende schulden als de overlopende passiva. Hiervan is een inschatting gemaakt rekening houdend met het verloop van de overige balansposten. Hieraan ligt geen zelfstandige raming ten grondslag.

Ontwikkeling EMU-saldo

Berekening EMU-Saldo (bedragen * € 1.000)
Omschrijving
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)
Mutatie (im)materiële vaste activa
Mutatie voorzieningen
Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)
Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa
Berekend EMU-saldo

T-1 2022	T 2023	T+1 2024	T+2 2025	T+3 2026
Gew. Begroting 2022	Volgens begroting 2023	Volgens meerjarenraming in begroting 2023	Volgens meerjarenraming in begroting 2023	Volgens meerjarenraming in begroting 2023
3.703	64	1.395	5.332	-450
9.358	26.089	18.048	13.325	-669
1.230	-1.688	-483	-423	-346
-2.947	-21.553	-16.379	-5.262	-4.702
-1.478	-6.160	-758	-3.153	4.575

Nieuw beleid en in gang gezet beleid per programma

Investerings (in €)	Invest.	Jaar	Termijn jr	2023	2024	2025	2026
Programma Bestuur							
1. Begraafplaatsen							
Duynhaeghe							
ruimen en herinrichting C, D (ged.)	34.300	2023	30		1.418	1.409	1.399
ruimen en herinrichting D (ged) en F	31.400	2025	30				1.298
Buytenhove							
Uitbreiding urnenmuur	35.000	2023	20		2.030	2.016	2.002
Aanleg urnentuin	18.500	2024	20			1.073	1.066
Totale kapitaallasten					3.448	4.498	5.765
Programma Verkeer en vervoer							
2. Mitigerende maatregelen GOL	2.300.000	v.a 2023	20	133.400	132.480	131.560	130.640
3. Uitvoering mitigerende maatregel Vijfhoevenlaan	3.000.000	v.a. 2024	40		99.000	98.400	97.800
4. Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat	10.000.000	v.a. 2025	40			80.000	78.000
5. Verstevenigen bermen	250.000 p/j	2023	20		14.500	28.900	43.200
Programma Economie en recreatie							
6. Investeringsbudget bewegen en ontmoeten	1.325.000	v.a. 2023	20		13.000	46.000	80.000
7. Klimaat strategie (verminderen hittestress)					50.000	100.000	100.000
8. Renovatie budget openbaar groen					100.000	100.000	100.000
Programma Sport en cultuur							
9. Sportaccommodaties investeringen	72.000 p/j	(jaarlijks)	div	4.176	8.323	12.441	16.531
10. Investeringsagenda sport	pm	2022	div	9.701	9.701	9.701	9.701
11. Vervangingsplan sportveldverlichting	399.300	2022 tm 2026	20/40	-6.435	8.216	8.216	11.850
12. Meerkosten sportzaal de Grassen t.o.v. gymzaal IHP	pm	2024	div			85.000	85.000

13. Herinrichting park De Schroef	798.000	v.a. 2023	div	537.000	33.000	33.000	33.000
14. Kunstgrasveld VV Nieuwkuijk	600.000	2024				45.000	45.000
15. Renovatie hockeyvelden MHCD en VMHC	1.000.000	2024				52.000	52.000
16. Geluidsisolerende maatregelen Voorste Venne	375.000	2023	40		12.300	12.300	12.300
17. Buurthuisfunctie/ontmoetingsmogelijkheid in Voorste Venne	150.000	2023	40		5.000	5.000	5.000
Programma Sociaal Domein							
18. Voorbereidingskrediet MFA Oudheusden	60.000	2023	40		1.980	1.968	1.956
19. Ruimtelijke en financiële verkenning MFA Elshout		2023	-	30.000	-	-	-
Programma Duurzaamheid							
20. Investerings duurzaamheid/energiebesparing							
Verduurzaming vastgoed 'kleine' duurzaamheidsmaatregelen							
Restant volume duurzaamheid 2017-2018	99.500	2023	gem 15	7.131	7.098	7.065	7.031
Verduurzaming vastgoed geprioriteerde gebouwen							
Beschikbaar gesteld 2019	€ 500.000	2019	gem 15	36.533	36.267	36.000	35.733
Beschikbaar gesteld 2020 e.v. (VJN 2020 tm 2030)	€ 500.000	2020	gem 15	36.800	36.533	36.267	36.000
	€ 500.000	2021	gem 15	37.067	36.800	36.533	36.267
	€ 500.000	2022	gem 15	37.333	37.067	36.800	36.533
	€ 500.000	2023	gem 15		37.333	37.067	36.800
	€ 500.000	2024	gem 15			37.333	37.067
	€ 500.000	2025	gem 15				37.333
Totaal beschikbaar gesteld				147.733	184.000	220.000	255.733
Minus al ingezet:							
KL Die Heygrave, investering € 3.345.212 ex btw				-182.304	-181.059	-179.815	-178.571
Energiebesparing Die Heygrave				71.100	71.100	71.100	71.100
KL Voorbereidingskrediet De Vennen € 106.000 ex btw				-3.498	-3.477	-3.456	-3.434
Benodigde inzet stelpost				-114.702	-113.436	-112.171	-110.905

Nog in te zetten kapitaallasten geprioriteerde gebouwen				33.031	70.564	107.829	144.828
Overhead							
21. Aanschaf drie elektrische dienstauto's	€ 120.000	2022	10	12.960	12.864	12.768	12.672
22. Onderzoek centrale huisvesting		2023		150.000			

Toelichting:

1. Begraafplaatsen

Om onze begraafplaatsen toekomstbestendig te maken zijn extra maatregelen noodzakelijk. Alleen dan kunnen we op een duurzame manier de ruimtelijke kwaliteit van onze begraafplaatsen en de dienstverlening rondom lijkbezorging borgen. We spelen daarbij in op landelijke trends en ontwikkelingen op het gebied van de lijkbezorging en het beheer van begraafplaatsen. We beschermen daar waar nodig cultuurhistorische waarden op onze begraafplaatsen en we streven ernaar om zo veel mogelijk de kansen te benutten om de biodiversiteit op onze begraafplaatsen te vergroten.

De maatregelen beschrijven we in het beleids- en beheerplan 2023-2030 voor de gemeentelijke begraafplaatsen, dat op dit moment in ontwikkeling is en zo spoedig mogelijk door het college wordt vastgesteld. Vooruitlopend hierop nemen wij de meerjarenbegroting voor de uitvoering van het beleids- en beheerplan 2023-2030 mee in de begroting 2023. Op basis van genoemd plan zijn investeringsbedragen opgenomen voor het ruimen en herinrichten van begraafplaats Duynhaege. Voor de begraafplaats Buytenhove zijn investeringsbedragen opgenomen voor uitbreiding van een urnenmuur en de aanleg van een urnentuin.

Met de vaststelling van de begroting 2023 stelt de raad de middelen beschikbaar en kan het college, na vaststelling van het beleids- en beheerplan, uitvoering geven aan dit punt.

2+3. Mitigerende maatregelen voortvloeiend uit de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat

De GOL projecten in Vlijmen Oost, Nieuwkuijk en de Baardwijkse Overlaat, hebben ook consequenties voor het onderliggende wegennet voor de gemeente. De verkeersstromen in de kernen zullen door de GOL maatregelen wijzigen. Hierdoor zijn aan het aansluitende onderliggende wegennet maatregelen nodig ten behoeve van een goede doorstroming, toe en afvoer van verkeer op lokale wegen alsmede geluidsmaatregelen. In de voorjaarsnota 2016 is een voorlopig investeringsbedrag opgenomen. In 2019 heeft u voor drie maatregelen (Vijfhoevenlaan, Centrum Vlijmen en de Kennedybrug) een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld van in totaal € 200.000. In de raadsvergadering van september 2022 is een aanvullend voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld van € 145.000 voor het opstellen van een voorlopig en definitief ontwerp voor de Vijfhoevenlaan. Dit bedrag wordt in mindering gebracht van de stelpost. De mitigerende maatregelen voor de Kennedybrug en het centrum Vlijmen zijn voorlopig 'on hold' gezet om verschillende redenen. Overige mitigerende maatregelen zijn onderdeel van het in 2022 vastgestelde uitvoeringsprogramma GVVP. Het restantkrediet mitigerende maatregelen GOL (2,3 mln. minus het aanvullend voorbereidingskrediet van € 145.000 raad september 2022 2,155 mln.) willen we daarom inzetten voor de uitvoeringsfase van de Vijfhoevenlaan. De Vijfhoevenlaan wordt de oostelijke toegang tot Vlijmen vanaf de A59 en krijgt daarmee een nieuwe functie, zowel verkeerstechnisch als qua beleving. De weg is in zijn huidige vorm niet geschikt voor deze nieuwe functie, namelijk gebiedsontsluitingsweg met 50 km/u. De weg is uitgevoerd met klinkerverharding.

Met een lange rechtstand en gelijkwaardige kruispunten herbergt deze weg potentieel onveilige situaties. Voldoende redenen om de Vijfhoevenlaan opnieuw in te richten. Daarbij is de wens uitgesproken om de Vijfhoevenlaan ook wat meer kwaliteit te geven. Op basis van het schetsontwerp van bureau Kragten is een globale kostenraming gemaakt voor de uitvoeringsfase. Deze is nog globaal omdat het schetsontwerp nog uitgewerkt moet worden in een voorlopig en definitief ontwerp. Ook kunnen het participatietraject en bestuurlijke wensen/randvoorwaarden bij het ontwerp van invloed zijn op de kostenraming. Toch willen we in de begroting 2023 een reservering opnemen omdat de realisatie plaats moet vinden voor gereedkoming van de oostelijke randweg. Naast het inzetten van het nog beschikbare restantkrediet mitigerende maatregelen is daarnaast een bijdrage vanuit de grondexploitatie van de Grassen voorzien. De inschatting is dat een kwalitatieve invulling van de Vijfhoevenlaan voor het deel van de Vijfhoevenlaan dat ligt tussen de Verdilaan en de Voordijk kan leiden tot een hogere waarde en betere verkoopbaarheid van de woningbouwkavels in De Grassen. Uitgangspunt is dat de meerkosten van een kwalitatieve c.q. parkachtige invulling (tot maximaal de geraamde waarde-toename in De Grassen) voor rekening van de Grassen komt. De precieze hoogte daarvan wordt nog bepaald. Voor de totale 'upgrading' van de weg zal echter nog een deel afgedekt moeten worden. Vooralsnog ramen we dit bedrag op € 3 mln. De uitkomsten van het voorlopig en definitief ontwerp, inclusief bewonersparticipatie, marktontwikkelingen en mogelijke subsidiekansen geven uiteraard pas een definitief beeld van de uiteindelijke uitvoeringskosten. Votering van het uitvoeringskrediet vindt plaats met een afzonderlijk voorstel.

4. Rentelasten aanvullend krediet uitvoeringsfase Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL)
Er volgt een raadsvoorstel voor een tweede aanvullend uitvoeringskrediet voor de realisatie van het majeure project GOL als de Raad van State definitieve goedkeuring geeft voor het plan. De provincie heeft op basis van een eigen calculatie een inschatting gemaakt dat de extra kosten voor Heusden tussen de € 5 en 10 miljoen bedragen door de verdere vertraging en de ontwikkeling op de grondstoffenmarkt wereldwijd indien eind 2022 kan worden gestart. Uiteindelijk zijn de te maken afspraken met de aannemer en het moment van start uitvoering bepalend wat daadwerkelijk het benodigd aanvullend krediet voor de uitvoeringsfase zal zijn. Net als het eerste aanvullend krediet wordt voorlopig het nog benodigde extra krediet binnen de algemene reserve gereserveerd. Hieruit kan echter alleen het afschrijvingsdeel worden onttrokken. De rentekosten komen ten laste van het begrotingssaldo. Op basis van het voorlopige scenario zoals berekend door de provincie nemen we hiervoor als reservering een stelpost op uitgaande van het scenario van een nog te voteren krediet van € 10 mln. Alternatief is om (een deel van) het aanvullend krediet op te nemen als investeringskrediet en de rente en afschrijvingskosten ten laste van de begrotingsruimte te brengen. Die afweging voor de dekking maken we bij het opstellen van het voorstel.

5. Verstevinging bermen

Op veel plekken staat de kwaliteit van de bermen (vooral in het buitengebied) onder druk. De huidige werkwijze voorziet in het periodiek recht schuiven, aanvullen en afroven van de puinverharding / granaat in de bermen. Dit vergt continu aandacht en leidt ondanks de inspanning niet tot de gewenste situatie. Met het oog op het verbeteren van de verkeersveiligheid en het creëren van een meer toekomst vaste situatie wordt gewerkt aan een beheerplan bermen waarbij wordt ingezet op verschillende vormen van robuuste bermverharding.

De kosten van de verstevigingsmaatregelen en de inhaalslag kunnen niet geheel opgevangen worden binnen de beschikbare middelen. Afgaande op de meest relevante wegen/bermen (15 a 20km) gaat het om een investeringsvolume van ca € 1 miljoen verdeeld over een periode van vier jaar. De volledige investering betekent een kapitaallast van ca € 60.000 per jaar. Circa de helft hiervan kan gevonden worden via herschikking binnen het beschikbare budget voor bermbeheer (afroven). Voor het resterende deel drukken de kapitaallasten vanaf 2024 op de begroting.

Met de vaststelling van de begroting 2023 stelt de raad de middelen beschikbaar en kan het college, na vaststelling van het beheerplan, uitvoering geven aan dit punt.

6. Investeringsbudget bewegen en ontmoeten

Spelen, bewegen en ontmoeten is, mede door de ervaringen van de afgelopen jaren (corona), een onderwerp dat leeft onder onze inwoners. Belangrijkste aandachtspunten bij dit onderwerp zijn de vraag naar meer beweeg- en ontmoetmogelijkheden voor alle leeftijden, veranderende behoeften en het beperkte budget voor renovatie van de huidige speeltuinen. Om deze vraagstukken het hoofd te bieden is op 27 september een notitie met daarin visie, kaders, spelregels en een overzicht van kansen ter vaststelling aan de raad voorgelegd. In de visie wordt de overstap van spelen naar bewegen en ontmoeten gemaakt, wordt gefocust op kwalitatief goede, bereikbare, veilige en inclusieve beweeg- en ontmoetlocaties en wordt de locatie centraal gezet in plaats van het toestel. In deze begroting is vooralsnog rekening gehouden met een investeringsbedrag van € 1.325.000 voor de gefaseerde uitvoering van het inrichten, samenvoegen, uitbreiden of verwijderen van de locaties die binnen de periode 2023-2025 vervangen moeten worden. Het visie document zal verder worden uitgewerkt tot een beheer- en uitvoeringsplan inclusief financiële doorrekening. Op basis daarvan wordt vervolgens een voorstel aan uw raad voorgelegd voor het beschikbaar stellen van het benodigde uitvoeringskrediet. Naar verwachting zal dit in het eerste kwartaal van 2023 zijn.

7. Klimaatstrategie

De bedoeling was dat er medio 2022 besluitvorming in de raad zou plaatsvinden over de klimaatstrategie. Klimaatstrategie zal, als aanvulling op het waterplan (wateroverlast bij extreme situaties), vooral aandacht vragen voor het thema hittestress. Het verminderen of tegengaan van hittestress hangt in sterke mate samen met de groene inrichting van de openbare ruimte. Op basis van de klimaatstrategie zal hier extra aandacht en inspanningen naar toe moeten gaan. Dit betekent ook dat er een werkbudget nodig is om gewenste aanpassingen mogelijk te maken. Dit kan in de vorm van gemeentelijke maatregelen in de openbare ruimte of via de inzet van een stimuleringsregeling. De klimaatstrategie wordt de komende periode afgerond en in besluitvorming gebracht. De financiële paragraaf is nog niet beschikbaar, derhalve is in de begroting een indicatief bedrag opgenomen, met daarbij de inschatting dat er niet vanaf 2023 op volle kracht inzet geleverd kan worden. Met de vaststelling van de klimaatstrategie in de raad, komen ook de middelen beschikbaar.

8. Renovatie openbaar groen (Groenstructuurplan)

De budgettaire vertaling van het vigerende groenstructuurplan gaat uit van een beheerstrategie dat de langjarige onderhouds- en renovatiekosten passend worden gemaakt door het aantal bomen te verminderen. Deze beheerstrategie is ondertussen verlaten. Bomen worden slechts gekapt als ze ziek en/of onveilig zijn (of overmatige overlast veroorzaken). Voor het vervangen van bomen is vanaf 2022 € 50.000 extra in de begroting opgenomen.

De onderhouds- en renovatieopgave wordt, mede op basis van de in het IBOR-plan vastgestelde onderhoudsniveaus, opnieuw doorgerekend en verwerkt in het nieuwe Groenstructuurplan dat nog wordt aangeboden voor besluitvorming. Met name de langjarige renovatieopgave zal hierbij een aandachtspunt worden.

Afgaande op de nu beschikbare informatie (i.c. de doorrekening van het vorige Groenstructuurplan en de budgetuitbreiding in de voorgaande periode) lijkt het aannemelijk dat voor met name renovatie van groen op termijn structureel meer geld nodig is.

Bijkomend punt is de gestage uitbreiding van het areaal. Het precieze bedrag is nu nog niet bekend en derhalve is indicatief in de begroting 2023 vanaf 2024 een bedrag geraamd van € 100.000. Met de vaststelling van het Groenstructuurplan wordt dit budget beschikbaar gesteld.

9. Sportaccommodaties investeringen

In het kader van de BBV-wijziging 2017 moeten alle nieuwe, levensduur-verlengde en kwaliteit-verbeterende investeringen (boven de € 15.000) worden geactiveerd. Dit betekent dat uitgaven die voorheen ten laste van de stelpost 'onderhoud sportaccommodaties' werden gedaan, nu moeten worden geactiveerd. Door het grotendeels omzetten van deze stelpost uit de exploitatie naar een investeringsbedrag, kunnen deze investeringen ook in de toekomst worden bekostigd. Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om investeringen in hekwerken, ledverlichting, velden of accommodatie-

aanpassingen. Deze investeringen kennen verschillende afschrijvingstermijnen; uitgegaan wordt van een gemiddelde afschrijving van 20 jaar. Het investeringsvolume per jaar is in 2017 gebaseerd op de gemiddelde jaarlijkse kosten in de afgelopen 4 jaar. Aangezien het hier gaat om een technische omzetting van een exploitatiebudget naar een investeringsbudget, wordt geen separaat voorstel aan de raad voorgelegd voor de aanwending van het krediet in 2023 en vindt votering plaats met de vaststelling van de begroting 2023.

10. Investeringsagenda sport

De stelpost investeringsagenda sport is aangewend voor de vervanging van de hockeyvelden in Drunen en Vlijmen, de aanpassing van de tariefstelling tussen hockey en voetbal, het door middel van een subsidie opheffen van de OZB verschillen tussen geprivatiseerde eigendommen van sportverenigingen en eigendommen die in het bezit zijn van de gemeente en de nieuwbouw van SC Elshout. Doordat het college daarna de 'Eerste wijziging Subsidieregeling Maatschappelijke initiatieven gemeente Heusden 2021' heeft vastgesteld, met als doel ervoor te zorgen dat alleen geprivatiseerde basissportvoorzieningen en niet ook de sportkantines in aanmerking komen voor compensatie van het eigenaarsdeel van de OZB, is er een voordeel ontstaan dat weer is toegevoegd aan de stelpost investeringsagenda sport. Daardoor is er nu een bedrag van € 9.701 beschikbaar. In het raadsvoorstel vervangen sportveldverlichting van 27 september 2022 is voorgesteld dit bedrag ter dekking in te zetten voor dit doel.

11. Vervangingsplan sportveldverlichting

Afgelopen jaren zijn een aantal sportparken voorzien van (gedeeltelijke) ledverlichting voor de buitensportvelden. Voor de realisatie hiervan zijn per vereniging en per accommodatie verschillende afspraken gemaakt. Uit gesprekken met sportvereniging blijkt dat zij behoefte hebben aan duidelijkheid over de toekomst van de sportveldverlichting. Er is een vervangingsplan sportveldverlichting 2022-2026 opgesteld om duidelijkheid te geven over de toekomst van de sportveldverlichting. In het vervangingsplan staat een fasering om over te stappen naar ledverlichting bij buitensportaccommodaties die worden gehuurd van de gemeente. Hiermee wordt ook bijgedragen aan duurzaamheidsambities van zowel de gemeente als sportverenigingen. Voor de uitvoering van het vervangingsplan is een krediet nodig van € 514.000 inclusief btw. De hierboven opgenomen lasten zijn de nog niet afgedekte kapitaallasten na inzet van de stelpost investeringsagenda sport. Een voorstel voor aanwending van het krediet is op 27 september aan de raad voorgelegd.

12. Meerkosten sportzaal De Grassen

Er is onvoldoende binnensportcapaciteit in onze gemeente. Dit is aanleiding geweest om te onderzoeken of de bouw van een sportzaal in plaats van een gymzaal bij de vervangende nieuwbouw van basisschool de Bussel in De Grassen mogelijk is. In september 2021 hebben wij u in een raadsvoorstel diverse varianten voorgelegd en voorgesteld te kiezen voor de bouw van een sportzaal van 24x28x7 meter bij de nieuwe basisschool de Bussel in de wijk De Grassen. De structurele meerkosten hiervoor bedragen € 85.000. Deze meerkosten zijn opgenomen in de voorjaarsnota 2021 en zijn met ingang van de jaarschijf 2025 opgenomen in de meerjarenraming in de voorliggende begroting. Een voorstel voor het beschikbaar stellen van het benodigde investeringskrediet wordt te zijner tijd aan u voorgelegd.

13. Herinrichting park De Schroef

Op 17 september 2019 heeft het college besloten het burgerinitiatief voor recreatie- en sportpark De Schroef te ondersteunen door bureau Kragten opdracht te geven voor de analyse- en verkenningsfase en daarnaast de ambtelijke organisatie opdracht te geven om dit initiatief gedurende deze fasen te ondersteunen. Kragten heeft haar opdracht afgerond. Het burgerinitiatief heeft in 2021 een stichting opgericht en in samenwerking met de gemeente een beeldplan voor het park op laten stellen. Dit plan geeft een beeld en richting van de toekomstplannen voor het park, waarbij er ruimte is voor een verdere gefaseerde uitwerking van het ontwerp. Op 17 februari 2022 presenteerde de Stichting in een thema avond hun concept en plannen aan de gemeenteraad. Op 28 februari 2022 heeft de stichting

het projectplan aan het college gestuurd. De initiatiefnemers gaan fondsen werven om het plan te financieren. Daarnaast vragen zij een financiële bijdrage van de gemeente, zowel op het gebied van ambtelijke capaciteit als financieel gezien. Voor de uitvoering van de plannen is een krediet nodig van € 1.335.000. Een deel daarvan (€ 537.000) betreft éénmalige kosten/kosten voor groot onderhoud en kan niet worden geactiveerd; het overige deel (€ 798.000) wordt geactiveerd. De uitvoering zal fasegewijs en gebiedsgericht plaatsvinden. Per uitvoeringsfase van een deelgebied volgt een separaat raadsvoorstel met een kredietvotering.

14. Kunstgrasveld VV Nieuwkuijk

In het coalitieprogramma is opgenomen om de mogelijkheid te onderzoeken voor een kunstgrasveld voor VV Nieuwkuijk. De kosten zijn afhankelijk van de uiteindelijk nog te maken keuzes. De kosten voor de aanleg van een hybride veld bedragen circa € 600.000, maar dit is een globale raming. Een deel van de kapitaallasten wordt doorberekend in de huur die de vereniging betaald. Het betreft een voorlopige reservering. Pas na de verdere uitwerking en een concreet plan, kan een gerichte kostenraming worden opgesteld. Votering van het krediet vindt plaats door middel van een afzonderlijk raadsvoorstel.

15. Renovatie hockeyvelden MHCD en VMHC

Op 12 mei 2020 besloot u de hockeyvelden van VMHC en MHCD die nog niet in eigendom van de gemeente waren, over te nemen. Dit betekent dat de gemeente verantwoordelijk is geworden voor de vervangingskosten. Zoals aangegeven in het voorstel dienen twee van de drie velden die de gemeente heeft overgenomen nu vervangen te worden. Het gaat om veld 2 van VMHC en veld 3 van MHCD. Het uitgangspunt is dat beide velden worden vervangen in 2024 en het werk in één keer wordt aanbesteed. Daarbij is het uitgangspunt een zand ingestrooid kunstgrasveld met ledverlichting (nu nog traditionele sportveldverlichting). Zowel de onderlagen als de toplagen van de hockeyvelden worden vervangen. Op basis van een directieraming bedragen de totale investeringskosten circa € 1.000.000. Een voorstel voor het beschikbaar stellen van het benodigde investeringskrediet wordt te zijner tijd aan u voorgelegd.

16. Geluidsisolerende maatregelen Vennezaal (De Voorste Venne)

Bij de renovatie van De voorste Venne enkele jaren geleden is de Utopiazaal speciaal ontwikkeld om o.a. popconcerten voor jongeren te kunnen organiseren zonder dat dit tot geluidsoverlast naar de omgeving zou leiden. Hiervoor zijn destijds speciale geluidsisolerende maatregelen uitgevoerd. Nu de Utopiazaal wordt herbestemd ten behoeve van de bibliotheek Drunen vervalt de mogelijkheid voor het organiseren van popconcerten omdat in de Vennezaal een dergelijke activiteit alleen incidenteel met een ontheffing kan plaatsvinden. In het raadsvoorstel betreffende het uitvoeringskrediet voor de verbouwing van De Voorste Venne voor de Bibliotheek is hier nadrukkelijk op gewezen. Bij de behandeling van het raadsvoorstel is vanuit de raad aangedrongen te onderzoeken of het toch niet mogelijk is meer activiteiten specifiek voor jongeren mogelijk te maken. Door de portefeuillehouder is toegezegd een dergelijk onderzoek te laten uitvoeren en hierbij bij raad op terug te komen.

Om voor jongeren meer activiteiten te kunnen programmeren is het noodzakelijk om de geluidsisolatie van de Vennezaal op hetzelfde niveau te brengen als de Utopiazaal. Hierdoor kunnen zonder ernstige overlast naar de omgeving in de Vennezaal popconcerten worden georganiseerd. Hiervoor is een investeringsbedrag geraamd van € 375.000. We gaan er vanuit dat een groot deel van de kapitaallasten doorberekend kan worden in de huur omdat de exploitatiemogelijkheden verbeteren. Met de vaststelling van de begroting 2023 stelt de raad de middelen beschikbaar en kan het college verder uitvoering geven aan dit punt.

17. Ontmoetingsfunctie in De Voorste Venne

Bij de behandeling van het raadsvoorstel betreffende het uitvoeringskrediet voor de verbouwing van De Voorste Venne ten behoeve van de bibliotheek is ook aandacht gevraagd voor

ontmoetingsmogelijkheden in De Voorste Venne. Dit naar aanleiding van verzoeken vanuit de Hunenhof en aangesloten ouderenverenigingen en de KBO.

Op basis van de eerste gesprekken die met de diverse ouderenverenigingen, Hunenhof en KBO zijn gevoerd lijkt het mogelijk om zonder grote bouwkundige ingrepen de functionaliteit van verschillende ruimten binnen de Voorste Venne zodanig aan te passen dat deze meer voldoen aan de behoeften van de betrokken partijen. De te treffen maatregelen hebben voornamelijk betrekking op de (her)inrichting van diverse ruimten. Hiervoor is een investeringsbedrag opgenomen van € 150.000. Afhankelijk van de verdere uitwerking zal blijken of de kosten geactiveerd kunnen worden. Met de vaststelling van de begroting 2023 stelt de raad de middelen beschikbaar en kan het college verder uitvoering geven aan dit punt.

18. Voorbereidingskrediet MFA Oudheusden

Er is een stedenbouwkundige verkenning uitgevoerd voor de doorontwikkeling van de Kasteellaan Oudheusden en er is een aantal scenario's verder uitgewerkt. Naar verwachting neemt het college in de loop van 2022 een besluit over het voorkeursscenario. Vervolgens kan dit voorkeursscenario verder worden uitgewerkt, waarbij ook de wijze van samenwerking tussen partijen nader wordt vormgegeven. Doel is om met alle bij de herontwikkeling betrokken organisaties een intentieovereenkomst te sluiten waarin de bereidheid tot samenwerking is vastgelegd. Een eerste raming van de voorbereidingskosten bedraagt € 60.000. Een voorstel voor het beschikbaar stellen van het benodigde krediet wordt aan u voorgelegd.

19. Ruimtelijke en financiële verkenning MFA Elshout

Zoals in het coalitieprogramma is opgenomen gaan we de mogelijkheden onderzoeken van een multifunctionele accommodatie in Elshout. Bijvoorbeeld ruimte waar onderwijs, kinderopvang, buurthuis, bibliotheekfunctie en de gezondheidszorg gezamenlijk hun diensten voor de inwoners aanbieden. In lijn met de eerdere verkenningen die zijn uitgevoerd naar de herinrichting van sport- en recreatiepark de Schroef, sportpark de hoge heide en herontwikkeling van de Kasteellaan in Oudheusden is voor deze fase een bedrag van € 30.000 opgenomen in de exploitatie. Aanwending vindt plaats na een raadsbesluit.

20. Investerings duurzaamheid/ energiebesparing

De afgelopen jaren is een start gemaakt met de ambitie om te komen tot een verduurzaming van gemeentelijke gebouwen en het realiseren van een energiebesparing van 15%. In 2017 en 2018 zijn voor het eerst kredieten van € 500.000 per jaar beschikbaar gesteld. Deze zijn/worden ingezet voor 'kleinere' duurzaamheidsmaatregelen die gelijktijdig met groot/klein onderhoud uitgevoerd kunnen worden. Hiervan resteert nog een bedrag en dit kan door het college worden ingezet in voorkomende gevallen.

Vanaf 2019 is het jaarlijkse investeringsvolume doorgetrokken met als streven om in 2030 aan de doelstellingen voor verlaagde CO2 uitstoot te kunnen voldoen. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten worden allereerst inzichtelijk gemaakt. Dit is hetgeen in de verschillende jaren in totaliteit beschikbaar is gesteld. De jaarschijf 2025 is toegevoegd. Om de doelstellingen te realiseren is een plan van aanpak opgesteld en een prioriteitenlijst bepaald van de te verduurzamen gemeentelijke gebouwen. Te beginnen met de sporthal en het zwembad Die Heygrave. Hiervoor heeft uw raad kredieten beschikbaar gesteld. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten (€ 182.304) minus beoogde energiebesparing (€ 71.100) worden op de totaal beschikbaar gestelde bedragen in mindering gebracht. Hetzelfde geldt voor de kapitaallasten voortvloeiend uit het voorbereidingskrediet voor de verduurzaming van sportzaal de Vennen (€ 1.908). Dit is verwerkt in bovenstaande restantomvang van de stelpost. De nog beschikbare investeringsruimte zullen we in de toekomst nodig hebben om ook de overige geprioriteerde gemeentelijke panden te verduurzamen.

Votering van de kredieten voor nieuwe verduurzamingsmaatregelen vindt plaats op basis van afzonderlijke raadsvoorstellen.

21. Aanschaf elektrische dienstvoertuigen

Bij de initiële uitvraag voor elektrische dienstvoertuigen voor toezicht en handhaving is uitgegaan van een bezetting van 4 fte (2 toezichthouders bouw en 2 BOA's). Hieruit is het verzoek voor 3 elektrische voertuigen voort gekomen. Inmiddels zijn we een lange periode verder en is deze groep medewerkers gestegen naar 8 fte (2 toezichthouders bouw, 4 BOA's, 1 toezichthouder kamergewijze verhuur, 1 toezichthouder basis registratie personen). Zodoende zijn er aanvullend 3 elektrische dienstvoertuigen nodig. De investering bedraagt € 120.000 en betekent een kapitaallast van circa € 13.000 per jaar.

22. Onderzoek centrale huisvesting

Sinds corona is er iets gewijzigd in de manier van werken. Personeel werkt vaker thuis of op andere locaties. Daarom willen we naar één kantoor. We houden hierbij ook rekening met de wensen voor veranderingen aan de raadzaal. Om dit proces verder uit te werken is een onderzoeksbudget opgenomen in 2023 om de verschillende scenario's met de daaraan verbonden randvoorwaarden en consequenties in beeld te brengen.

Vervangingsinvesteringen per programma

Vervangingsinvesteringen per programma

(Bedragen in €)						
	Invest.	Jaar	2023	2024	2025	2026
Div Programma's						
Vervangingsinvesteringen buitendienst/tractiemiddelen						
	82.000	2022	8.023	7.964	7.905	7.846
	879.100	2023	-	89.989	89.326	88.662
	175.000	2024	-	-	21.025	20.868
	90.000	2025	-	-	-	9.720
	143.000	2026	-	-	-	-
	1.369.100		8.023	97.953	118.256	127.096
Programma bestuur en beheer						
vervangen naregelingen gemeentehuis Vlijmen						
	70.000	2023	3.850	3.833	3.816	3.799
	1.369.100		3.850	3.833	3.816	3.799
Programma verkeer en vervoer						
vervangingsinvesteringen openbare verlichting						
investeringen lichtmasten						
	198.500	2022	6.551	6.511	6.472	6.432
	223.600	2023		7.379	7.334	7.289
	223.600	2024			7.379	7.334

	223.600	2025				7.379
	223.600	2026				
investeringen armaturen						
	274.200	2022	15.904	15.794	15.684	15.575
	320.400	2023		18.583	18.455	18.327
	320.400	2024			18.583	18.455
	320.400	2025				18.583
	320.400	2026				
	2.648.700		22.455	48.267	73.907	99.374

Programma Economie en recreatie

Vervangingsinvesteringen wintermachines	52.000	2022	5.616	5.574	5.533	5.491
	63.450	2023		6.853	6.802	6.751
		2024				
		2025				
		2026				
subtotaal wintermachines	115.450		5.616	12.427	12.335	12.242

Programma Onderwijs

Investeringen conform IHP*

nieuwbouw\renovatie\upgrade (conform IHP 2019- 2026)

	2023				
	2024			14.547	95.461
	2025				5.952
	2026				
vrijvallende afschrijvingen onderwijshuisvesting		82.594	-128.023	-152.517	-169.948
inzet vrijval kapitaallasten dekking IHP		-82.594	128.023	152.517	169.948

			0	0	14.547	101.413
--	--	--	---	---	--------	---------

* Bij de bespreking van het IHP is aangegeven dat het college van de afzonderlijke investeringen van voorgenomen verbouwingen/upgrades/nieuwbouw een uitwerkingsvoorstel voor zal leggen aan uw raad. Op dat moment vindt de votering van middelen voor afzonderlijke projecten plaats.

Programma Sport en cultuur

Vervangen drenkelingendetectie zwembad Die Heygrave specificatie aanwezig	42.000	2023	3.136	3.114	3.091	3.069
Vervangen toiletgroep Heygrave tussen horeca en sporthal specificatie aanwezig	27.000	2023	1.296	1.287	1.279	1.270
Vervangen gietvloer doelgroepenbad zwembad Die Heygrave	100.000	2022	4.133	4.106	4.080	4.053

			8.565	8.507	8.450	8.392
--	--	--	-------	-------	-------	-------

Programma Duurzaamheid, milieu en afval

Vervangings- en verbeteringsinvesteringen conform Waterplan Plan miv 2019 wordt gebruik gemaakt van spaarvoorziening riolering	4.717.161	2023		34.111	34.111	34.111
In het betreffende jaar wordt bepaald wat tlv spaarvoorziening komt.	6.087.161	2024			42.414	42.414
het restant wordt geactiveerd en heeft rentelasten tot gevolg in de exploitatie	7.177.161	2025				47.318
	6.337.161	2026				

			0	34.111	76.525	123.843
--	--	--	---	--------	--------	---------

Overhead

Vervangingsinvesteringen automatisering software en hardware
specificatie aanwezig

Investeringsplanning 2023	285.000	2023		42.994	42.669	42.343
Investeringsplanning 2024	200.000	2024			30.171	29.943
Investeringsplanning 2025	510.000	2025				76.937

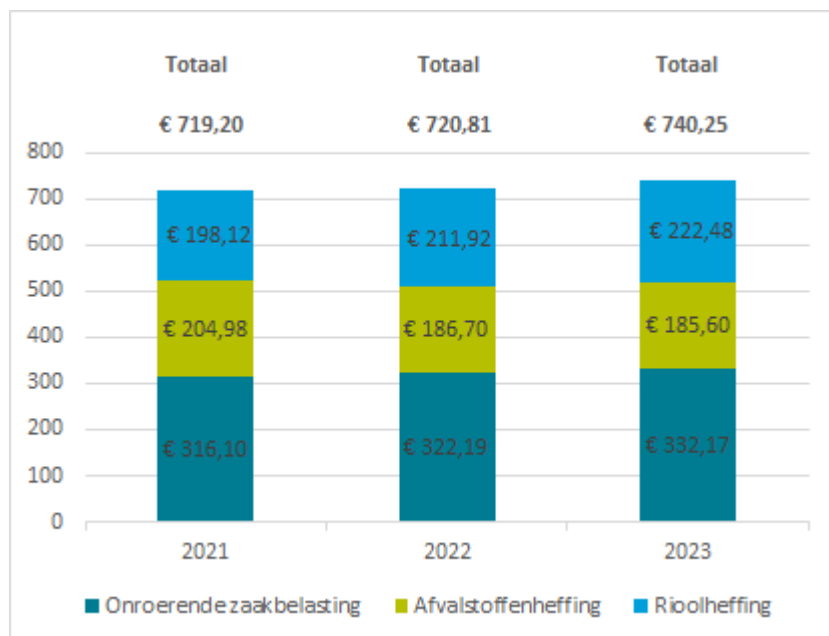
Investeringsplaning 2026	250.000	2026	-	42.994	72.840	149.223
--------------------------	---------	------	---	--------	--------	---------

Inkomsten en uitgaven (x € 1.000)

	Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			Begroot 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur en beheer	6.131	1.476	-4.654	6.137	1.758	-4.379	6.148	1.806	-4.342	6.163	1.806	-4.356
Openbare orde en veiligheid	4.582	10	-4.572	4.545	10	-4.535	4.545	10	-4.535	4.538	10	-4.527
Verkeer en vervoer	7.532	3.033	-4.498	7.628	12.665	5.036	7.711	384	-7.327	7.750	384	-7.367
Economie en recreatie	13.339	7.518	-5.821	7.772	1.820	-5.952	7.605	1.623	-5.982	8.619	2.605	-6.014
Onderwijs	4.636	940	-3.696	4.452	764	-3.688	4.453	764	-3.689	4.431	748	-3.683
Sport en cultuur	8.957	2.099	-6.858	8.572	1.937	-6.635	8.587	1.832	-6.755	8.575	1.867	-6.708
Sociaal domein	47.346	8.569	-38.777	47.179	8.580	-38.599	46.804	8.580	-38.223	46.733	8.580	-38.153
Duurzaamheid, milieu en afval	10.235	9.499	-736	10.595	9.800	-795	10.933	10.085	-849	11.265	10.381	-884
Bouwen en wonen	25.063	23.331	-1.733	17.009	15.395	-1.614	13.814	12.300	-1.514	15.510	13.996	-1.514
Algemene dekkingsmiddelen	4.091	88.948	84.857	15.832	90.832	75.000	2.771	93.005	90.234	2.770	86.882	84.112
Overhead	12.806	848	-11.958	12.603	848	-11.755	12.022	848	-11.174	11.691	0	0
Heffing VPB	800	0	-800	300	0	-300	100	0	-100	100	0	-100
Onvoorzien en overige stelposten	690	0	-690	390	0	-390	413	0	-413	413	0	-413
Saldo van baten en lasten	146.207	146.271	64	143.014	144.409	1.394	125.905	131.237	5.332	128.557	128.107	-449

Lokale woonlasten

Lokale lasten gemeente Heusden voor een
gemiddeld meerpersoons huishouden

De tarieven voor inwoners worden jaarlijks bij de begroting vastgesteld. Voor 2023 stijgen de totale woonlasten licht door de indexatie op de OZB en de verhoging van de rioolheffing op basis van het Waterplan. De tarieven voor afval blijven ongewijzigd.

In het bovenstaande staatje is voor de weergave uitgegaan van een gemiddelde. Voor de OZB is uitgegaan van een woning met een WOZ waarde in 2023 van € 373.230 (de gemiddelde waarde stijging bedraagt 17% ten opzichte van 2022) en voor de afvalstoffenheffing is, naast het vastrecht, uitgegaan van gemiddeld 14 inwerpen in de ondergrondse container per jaar voor restafval, 11 aanbiedingen van de GFT container (140 ltr) en 13 aanbiedingen van de PMD container (240ltr).

Een uitgebreide toelichting op ons tarievenbeleid en de tarieven voor 2023 is opgenomen in de [paragraaf lokale heffingen](#) in de begroting.

Bijlage

overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

Programma	Taakveld		Begroting 2023		
			Lasten	Baten	Saldo
Bestuur en beheer	0.1	Bestuursorganen	3.005	0	-3.005
	0.2	Burgerzaken	1.654	419	-1.235
	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	1.250	888	-362
	7.5	Begraafplaatsen en crematoria	222	170	-52
Openbare orde en veiligheid	1.1	Crisisbeheersing en brandweer	3.020	0	-3.020
	1.2	Openbare orde en veiligheid	1.561	10	-1.551
Verkeer en vervoer	0.63	Parkeerbelasting	0	66	66
	2.1	Verkeer en vervoer	7.317	299	-7.018
	2.2	Parkeren	85	19	-67
Economie en recreatie	2.3	Recreatieve havens	27	42	15
	3.1	Economische ontwikkeling	204	0	-204
	3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	5.373	6.879	1.506
	3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	125	30	-96
	3.4	Economische promotie	620	354	-265
	5.5	Cultureel erfgoed	143	0	-143
	5.7	Openbaar groen (openlucht)recreatie	5.241	41	-5.200
Onderwijs	4.2	Onderwijshuisvesting	1.294	26	-1.268
	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.189	914	-1.275
Sport en cultuur	5.1	Sportbeleid en activering	475	0	-475
	5.2	Sportaccommodaties	5.119	1.656	-3.464
	5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie	1.842	161	-1.681
	5.4	Kunst	362	38	-323
	5.6	Media	1.160	219	-941
Sociaal domein	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.829	284	-3.545
	6.2	Wijkteams	1.934	0	-1.934
	6.3	Inkomensregelingen	9.552	8.053	-1.499
	6.4	Begeleide participatie	4.470	0	-4.470
	6.5	Arbeidsparticipatie	3.285	0	-3.285
	6.6	Maatwerkvoorziening (WMO)	1.934	0	-1.934
	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	9.073	222	-8.851
	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	9.563	0	-9.563
	6.81	Geëscaleerde zorg 18+	616	0	-616
	6.82	Jeugd individuele voorziening natura	1.131	0	-1.131
	7.1	Volksgesondheid	1.960	11	-1.950
Duurzaamheid, milieu en afval	7.2	Riolering	4.546	4.957	411
	7.3	Afval	4.078	4.440	362
	7.4	Milieubeheer	1.612	102	-1.510
Bouwen en wonen	8.1	Ruimtelijke ordening	1.443	296	-1.147
	8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventer)	21.415	21.995	580
	8.3	Wonen en bouwen	1.607	1.040	-567
Algemene dekkingsmiddelen	0.5	Treasury	1.466	1.761	294
	0.61	OZB woningen	406	6.937	6.531
	0.62	OZB niet-woningen	72	2.739	2.668
	0.64	Belastingen overig	197	312	114
	0.7	Algemene uitkeringen en overige uitk		75.767	75.767
	0.8	Overige baten en lasten	690	1.177	487
Overhead	0.4	Overhead	12.806	848	-11.958
Heffing VPB	0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	800	0	-800
Mutaties reserves	0.10	Mutaties reserves	5.436	3.101	-2.335
Resultaat	0.11	Resultaat van de rek. van baten en lasten	146.208	146.272	64

